

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ШАБЛА 2021-2027 Г.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	5
I. Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие	7
1. Профил на общината – обща и сравнителна характеристика	7
1.1. Географски характеристики, местоположение и граници	7
1.2. Сравнителна характеристика	8
1.3. Териториални и поземлени ресурси	9
1.4. Природни условия и ресурси	10
1.5. Селищна мрежа и жилищен фонд	15
1.6. Историческо развитие и културно наследство	17
1.7. Взаимодействие с други територии и съседни общини	20
2. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси	22
2.1. Демографски параметри	22
2.2. Пазар на труда – заетост и безработица	26
2.3. Образование	28
2.4. Здравеопазване	31
2.5. Социални дейности, услуги и социално включване	32
2.6. Култура и традиции	36
2.7. Младежки дейности и спорт	38
3. Състояние на местната икономика	40
3.1. Икономическо развитие – тенденции и конкурентоспособност	40
3.2. Промисленост	42
3.3. Селско и горско стопанство	43
4. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията	46
4.1. Транспортна инфраструктура и пътна мрежа	46
4.2. Водоснабдителна мрежа и канализация	48
4.3. Енергийна инфраструктура	51
4.4. Телекомуникационни връзки и съобщителна мрежа	55

5. Екологично състояние и рискове	56
5.1. Състояние на води, въздух, почви, шум и радиация	56
5.2. Дейности по управление на отпадъците	85
5.3. Биоразнообразие, защитени територии и защитени зони	95
6. Административен и финансов капацитет на общинската администрация за реализация на ПИРО	120
7. SWOT-анализ	122
II. Визия, стратегически цели и приоритети за развитие за периода	
2021-2027 г.	124
1. Място и роля на ПИРО в системата от стратегически и програмни документи	124
2. Визия	129
3. Пакет от стратегически цели, приоритети и мерки	129
III. Комуникационна стратегия	145
1. Въведение	145
2. Принципи на Комуникационната стратегия	146
3. Цели на Комуникационната стратегия	147
4. Целеви групи	147
5. Основни форми на комуникация.....	148
6. Основни комуникационни дейности	149
7. План за изпълнение на комуникационната стратегия	150
8. Резюме на постигнатите резултати от анкетните проучвания	153
9. Комуникационен механизъм при изпълнение на ПИРО	159
IV. Определяне на зони за прилагане на интегриран подход - приоритетни зони за въздействие.....	160
V. Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия.....	168
VI. Мерки за насърчаване на инвестициите.....	177

VII. Общинска програма за развитие на туризма.....	180
1. Ситуационен анализ и туристически ресурси.....	182
2. Мерки и дейности за развитие на туризма.....	199
VIII. Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход за развитие.....	203
IX. Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО.....	207
X. Предварителна оценка на Плана за интегрирано развитие на община Шабла 2021-2027 г.	211
СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ	226
СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ, ГРАФИКИТЕ И ФИГУРИТЕ.....	228
ПРИЛОЖЕНИЯ	230
Приложение №1: Програма за реализация на ПИРО 2021-2027 г.....	230
Приложение №1а: Индикативен списък на важни за общината проекти, включени в ПИРО на община Шабла за периода 2021-2027 г.....	250
Приложение №2: Индикативна финансова таблица	253
Приложение №3: Матрица на индикаторите за наблюдение и оценка на ПИРО	254

ВЪВЕДЕНИЕ

Планът за интегрирано развитие на община Шабла за периода 2021-2027 г. е част от системата на документи за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие, регламентирани със Закона за регионалното развитие (ЗРР - ДВ, бр.21/13.03.2020 г.).

Планът за интегрирано развитие е документ, който определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на община Шабла и връзките и с други общини, в съответствие с Интегрираната териториална стратегия за развитие на Североизточен район от ниво 2 и Общия устройствен план на общината. Съгласно нормативните изисквания Планът за интегрирано развитие на община (ПИРО) се разработва за срок от 7 години. Като стратегически документ той обвързва сравнителните предимства, ресурси и потенциал на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети, насочени към устойчиво, интегрирано развитие, по-добро качество на живот и по-висок жизнен стандарт за хората.

ПИРО се разработва съгласувано с трите стратегически цели на Националната програма за развитие България 2030, приети от МС на 16 януари 2020 г. - ускорено икономическо развитие, демографски подем и намаляване на неравенствата. За реализирането на тези цели са предвидени целенасочени национални политики и интервенции, групирани в пет взаимосвързани и интегрирани оси на развитие - Иновативна и интелигентна България; Зелена и устойчива България; Свързана и интегрирана България; Отзивчива и справедлива България; Духовна и жизнена България.

Основната цел на ПИРО на община Шабла за периода 2021-2027 г. е стимулиране на устойчив растеж и осигуряване на пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и ресурси, за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на общинската територия, съгласно чл.13, ал.2 от ЗРР.

Разработването на ПИРО се извършва в изпълнение на нормативните изисквания на Закона за регионалното развитие (ЗРР), Правилника за прилагане на ЗРР (ППЗРР), Закона за туризма, Закона за насърчаване на инвестициите и „Методически указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.“, одобрени от Министъра на регионалното развитие и благоустройството на 25.03.2020 г. Планът е съобразен със специфичните условия, ред и изисквания за прилагане и на други нормативни документи, свързани с местното самоуправление, териториалното устройство, кадастъра, опазването на околната среда, управлението на отпадъците, и др.

ПИРО е разработен за цялата територия на община Шабла, като са определени зони за прилагане на интегриран подход, за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и коопериране със съседни общини.

Планът служи за определяне на проблемите, потребностите и възможностите за развитие на всички населени места в общинската територия, които трябва да се вземат предвид при разработването на инвестиционни програми, идентифицирането на проекти и финансови инструменти, включително и съфинансиране от фондовете на Европейския съюз.

Използваният подход, методи и принципи при разработването на Плана за интегрирано развитие на община Шабла за периода 2021-2027 г. гарантират в значителна степен, че стратегическият документ е в съответствие с нормативните изисквания в областта на регионалното развитие, както и с определените европейски, национални и регионални цели и приоритети за новия програмен период.

Водещ при разработването на ПИРО е принципът на интегрирания подход, който се прилага по отношение на всяка част от структурата на стратегическия документ. Този подход,

наложил се като основен в политиката за регионално развитие и задължителен при изготвяне на стратегическите документи за новия програмен период има за цел в условията на свиващи се ресурси и ограничени финансови възможности да обедини различни политики, приоритети, проекти, източници за финансиране, участници и заинтересовани страни, за постигане на положителна синергия и добавена стойност от реализираните дейности.

Интегрираният подход отчита предвиденията на национално, регионално и местно ниво и на секторните стратегии в областта на икономическото развитие, образованието, здравеопазването, социалните услуги, транспорта, водния сектор, енергетиката, телекомуникациите, туризма и околната среда.

При разработването на ПИРО се прилага и подхода, основан на местните характеристики и потенциал. Този подход е подходящ за изготвянето на анализи на територии със специфични характеристики, за да се открият конкурентните им предимства и да се определят неусвоените им ресурси и възможности. Съчетаването му с интегрирания подход дава възможност потенциала за развитие и местните ресурси да се използват оптимално за задолвяване на идентифицираните нужди и проблеми в целевата територия.

Подходите изискват целите да бъдат постигнати, чрез съгласувани действия и координация, отчитайки факторите, условията и спецификите на мрежата от населени места в общината, потенциала на човешките ресурси и отделните сектори на местната икономика.

Практическата работа по разработване на ПИРО се основава и на научно обоснован подход, който е в основата на всички анализи и прогнози и особено на свързаните със социалното и икономическото развитие на общината. Научно обоснованият подход включва прилагането на редица инструменти и методи като: наблюдение, проучване, описание, анализ, синтез, оценка, сравнение, индексен метод, графични методи, swot-анализ и други.

В процеса на изготвяне на ПИРО е приложен и подхода „отдолу-нагоре”, който се основава на привличането, информирането и включването в процесите по разработване и реализация на ПИРО на всички заинтересовани страни и гражданите. Обществените консултации позволяват да се постигнат изискванията за информираност, публичност и прозрачност и да се идентифицират по-точно потребностите на местните общности, към които да се ориентират приоритетите на ПИРО и да се насочат публичните средства. Чрез този подход се постига: 1) изграждане на консенсусен модел с всички заинтересовани страни, повишаване на ангажираността на граждани и институции в подготовката и прилагането на ПИРО; 2) намаляване на риска от недобра вътрешна и външна комуникация и получаване на достатъчно надеждна обратна информация; 3) ефективно използване на цялата налична база от интегрирани знания на членовете в екипа, допълнени със знанията на местните участници; 4) повишаване на информираността за същността и целите на ПИРО.

Кметът на общината организира изработването, съгласуването и актуализирането на ПИРО и осъществява координацията и контрола по процеса на неговото разработване и съгласуване. Планът се приема от Общинския съвет по предложение на Кмета на общината.

В цялостния процес на разработване, изпълнение, актуализация, наблюдение и оценка на ПИРО при спазване на принципа за партньорство участват общинският съвет, кметът на общината, кметовете на кметства и кметските наместници, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации, представителите на гражданското общество в общината. В процеса на разработване на ПИРО са отчетени и хоризонталните принципи на регионалната политика на ЕС – устойчиво развитие, равни възможности, опазване на околната среда и социално включване.

Планът за интегрирано развитие на община Шабла за периода 2021-2027 г. е разработен от експертен екип на „Динамик Салюшънс“ ЕООД, с участието на всички заинтересовани страни и партньори, в условията на широка гражданска подкрепа, проведени анкети, фокус групи, обществени обсъждания, дискусии и осигуряване на публичност, прозрачност и информация.

ПИРО има характер на отворен документ, който може да се развива, усъвършенства и актуализира в съответствие с динамично променящите се условия и фактори на външната и вътрешната среда.

ЧАСТ I. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ

1. Профил на общината – обща и сравнителна характеристика

1.1. Географски характеристики, местоположение и граници

Община Шабла е разположена в Североизточна България, в Южна Добруджа и е една от съставните общини на област Добрич. Северната граница на общината е Република Румъния, на северозапад граничи с община Генерал Тошево, на юг и запад с община Каварна, а на изток с Черно море. Община Шабла е най-източната община в Република България, а нос Шабла най-източната точка на страната.

С обща площ от 329,639 кв. км., общината заема 6,97% от територията на областта и 2,23% от общата площ на Североизточен район (СИР, NUTS 2).

Фигура 1: Карта на област Добрич

Географското положение на общината е благоприятно, тъй като през територията и преминава първокласен път I-9, с европейска категоризация E-87, Румъния/Дуранкулак-Шабла-Варна-Бургас-Малко Търново/Турция, който провежда международния пътнически поток от Европа през ГКПП Дуранкулак към вътрешността на страната и на юг към Азия.

Общината разполага с природен, икономически и човешки ресурс, благоприятен биоклиматичен потенциал, високопродуктивни обработваеми земеделски земи и мрежа от защитени територии.

Фигура 2: Карта на община Шабла

Общината е разположена стратегически спрямо главните оси на развитие. Административният център на общината - град Шабла отстои на 70 км. източно от областния център - град Добрич, на 82 км. от град Варна, на 211 км. от град Бургас, на 273 км. от град Русе, на 455 км. от град Пловдив и на 523 км. от столицата на Република България - София. Град Шабла се намира на 64 км. от град Констанца, който е важно пристанище и икономически център в Република Румъния и на 213 км. от град Букурещ – столица на Република Румъния. Това създава добри условия и предпоставки за икономически и културен обмен.

1.2. Сравнителна характеристика

Община Шабла е една от 8-те в област Добрич. Тя е на седмо място по територия и на седмо място по население в областта. В Шабла живее 2,49% от населението на област Добрич (171809 души към 31.12.2019 г.) и 0,46% от населението на СИР. Най-голяма е концентрацията на населението в общините Добрич, Добрич – селска, Балчик и Каварна. Най-малката по територия община в района е община Добрич, а по население е община Крушари. Най-големи по територия и население са общините Добрич - селска, Генерал Тошево и Балчик.

Таблица 1: Сравнителна характеристика на Шабла и останалите общини в област Добрич

Район, област, община	Територия кв. км.	Население брой 31.12.2019 г.	Гъстота на населението за 2019 г. (души на кв.км.)	Населени места (брой)	Градове (брой)	Села (брой)	Равнище на урбанизация ¹ (%)
Република България	110372	6951482	62.98	5256	257	4999	73.73
Североизточен район	14645	926953	63,29	719	30	689	73,41
Област Добрич	4720	171809	36,4	215	6	209	68,97
Балчик	522	19223	36,83	22	1	21	57,03
Генерал Тошево	982	12768	13,00	42	1	41	47,22
Добрич	112	20409	182,22	1	1	-	-
Добричка	1295	82240	63,5	68	-	68	100
Каварна	481	13877	28,9	21	1	20	77,03
Крушари	418	3797	9,08	19	-	19	-
Тервел	582	15222	26,15	26	1	25	36,51
Шабла	329	4273	12,99	16	1	15	70,54

Източник: Национален статистически институт

Средната гъстота на населението в община Шабла (12,99 души на кв. км. за 2019 г.) е в пъти по-малка от средните стойности за област Добрич (36,4), както и от средната гъстота за страната (62.98) и за СИР (63,29 души на кв.км.). По брой населени места (16), община Шабла се нарежда на седмо място в областта. Най-много са населените места в община Добричка, а Добричград е самостоятелна община само с едно населено място.

В Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г. (Актуализация 2019 г.), Шабла е определена като център от 5-то ниво – 140 много малки градове и села, центрове със значение за територията на съответните общини.

Към 2019 г. община Шабла е с по-ниска степен на урбанизация спрямо тенденциите в областта, в Североизточен район и в страната. Относителният дял на градското население в общината към 2019 г. е 70,54 %, което показва дисбаланс в разпределението на населението в града и селата, но този показател е много близък до равнището на урбанизация в област Добрич за 2019 г. - 68,97%, в Североизточен район – 73,41% и за страната – 73,73%.

1.3. Териториални и поземлени ресурси

Най-голям относителен дял в територията на община Шабла заема земеделската земя – 287 759 дка (88% от всички територии). На второ място е територията заемана от населени места – 17 979 (5%). Горските територии са 4% или 12 143 дка. Водните площи заемат 2% (7 579 дка) от територията на общината, а площите за транспорт и инфраструктура са 1% или 3 509 дка.

Таблица 2: Баланс на територията на община Шабла (дка)

Общо	Земеделска	Горска	Населени места	Водни течения и водни площи	За транспорт и инфраструктура
328666	287759	12143	17676	7579	3509

Източник: Национален статистически институт

¹ Относителен дял на градското население

Графика 1: Разпределение на площта на община Шабла по видове територии

Източник: Национален статистически институт

1.4. Природни условия и ресурси

Релефът на община Шабла е изцяло равнинен, като територията ѝ попада в най-източните части на Добруджанското плато с лек наклон на изток и североизток. На изток завършва със стръмни, на места отвесни склонове към брега на Черно море. Сравнително малката територия на общината не е богата на релефни форми. Средната надморска височина на общината е 48 м., а най-високата точка е 102 м.н.в. и се намира западно от село Горичане.

Дължината на морския бряг е около 40 км., а акумулативните брегове са с обща дължина 13,4 км. Редуват се клифови участъци с обширни плажни ивици. На юг от нос Шабла брегът е скалист и постепенно увеличава височината си. Изграден е от варовици, които са силно окарстени и напукани, на места са образувани пещери и интересни подводни скални образувания. Морските плажове обхващат 22% от всички плажове по Българското Черноморско крайбрежие. От север на юг се редуват обширни плажови ивици: Дуранкулашки (65 дка); Крапецки – север (91 дка); Крапецки – юг (Езерецки) (50 дка); Шабленски (112 дка). Плажовете са от ситен и зърнест пясък образувани на много места с пясъчни дюни.

Релефът на общината създава предпоставки за развитие на селското стопанство, с възможност за максимална механизация на производствените процеси и предпоставки за благоприятно разположение на техническата инфраструктура.

Геоложка среда

Територията на Община Шабла е изградена от седименти с кватернерна и неогенска възраст. Кватернерът е представен от следните генетични типове: еолично-алувиални, еолични, езерно-блатни и морски образувания.

Към морските образувания спадат съвременните плажни пясъци. Най-широките плажни ивици се намират в района на къмпинг „Добруджа“ и къмпинг „Карвуна“, северно от Крапец.

Езерно-блатните отложения са представени основно от глини и пясъци. Срещат се в прибрежните части на Шабленското и Дуранкулашкото езеро.

В структурно-тектонското развитие на района най-важна роля играе Шабленско-Българевската грабенова зона, с която се свързва повишената сеизмична активност. Тя е сложно устроена по различните стратиграфски нива, с по-ясно изразен в дълбочина и затихващ по

височина характер. Западната част на грабеновата зона е разположена на сушата, а източната - в акваторията на Черно море. Тя е изпълнена с дебели триаски седименти и отчасти пермски скали, без да е достигната подложката им, която вероятно е на дълбочина повече от 4000 м. Чрез разломи тя е разчленена на по-малки блокове. Структурно определящите разломи – Свети Николовски (Тюленски), Раковско-Горунски и Българевски са със субмеридионално направление.

Полезни изкопаеми

Община Шабла не е богата на полезни изкопаеми, установено е наличие на въглища и манганова руда, добива се нефт от находища с ограничени запаси и затихващи функции.

Тюленовското газонефтно находище се намира в най-североизточната част на България. Открито е на 31.05.1951 г. Прокарани са около 600 сондажа, като в момента работят 400, а редовно около 200. По късно са открити и газови сондажи - в Българево, Крапец, Блатница. С химичния си състав тюленовският нефт се доближава до един естествен мазут. Тюленовското газонефтно находище се намира в изтощителен стадий на експлоатация (месечно се добиват 900 тона нефт).

Близо до границата е разположен Добруджанския въглищен басейн, в карбонските седименти на който са проучени и оценени значителни запаси от черни каменни въглища на дълбочина под 1200-1300 м.

„Шабленската тузла” е с площ на езерото около 240 дка и притежава запаси висококачествена лечебна кал от около 230 хил. тона. Калта се характеризира като утаечна лиманна кал, със силикатно-карбонатен кристален скелет и ниско съдържание на гипс. Тя е гъста, черна, пластична и мазна на пипане, със силна миризма на сероводород.

Климатът в община Шабла е характерен за климатичния пояс на умерените ширини, т.е. територията попада в умерено – континенталната климатична област, но е под влияние и на Черноморско климатично влияние. То се формира под въздействието на два основни фактора – особеностите на атмосферната циркулация в тази част на Балканския полуостров, от една страна, и климатичното влияние на Черноморския басейн от друга. Както в преходно – континенталната област и тук се преплитат две климатични влияния – континентално – европейско от север и северозапад и средиземноморско - от юг. Под влияние, на Черно море тук се формира един по – различен климат, който не може да бъде отнесен нито към преходно – континенталния, нито към преходно – средиземноморския.

Характерни за по-голямата част на Добруджанското плато са сравнително ниските зимни температури, които са сред най-ниските за Черноморската подобласт. Все пак континенталността на климата личи от по – голямото годишно колебание на температурите. Умерено – континенталната област е характерна с не особено високи количества валежи през пролетта и есента и максимум през лятото, като летният максимум е през юни, а зимният минимум – през януари. Според климатичната подялба на България, границата на черноморското климатично влияние, с малки изключения, условно минава на 30 – 40 км. от брега на морето.

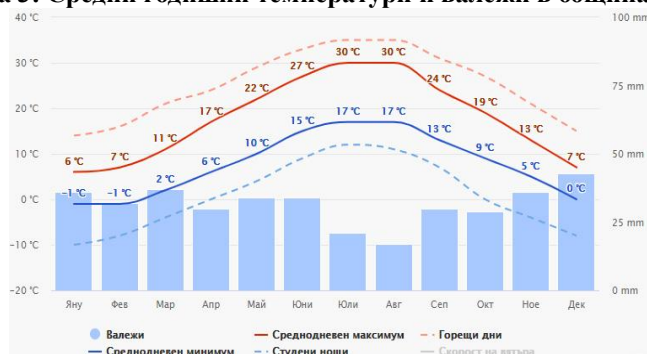
Средните годишни температури, които в значителна степен характеризират климата на района са около средните температури за източната част на територията, което е под влияние на затоплящото действие на морето. Средните годишни максимални и минимални температури за община Шабла са 17°C и 7°C и са малко по-високи от тези във вътрешността на страната. Сравнително високата сума на радиационния баланс се приема като положителен климатичен елемент. Добруджанският район е равнинен и открит на север.

„Среднодневният максимум“ (плътна червена линия) показва средната максимална дневна температура за всеки месец за Шабла. По същия начин „Среднодневният минимум“ (плътна синя линия) показва средната минимална дневна температура. Горещите дни и студените нощи

(пресечени червени и сини линии) изразяват средната дневна температура в най-топлия ден и средната-нощна температура в най-студената нощ от месеца за последните 30 години.

Фигура 3: Средни годишни температури и валежи в община Шабла

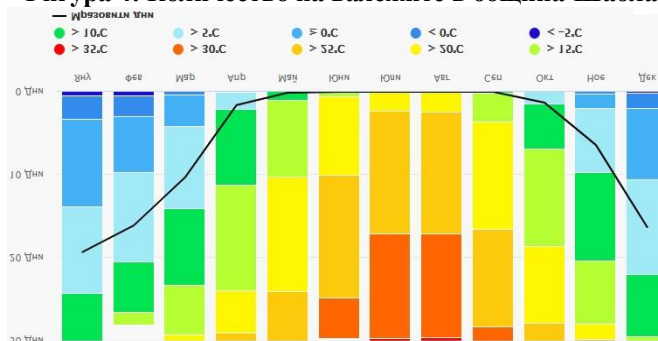

Източник: www.meteoblue.com/bg

Диаграмата за „Максимална температура“ за Шабла показва колко са дните на месечна база, в които са достигнати определени температурни стойности. През месеците юли и август средно по 8-10 дни температурите са над 30°C, а 15-20 дни – над 25 °C. Мразовити дни (под 0 °C) се отчитат от декември до февруари и са средно 15 дни в годината. Най-ниски температури – под минус 5°C се отчитат от 3 до 5 дни в годината.

Месечната продължителност на слънчевото греене е друг основен климатичен показател със значение за развитието на определени стопански дейности - земеделие, туризъм и други. Най-голям брой ясни дни се наблюдават през летните месеци – юли и август (15-18 дни) и ранната есен – септември (8 дни). Най-малко слънчеви дни има през зимните и ранните пролетни месеци - (3-4) слънчеви дни. Районът се характеризира с добра (2218 часа) годишна продължителност на слънчевото греене. Поради тази причина слънчевата енергия е един от основните възобновяеми източници, който може да бъде използван ефективно в община Шабла.

Фигура 4: Количество на валежите в община Шабла

Източник: www.meteoblue.com/bg

Общината попада в зоната на не високи количества на валежите, като средно годишните валежи са сравнително ниски - 50 мм./кв.м. Характерен е зимния и летен максимум. Значителни количества на валежите има и през пролетта, докато най-ниски са през есента. Средната относителна влажност на въздуха е 78%. През зимния период влажността достига 85- 86%, а през лятото спада до 68- 69 %.

За посоката, скоростта и силата на вятъра в Шабла най-голямо влияние оказва релефът. Тъй като районът е изключително равнинен и открит за нахлуването на континентални въздушни маси от север и североизток, то преобладаващите ветрове са северни и североизточни през зимните,

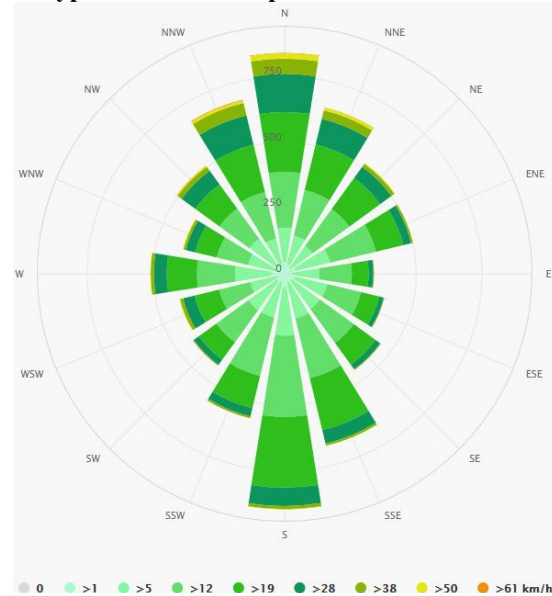

пролетните и летните месеци, като през пролетта и лятото зачестяват и югоизточните ветрове. Есента е характерна със северните ветрове.

Силата на вятъра е почти равномерна от различните посоки с незначително преобладаване на силата на южните ветрове. Преобладаващите ветрове за района през отделните сезони на годината са от север, запад и най – често североизток.

Части от територията на община Шабла попадат в Зона В - Зона на среден ветроенергиен потенциал и в Зона С – Зона на висок ветроенергиен потенциал.

Фигура 5: Роза на ветровете в община Шабла

Източник: www.meteoblue.com/bg

Розата на вятъра за Шабла показва колко дни в годината вятърът духа от определена посока. Типични за общината са силните северни, североизточни, северозападни и южни ветрове.

Ветро-вълновата характеристика на района се базира на ветровата обстановка, съгласно данните за вятъра от станция Калиакра. Характерно за тази станция е, че за зимния период (декември – април) с най-голяма повторяемост е вятърът от посока север (от 33,10% до 23,70%); североизточният вятър е 23,7 % до 19 %, източният - 12,1 %. За периода май-ноември най-голяма повторяемост имат ветровете по посока изток 29,4 %; североизток - 24,8 до 15,2 % и север 25,2 до 18,5 %, като максималните скорости на вятъра достигат до 15 м/сек, а през м.август средните скорости са по-малки от 5 м/сек.

Района представлява интерес за инвеститорите, като към момента функционират 24 вятърни електроцентрали с обща инсталирана мощност 42,7 MW.

Води

Общината не е богата на повърхностни води. Специфична е хидрогеоложката характеристика. Повърхностно течащи води липсват. Характерна е изязвата на суходолия и дълбоки карстови форми, отвеждащи повърхностните води към по-долните хоризонти. Специфични обекти са двете лиманни езера: Дуранкулашкото и Шабленското, както и някои по-малки и по-плитки езера: Езерецко, Блатнишко, Шабленската тузла. Дуранкулашкото езеро заема площ от 240 ха и е със средна дълбочина от около 4 м; Шабленското е с площ 224,6 ха и е с максимална дълбочина 8 – 9 м. Крайбрежията на езерата са обрасли с обилна блатна растителност.

Всички езера са пресноводни, с минимално засоляване от 1 до 3 промила, резултат от периодичните нахлувания при щормове на морска вода.

Хидрографската мрежа е представена от няколко реки, в чиито корита се формира само кратковременен повърхностен отток – обикновено при обилни валежи или интензивно снеготопене и по същество те представляват суходолия.

Към Черно море се насочват и оттичат по естествен път както повърхностните, така и подземните води на една значителна водосборна област. От всички релефни прорязвания, най-голямо е дерето, преминаващо източно от Ваклино.

На територията на общината има три сондажни минерални водоизточника и едно езеро с лечебна кал с обща минерализация 3-5 гр./а, с общ дебит около 200 л/сек, запаси от лечебна кал около 230 хил.тона. Водата от минералните извори, е подходяща за лечение на заболявания на опорно-двигателния апарат, периферната нервна система и др. Тя се препоръчва и за инхалации на дихателните пътища при неспецифични заболявания. Близо до калонаходището при с. Тюленово, при дълбок сондаж е разкрита минерална вода с температура 41 С и дебит 6000 л/мин., която се характеризира като хипертермална, хлоридно-натриева, със съдържание на свободен сероводород и метаборна киселина.

Почви

Почвите са един от основните ресурси в общината. Територията на общината е заета изцяло с черноземи. Разпространени са и трите подтипа:

- Карбонатни черноземи;
- Типични черноземи;
- Излужени черноземи.

Карбонатните черноземи се срещат основно в северната част на общината и се характеризират със средно мощен хумусен хоризонт, по механичен състав са средно до тежко пясъкливо-глинести, имат рохкав строеж, добър въздушен и топлинен режим. Почвената им реакция е слабо алкална. Те притежават добра водопропускливост и средна водозадържаща способност. Отличават се с добро плодородие. Главно мероприятие за получаване на високи добиви е подобряване на водния им режим.

Значително разпространение на територията на общината имат и типичните черноземи, отново в централната и северна част на общината. По своите морфологични, физични и химични свойства типичните черноземи са сходни с карбонатните черноземи, поради което са обединени в една агропроизводствена група.

Излужените черноземи са разпространени най-много в южната част на общината. Тези почви се характеризират със средно мощен хумусен хоризонт. Механичният им състав е средно до тежко пясъкливо глинест.

Характерните особености на черноземите обезпечават добро естествено плодородие. Освен това за отбелязване е и благоприятното им съчетаване с климатичните особености на района. Независимо от по-ниските валежи, селскостопанските култури се осигуряват добре с влага благодарение на високата атмосферна влажност и ниската изпаряемост в зоната на Черноморското крайбрежие.

Почвено-климатичните и релефни условия в община Шабла са благоприятни за развитието и продуктивните възможности на основните селскостопански култури в района и могат да се причислят към “добрите земи” със среден бонитет от 71 бала. Най-подходящи са за отглеждане на пшеница, царевича, слънчоглед и люцерна, където бонитетният бал се движи от 80 до 85 бала.

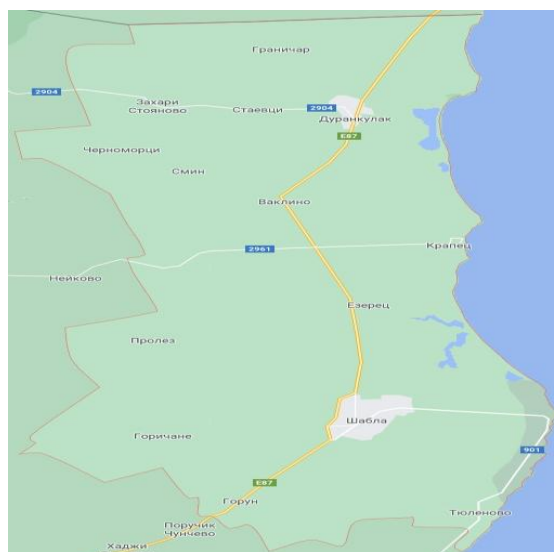

1.5. Селищна мрежа и жилищен фонд

Урбанистичната структура на общината се състои от 16 населени места – административния център град Шабла и 15 села.

Съгласно Заповед № РД-02-14-2021 от 14 август 2012 г. година на Министъра на Регионалното развитие и благоустройството, издадена на основание чл.36, ал.2 на Закона за административно-териториалното устройство на Република България, населените места са категоризирани както следва: град Шабла е 4-та категория; село Дуранкулак е 6-та категория; селата Ваклино, Граничар, Езерец и Крапец са 7-ма категория; селата Божаново, Горичане, Горун, Захари Стояново, Пролез, Смин, Стаевци, Твърдица, Тюленово и Черноморци са 8-ма категория. По разположение спрямо общинския център, населените места се обособяват в две групи: На юг и на север от град Шабла. Прави впечатление сравнително балансираното разпределение на отделните населени места върху територията на общината и характерното южно местоположение на общинския център от териториалния център.

Фигура 6: Селищна мрежа на община Шабла

Административният център - град Шабла е разположен в южната част на общината. Близко до него са ситуирани селата: Горун, Горичане, Тюленово, Езерец и Пролез. Всички останали населени места са с периферно местоположение спрямо административния център, сравнително равномерно разпределени по границите на общинската територия.

Отстоянието на населените места от град Шабла е от 5 до 24,5 км. Прави впечатление, че по-голямата част от населените места са на разстояние над 10 км. от общинския център. От общо 15 села в общината, само 3 се намират на разстояние до 10 км. от град Шабла.

Таблица 3: Разстояния в км. от гр. Шабла до всички населени места в общината

Населено място	Разстояние км
с. Божаново	12,5
с. Ваклино	13
с. Горичане	6
с. Горун	5
с. Граничар	22,5

с. Дуранкулак	18,7
с. Езерец	7
с. Захари Стояново	24,5
с. Крапец	14
с. Пролез	11,6
с. Смин	16,7
с. Стаевци	21,5
с. Твърдица	14,6
с. Тюленово	12
с. Черноморци	18,6

Източник: <https://www.bgmaps.com/>

Съгласно §1 от Допълнителните разпоредби на Наредба №7/22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони, урбанистичната класификация на община Шабла включва следните категории: 1 много малък град – Шабла (до 5 хил. жители); 2 малки села – Дуранкулак и Крапец (от 250 до 1000 жители) и 13 много малки села (до 250 жители). Селищната система на общината е неустойчива. Застрашени от обезлюдяване и изчезване са селата: Божаново (9 жители към 2019 г.), Стаевци (3 жители към 2019 г.) и Твърдица (5 жители към 2019 г.),

Развитието на селищната мрежа в общината е довело до съсредоточаване на основните административни, промишлени, обслужващи и културни дейности в гр. Шабла. Останалите селища са относително изолирани, с предимно възрастни хора, които се занимават със земеделие в лични стопанства. Почти всички хора, живеещи на село, са постоянно пребиваващи там. Намалява броя на жителите, които пътуват за работа до друго населено място. През лятото все повече хора, живеещи постоянно в по-големите градове, пребивават в селата. Тези населени места са подходящи за екологично земеделие и екологични производства, тъй като землищата им са съхранени, имат възможности и в областта на някои форми на туризма. Всички селища разполагат с изградена инфраструктура по отношение на електроснабдяване, водоснабдяване, съобщителни връзки и транспортен достъп, но нямат канализация. Почти всички жилища в общината са от масивен и полумасивен тип, предимно еднофамилни. В голяма част от селата има свободни жилищни сгради, част от които се предлагат за продажба. Има и голям брой изоставени къщи.

Количествените и качествените характеристики на сградния фонд в общината са отражение на социално-икономическите процеси. Териториите за обитаване са свързани със състоянието на жилищния фонд и стандарта на населението по отношение на задоволяването му с жилища и жилищна площ. Териториите за обитаване са в постоянно взаимодействие с останалите територии (обществено обслужване, транспорт и комуникации, техническа инфраструктура и др.) и по този начин се формира комплексната урбанизирана среда на селищната система в общината.

Към 2020 г. в община Шабла има общо 2 665 жилищни сгради. Част от старите частни сгради и жилища се нуждаят от сериозни инвестиции за внедряване на мерки за енергийна ефективност, подмяна на дограмата, саниране, полагане на топлоизолация на външни стени, покрив и под. В изпълнение на общинската политика по енергийна ефективност през периода 2021-2025 г. се предвижда кандидатстване за саниране на многофамилни жилищни сгради в град Шабла по Националната програма за енергийна ефективност.

Предвижда се внедряване на мерки за енергийна ефективност в редица общински сгради и обекти на образователната инфраструктура, частни жилищни и стопански сгради. Санирането на еднофамилни и многофамилни жилищни сгради е сред основните приоритетите на общинската енергийна политика.

1.6. Историческо развитие и културно наследство

Историческо развитие

Шабла е община с древна история и богата култура. Историческото развитие на района може да се проследи от най-далечни времена, преди 7 000 години по изключително богатите археологически находки.

Палеолит - Морето през ледниковия период е било с около 120 м. по-плитко и следователно бреговата линия е била поне на 40 км източно от сегашната. Находки от периода са известни само от големия остров край Дуранкулак. Липсва информация за района около Шабленското езеро, тъй като до 1990 г. в резервата не е било разрешено влизане и там не е направено обхождане и регистрация. Същото важи и за периода на мезолита.

Неолит /VI хил.пр.н.е./ - Районът е неолитизиран сравнително късно - едва в началото на VI хил.пр.н.е. Констатирано е и отчасти изследвано само едно неолитно селище – това в м. „Нивата“ на брега срещу големия остров в Дуранкулашкото езеро. Тук е проучен и богат неолитен некропол с над 600 гроба. Вероятно такива селища има и при Езерец и Шабла, но там не са правени обхождания.

Енеолит - /V хил.пр.н.е./ - Констатирани са две енеолитни селища – „Шабла - новите лозя“ - проучено през 1973/74 г. и Дуранкулак – „Големия остров“ - става въпрос за единствената селищна могила в тази част на Добруджа. Започналите от 1974 г. проучвания продължават и в момента. Открита е най-ранната каменна архитектура за континентална Европа. Проучен е и принадлежащия към селищната могила некропол - над 700 погребения от каменно медната епоха, някои от тях със златни украшения. Енеолитни селища и некрополи могат да се очакват и край другите езера.

Бронзова епоха /III-II хил.пр.н.е./ - През бронзовата епоха на територията на общината са възникнали многобройни погребални могили, обединени в могилни некрополи. Точна информация за тях може да се намери в историческия музей в гр. Добрич, като по-важните са: Граничар - северозападно от селото, Дуранкулак - граничният преход, Дуранкулак - между острова и паметника, Ваклино - Крапец - разклона на шосето-57 могили, Шабла-летището, Шабла - до и в стопанския двор, Шабла-на запад от града по билото, Смин, Захари Стояново, Тюленово. Освен това в района има много селища от късната бронзова епоха и ранната желязна епоха, като е проучено само това на големия остров в Дуранкулак. Едно селище се намира в югоизточния край на Дуранкулак и едно на западния бряг на Шабленското езеро.

Елинистическа епоха - Периодът на гръцката колонизация е оставил много следи в района. На нос Шабла се намира отчасти проучена антична крепост (вероятно античната Кария). На големия остров в Дуранкулак е проучено голямо пещерно светилище на богинята Кибела. По шабленското крайбрежие и в морето при строителството на нефтената естакада са открити каменни и оловни щокове и части от котви. Откривана е и гръцка чернофирнисова керамика. Предполага се, че част от погребалните могили в района са антични /скитски/.

Късна античност - В местността „Катмера“ на западния бряг на Дуранкулашкото езеро се намира непроучено късно антично /може би сарматско/ селище. Неговият некропол е отчасти проучен. Открити са много ценни погребения със златни и бронзови украшения.

Ранно средновековие - На Големия остров край Дуранкулак е изцяло проучено старобългарско селище, публикувано в „Дуранкулак“ -т.1, София 1990 г. На брега е проучен съответният некропол с над 500 гроба. Подобни некрополи и единични погребения са проучени частично в Шабла - двора на несъществуващото вече предприятие „Стройиндустрия инженеринг“, Смин – единичен гроб в центъра на селото, Езерец - южния край на селото в м. „Тухларницата“.

През 1974 г. в местността „Новите лозя“ - източно от града са проучени праисторическите селища Шабла I и Шабла II. Съществували са в края на VI - началото на V хилядолетие преди Христа.

Топонимът Шабла се появява за пръв път в официален писмен османски документ от 1573 г. и за разлика от много други селищни наименования не е променен и до сега. Съществуват различни хипотези за произхода на името Шабла. Според легенда, на морския бряг близо до днешния фар е имало имение, притежание на Айше абла, т.е. на леля Айше. Поради върлуване на чума къщите на имението били преместени навътре в сушата и получили наименования името на собственицата, от което отпаднала първата сричка. Според друга хипотеза селището е получило наименованието си от дивия киселец - лапада, чиито листа са като саби. От името сабля се е получило името на селището. Третата версия за произхода на думата Шабла е, че тя произлиза от тракийското или латинското саблум, сабула. “С“ от началото на думата преминава в “Ш“. На латински това означава „пясъци“.

Възникнало, като чисто турско селище, през XVI век в средата на XIX век, Шабла е най-голямото българско село в района с кмет - българин. С българския облик на селото се обяснява и дейното му участие в борбите за самостоятелна българска църква, просвета и национална свобода. Първата българска черква в селото е построена през 1853 година, заедно с килийно училище. Никола Алексов от Шабла е записан в личното тефтерче на Христо Ботев при сформирани на четата му. Няма доказателства дали е станал четник.

След освобождението на България през 1878 година Шабла става общински център. Общински центрове са и селата Дуранкулак и Ваклино. Димитър Анастасов от Шабла печели златен медал от Първото българско земеделско - промишлено изложение в Пловдив през 1892 година. През 1899-1900 година района е център на селските бунтове срещу десетъка. През 1913 година по Букурещкия мирен договор Северна Добруджа, включително и Шабла е предадена на Румъния. Връща се в пределите на България на 28 септември 1940 година. През същата година в трите общини на територията на сегашната община са настанени хиляди преселници от Северна Добруджа. Жители на Шабла участват в двете фази на Отечествена война.

На 27 август 1969 година Шабла е обявен за град.

Културно-историческо наследство и паметници на културата

Благоприятните природогеографски условия са предопределили хилядолетното човешко присъствие на територията. Разкритите до сега фондове на недвижимо културно наследство са дисперсно разположени по почти цялата територия, със значителна гъстота – върху общата площ от 329 639 дка (16-те землища в Общината) са пръснати относително равномерно 103 недвижими културни ценности и още 189 обекта (187 могили, гробница, морски фар), които засега нямат статут на културни ценности, но по предварителна преценка биха могли да бъдат обект на внимание на Националния институт за опазване на недвижимите културни ценности (НИОНКЦ) за евентуална идентификация. Като се има пред вид, че недвижимо културно наследство на територията е все още недостатъчно проучено, може да се очаква в бъдеще повишаване на сегашната гъстота на недвижимите културни ценности.

Особеност на териториалното и пространственото разположение на недвижимо културно наследство в община Шабла е неговата богата и сложна стратификация, с преобладаваща изява на ранните културни пластове:

- От VI и V хилядолетия пр. Хр. – Праисторическият некропол край Дуранкулак, най-големият проучен праисторически некропол в света.
- Бронзовата епоха: множество погребални могили, групирани в комплекси от могилни некрополи;

- Елинистическа епоха: Античната крепост край Шабла, светилището на богинята Кибела на Големия остров на Дуранкулашкото езеро, тракийски селища край с. Ваклино;
  - Античност и Средновековие: край Дуранкулак, Шабла, Ваклино, Горичане, Езерец.
- С особено значение са двете крепости в контекста на римската провинция Скития:

Античната и късно-античната пристанищна крепост „Карон Лимен“ на нос Шабла и късно-античната и ранно-византийска крепост “Калето” край с. Твърдица.

По-късните епохи са представени от църкви, публични и жилищни сгради, художествени ценности и исторически ценности от по-новата история, сред които с национална значимост е историческата местност, свързана със селския бунт против натуралния десятък от 1900 г. край Дуранкулак. С тази своя характеристика територията предлага забележителна изява на най-древните корени на европейската култура.

Недвижимите културни ценности в Общината могат да бъдат класифицирани по следния начин, по смисъла на Закона за културното наследство:

Според броя, пространствената им структура и териториален обхват, недвижимото културно наследство включва 102 единични културни ценности и една групови културни ценности – *Праисторическо, антично и средновековно селище и прилежащи некрополи на Големия остров на Дуранкулашкото езеро и земеделските земи на Западния бряг*;

Според научната и културната област, към която се отнасят, на територията на Общината са разположени:

- Археологически културни ценности: 91 броя
- Исторически културни ценности: 3 броя
- Архитектурно-строителни културни ценности: 2 броя
- Художествени културни ценности: 6 броя
- Смесени архитектурно-строителни и художествени културни ценности: 1 брой

Според местоположението им спрямо селищните структури:

- В населено място: 9 броя;
- Извън населено място: 94 броя

Според културната и научната им стойност и обществената им значимост недвижимите културните ценности в Общината включват следните категории :

- Категория “Национално значение” – 2 обекта (*Праисторическо, антично и средновековно селище и прилежащи некрополи на Големия остров на Дуранкулашкото езеро и земеделските земи на Западния бряг и Историческа местност, свързана със селския бунт 1900 г- край Дуранкулак*). Към тези обекти могат да се имат пред вид и 80 броя декларирани културни ценности с предварителна категория “Национално значение” (според писмо 545/27.02.2001 на НИПК за даване на предварителна категория “национално значение”на декларирани археологически културни ценности);
- Категория “Местно значение”: 8 броя.

Археологически паметници

Землищата на пет от селищата в общината са изследвани чрез целенасочени теренни обхождания, а на шест са частично проучени, в резултат на което са открити 66 обекта-недвижими културни ценности. Юридическа защита имат 57 от тях, от които обявени са 41 броя /35 могили некрополи и отделни надгробни могили и 1 селищна могила, обявени за паметници на културата с национално значение с РМС 1711/1967 г. и 5 други обекта - обявени за паметници на културата с местно значение в ДВ бр.73/1967 г/ и декларирани 16 броя-декл. писмо № 4267/1985 г. Чрез археологически разкопки повече от 30 години се проучва ГАНКЦ „Праисторическо,

антично и средновековно селище и прилежащи некрополи на Големия остров на Дуранкулашкото езеро и земеделските земи на Западния бряг “ в землищата на селата Дуранкулак и Стаевци.

Архитектурни паметници

В селищата от община Шабла не са съхранени особено интересни представители на строително-архитектурни традиции от миналото. Изключение правят 2 сгради в гр. Шабла. Качества на архитектурни паметници притежават и декларираните 7 църкви от територията на общината. Трябва да се има предвид, че проучването на архитектурното наследство в този район е проведено през 80-те години и данните за паметниците се нуждаят от актуализация.

Художествени паметници

В регистрите на НИИКН има данни за 7 църкви - паметници на културата от община Шабла. Всички те са декларирани с предварителна категория - местно значение/декл.п №5586/1986 г./ . От тях само църквите „Св. Харалмпий” в гр. Шабла и „Св. Димитър” в с. Смин имат качества на паметници на изобразителното изкуство, в останалите поради това, че по-голямата част от иконите им са изчезнали или са пренесени другаде се охраняват само като архитектурни паметници. Църквата в гр. Шабла е забележителна и с високохудожествената си ажурна дърворезба, дело на майстори от дебърската школа. Храмовия и празник се отбелязва на 10 февруари. Състоянието на църквата в село Стаевци може да се определи като аварийно.

1.7. Взаимодействие с други територии и съседни общини

Мястото и ролята на община Шабла в регионалното пространство е формирано в резултат на историческите процеси и развитието на социално-икономически, транспортни и културни връзки със съседни общини и други територии. Същевременно съседните общини си взаимодействат и имат потенциал да оказват влияние на развитието както на близките погранични населени места, така и на целите територии.

Въпреки периферното си географско положение спрямо основните и второстепенни урбанизационни оси в страната, община Шабла има потенциал за интегрирано развитие и изграждане на връзки със съседни общини и трансгранично сътрудничество, които да стимулират социално-икономическото ѝ развитие в бъдеще.

Община Шабла граничи с две общини от област Добрич – Каварна и Генерал Тошево. На север общинската територия има обща граница с Република Румъния. Граничното положение на общината благоприятства трансграничните и икономически връзки с Република Румъния.

Територията на община Шабла е отворена, достъпна и свързана със съседните общини с добре структурирани транспортни връзки посредством 4 основни „вход-изхода“:

Основна транспортна ос на Община Шабла е път I Е-87 Румъния/Дуранкулак-Шабла-Варна-Бургас-Малко Търново/ Турция, с дължина на територията на общината 30,8 км, който провежда международния туристически поток от ГКПП Дуранкулак във вътрешността на територията, минавайки през населените места Дуранкулак, Ваклино, Шабла и Горун.

Община Шабла има и две пътни връзки с път II- 29, който пресича територията на съседната община Генерал Тошево и осъществява връзките на град Шабла с град Добрич и през с. Кардам и КПП с. Йовково с Република Румъния.

През летния сезон, значителен брой жители на общината работят временно в туристически обекти в общините Каварна и Балчик, които са популярни туристически дестинации.

Освен традиционните икономически връзки Общините Шабла и Каварна имат обща Местна инициативна група МИГ - сдружението представлява форма на публично-частно партньорство и Местна инициативна рибарска група МИРГ Шабла – Каварна – Балчик -

осъществяваща дейност в сектор Рибарство и други социално-икономически сектори на територията на Рибарската област (общините Шабла, Каварна и Балчик).

Съвместни проекти със съседни общини, които също са членове на Регионалното сдружение за управление на отпадъците са възможни по отношение на опазване на околната среда и оползотворяването на отпадъците. В РСУО-Добрич участват общините Добрич, Добричка, Балчик, Тервел, Каварна, Шабла, Генерал Тошево, Крушари и Никола Козлево.

Жителите на община Шабла ползват медицинска помощ и услуги в „МБАЛ – Каварна“ ЕООД. Между двете съседните общини към момента са изградени добри връзки в сферата на здравеопазването, туризма, управлението на отпадъците. Съществува потенциал за коопериране и реализиране на интегрирани проекти в сферата на туризма и съвместни трансгранични проекти с общини от Република Румъния.

Община Шабла изпълнява трансгранични проекти и работи успешно в условия на междуобщинско сътрудничество с общини от Република Румъния.

През 2018 г. започва изпълнението на проект „Интегрирано управление на риска и ефективни реакции на органите за гражданска безопасност“ с продължителност 3 години на обща стойност 1 933 978 лева. Проектът е финансиран по програма „Трансгранично сътрудничество INTERREG V-A Румъния – България 2014 – 2020 г.“ Изпълнява се в партньорство с община Овидиу, Република Румъния. През периода 2017-2020 г. община Шабла изпълнява още три проекта в партньорство с румънски общини:

- Проект „Безгранично здраве чрез спорт и сътрудничество – обединени в битката срещу заболяванията“. Проектът е на стойност 2 913 535 лева и ще се изпълнява до 2022 г. Изпълнява се в партньорство с община Хършова, Република Румъния
- Проект „Възстановяване на уникалното общо културно наследство и насърчаване на съвместния туристически продукт „Хаманджия – първа цивилизация на Стара Европа“. Проектът е на стойност 1 624 172 лева и ще се изпълнява до 2023г. Изпълнява се в партньорство с община Черна вода, Република Румъния;
- Проект „Общи ресурси и инициативи, посветени на околната среда“. Проектът е на стойност 990 264 лева и е приключен през 2020 г. Изпълнява се в партньорство с три общини – община Банеаса (водеща община) и община Аджиджа, Република Румъния, както и община Берковица, Република България.

Всички съвместни проекти с румънски общини са финансирани по програма „Трансгранично сътрудничество INTERREG V-A Румъния – България 2014 – 2020 г.“

За своето бъдещо развитие община Шабла следва да се възползва от възможностите за териториална свързаност и достъпност със съседните общини и други територии в следните направления:

- *Транспортна достъпност и свързаност*, допринасяща за бърз и удобен достъп до различни пазари, мобилност по отношение прилагането на труд и ползването на услуги.

- *Цифрова достъпност, свързаност и умения на населението*, които позволяват включване в различни дигитални пространства, с оглед развиване на значителен обем икономически функции, базирани на достъп до високоскоростни и мобилни ширококолентови мрежи и предлагане на цифрови обществени, социални, образователни и бизнес услуги.

- *Икономическа свързаност, инвестиционна активност и иновационно развитие*, допринасящи за повишаване конкурентоспособността, технологично обновяване на местната икономика, създаване на регионални клъстери и свързани производства, за генериране на икономически растеж, осигуряване на заетост и нарастване на благосъстоянието.

Коопериране и интегрирани проекти със съседните и близки на община Шабла територии са възможни в сферата на опазването на околната среда, управлението на отпадъците, опазване на обществения ред, превенция и борба с пожари, наводнения и природни бедствия, транспорта, развитието на туризма, местната икономика и култура, социалните услуги, здравеопазването, облагородяването на публичната инфраструктура и др. Правната форма за коопериране на общините е междуобщинското сътрудничество, регламентирано в Европейската харта за местно самоуправление, Конституцията на Република България и ЗМСМА.

Междубщинското сътрудничество може най-общо да се дефинира като взаимоотношение, основано на взаимно доверие и разбирателство между местните власти на две или повече общини за реализацията на конкретен проект, инициатива или за предлагане на конкретна услуга от взаимен интерес при запазване на местните приоритети. В своята същност междубщинското сътрудничество предполага обединяване на ресурси, споделяне на отговорности и общо ползване на постигнатите от съвместните дейности резултати. Смесът на общинското коопериране е да се мобилизират наличните ресурси на две и повече общини за осъществяване на дейности от взаимен интерес, които не биха могли обективно да се осъществят от всяка от тях поотделно, поради недостиг на средства и капацитет.

2. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси

2.1. Демографски параметри

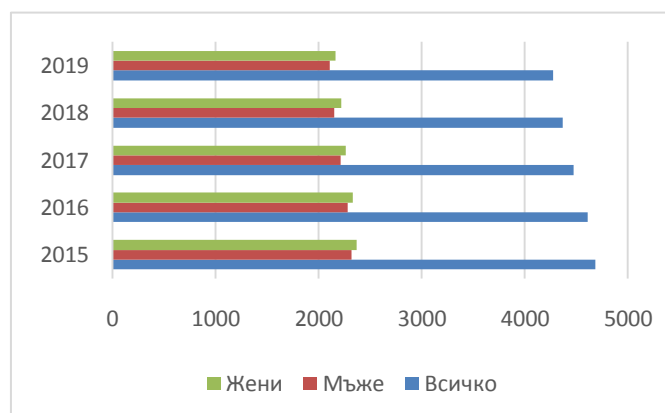
Демографските ресурси с техните образователни и квалификационни характеристики са един от решаващите фактори за местното развитие и растеж. В община Шабла продължават неблагоприятните демографски тенденции, формирани още в края на миналия век. Динамиката показва трайна тенденция на намаляване на населението (с около 8,8% за последните 5 години) или с 411 души през 2019 г. спрямо 2015 г.

Таблица 4: Население в община Шабла 2015 – 2019 г.

	2015	2016	2017	2018	2019
Всичко	4684	4610	4474	4367	4273
Мъже	2318	2280	2213	2151	2109
Жени	2366	2330	2261	2216	2164
В градовете	3229	3214	3129	3079	3014
В селата	1455	1396	1345	1288	1259

Източник: Национален статистически институт

Графика 2: Динамика на населението в община Шабла 2015-2019 г.

През 2019 г. в общината живеят 4273 души, 49,36% от които мъже и 50,64% жени. В град Шабла живеят 70,54%, а в селата 29,46% от жителите на общината.

През 2019 г. под трудоспособна възраст е 11,40% от населението на община Шабла. Възрастните над трудоспособна възраст са 1453 души или 34% от населението. Около 54,60% е делът на хората в трудоспособна възраст на 15 и повече години.

Таблица 5: Население под, в и над трудоспособна възраст по пол 2017 - 2019 г.

	2017			2018			2019		
	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени
Общо	4474	2213	2261	4367	2151	2216	4273	2109	2164
Под трудоспособна²	514	296	218	496	280	216	487	279	208
В трудоспособна³	2442	1342	1100	2383	1310	1073	2333	1278	1055
Над трудоспособна⁴	1518	575	943	1488	561	927	1453	552	901

Източник: Национален статистически институт

Населението на община Шабла, продължава да застарява. Към 2019 г. децата до 14 г. са едва 10,79% от жителите на общината, а възрастните над 60 годишна възраст – 38,33%.

Таблица 6: Население по възрастови групи в община Шабла 2016-2019 г.

Години	Общо	Възраст 0-14 г.	Възраст 15-29 г.	Възраст 30-44 г.	Възраст 45-59 г.	Възраст 60-74 г.	Възраст 75+ г.
2016	4610	485	593	758	1055	1110	609
2017	4474	473	550	725	1046	1077	603
2018	4367	468	522	717	1012	1039	609
2019	4273	461	483	677	1014	1047	591

Източник: Национален статистически институт

Когато възрастовата структура е деформирана не може да се осигури както възпроизводството на населението, така и възпроизводството на трудовия потенциал. За влошаването на възрастовата структура у нас съществено допринесоха мащабните емиграционни процеси предимно сред младите възрастови групи. Емигрирането на цели млади семейства (заедно с децата) обуславя ускоряването на процеса на застаряване, което поставя натиск върху публичните разходи за пенсии, здравеопазване и социални грижи.

Таблица 7: Естествен прираст на населението на община Шабла 2015-2019 г.

Година	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
	Общо	Момчета	Момичета	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2015	28	18	10	109	57	52	-81	-39	-42
2016	38	19	19	94	44	50	-56	-25	-31
2017	27	15	12	117	62	55	-90	-47	-43
2018	18	9	9	114	63	51	-96	-54	-42
2019	19	9	10	101	44	57	-82	-35	-47

Източник: Национален статистически институт

² Под трудоспособна възраст - до 15 навършени години.

³ В трудоспособна възраст - за 2019 г. тези граници са от 16 до навършването на 61 години и 4 месеца за жените и 64 години и 2 месец за мъжете.

⁴ Над трудоспособна възраст - тези граници са от навършването на 61 години и 4 месеца за жените и 64 години и 2 месец за мъжете.

Броят и структурите на населението се определят от размерите и интензивността на неговото естествено и механично (миграционно) движение. Естественият прираст на населението е отрицателен, средно по минус 81 души на година, като варира в сравнително близки граници. Средногодишният брой на живородените деца в община Шабла е нисък и намалява ежегодно, като за периода 2015-2019 г. е общо 130 или 26 средногодишно. Средната смъртност за изследваните 5 години е 107 човека годишно.

Таблица 8: Заселени, изселени и механичен прираст в община Шабла 2015-2019 г.

Година	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2015	110	66	44	110	42	68	0	24	-24
2016	100	39	61	118	52	66	-18	-13	-5
2017	80	38	42	126	58	68	-46	-20	-26
2018	69	26	43	80	34	46	-11	-8	-3
2019	96	41	55	108	48	60	-12	-7	-5

Източник: Национален статистически институт

Механичният прираст на населението през последните 4 години също е отрицателен, като за 2015 г. е 0 души, а за 2019 г. е - 12. Показателите пак не са високи и средногодишно населението на община Шабла намалява от миграция със 17 души. Общо в резултат на естествен и механичен прираст населението в общината през 2019 г. е намаляло с 94 души.

Таблица 9: Население по населени места в община Шабла 2016-2019 г.

Община/Населено място	2016	2017	2018	2019
гр.Шабла	3214	3129	3079	3014
с. Божаново	8	8	8	9
с. Ваклино	143	138	133	131
с. Горичане	60	60	56	46
с. Горун	71	73	72	77
с. Граничар	114	110	106	103
с. Дуранкулак	337	328	319	313
с. Езерец	96	97	92	91
с. Захари Стояново	74	73	66	65
с. Крапец	277	261	255	251
с. Пролез	25	25	23	23
с. Смин	55	51	47	45
с. Стаевци	5	5	5	3
с. Твърдица	8	7	5	5
с. Тюленово	64	58	54	51
с. Черноморци	59	51	47	46

Източник: Национален статистически институт

Населението по населени места в общината намалява и не е равномерно разпределено по територията. Около 70,5% от населението е съсредоточено в административния център – гр. Шабла. В селата общо – 29,5% - Дуранкулак – 7,3% Крапец – 5,9%. Община Шабла като цяло е

засегната от процесите на силна урбанизация, характерни за повечето райони на страната. Населението не е равномерно разпределено по общинската територия не е балансирано между града и селата. Това обуславя необходимостта от прилагане на интегриран подход и стимулиране развитието на малките населени места в общината.

Таблица 10: Население по постоянен и настоящ адрес в община Шабла 2015 г. и 2020 г.

Постоянен адрес		Настоящ адрес	
2015 г.	2020 г.	2015 г.	2020 г.
4903	4475	5038	4696

Източник: Национална база данни „Население” - <http://www.grao.bg>

По данни на ГД ГРАО (<http://www.grao.bg>) населението на община Шабла по постоянен адрес намалява с около 7,8% през 2020 спрямо 2015 г. и към 31.12.2020 г. е 4475 души. Населението по настоящ адрес за анализирания период също намалява със 6,8% и към 31.12.2020 г. е 4696 души.

Графика 3: Сравнителна характеристика на населението по постоянен и настоящ адрес 2015-2020 г.

Тенденциите, като намаляваща раждаемост и застаряване на населението, се наблюдават и в останалите общини на област Добрич и СИР и са симптоматични за страната като цяло. В допълнение продължават да се наблюдават и задълбочават негативни тенденции, като по-високи нива на смъртност и интензивна външна миграция. Комбинацията от тези негативни процеси дава основание да се говори за демографска криза и изправя сериозни предизвикателства пред бъдещото функциониране на системите на социално осигуряване и подпомагане, здравеопазване, образование и публични финанси в общината.

Като цяло, текущата демографска картина и перспективите за нейното развитие в средносрочен и дългосрочен план показват, че при равни други условия (при непроменени политики) демографският фактор ще компрометира възможността на икономическата система да генерира висок и устойчив растеж и ще понижава ефективността на икономическата политика, насочена към осигуряването на (предпоставки за) такъв растеж.

Политиката за преодоляване на демографската криза в района трябва да е насочена към подобряване на инвестиционната среда, защото инвестициите са тези, които създават работни места и доходи, като по този начин задържат и привличат млади хора за живот и работа в общината.

2.2. Пазар на труда – заетост и безработица

Пазарът на труда в община Шабла е негативно повлиян от демографските процеси, при ясна перспектива за изостряне на отрицателните им въздействия още в средносрочен период. Трайните тенденции на демографски неравновесия между раждаемост и смъртност се допълват от засилени емиграционни вълни, най-вече на млади хора в трудоспособна възраст, което се оказва критично за местния пазар на труда. Важни за настоящето и още по-важни за бъдещето са възпроизводството на населението и на работната сила. Демографското възпроизводство е важно за наличието на човешки ресурси за развитие на икономиката. Структурите на населението по възраст и пол предопределят раждаемостта, но и работната сила и нейната производителност на пазара на труда.

Формирането на работната сила е процес, осъществяващ се извън пазара на труда и в този смисъл неговите количествени параметри са предопределени от демографските процеси и най-вече от процесите на раждаемост, смъртност, естествен прираст на населението и емиграционните му движения. Намалването на работната сила е фактор силно ограничаващ икономическия растеж на община Шабла. Друг такъв фактор е ниската икономическа активност на населението в активна трудоспособна възраст.

Причините за ниските коефициенти на икономическа активност и заетост в общината освен демографската криза са слабата инвестиционна активност, липсата на работни места и най-вече несъответствието между професионалната квалификация на свободната работна сила и пазара на труда. Наблюдава се дефицит на квалифицирана работна ръка и на регионално ниво (в райони намиращи се далеч от индустриални и административни центрове, планински райони) и на подотраслово ниво (за някои професионални тенденции и професии). Несъответствието между предлаганите и търсените квалификации е очевидно предимно в следните групи: незавършилите училище, млади хора, завършващи средно образование и тези без или с много ниско ниво на професионална квалификация. Това несъответствие се наблюдава също така в групите от хора с образование и професионални квалификации, но без стаж, както и в групата на продължително безработните. Бързо нарастват нуждите от квалифицирана работна ръка, свързани с въвеждането и използването на нови производствени, информационни и комуникационни технологии. В същото време младите квалифицирани кадри предпочитат да напуснат родните места и да работят в големи градове у нас или в чужбина. Пазарът на труда изпитва остър недостиг на квалифицирани кадри, а в същото време безработицата сред лицата без образование и квалификация остава сравнително висока.

Таблица 11: Средногодишен брой на безработните лица и равнище на безработица 2015-04.2020 г.

ПОКАЗАТЕЛИ	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Средногодишен брой безработни лица	270	231	204	182	210
Средногодишно равнище на безработицата %	13,28%	11,36%	10,03%	8,95%	10,33%
Средногодишен брой безработни лица – мъже	128	110	107	93	91
Средногодишен брой безработни лица – жени	142	121	97	89	119

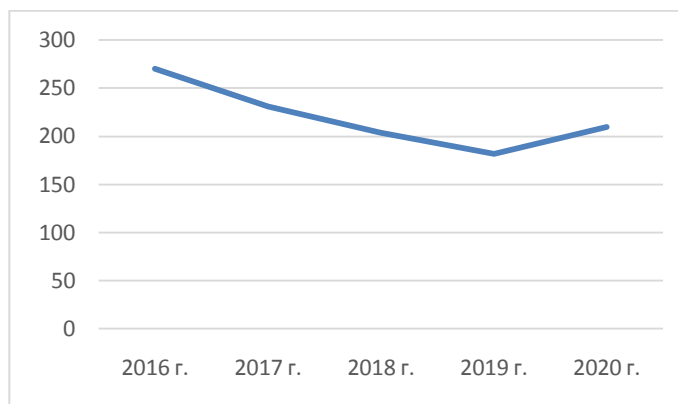
Източник: Дирекция „Бюро по труда” – Каварна

Коефициентът на безработица представлява относителният дял на безработните лица от икономически активното население (работната сила). Равнището на безработица в община Шабла намалява значително - с 4,3 пункта през периода 2016-2019 г. Средногодишният брой на регистрираните безработни лица към 2019 г. е 182 лица (с 32,6% по-малко спрямо 2015 г.).

Равнището на безработица през 2019 г. достига едни от най-ниските си нива за последните 10 години – 8,95%, но остава със стойности по-високи от средните за област Добрич (6,2%) и за страната (5,9%).

Графика 4: Динамика на безработицата в община Шабла 2016-2020 г.

През 2020 г. се наблюдава отново покачване на нивата на безработица, причинени от кризата с коронавируса COVID 19, като броя на безработните нараства с 28 лица и достига 10,33% равнище на безработицата.

Таблица 12: Структура на безработицата по възраст

Възраст	2016	2017	2018	2019	2020
до 29 г.	24	20	19	16	18
30-49 г.	117	99	92	86	94
над 50 г.	129	112	93	80	98

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ – Каварна

Разпределението на регистрираните безработни лица по пол през 2020 г. показва, че относителният дял на жените е 56,7%, а на мъжете 43,3%. Мъжете през периода 2018-2019 г. са загеснати повече от липсата на работни места, което е нова тенденция на пазара на труда.

Структурата на безработицата по възраст показва, че относителният дял на безработните младежи до 29 години към месец април 2020 г. е 8,57%. Най-много са безработните над 50 годишна възраст – 98 или 46,66% от всички регистрирани. Броят им е много близък до безработните на възраст 30-49 г., които са 94 или 44,77% от общия брой.

Таблица 13: Структура на безработните лица по степен на образование

Степен на образование	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
С основно и по – ниско образование	105	89	73	62	80
Със средно образование	39	28	29	27	28
Със средно професионално образование	112	103	90	81	89
С висше образование	23	1	12	12	13

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ – Каварна

През 2020 г. 38% от безработните лица са с основно или по-ниско образование. Със средно и средно професионално образование са най-голям брой лица – 117 или близо 56% от регистрираните в бюрото по труда. С висше образование са едва 6% от безработните или 13 лица.

Таблица 14: Брой разкрити нови работни места в община Шабла 2016 - 2020 г.

Разкрити работни места по програми, мерки за заетост и в реален сектор	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Обявени работни места	233	195	252	232	211
Новоразкрити работни места	7	10	7	10	18
Включени лица в програми за заетост	11	11	9	14	28

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ – Каварна

По програми за заетост, включително Оперативни програми за анализирания период са разкрити 11 работни места. Като цяло броят на работните места по Програми по заетост се увеличава значително през 2020 г. и достига 28.

Нисък е броя на новоразкритите работни места, като процента им от общия брой на обявените работни места през 2020 г. е едва 8,5%.

Броят на продължително безработните лица намалява драстично през периода 2016-2020 г. Делът им значително спада през 2020 г. до 7,62% от общия брой на безработните лица в община Шабла. В началото на 5 годишния период броят им е 131 лица, а през 2020 г. намалява до 16 лица, което представлява понижаване с почти 88% и очертава много положителна тенденция.

Най-голям относителен дял в групата на продължително безработните лица имат тези без специалност и професия. Те са 50% от всички трайно безработни през 2020 г. Следват лицата с работническа професия – 38%. Към 2020 г. в общината има само 1 трайно безработно лице с висше образование, а със средно образование 8 лица. Броят им е почти равен с продължително безработните с основно и по-ниско образование, които са 7 лица или 43,75% от всички регистрирани.

Таблица 15: Продължително безработни лица по притежавана квалификация и образование

Период	Всичко	в това число:					
		по проф. квалификация			по образование		
		Работническа професия	Специалисти	без Специалност и професия	висше	средно	основно и по-ниско
2016 г.	131	50	8	73	2	69	60
2017 г.	105	43	9	53	4	59	42
2018 г.	74	27	7	40	4	39	31
2019 г.	22	8	2	12	2	10	10
2020 г.	16	6	2	8	1	8	7

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ – Каварна

Неблагоприятните демографски тенденции и някои структурни проблеми остават основни пречки пред нормалното функциониране на пазара на труда. Населението продължава да намалява и застарява. В малките населени места няма капиталовложения и почти липсват форми на индустрия. В същото време нараства недостигът на квалифициран труд, което отправя допълнително предизвикателство пред активните мерки на пазара на труда.

2.3. Образование

В община Шабла има добре функционираща система за предучилищно и училищно образование, възпитание и личностна подкрепа, които се осигуряват в детските градини и училищата. Образователната система е добре организирана, обезпечена с кадри и материално-техническа база и осигурява общообразователната и професионална подготовка на учащите се. Наличната мрежа от учебни заведения е с оптимизирана структура, съобразена с действащите

законови и подзаконови документи и нормативи и с местните, държавни и европейски стратегии за развитие на образованието. Развитието на демографските процеси на територията на общината се отразяват негативно върху мрежата от учебни заведения. Училищната мрежата в общината вече е достигнала предела на оптимизация.

Закриването на образователни институции, особено в малки населени места, заедно с други фактори, като социални и семейни причини, негативно отношение към учебния процес и липса на мотивация, трудности при усвояването на учебния материал и др., рефлектира и в значителен дял на преждевременно напусналите образование и обучение.

За получаване на средно образование на учениците от селата в общината се налага да пътуват до град Шабла или до друг по-голям град. Този факт показва, че възможностите за получаване на средно образование в рамките на общината са ограничени.

През учебната 2020/2021 г. функционират 2 общински училища, от които 1 средно и 1 основно училище както следва:

- СУ „Асен Златаров”, град Шабла;
- ОУ „Св.Климент Охридски”, с.Дуранкулак.

Таблица 16: Сравнителни данни за общообразователните и професионални училища по учебни години

Учебни години	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Брой училища	2	2	2	2	2	2
Брой учители	41	40,5	40,5	36	38	37,5
Брой паралелки	21	19	18	18	18	17
Брой ученици	339	316	305	284	283	281

Източник: Община Шабла

По информация от Общинска администрация – Шабла през учебната 2020/2021 г. в общината се обучават 281 ученици, с които работят 37,5 щатни бройки учители.

Общият брой на учениците в общината намалява с 58 или с около 17% през 2020 спрямо 2015 г. През последните три учебни години, броя на учениците в общината се стабилизира и се запазва почти непроменен – от 284 на 281 броя. През анализирания период броя на учителите намалява с 3,5 места от 41 през 2015 г. до 37,5 за учебната 2020/2021 г. Паралелките намаляват с 4 или с 19% и през последната учебна година са 17.

В СУ „Асен Златаров“ гр. Шабла се осъществява план-прием в VIII – XII клас, като се предлага професионална подготовка както следва: „Сътрудник в бизнес услуги“, „Готвач“, „Организиране на туристическата агентска дейност“, „Ресторантьор“.

Оптимизирането на училищната мрежа следва да създаде предпоставки за финансиране на професионални училища (паралелки), защитени професии, съобразно потребностите на общината, както и внедряване на обучение чрез работа (дуално обучение). Наложителни са мерки за стимулиране на обучението по търсените на пазара на труда професии, степен на квалификацияте, съобразно степента на развитие на местната икономика и заявените инвестиционни намерения, като продължава политиката за достъп до образование на учениците от специфични целеви групи.

Важна тема засягаща професионалното образование е дуалното обучение, интересът към тази форма на обучение с практика е изключително голям. Има тенденция за разширяване на дуалното обучение у нас, но за целта са нужни промени, най-вече законодателни. Този вид обучение засяга две групи лица – над 16 години, които са в образователната система, и тези, които са на пазара на труда над 16 години.

Организирането на обучение чрез работа (дуално обучение) е нова възможност за повторно включване на рано напусналите образователната система.

От 2018 г. има промяна в системата на делегираните бюджети, като финансирането не зависи само от броя на децата и учениците, а и от броя на паралелките, от спецификата на региона, в който се намира училището, а в по-дългосрочен период и от качеството на образователния процес.

Структурите на предучилищното образование в общината включват само една детска градина с изнесени групи в две от малките населени места – с.Дуранкулак и с.Крапец. Осигуреността с детски градини, преподаватели и места в детските градини е достатъчна за потребностите в община Шабла.

Таблица 17: Сравнителни данни за общинските детски градини по учебни години

Учебни години	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Брой детски градини	1	1	1	1	1	1
Брой групи	6	6	6	6	6	6
Педагогически персонал	14	14	14	14	14	13
Брой деца	140	122	104	103	104	98

Източник: Община Шабла

В общината през 2020/2021 учебна година функционира една детска градина и две изнесени групи, които се посещават от 98 деца, разпределени в 6 групи.

Броят на децата в детските градини е намалял с около 30% за анализирания период. Педагогическият персонал се запазва относително постоянен брой, като през настоящата учебна година намалява с едно лице. Децата в детските градини в община Шабла през 2020 намаляват с 42 спрямо 2015.

Технически средства и дидактически материали се осигуряват от бюджетите на детските градини и училищата.

Сферата на образованието в Шабла като цяло е обезпечена с квалифицирани кадри. Няма нередовни учители. Няма недостиг на специалисти по отделните дисциплини. В общината са налице достатъчен брой учители по отделните предмети, с висше и полувисше образование и съответната квалификация.

Наличието на квалифицирани преподавателски кадри в достатъчна степен е силна страна за общината, което е едно от условията за постигане на добри резултати при подготовката на учащите в системата на средното образование. Учителите имат възможност да повишават квалификацията си чрез участие в обучителни курсове и семинари.

Към 2020 г. в община Шабла функционира Общински детски комплекс, в който са включени 160 деца, които се обучават в 16 извънкласни форми: /Руски език, “Православни християнски ценности и традиции“ , „Куклено-театрален състав“, „Природолюбител“, „Мажоретен състав“, литературен клуб „Творческо писане“, Детски танци, „Буратино“, „Млад огнеборец“ и др. /. В комплекса работят двама педагози и четири лектори с временен характер.

Състоянието на сградния фонд на общинската образователна инфраструктура е добро. През последните години са извършвани редица дейности свързани със саниране и поддръжка на сградите, спортните съоръжения, вътрешни ремонти, обзавеждане и техническо оборудване. Към момента са необходими някои минимални ремонти за пълно оптимизиране на техническото състояние на образователните заведения.

Проектната активност на двете училища и детската градина в община Шабла води до ежегодно кандидатстване и изпълнение на различни образователни проекти, които са финансирани основно от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 - 2020 г., ПУДООС и други европейски и национални донорски програми.

Предвид негативните демографски тенденции за страната, нивото на образователните характеристики на населението е ключова предпоставка за качеството на човешкия ресурс. Тенденциите, които ще окажат влияние върху сектора на образованието през следващите години отразяват основните изисквания за равнопоставен достъп до качествено образование на всички равнища и за всички социални групи и по-добро обвързване на образованието с науката и бизнеса, с търсените знания и умения.

Сериозен проблем, характеризиращ квалификацията на човешките ресурси в страната, е ниското ниво на компютърни и цифрови умения, което пречат за широкото използване на ИКТ и базираните на тях услуги и постигането на цифров растеж. През последните години се правят опити за навлизане на модерните технологии в учебния процес, но резултатът е противоречив. Кризата с COVID-19 принуди учителите и учениците да се пренастроят бързо към дистанционна форма на обучение. Това доказва необходимостта от интервенции на всички нива на образователната система за повишаване на цифровата грамотност на учениците и избягване на така нареченото цифрово изключване.

2.4. Здравеопазване

Системата на здравеопазването в община Шабла включва само доболнична помощ и Филиал за спешна медицинска помощ. Доболничната помощ се осъществява от 4 общопрактикуващи лекари. Детските градини и учебните заведения са осигурени с необходимите медицински специалисти, оборудвани медицински кабинети и се извършва широка профилактична дейност с цел ограничаване на рисковите фактори сред подрастващите.

В общината функционира една целодневна детска ясла, която е постоянна, а по вид дневна. За децата се грижат медицински персонал – 2 лица, педагог – 1 и помощно-обслужващ персонал – 5. Към ЦДЯ има и детска кухня. За посочения период там се подготвя топла храна за 35 деца. Към детската кухня е назначена 1 служител – „готвач“. Детската ясла разполага със съвременна и поддържана материално-техническа база.

Общопрактикуващите лекари работят в лични кабинети в сградата на бившата поликлиника в гр.Шабла, ул. „Равно поле“ № 37. Периодично по график посещават здравни служби в населените места на общината.

Спешната помощ се предоставя от филиал на Център за спешна медицинска помощ – Добрич. Обслужва се от екип, включващ шест фелдшери, шест шофьори и две санитарки. Центърът е ситуиран в бившата общинска поликлиника – на първия етаж (с площ от 506 кв.м.), която е общинска собственост. Оборудван е със съвременна апаратура и санитарни автомобили.

Таблица 18: Медицински персонал и население на един лекар в община Шабла 2015-2019 г.

Персонал/Години	2015	2016	2017	2018	2019
Лекари	4	3	3	3	3
Лекари по дентална медицина	2	2	2	2	2
Медицински специалисти по	6	6	6	6	6

здравни грижи					
Население на 1 лекар	1561	1537	1491	1092	1424

Източник: ИНФОСТАТ - <https://infostat.nsi.bg>

Здравното обслужване е съсредоточено в общинския център град Шабла и е частично обезпечено от към общопрактикуващи лекари, стоматолози и специалисти.

Към момента функционират 3 аптеки в град Шабла. В нито едно от останалите населените места няма аптеки, което налага жителите на селата да пътуват до общинския център, за да се снабдят с медикаменти от първа необходимост.

Основните рискови фактори (тютюнопушене, употреба на алкохол, затлъстяване, небалансирано хранене и ниска двигателна активност) продължават да обхващат голяма част от населението и да застрашават здравето му. Сериозен проблем се явява нарушената профилактика на населението, което води до влошаване на общия здравен статус. Подобряването на общата система за навременна и всеобхватна профилактика ще спомогне за снижаване на заболяемостта и много по-качествено лечение на болните.

Предизвикателство пред намаляването на преждевременната смъртност е повишаването на здравната култура, особено сред малцинствените групи, които се характеризират с ограничен достъп до здравни услуги. Осигуреността на населението в общината с медицински специалисти е относително добра, но с териториални диспропорции и с неблагоприятна перспектива, във връзка с емиграцията на квалифицирани специалисти и малък брой присъединяващи се към работната сила в системата на здравеопазването.

Развитието на качествено здравеопазване в общината трябва да бъде насочено към:

- Привличане и задържане на медицински лица на работа в общината, тъй като броят им в момента е недостатъчен;
- Осигуряване на равен и ефективен достъп до качествено здравеопазване, чрез осигуряване на равни възможности за достъп до здравните услуги на хората, включително и на живеещите в малки населени места, отдалечени от общинския център;
- Модернизация на материално-техническата база на Здравните служби и лекарски кабинети, чрез осигуряване на базовата необходима медицинска апаратура;
- Укрепване на капацитета на общественото здравеопазване и засилване ролята на профилактиката и първичната помощ за сметка на болничното лечение;
- Подобряване на здравния статус на местното население;
- Повишаване на здравната култура сред малцинствените групи.

2.5. Социални дейности, услуги и социално включване

Водещ приоритет в управлението на Община Шабла е разгръщането на активна социална политика. Тя се осъществява чрез редица механизми, както със собствено, така и с външно (държавно/европейско) финансиране.

Държавните институции в община Шабла са представени чрез структурите на Министерството на труда и социалната политика.

- Агенцията за социално подпомагане, чрез Дирекция „Социално подпомагане“ град Каварна, с изнесено работно място в гр. Шабла.
- Агенция по заетостта чрез Бюро по труда гр. Каварна, с изнесено работно място в гр. Шабла.

- В структурата на общинска администрация са формирани дирекция „Хуманитарни дейности“ и отдел „Европейски проекти и икономическо развитие“.

В община Шабла не са разкривани и към момента не съществуват социални услуги от резидентен тип.

Към 2020 г. на територията на общината функционират следните социални услуги и дейности:

Център за социална рехабилитация и интеграция /ЦСРИ/

Центърът е разкрит през 2010 г. Съществува като държавно делегирана дейност. До края на 2020 г. е с капацитет 30 потребители. През 2021 г. капацитета е повишен на 35 потребители.

Основни дейности:

I. Рехабилитационни дейности:

➤ **Социална рехабилитация:** Заложените дейности по социална рехабилитация са насочени към ограничаване на социалната изолация, удовлетворяване на индивидуални и групови потребности, развиване на потенциала на потребителите, създаване на благоприятна среда за развитие, постигане на промяна, разрешаване на трудности от социален и здравен характер, предотвратяване на кризи, успешна интеграция на целевата група в общността и извън нея и разширяване на достъпа на хора с увреждания до качествени услуги в социалната сфера.

➤ **Компютърно грамотяване:** Обучение по компютърна грамотност с цел да провокира интереса на потребителите за развитие на нови умения, да повиши информираността и мотивацията за придобиване на самостоятелност и чувство за полезност.

➤ **Медицинска рехабилитация:** Ежедневен контрол за здравословното състояние на потребителите – измерване на кръвно налягане, пулс, тегло, стойностите на кръвна захар с цел профилактика и своевременна диагностика на диабет; оказване на своевременна до лекарска помощ /отпускане на лекарства от спешният шкаф, използване на мед. консумативи/; помощ и съдействие при получаване на лекарства, предписани от лекар по рецептурна книжка и закупуването им от аптеката; провеждане на ЛФК с потребителите в помощ на рехабилитатора - при необходимост или при негово отсъствие; разходки /теренотерапия/ с потребители; беседи на здравни теми с цел вторична профилактика – възможности и начини за предпазване от рецидиви;

➤ **Двигателна рехабилитация:** Главната цел на двигателната рехабилитация при всички потребители беше повишаване на двигателната активност чрез възстановяване и поддържане на увредените функции на ОДА, ССС, НС, ДС, запазване и развиване на неувредените функции и положително повлияване върху психо-емоционалният им статус. Заниманията се провеждаха по график в индивидуални и групови сесии, веднъж или два пъти седмично и в зависимост от нуждите на потребителите.

➤ **Трудотерапия:** Трудотерапията е продължение на двигателната рехабилитация. Участниците в нея са включени в занимания по следните направления: функционална трудотерапия, съдържаща – битов труд и хигиена; занимателна трудотерапия, включваща изобразителни дейности, и конструктивни дейности, музикотерапия, библиотерапия и танцотерапия. Целта на трудотерапията е да се приложи двигателна активност под формата на трудова дейност за лечебни и трудови резултати, подпомагащи цялостното възстановяване на организма. Терапевтичните цели бяха насочени към размисъл и изразяване на чувства, към изграждане на положителна самооценка, взаимодействие между потребителите при заниманията с изкуство, пробуждане на техни творчески способности. Организацията и провеждането на трудотерапията се осъществява по групи въз основа на индивидуален подход. Възрастта, миналите и съпътстващи заболявания, възможностите,

потребностите и интелекта са водещи в работата при хората с увреждания. Според нуждите и предпочитанията на всеки потребител беше изготвен индивидуален график за посещенията по трудотерапия. Работата е организирана по групи в съответствие с потребностите и желанията. Трудотерапията се прилага чрез предварително изготвена програма за работа. Участието в заниманията представлява съчетание от физически и умствени усилия заедно със социално обоснована мотивировка. Постигане на целта се осъществява чрез редуване на различни трудотерапевтични дейности: битов труд, хигиена, конструктивни и изобразителни дейности, музикотерапия, танци и четене.

• **Психологическа рехабилитация:** Запознаване с потребителя, с неговите психологични потребности от помощ;

- Начална диагностична оценка – идентифициране на вредни и безполезна идеи;
- Създаване на консултативно отношение – сближаване, потребителят се чувства обект на специално внимание, проява на емпатия от страна на психолога;
- Психодиагностика;
- Поставяне на цели и определяне на начин за тяхното постигане;
- Реализация на необходимия брой индивидуални сесии, прилагане на определени технически похвати;
- Арт терапия.

Груповата терапевтична дейност се осъществява по график. Съставът на групите се определя в зависимост от психологичните потребности на потребителите. Продължителност на груповата работа - 50 минути.

Дейности:

- Разговор на тема;
- Свободна дискусия/терапевтична дискусия;
- Упражнения за работа по индивидуални цели и осъзнаване на лични проблеми;
- Ролеви игри;
- Мини тренинг;
- Социално-психологически тренинг: участниците мобилизират личностния си потенциал, процесите на себепознание и самоусъвършенстване и по този начин достигат личностен ръст в някаква насока.

• Тренинг „Меки умения“: участниците развиват умения да бъдат повече човеци. Постигат с лекота общуване, изграждат умения за справяне с кризисни състояния, умения за разпределяне на времето.

• Тренинг „Комуникация“: участниците развиват умения за ясно и разбираемо предаване на информация, съзнателно слушане на другите, правене разлика между значимо и незначително, съпричастност с нуждите на другите.

• Тренинг „Стрес“: участниците развиват умения за разпознаване на стреса, а не за неговото избягване.

• Тренинг „Сътрудничество и работа в екип“: участниците развиват умения за съвместна работа за постигане на обща цел, съгласие, взаимопомощ, разпределяне на възможностите и търсене на общи решения.

• Тренинг „Решаване на проблеми“: участниците се научават да разпознават, оценяват и класифицират проблема в неговия контекст.

- Импро игри: импровизацията учи участниците в групата, докато работят, да приемат най-големия успех и най-големия неуспех по един и същи начин.
- Приказкотерапия – похват, който промени призмата, през която потребителите възприемат своите проблеми и по този начин успяват да намерят най-подходящия изход за себе си.

Център за обществена подкрепа /ЦОП/

ЦОП съществува от юли 2015 г. като дейност на общинска издръжка, а от 2016 г. като държавно делегирана дейност. До края на 2020 г. е с капацитет 15 потребители, а от 2021 г. капацитетът е повишен на 20 потребители. Към момента предлага и мобилна услуга във всички населени места в общината, съгласно заявените потребности.

Услугата е предназначена за деца и подкрепа на семейства.

Ползва се логопедична и психологична рехабилитация, консултиране на родители, осигурява се превенция от отпадане от училище, превенция от делинквентно поведение. Предоставят се индивидуални и групови услуги. По отчет от Логопеда е проведена работа с общо 27 потребители. През 2020 г. психолога е работил общо със 70 броя потребители и отделно с техните родители. През месец септември в Център за обществена подкрепа – гр. Шабла започна работа Социален работник.

ЦОП – гр. Шабла инициира контакти с институции и организации на местно и регионално ниво: ДСП, ОЗД; МКБППМН (Местна комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни); Училища и детски градини; както и други външни организации.

Основен приоритет на дейността на ЦОП е превенция на насилието и отпадане от училище, обучения в умения на самостоятелен живот, консултиране и подкрепа на семейства в риск, консултиране и подкрепа на деца с противообществени прояви и деца жертви на насилие, комплекс от дейности и услуги, насочени към изграждане на позитивно себе-възприемане, увереност в себе си и изграждане и развитие на социални умения и социална компетентност. Създаване на условия за подпомагане, взаимопомощ, ефективна защита и социална интеграция на потребителите на социални услуги. Осъществяване на дейности за постигане на социално включване, осигуряване на пълноценен и самостоятелен начин на живот.

Проблемите пред които се изправя Центъра за обществена подкрепа са продиктувани от големия брой нуждаещи се от услугата, а има недостиг на персонал.

„Домашен социален патронаж“

Услугата е организирана в две звена – в гр. Шабла с капацитет 100 потребителя и с. Ваклино с капацитет 30 потребителя. Услугата се предлага във всички населени места на общината при постъпили заявления.

„Личен асистент“

Услугата се предлага от края на 2019 г. съгласно Закон за личната помощ. Капацитетът не е ограничен. Към момента се позва от 31 потребители.

„Социален асистент“

Нова услуга. Реално стартира през м. март 2021 г. съгласно Закона за социалните услуги. Към момента капацитетът е определен на 17 потребители и 6 асистенти.

„Обществена трапезария“ – 20 потребители в рамките на 2021 г.

Социалните услуги ЦСРИ, ЦОП и ДСП се предоставят в сгради общинска собственост, които към момента са в добро техническо и функционално състояние.

По данни от Дирекция „Социално подпомагане“ – Каварна към 2020 г. в общината са регистрирани общо 302 лица с увреждания, в това число 32 със заболяване над 90%. За периода 2016-2020 г. технически помощни средства за получили общо 382 лица с увреждания. За същия

период социални помощи по Правилника за прилагане на Закона за социалното подпомагане са получили 149 лица/семейства от община Шабла.

Броят на лицата получили помощи за отопление с твърдо гориво и/или ел.енергия от ДСП за периода 2016-2020 г. е общо 473, както следва:

- 2016 г. – 102 бр.
- 2017 г. – 90 бр.
- 2018 г. – 82 бр.
- 2019 г. – 91 бр.
- 2020 г. – 108 бр.

По информация от ДСП-Каварна към 31 декември 2020 г. в община Шабла няма утвърдени приемни семейства и настанени за отглеждане деца.

Общината има нужда от разкриване на нови и разширяване обхвата и качеството на съществуващите социални услуги. За повишаване качеството на предлаганите социални услуги е необходимо да бъдат предвидени допълнителни финансови средства за повишаване квалификацията и преквалификацията на служителите.

В рамките на програмния период 2021-2027 г. на национално ниво се планира изграждане на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за подобряване на средата/реформиране на съществуващи социални услуги, съответно за:

- Реформиране на съществуващите Домове за стари хора;
- Създаване на нови социални услуги за резидентна грижа за възрастни хора;
- Създаване на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за лица с увреждания;
- Създаване на съпътстващи специализирани и консултативни социални услуги за лица с увреждания;
- Създаване на други видове социални услуги (за спешно настаняване, ранна интервенция, консултативни за деца и семейства и т.н.);
- Подобряване на средата в съществуващи социални услуги/реформиране на съществуващи социални услуги.

2.6. Култура и традиции

В община Шабла се осъществяват дейности за развитие и закрила на културата, като се съчетават държавните изисквания с местните условия, културни специфики и традиции. В общината функционира добре изградена мрежа от културни институти и организации. Основните средища на културното развитие и духовното обогатяване на населението са 9-те народни читалища. Те продължават да развиват културно-просветна и художествена самодейност и да организират творческите занимания в голям брой постоянно действащи групи за певчески, танцов и автентичен фолклор, клубове, изложбени зали и музейни сбирки.

Таблица 19: Народни читалища и художествени състави в община Шабла

Наименование, местонахождение	Художествени състави, клубове и групи
НЧ "Зора 1894" – град Шабла	Група за автентичен фолклор; Група за народно пеене; Детска фолклорна формация; Младежка театрално-танцова студия; Детски танцов състав; Младежки танцов състав; Клуб за народни хора и танци; Клуб

	"Млад рибар"; Клуб "Млад орнитолог".
НЧ "Дружба 1898" – с.Дуранкулак	Група за народни песни и ГСПП "Млади момичета"; Танцов клуб "Кибела" и Детска танцова група; Клубове по краезнание; Кръжоци, клубове и школи по изкуства.
НЧ "Зора - 1942" – с.Ваклино	Певческа група за автентичен фолклор "Здравец"; Детска група "Месечинка"; Танцов клуб "Дилбера"; Групи за класически и модерен балет, съвременни и характерни танци.
НЧ "Свобода 1940" – с.Граничар	Фолклорен състав
НЧ "Слънце-1871" – с.Крапец	Лазарска група, Коледарска група, ФПГ "Фолклория", Куклен театър ,Детска театрална група, Женска театрална група, Танцов състав "Карапчанка", Клуб за народни танци ,ДТС за обработени народни танци“, ДТС „Сладурите“, Група за стари градски песни.
НЧ "Свобода 1941" – с.Горун	Фолклорна група "Росна китка"
НЧ "Отец Паисий 1901" – с.Езерец	Група за народни танци
НЧ "Изгрев -1936" – с.Тюленово	Клуб на пенсионера
НЧ "Победа 1941" – с.Горичане	Певческа група "Кардарина", Клуб "Ръченик".

Публичен регистър на Народните читалища - <https://chitalishta.com/>

Целта на читалищата е да задоволяват потребностите на населението, свързани с: развитие и обогатяване на културния живот; запазване на българските обичаи и традиции; разширяване знанията на населението и приобщаването им към ценностите на науката, изкуството и културата; възпитаване и утвърждаване на национално самосъзнание.

Най-активните културни институции в общината са читалищата в град Шабла и селата Дуранкулак, Крапец и Ваклино на база на големия брой художествени състави, клубове и групи, които функционират към тях и активното участие, което са взели в много културни мероприятия в региона и в страната.

Към повечето читалища функционират библиотеки, книжният фонд е ценен, но остарял. Основните проблеми на читалищата в общината са свързани с недостатъчните средства за ремонти на сградния фонд, закупуване на необходимата съвременна техника и оборудване, на нови книги и материали за библиотеките и за участия на художествените състави в национални и международни прояви. Най-големият проблем си остава липсата на компютърно оборудване, принтери и интернет в читалищата, за да се превърнат в съвременни културно-просветни средища. По-отдалечените и слабо населени места в периферните територии на община Шабла са затруднени в своите комуникации в социален и икономически аспект, изолирани от обществения и културен живот в района и в страната. Осигуряването на достъп до компютри, интернет и он-лайн услуги на хората, живеещи в слаборазвитите и отдалечени от общинския център райони ще допринесе за преодоляването на тези тенденции и стимулиране на социалното сближаване.

Читалищата са важни центрове, в които трябва да бъде осигурена цифрова достъпност и свързаност и да се насърчават уменията на населението за включване в различни дигитални пространства. Читалищата в община Шабла, съвместно с Общината организират и поддържат богат културен календар и разнообразяват духовния живот на местното население.

Ежегодно се провеждат редица културни мероприятия и се отбелязват следните празници: Общински празник на плодородието, Празник на виното, Бабинден, Трифон Зарезан, Лазаровден, Трети март, Осмомартенска седянка, 2 юни – празник на Шабла, както и ежегодни празници на всички населени места в общината, Благотворителен великденски базар, Благотворителен коледен базар, Фестивал на хвърчилата, Фестивал "Подари ми море", Арт-фест "Тюленово" и др.

Съставите към читалищата се представят успешно на редица национални и регионални конкурси.

2.7. Младежки дейности и спорт

Привличането и задържането на младите поколения за живот и работа в малките населени места и общини са приоритет на националната демографска политика за новия програмен период 2021-2027 г. Тенденциите в демографските процеси и изменението в броя и основните структури на населението оказват силно негативно влияние върху основните системи на обществото: икономическата, образователната, здравноосигурителна и системата за социална защита. Демографските събития се отразяват в голяма степен върху развитието на икономическата и социалната среда. По информация на НСИ към края на 2019 г. общият брой на младежите в Община Шабла на възраст от 15 до 29 е 483.

Високообразованите млади хора от общината продължават да търсят реализация в големите градове на България, а част от тях и в чужбина. Повечето млади хора над 24 години проявяват интерес към временна трудова миграция в чужбина - те са преди всичко със средно образование и/или без трудова квалификация. Все още липсва практика работодателите да инвестират в обучението и квалификацията на младите работници и служители и след това да им осигуряват работа. Голяма част от работещите млади хора са демотивирани от заплащането и условията на труд в местните предприятия и административни структури. Те са ресурс за сивата икономика и са принудени да приемат временна или неквалифицирана работа, дори и да притежават образователен ценз, тъй като специалностите им не са конкурентни към изискванията на пазара на труда. Макар, че информационните технологии навлизат сериозно в битата и в работата, достъпът до информация на младите хора в община Шабла е различен. В някои населени места – гр. Шабла, село Дуранкулак и по-големите села в общината, чрез читалищата и училищата се осигурява безплатен достъп до интернет, но компютрите и интернет се използват повече с развлекателна, отколкото с образователна цел.

Много млади хора в Шабла участват в спортни клубове, танцовите състави и други творчески групи. Училищата и читалищата остават естественото място за образователни и възпитателни дейности с младите хора.

Относно кариерното развитие на младите хора в общината е необходимо да се създадат политики, подпомагачи кариерната им ориентация, което би облекчило включването на нетрудоспособните млади хора в системата на трудовата заетост. Необходимо е да се положат усилия относно плавното преминаване на младите хора от учебната скамейка към пазара на труда чрез разширяване на програмите за стажове и практики в реалния сектор.

Потребностите и нагласите на младите хора са да спортуват редовно. С напускането на училището обаче голяма част от тях практически приключват със спорта и грижите за поддържането на добра форма.

В община Шабла към 2020 г. функционират следните спортни клубове:

1. СК “Кария”, в който се развива баскетбол
2. СК “Хармония” по шахмат
3. Футболен клуб „Нефтяник-2010”
4. СКЛА „Нефтяник-2014
5. Морски клуб „Португ Кария“
6. Морски клуб „Шабла“

Дейността на клубовете финансово се подпомага от общината. За насърчаване и развитие на спортните дейности, Община Шабла си поставя следните основни цели:

- Осъществяване на необходимата координация и оперативно взаимодействие между общинска администрация от една страна и спортните клубове.
- Повишаване на интереса към спорта от учаци и неактивно спортуващи от различни възрастови групи.
- Методическо подпомагане на спортните клубове с цел подобряване на контрола и ефикасността на дейността им.
- Организиране на нови спортни прояви и инициативи.
- Участие на състезателите на клубовете в турнири и състезания от общински, регионален, национален и международен мащаб.
- Организация и провеждане на турнири и състезания от общински, регионален, национален и международен мащаб на територията на общината с цел повишаването на интереса към спорта сред младите спортисти и децата.

Една от основните форми за обвързване на Общината в развитието на спорта е подсигурирането на местни и гостуващи спортисти на материална база, предоставяща добри условия за тренировъчен и състезателен процес, чрез осигуряване на средства от общинския бюджет, както и по проекти и финансиращи програми.

На основание чл.21, ал.2 от ЗМСМА е приет общински календар на спортните изяви в община Шабла, финансирани от общинския бюджет, който включва следните мероприятия:

- ✓ Национален турнир по лека атлетика „Коста Василев”
- ✓ Турнир по подводен риболов „Купа Шабла“, Кръг от „Купа България“
- ✓ Трансграничен маратон „ВИА ПОНТИКА”
- ✓ Международно рали „Дружба”-специален етап „Шабла“
- ✓ Международен турнир по шахмат
- ✓ Национален Ден на спорта
- ✓ М-тел детска атлетика
- ✓ Активна събота - летен спортен празник за деца
- ✓ „Национален Ден на спорта“
- ✓ Програма „СПОРТНО ЛЯТО ”

Спортната инфраструктура на Община Шабла се състои от следните обекти:

Спортна зала

1. Описание /зали, салони, терени и др./:

Етаж 1: Зала за тенис, шах зала

Сутерен: Две зали, четири съблекални, десет сервизни помещения. РЗП – 2 840 кв.м

2. Собственост на община Шабла - общинска публична собственост.

3. Ползва се от СУ “Асен Златаров”, спортни клубове, населението на общината за масов спорт.

4. Състояние и налично оборудване: добро.

Многофункционална спортна площадка

1. Описание / изкуствена трева /: Площ – 1,600 дка
2. Собственост на Община Шабла – общинска частна собственост. Ползва се от СУ „Асен Златаров”, спортните клубове, населението на общината за масов спорт.
4. Състояние и налично оборудване: Добро състояние – реализиран по проект за финансово подпомагане от Министерството на физическото възпитание и спорта. Необходимост от обновяване на оборудването.

Стадион – гр.Шабла

1. Описание /зали, салони, терени и др./Площ – 36,720 дка - футболно игрище, съблекалня, сервизни помещения.
2. Собственост на община Шабла – общинска частна собственост.
3. Ползва се от футболен клуб Шабла, СУ „Асен Златаров”, спортните клубове.
Спортните обекти /спортна зала и градски стадион/ и спортните съоръжения на територията на общината са обновени.

3. Състояние на местната икономика

3.1. Икономическо развитие – тенденции и конкурентоспособност

Структуроопределящи отрасли за местната икономика са селското стопанство, търговията и туризма. Неговата структура на производство и специализация определят характера на цялата територия и облика на населените места. Земеделието е застъпено във всички селища на общината и има важна роля за цялостното ѝ развитие. През последните години, отрасълът е един от основните източници на доходи в общината, както и туристическата дейност.

Броят на предприятията, регистрирани в Шабла намалява през последните години. През базовата 2017 г. в общината има 326 регистрирани предприятия и за разгледания 3-годишен период до 2019 г., броят им намалява до 273, което е с 53 по-малко или спад от 16,3%.

Таблица 20: Брой нефинансови предприятия по основни икономически дейности 2017-2019 г.

Номенклатура на икономическите дейности	2017	2018	2019
Общо	326	315	273
СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	67	61	56
ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	-	-	-
ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	8	10	11
ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	15	15	8
ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	⁵	-	-
СТРОИТЕЛСТВО	8	7	6
ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	75	73	67
ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	8	8	..

⁵ "- няма случай

ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЪОРСТВО	50	49	49
СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	.. ⁶	..	3
ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ ⁷	66	63	38
ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	8	7	..
АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	..	..	..
ОБРАЗОВАНИЕ	-	-	-
ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	5	5	4
КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	6	..	..
ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	6	8	..

Източник: Национален статистически институт

Най-много предприятия към 2019 г. има в сектор „Търговия“ – 67 броя (24,54%), като за периода 2017-2019 г. са намаляли с 8 броя. В сектор „Селско, горско и рибно стопанство“ са регистрирани 56 предприятия (20,51%), като за тригодишния период те са намаляли с 11. В сектор „Хотелиерство и ресторантьорство“ броя на предприятията е 49 (17,95%) и се запазва почти непроменен през последните години. Четвърто място по брой предприятия заема сектор „Операции с недвижими имоти“, в който към 2019 г. са регистрирани 38 предприятия (13,92%), а броят им драстично намалява от 2017 г. когато са били 66 броя. В останалите сектори броят на фирмите се променя в по-тесни граници. Нарастване в броя на предприятията има единствено в сектор “Преработваща промишленост”, където нараства от 8 на 11 предприятия (4,03%). Най-малко са предприятията в сектор „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти, далекосъобщения“ - 1,10%.

Таблица 21: Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия в община Шабла 2017-2019 г.

Икономически дейности	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Печалба	Загуба	Заети лица	Наети лица	ДМА
2017	57137	84761	70968	75906	10905	3340	776	569	127350
2018	64105	92020	75005	78050	14573	2050	780	582	123411
2019	42503	74078	59321	69057	7247	2882	756	541	87400

Източник: Национален статистически институт

Икономическото развитие на община Шабла през последните години се характеризира с различна динамика, основните показатели бележат ръст през 2018 г. спрямо 2017, след което настъпва значителен спад по всички показатели през 2019 г.

Произведената продукция в предприятията от община Шабла през 2019 г. намалява спрямо 2018 г. с 21 602 хил.лева. Приходите от дейността също отчитат спад от 17 942 хил.лева, а нетните приходи от продажби намаляват с 15684 хил.лева.

⁶ „..“ Конфиденциални данни

⁷ В сектор „Операции с недвижими имоти“ са включени предприятия, които извършват и такива сделки, посочени към основния им предмет на дейност при регистрацията в Търговския регистър.

Печалбите на местните фирми в Шабла през 2019 г. намаляват с 7 326 хил. лева спрямо 2018 г., което представлява спад с почти 50%. Всичко това е в резултат на значителното намаляване на общия брой предприятия в община Шабла.

Най-голям финансов дял по отношение на произведената продукция и приходи от дейността имат предприятията в сектор „Селско, горско и рибно стопанство“ – около 55% от общия дял и сектор „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети“ – около 14%.

Таблица 22: Групи предприятия в община Шабла, според заетите в тях лица

Групи предприятия	2017 г.	2018 г.	2019 г.
Общо	326	315	273
Микро до 9 заети	306	295	255
Малки от 10 до 49	20	20	18
Средни от 50 до 249	-	-	-
Големи над 250	-	-	-

Източник: Национален статистически институт

Преобладаваща част от предприятията в община Шабла през 2019 г. са микро с до 9 заети лица – 93,41%. Малките фирми от 10 до 49 човека са 18 или 6,6%, а средни и големи фирми не са регистрирани.

Чуждестранните инвестиции в община Шабла през периода 2017-2019 г. намаляват в много голяма степен. През 2017 г. общият им размер е 7123 хил.евро, през 2018 г. се отчита спад до 493 хил.евро, а в края на разгледания период са едва 93 хил.евро. За последните три години общото намаляване на размера на чуждестранните инвестиции е около 98%.

Таблица 23: Средна брутна годишна работна заплата в Шабла 2017-2019 г.

Средна брутна годишна работна заплата	2017	2018	2019
Общо	9037	9348	10640
Обществен сектор	9014	9339	11242
Частен сектор	9047	9352	10363

Източник: Национален статистически институт

Средната брутна годишна работна заплата в община Шабла за 2019 г. е 10640 лева, което е с около 15% повече спрямо 2017 г. Заплатата в общественния сектор е по-ниска през 2017 спрямо заплатата в частния сектор, но през 2019 г. година вече е с около 8% по-висока. За разгледаните 3 години заплатата в общественния сектор нараства с общо 2228 лева или с почти 20%. Заплатата в частния сектор през 2019 г. е с 1316 лева повече от 2017 г. или нарастване в размер на 13%.

Средната годишна работна заплата в община Шабла през 2019 г. е с 800 лева по-ниска от средната годишна работна заплата за област Добрич (11440 лева), но с 4569 лева по-ниска от средната заплата за страната, която е 15209 лева.

3.2. Промисленост

Промислеността е отрасъл, който на територията на община Шабла не е много развит и се представлява предимно от микро и малки предприятия, развиващи дейност в подотрасъл „хранително-вкусова промисленост“ на основата на селското стопанство. През периода 2017-2019 г. броя на промишлените предприятия се увеличава от 8 на 11. В структурата на местната икономика, предприятията в този сектор заемат едва 4% относителен дял. Промислеността не притежава доминиращ характер над останалите отраслови структури.

Специализиран промишлен подотрасъл е електротехническа и електронна дейност, като основният икономически субект в този сектор е “Елпром ЕМЗ” ООД. На базата на вложените инвестиции от миналото и създадените високо квалифицирани работници и специалисти, дружеството произвежда токови измервателни и напреженови трансформатори. Реализацията им е предимно на вътрешния пазар.

Добиването на нефт и газ, чийто залежи са разкрити преди 70 години край с.Тюленово продължава и днес. Въпреки непрекъснато намаляващите добиви от наличните сондажи предприятието има значение за икономическото и социално развитие на общината. За добива на нефт и газ е предоставена 35-годишна концесия.

В с. Езерец се произвежда натурален сок от ябълки от фирма „Българска Ябълка” ЕООД.

Колебливите тенденции в развитието на преработващата промишленост говорят за задълбочаващи се проблеми, свързани с ниската конкурентоспособност и липсата на предприемачество. Социалното изражение на тези проблеми е свързано с липсата на работни места и увеличаване на безработицата. От пространствена гледна точка, намалява търсенето на терени за развитие на промишлени производства.

За ефективното функциониране на предприятията е необходимо да се осигури подходяща инфраструктура, която да създава условия за екологично и качествено производство.

В община Шабла има традиции в промишлеността и най-вече в някои подотрасли, които могат и трябва да се използват с цел развитие на местната икономика, повишаване на заетостта и жизнения стандарт на населението.

3.3. Селско и горско стопанство

Селското стопанство е водещ отрасъл на икономика в община Шабла. То е основен източник на доходи и заетост за населението и ще продължава да играе важна роля за развитието на района в бъдеще. Благоприятното съчетание на природо-климатичните условия и големия процент на земеделските земи на територията на общината, са реална предпоставка за висока степен на развитие на земеделието. Общината включва значителна част от аграрния потенциал на областта. Установената териториална специализация на селското стопанство отговаря на природния потенциал.

Таблица 24: Земеделски стопани и земеделски кооперации 2018-2020 г.

Показател по години	2018/2019	2019/2020
Брой земеделски стопани	294	275

Източник: Областна дирекция „Земеделие“ /ОДЗ/ – Добрич

Броят на регистрираните земеделски стопани в общината намалява от 294 - 2018 г. на 275 през 2020 г. За разгледания период земеделските стопани намаляват с 19, което представлява 6,5%.

Растениевъдството е основния земеделски отрасъл в Шабла, благоприятствано от плодородните земеделски земи и климатичните условия в района.

По данни от ОДЗ – Добрич, видовете отглеждани култури за стопанската 2018/2019 г. са следните: Пшеница - 121 800 дка, среден добив - 500 кг/дка; ечемик - 3 400 дка, ср.добив - 500; рапица - 1200 дка, среден добив няма; царевица - 47 900 дка, среден добив 420 кг/дка; фуражен грах - 1000 дка. среден добив 120 кг/дка; слънчоглед - 65 900 дка. среден добив 220 кг/дка; картофи - 70 дка, среден добив 2100 кг/дка; домати - 60 дка, среден добив 800 кг/дка; пипер - 600 дка, среден добив 1800 кг/дка; дини - 650 дка, среден добив 2100 кг/дка; пъпеши - 360 дка. среден

добив 1700 кг/дка; ябълки - 270 дка, среден добив 1220 кг/дка; праскови - 19,8 дка, среден добив 1100 кг/дка; сливи - 5 дка, среден добив 1600 кг/дка; лавандула - 2279 дка, среден добив 580 кг/дка и винени лозя 540 дка, среден добив 520 кг/дка.

Вторият подотрасъл на селското стопанство е животновъдството, което през последните години бележи лек спад, но се запазва като ключов икономически отрасъл в общината. За периода 2018 – 2020 г. броят на всички видове едър и дребен рогат добитък намалява. Броят на птиците обаче се увеличава от 4 800 през 2018 г. на 5 200 през 2020 г., което представлява ръст от 8,3%. Броят на овцете, които са традиционни за отглеждане в община Шабла намалява с 647 или почти 25% през 2020 г. спрямо 2018 г. Пчелните семейства се запазват с почти постоянен брой като намаляват минимално с по-малко от 1% през 2020 спрямо 2018 г.

На територията на община Шабла са регистрирани и работят шест ветеринарни лекари.

Таблица 25: Брой отглеждани животни в община Шабла 2018 – 2020 г.

Показатели	2018	2019	2020
Говеда и биволи	418	246	217
Овце	2681	2492	2034
Кози	329	320	328
Птици	4800	4500	5200
Пчелни семейства	5068	5262	5023

Източник: ОДБХ – Добрич

Необходимостта от запазване и развитие на сектор животновъдство е много важен приоритет и постигането му може да доведе до подобряване на икономическата ситуация в община Шабла, създаване на много нови работни места и сигурни източници на доходи за местното население.

Водещо в изготвянето на визията за подобряване на ефективността в селското стопанство е повишаването на информираността на земеделските производители и техните познания за различните технологии на производство. Земеделските стопани трябва да бъдат обучени да използват максимално ресурса на местните почвени типове и районираните сортове на основните земеделски култури. Въвеждането на нова техника и нови производствени технологии ще доведе до по-голяма енергийна ефективност и продуктивност в селското стопанство, както и комасацията на земята и уедряването на земеделските площи, като допълнителен фактор. Конкретните действия по информиране и обучение на земеделските производители трябва да са насочени към:

- достъп до европейски програми и мерки;
- производство с минимум почвени обработки;
- възстановяване на естественото почвено плодородие без употреба на енергоемки минерални торове, а чрез правилното редуване на земеделските култури и използване на органични торови за подобряване на химическите и физични свойства на почвата;
- използване на устойчиви на болести и неприятели сортове на земеделските култури и изграждане на подходящи сеитбообръщения с цел минимизиране употребата на пестициди;
- повишаване на познанията по организация на селскостопанското производство и
- оптимално натоварване на машинния парк.

Горско стопанство

Горските територии на община Шабла се стопанисват от Държавно ловно стопанство (ДЛС) – Балчик към ДП „Североизточно държавно предприятие” на Министерство на земеделието и храните. Площта на горските територии в общината е 1 322 ха, или около 4% от общата територия на общината. Общата лесистост на община Шабла е 3,28 %, което е под минималния процент за

страната. По данни от ДЛС - Балчик, към 31.12.2020 г. по вид собственост горите в общината са разпределени както следва:

Таблица 26: Разпределение на горските площи на община Шабла по вид собственост

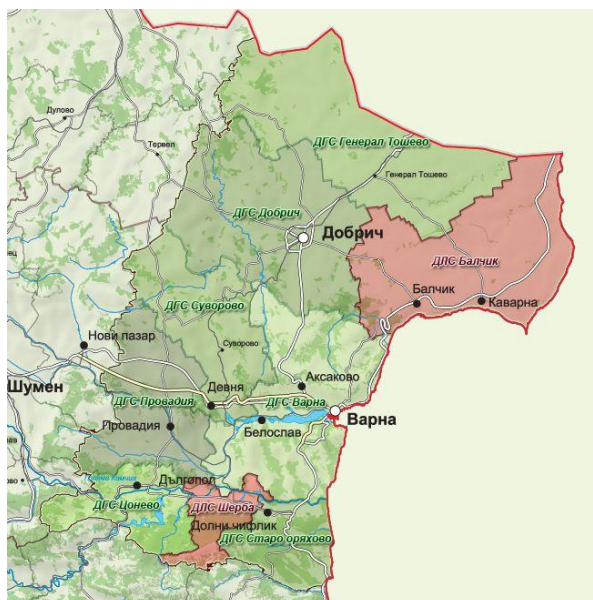
Вид собственост	Площ /хектари/	% от общите горски площи
Държавни горски територии	916	69,3
Общински горски фонд	259	19,6
Физически лица	59	4,5
Юридически лица	88	5,9
Религиозни организации	0	0
ВСИЧКО:	1 322	100

Източник: ДЛС – Балчик

Общият размер на предвиденото ползване на дървесина за периода 2018-2020 г. е 10 504 куб.м. или средно годишно ползване в размер на 3 501 куб.м.

През периода 2018-2020 г. на територията на община Шабла не са извършвани залесявания, извършена е почвоподготовка в землището на с. Горичане. Предвидено е залесяване през 2021 г. в горските територии, стопанисвани от ТП ДЛС Балчик.

Фигура 7: Карта на РДГ – Добрич

В района на Община Шабла са разпространени следните основни дървесни видове: черен бор, дъб, цер, бряст, ясен, липа, топола, явор, орех, акация, келяв габър и др. От тях са сформирани както чисти насаждения, така и смесени широколистни, широколистно-иглолистни дървостои.

Стопанското значение на горите не се ограничава само с дърводобива. Ежегодно се предоставят площи на местното население, осигуряващи паша на голяма част от селскостопанските животни. При благоприятни условия се събират билки, гъби и горски плодове, но тази дейност няма стопанско значение, а е предимно за лични нужди на местното население. От

голямо значение за населението в района са и защитно-водоохранните и противоерозионни функции на гората.

Горските територии изпълняват функции по отношение на: поддържане на биологичното разнообразие на горските екосистеми; производство на дървесни и недървесни горски продукти; защита на почвите, водните ресурси и чистотата на въздуха; осигуряване на социални, образователни, научни, ландшафтни и рекреационни ползи; защита на природното и културното наследство; регулиране на климата.

През програмния период 2021-2027 г. е необходимо разработването на програми за залесяване и увеличаване площта на горските територии, с оглед развитието на туризма и с рекреационна цел. Нужно е балансирано използване на горите по начин, който няма да бъде за сметка на устойчивото развитие на туризма. Важно е да не се допуска масово изсичане на гори, което ще доведе до екологични проблеми. Предвид факта, че развитието на общинската икономика до голяма степен зависи от използването на горите, то от важно значение е запазването на ресурсите от горския фонд, за да се запазят неговите екологични и социално-икономически функции.

4. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията

4.1. Транспортна инфраструктура и пътна мрежа

Транспортно-комуникационната система на община Шабла е напълно изградена, като пътната мрежа осигурява добра свързаност между отделните населени места в Общината и към административния ѝ център – град Шабла.

Община Шабла има предимството да се обслужва основно от първокласния път I-9, с европейска категоризация E-87, който осъществява връзките: Граница Румъния – Дуранкулак – Шабла – о.п.Каварна – Балчик – Оброчище – Кранево – Златни пясъци – Свети Константин и Елена – Варна – Старо Оряхово – Обзор – о.п. Слънчев бряг – Бургас – Маринка – Звездец – Малко Търново – граница Турция. Третокласният път III-901 Шабла-фар “Шабла”-Тюленово-Камен бряг-Българево-Каварна обслужва същинското крайбрежие в южния край на общината, като неговата дължина е 12,5 км.

През територията на Общината преминават:

- 30,8 км. път I клас;
- 33,6 км. път III клас;
- 71,9 км. общински път /IV клас/;

Републиканските пътища от първи и трети клас на територията на община Шабла са общо 64,4 км. Пътищата от първи клас са само 30,8 км. или 48%, а пътищата от трети клас са 33,6 км. или 52%.

Таблица 27: Републиканска пътна мрежа на територията на община Шабла през населените места

Път №	Населено място	начало	край	км
I - 9	с.Дуранкулак	5+106	6+721	1,615
	с.Ваклино	10+764	12+049	1,285
	с.Езерец	17+287	18+033	0,746
	с.Горун	29+508	30+431	0,923
III - 901	гр. Шабла	0+140	3+437	3,560
	с. Тюленово	12+321	13+398	1,077
III - 2904	с.Захари Стояново	31+168	32+212	1,044
	с. Дуранкулак	36+968	38+107	1,139

III - 2961	с. Твърдица	18+950	20+074	1,124
	с. Божаново	22+129	22+406	0,277

Източник: ОПУ – Добрич

Дължината на Републиканската пътна мрежа на територията на населените места в община Шабла е 12,79 км. Гъстотата на пътната мрежа е ниска за Общината, но е достатъчна за обслужване на селищата. Гъстотата на пътната мрежа е 414 км на 1 000 км². В областта тя е 340 км на 1 000 км², а в страната е 284 км на 1 000 км². Както се вижда гъстотата на пътната мрежа в общината е по-висока спрямо средната за страната и средната за областта.

Таблица 28: Състояние на републиканските пътища по класове в община Шабла

Път №	дължина	добро			средно			лошо		
		от км	до км	км	от км	до км	км	от км	до км	км
I-9	0,34				0,00	0,34	0,34			
	9,66	0,34	9,00	8,66	9,00	10,00	1,00			
	4,00	10,00	12,00	2,00	12,00	14,00	2,00			
III-901	16,80	14,00	30,80	16,80						
	3,60	0,00	3,60	3,60	0,00	0,00	0,00			0,00
	12,20			0,00	3,60	7,20	3,60	7,20	15,80	8,60
III -2961	6,10			0,00			0,00	18,20	24,30	6,10
III -2904	11,70				26,40	32,00	5,60	32,00	38,10	6,10
Общо:	64,40			31,06			12,54			20,80

Източник: ОПУ – Добрич

По отношение вида на настилките, преобладават асфалтовите настилки.

Състоянието на пътните настилки е съответно:

- лошо състояние – 20,80 км;
- средно състояние – 12,54 км;
- добро състояние – 31,06 км.

Основен проблем е влошаващото се състояние на част от републиканската и на общинската пътна мрежа, както и затрудненото им поддържане при зимни условия и снегонавявания.

През периода 2016-2020 г. са извършени следните ремонти на пътищата от републиканската пътна мрежа в община Шабла:

- III - 901 „Шабла - Нос Шабла“ от км 0+400 до км 2+190 - 1,79 км - 596 790,50 лв. с ДДС през 2016 г.
- III - 901 „Шабла - Нос Шабла“ от км 2+220 до км 3+550 - 1,33 км - 441 942,70 лв. с ДДС през 2019 г.

В бъдещите планови заявки на ОПУ- Добрич за текущ и превантивен ремонт за периода 2021 - 2027 г. ще бъдат включени следните участъци от републиканските пътища на територията на община Шабла, които са в лошо състояние:

- III - 2961 „Нейково - Божаново -1 - 9“ - от км 18+200 до км 24+300
- III - 2904 „Захари Стояново - Дуранкулак“ - от км 32+000 до км 38+000
- III - 901 „Фар Шабла - Тюленово“ - от км 7+200 до км 15+800

Уличната мрежа в община Шабла е с най-голяма дължина в общинския център град Шабла и в отделните населени места на общината е разпределена по следния начин:

Таблица 29: Дължина на уличната мрежа в населените места на община Шабла

Населено място	Дължина в км
Шабла	42

Горичане	5,5
Пролез	6,5
Божаново	4
Твърдица	3
Зах.Стояново	8,5
Горун	5,2
Тюленово	11,5
Ваклино	8,5
Черноморци	8,5
Смин	5
Крапец	10
Дуранкулак	13
Езерец	6,8
Граничар	9,5
Стаевци	5
Общо:	152,5

Източник: ОПУ – Добрич

В община Шабла е развит само автомобилният транспорт, а дейността на товарния и пътническият автотранспорт, обслужващи общината, е съсредоточена в град Каварна.

Общината не се обслужва от железопътен транспорт. Най-близката железопътна линия Варна-Добрич-Кардам, се изпълнява от железопътна гара Кардам. Тя се намира на 32 км. от село Захари Стояново, в северната част на общината, което е най-близкото населено място от община Шабла до жп линия.

През 2019 г. е приключен основен ремонт на сградата на Автогара Шабла. Напълно обновена, автогарата обслужва междуградския и междуселищен транспорт, но поради значително намаления пътничкопоток и въведените противоепидемични мерки с цел ограничаване разпространението на коронавирусната инфекция, от началото на 2021 г. община Шабла е с преустановено автогарово обслужване. Към момента, само няколко маршрутни линии от квотата на община Шабла обслужващи републиканската транспортна схема се изпълняват от фирма превозвач, със седалище в град Каварна. Липсва автобусен транспорт до областния град Добрич, между населените места в общината, както и от селата до гр. Шабла. В града има офис на „Етап адрес“, чиито автобуси изпълняват ежедневен превоз на пътници от гр.Шабла до гр.София, както и в обратна посока. В общината има издадено едно разрешително за извършване на таксиметров превоз на пътници. На територията на община Шабла няма изградени пристанища.

4.2. Водоснабдителна мрежа и канализация

Водоснабдяването и поддръжката на водоснабдителната мрежа и съоръженията към нея на територията на община Шабла се осъществяват от „Водоснабдяване и канализация Добрич“ АД, район Шабла.

Водоснабдяването на Община Шабла се осъществява от редица сондажи и помпени станции. Поради равнинния релеф на общината, водоснабдяването изисква употребата на множество помпи, което го прави енергоемко и значително по-скъпо.

Община Шабла се отнася към североизточната безотточна област на Добруджанския район - район на крайморските реки, оттичащи се директно към басейна на Черно море. В коритата на реките се формира само кратковременен повърхностен отток – при обилни валежи. Валежната вода бързо попива в дълбочина и подхранва подземните води. Това обуславя изключителното значение на подземните води за цялата територия на Югоизточна Добруджа, която се

характеризира като "безводна" по повърхностен отток, но е изключително "водна" по подземен отток. Единствено към морето се насочват и оттичат по естествен път, както повърхностните, така и подземните води на една значителна по обхват водосборна област. Общо районът е подчертано водообилен. Поради значително колебание на водното ниво се наблюдава инфилтрация на морска вода.

Нивото на почвените води е различно - от 0 до 5 метра около езерата. Сарматския водоносен хоризонт се установява на дълбочина между 15 и 30 м от повърхността на терена. Около езерата се наблюдава частичното му дрениране в морето. Съществува пълна хидравлична връзка между водоносните каверни и карстовия поток има характер на грунтов. Водите от сарматския водоносен хоризонт се използват за водоснабдяване за питейни нужди и за напояване.

Валанжският водоносен хоризонт заляга на дълбочина 500-850 м от повърхността на терена. Той е разкрит в сондажите Р-40 при фара Шабла, при с.Тюленово и при с.Крапец с температура 40оС и статично ниво +17.5. Почти всички подпочвени води са свързани със сарматския водоносен хоризонт, който е главния водоизточник за общината. Като цяло територията се категоризира като достатъчно водообилна.

Регионалните водоизточници имат общ дебит над 600 л/с и обслужват основно гр. Добрич, гр. Шабла и други селища по трасето на магистралния водопровод. Местни водоизточници са изградени в района на с.Дуранкулак, с.Ваклино, с.Крапец и гр.Шабла. Всички водоизточници имат изградени санитарно-охранителни зони и са в нормална експлоатация. Предимно са тръбни кладенци и в отделни случаи шахтови кладенци. Общият дебит на всички водоземни съоръжения е над 200 л/с, като значителна част са за резервно хранване при нужда. Водите на тези водоизточници увеличават съдържанието си на нитрати и амоняк през зимния период като достигат над допустимите норми.

Дебитът на изградените местни водоизточници значително надвишава питейно-битовите нужди на населението и прогнозното нарастване на туристически капацитет, съгласно действащите водоснабдителни норми.

Водопроводната мрежа на община Шабла се състои от азбестоциментови и полиетиленови тръби, като преобладаващи са първия вид.

Експлоатираните водоизточници в общината са общо 16 броя, от които 10 са в непрекъсната експлоатация, а 6 са в резерв. Състоянието им към момента е добро.

Общата дължина на водоснабдителната мрежа е 272 км. която включва 112 км. вътрешни и 160 км. външни водопроводи.

Основна причина за прекъсване на водоподаването са аварии. През периода 2016-2020 г. средният годишен брой на аварията във всички населени места на общината е 289.

В община Шабла 100 % от населението ползва вода за питейни нужди от системата на "ВиК Добрич" АД.

Нуждите на промишлеността, частично се удовлетворяват от водопроводната мрежа и частично от собствени водоизточници. Незначителна част от производствата имат технологични нужди от потребление на вода за пиене и следва да се стимулира ползването на техническа вода. Това е цел с дългосрочен интерес, въпреки търговските интереси на оператора и необходимостта от инвестиции за добиване и обработка на вода от предприятията. Потреблението за промишлени нужди се оценява на около $Q_{\text{пром}} = 2\ 000\ \text{m}^3/\text{d}$, като предимно се осигурява от собствени водоизточници.

За противопожарни нужди трябва да осигурят, като неприкосновен запас във водоемите около $Q_{\text{пож}} = 1000\ \text{m}^3$, които да се използват в рамките на три часа.

Най-голям проблем за баланса на водоснабдяването са загубите на вода като разлика между подаваните и инкасираните водните количества. При дългосрочно планиране е необходимо да се снижат до 20-30% от средноденонощното потребление, в съответствие с европейските стандарти и това е големият резерв на водоснабдителната система.

Таблица 30: Статистика за годишното потребление на вода за периода 2016-2020 г.

Година	Питейно-битови нужди (куб.м./год.)	Промислени нужди (куб.м./год.)	Общо (куб.м./год.)
2016	203 056	952	204 008
2017	199 577	879	200 456
2018	185 108	1 481	186 589
2019	203 663	1 239	204 902
2020	209 206	239	209 445

Източник: „ВиК Добрич“ АД

През текущата 2021 г. и следващите години „ВиК Добрич“ АД има следните инвестиционни намерения:

Таблица 31: Инвестиционни намерения за ремонт и рехабилитация на водопроводна мрежа

1.	Рехабилитация	Водопровод, водопр.разшир.шахта до с.Тюленово
2.	Рехабилитация	Водопровод от ПС Ваклино до водоем с.Смин
3.	Ремонт ПС Ваклино	Подмяна на помпени агрегати Ремонт на сграда и ограда
4.	Рехабилитация	Водопровод от ПС Дуранкулак до водоем Дуранкулак, от водоем до с.Дуранкулак
5.	Рехабилитация	Водопровод от ПС Шабла 2 до водоем Шабла
6.	Ремонт СК Крапец	Подмяна на помпени агрегати
7.	Ремонт на СК-2 Горун	Подмяна на помпени агрегати

Източник: ВиК Добрич АД

Канализация

Един от основните приоритети на Община Шабла е осигуряването на екологично съобразни условия и здравословна среда за населените места, курортните зони, крайбрежието и акваторията. За целта е необходимо да се предприемат ред устройствени и експлоатационни мерки за отвеждане на битовите и провеждане на атмосферните отпадъчни води.

Канализационната мрежа в Общината е слабо изградена. Към настоящия момент степента на изграденост на канализацията в град Шабла е 15% от територията на общинския център. Функционира ПСОВ, която използва съоръжения за пречистване с механично и биологично стъпало.

За останалите урбанизирани територии на Общината е целесъобразно да се изградят локални пречиствателни съоръжения. Необходимо е изграждане на събирателна битова канализация със сериозни инвестиции. Отпадъчните водни количества ще бъдат значителни и схемата на канализационната мрежа ще трябва да се развие с допълнителни главни колектори и помпени станции, съобразно разпределението на обитателите.

Изграждането на канализацията е възможно да стане за относително дълъг период, през които да има приемник с нарастващ капацитет. Удачно е да използват екологични решения с

биолагуни, базирани на естествени процеси за пречистване на отпадъчните води с възможност за етапно изграждане. За други обекти доброто решение ще бъдат локални високотехнологични ПСОВ с капацитет за 1000 – 3000 души. В тези случаи, пречистените отпадъчни води ще се отвеждат към приемник, разрешен от Басейнова дирекция или за мелиоративно подпочвено напояване на съседни територии. Аналогично могат да се обслужват и малки единични обекти с компактни собствени пречиствателни съоръжения. Доброто решение е морско заустване на пречистените води на една миля от брега, но е относително скъпо мероприятие. Значителни са местните ограничения от санитарни съображения, за оползотворяване на пречистените води за мелиоративни и други стопански нужди, въпреки добрите практики от развитите Европейски държави.

Преобладаващо населените места са без канализационна мрежа и се използват неприемливи методи за почвено попиване. Тази практика води до санитарни и екологични последици. За голяма част от териториите, в които е необходимо да се изгради нова канализация има потенциална опасност от замърсяване на водоносните хоризонти.

Устройствените проблеми на канализацията са най-значимите за цялата инженерно-техническа инфраструктура. Изграждането ѝ силно изостава от усвояването на териториите. Необходимо е приоритетно да бъдат определени площадките за ПСОВ, производителността им към краен период, приемници за пречистените води и специфични изисквания, график за изграждане на канализационната мрежа, източници на финансиране, схеми за експлоатация и изплащане.

Важен проблем е решението за битовата канализация на Крайбрежната зона, имащо пряко отношение към замърсяване на морската вода. Като цяло теренът е с равнинен с ниски географски коти. Това налага предвиждането на ред канализационни помпени станции с гравитачни събирателни участъци, където това е технически възможно и напорни тласкателни връзки до приемната канализация.

4.3. Енергийна инфраструктура

Основен източник на електроенергия за община Шабла е националната електроенергийна система. Основното захранване е на 110/20 kV. Електроснабдяването на община Шабла и цялостното стопанисване на електроразпределителната мрежа и съоръженията към нея се осъществява от “Енерго-Про Мрежи” АД, район Варна.

Електроснабдяването се осъществява посредством трансформаторна подстанция Шабла, която е разположена в периферията на града. Подстанцията е включена към енергийния пръстен на страната, чрез два въздушни електропровода 110 kV - единият от п/ст "Каварна" под наименование "Раковски" и вторият - от подстанция "Генерал Тошево" под наименование "Дропла".

Община Шабла се захранва на 20 kV с въздушни и кабелни линии на 20 kV“ и мрежа от трафопостове 20/0,4 kV .

За тези електропроводи са осигурени обслужващи коридори за профилактика и ремонт, които трябва да бъдат запазени независимо от връщането на земята.

На територията на Община „Шабла“ са разположени съоръжения на „ВиК“, „Напоителни системи“ и „Нефт и газ – Тюленово“, които се захранват с електропроводи 20 kV и са тяхна собственост. Тези електропроводи не могат да се използват за захранване на битови консуматори.

„Енерго-Про Мрежи“ АД, електроенергийният системен оператор, осъществява единното оперативно планиране, координиране и управление, осигурява експлоатацията, поддръжката и надеждното функциониране на електропреносната мрежа, поддържането на спомагателните

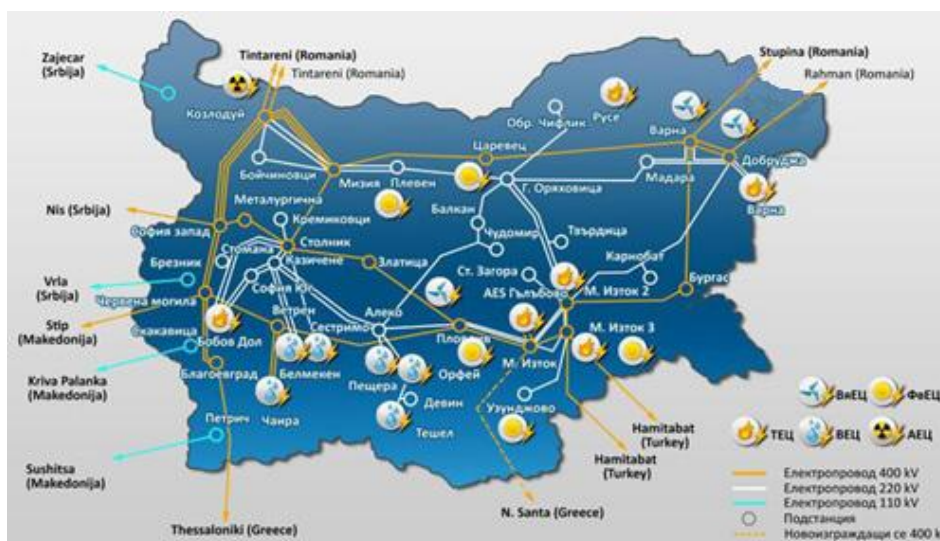
мрежи, както и ремонтните дейности и услуги и поддържа електропроводи високо напрежение на територията на община Шабла.

Операторът планира, изгражда, поддържа и управлява надеждното функциониране на електрическата мрежа за ниско и средно напрежение на територията на общината.

Всички населени места на територията на община Шабла са електрифицирани и нуждите на населението от електропотребление са задоволени.

Към 2020 г. състоянието на въздушната мрежа средно напрежение, кабелна линия средно напрежение, въздушна мрежа ниско напрежение и кабелна линия ниско напрежение на територията на Община Шабла са в добро техническо експлоатационно състояние, като за нормалното им функциониране се правят ежегодни инспекции и обслужване по изготвен график. Периодично се инспектират и обслужват прилежащите трафопостове, както и съоръженията към тях. За по-доброто качество на доставена електроенергия до крайния потребител се правят ежегодни инспекции на чужди съоръжения и там, където е необходимо се дават нужните предписания за отстраняване на нередности, с цел намаляване на аварийността.

Фигура 8: Разположение на община Шабла на схема на електропреносната мрежа на България

Електропроводите 20kV са съставени от въздушни линии основно в крайградските зони и селищата и кабели с омрежен полиетилен тип в гр.Шабла.

Въздушните електропроводи 20kV създават ограничения със сервитутите си в урегулираните територии и подлежат на постепенно кабелиране.

Електроразпределителната мрежа 20kV е в добро състояние. Аварии по електропроводните линии 20kV основно се дължат на остаряла изолация.

Препоръчва се в градските зони въздушните електропроводи 20kV при възможност да се ликвидират и да се изгради кабелна мрежа. Целта е да се освободят допълнително терени, които сега са блокирани от съществуващите сервитути на ВЕЛ 20kV.

Електропроводите /въздушни и кабелни/ 20kV за захранване на селищата в общината са изградени така, че да се реализират пръстени с цел резервираност, както на битовите потребители така и на промишлените.

На база прогнозното развитие на Община „Шабла” по действащия ТУП потребената мощност нараства до 80 MW основно поради нарастване на обитателите в курортните зони.

За задоволяване на потребностите от ел. енергия е предвидено развитие на енергийната система. Използва се разширението на съществуващата ел. подстанция 110/20 kV „Шабла“ във връзка с присъединяване на ветрогенератори за износ на ел. енергия, а така също и изграждане на нова подстанция 110/20 kV след с. Ваклино.

Развитието на мрежа средно напрежение 20 kV за задоволяване на битовото потребление е насочено към зоните за туризъм и отдых по бреговата ивица.

В определените зони за развитие на туризма се предвижда изграждане на Възлови станции и от тях по кръгови схеми да се захранват трафопостове 20/0,4 kV. На втори етап с разрастване на строителството в предвидените мащаби по ТУП се предвижда изграждането на нова подстанция 110/20 kV и пренасочване на енергийните потоци на 20 kV основно към вече изградените Възлови станции. Това развитие на мрежата предвижда осигуряване захранване от два източника.

През последните три години на територията на община Шабла се развива вятърна енергетика и има допускания за монтиране на вятърни генератори.

През 2020 г. в община Шабла функционират 9 броя вятърни електроцентрали и 1 фотоволтаична електроцентрала с общ капацитет 18,105 MW. Този енергиен обем е значителен и дава принос за повишаване дела на енергия от ВЕИ в общината и към момента вятърната енергия е основния по ефективност възобновяем енергиен източник с установени изградени мощности на територията на община Шабла. Добър е и потенциала за използване на слънчевата енергия. Като цяло би могло да се направи заключението, че поради благоприятните климатични условия фотоволтаични и соларни инсталации биха могли да се поставят на всяка административна и жилищна сграда.

Таблица 32: ФтЕЦ на територията на община Шабла към 2020 г.

№	ФтЕЦ	Населено място	Мощност MWh
1	ВтЕЦ "Шабла"	гр.Шабла	0,600
2	ВтЕЦ "Айс - 1"	с.Горичане	1,500
3	ВтЕЦ "Горичане"	с.Горичане	1,200
4	ВтЕЦ "Тюленово"	с.Тюленово	0,400
5	ВтЕЦ "Шабла - Север"	гр.Шабла	2,400
6	ВтЕЦ "Юнит 1"	с.Пролез	3,000
7	ВтЕЦ "Юнит 2"	с.Пролез	3,000
8	ВтЕЦ "Юнит 3"	с.Пролез	3,000
9	ВтЕЦ "Комарево"	гр.Шабла	3,000
10	ФтЕЦ "Шабла"	гр.Шабла	0,005
ОБЩО:			18,105

Източник: Агенция за устойчиво енергийно развитие

Газоснабдяване

В Община Шабла към момента няма изградени топлопреносни мрежи или газопреносни и газоразпределителни мрежи.

Общината се намира в относителна близост до Националния магистрален газопровод „Северен пръстен“.

Има съществуващо находище на нефт и природен газ, което се експлоатира от “Нефт и газ” ЕАД. Същата фирма е концесионер и има право да проучва района за други находища.

Негативните демографски процеси показват тенденция, при която дори при оптимистичен вариант населението на община Шабла няма да се увеличи значително. Като се вземе под внимание и голямата разсредоточеност на населените места, съответно на жителите, се стига до

извода, че газификация на района и изграждане на преносен газопровод ще бъдат икономически неиздържани решения. По друг начин стои въпроса с газификацията при използване на местни газови находища. В този случай ще се наложи изграждане на газоразпределителна мрежа. Мрежата ще се състои от основен газопровод с по-високо налягане /около 10 бар/, обхващащ Тюленово, Шабла, Езерец, Крапец, и Дуранкулак. В самите населени места и новопредвидените курортни комплекси ще се предвиди мрежа с по-ниско налягане /около 4 бар/, като налягането ще се редуцира в газорегулаторни пунктове за всяко населено място. При намиране на по-големи количества природен газ ще е необходимо да се предвиди преносен газопровод, който да свърже находищата с газопреносната мрежа на „Булгартрансгаз” ЕАД. Този преносен газопровод ще бъде от голямо значение след изчерпване на находищата, тъй като ще се използва за доставяне на газ за общината и за използване на находищата като хранилища.

За малките населени места в дългосрочен план не се предвиждат газопроводи поради затихващите им функции, но може да се газифицират, чрез компресиран природен газ.

Външна осветителна уредба

Важен проблем е уличното осветление на населените места в общината. То се явява един от основните консуматори на ел.енергия и генератор на разходи в общинския бюджет. Уличната осветителна мрежа на територията на община Шабла е в незадоволително техническо състояние.

Таблица 33: Списък на съоръженията за улично осветление в община Шабла

№	Населено място	Осветителни тела по брой, вид и мощност		
		брой	вид	мощност
1	гр.Шабла	640	SGS103K80NT	70 W
2	Горичане	100		
3	Пролез	50		
4	Божаново	25		
5	Твърдица	30		
6	Захари Стояново	63		
7	Горун	45		
8	Тюленово	66		
9	Ваклино	73		
10	Черноморци	46		
11	Смин	35		
12	Крапец	115		
13	Дуранкулак	213		
14	Езерец	74		
15	Граничар	60		
16	Стаевци	8		
	ОБЩО	1643		

Източник: Община Шабла

Общо на територията на община Шабла към 2020 г. има 1 643 броя осветителни тела. При реконструкцията и обновяването на уличното осветление е необходимо да се използват само енергоспестяващи осветителни тела.

Към момента Община Шабла няма изготвен одит за енергийна ефективност на уличното осветление на територията на община Шабла. Предстои да бъде разработен в бъдеще и в резултат от предложените енергоспестяващи мерки ще бъдат предприети дейности за обновяване на уличното осветление с цел реализиране на значителна икономия на електроенергия и понижаване на емисиите на CO₂.

Необходимо е да се търси финансиране за реализация на енергоспестяващи мерки при обновяване и реконструкция на уличното осветление във всички населени места на територията на общината.

Енергийната политика на местно ниво следва да се насочи към прилагане на соларно осветление за фасади на обществени сгради, парково осветление и постепенното му въвеждане за уличното осветление. Възможностите за приложение на ВЕИ в този сектор е прилагане на LED осветителни тела с фотосоларни панели и акумулатори, с което ще се реализират съществени енергийни икономии. Поради високата цена на тези съоръжения, е необходимо да се търсят програми с грантово финансиране за оптималната реконструкция на съществуващата улична осветителни уредба.

Необходимо е в бъдеще да се работи за модернизация, усъвършенстване и постигане на по-високи нива на енергийна ефективност на уличното осветление, при което се предвижда голям потенциал за икономии на енергия и разходи.

4.4. Телекомуникационни връзки и съобщителна мрежа

Община Шабла има добре развита телекомуникационна инфраструктура и достигаща до всяко селище автоматична телефонна мрежа. Всички селища са с автоматично входящо и изходящо междуселищно избиране. Продължава въвеждането на модерна цифрова комуникационна и преносна далекосъобщителна инфраструктура и подмяне на съществуващата аналогова.

Съществуващата телекомуникационна мрежа в Община Шабла е изградена като радиален тип и се свързва със северната част на оптичския пръстен на Република България посредством оптичен кабел Шабла – Каварна – Варна. Архитектурата на изградената мрежа в Община Шабла също е радиален тип с основен разпределителен център гр.Шабла с отделни кабелни линии до някои от населените места в общината. Конфигурацията на мрежата е показана на приложената схема.

Фиксираната телефонна мрежа в Община Шабла включва:

- гр.Шабла с монтирана цифрова централа от ново поколение тип MSAN – „точка за достъп с много услуги” с капацитет 1396 порта. MSAN Шабла е свързан към националната фиксирана мрежа на БТК;
- От централата в гр.Шабла с медни кабели се захванват Тюленово и Езерец;
- В останалите населени места телекомуникационните услуги се предоставят основно чрез безжични системи ANO през мобилната мрежата на Vivacom.

Наложилата се през последните години тенденция на намаление на фиксираната телефонна плътност и увеличение на мобилната продължава, като стойността на показателят „фиксирана телефонна плътност по домакинства” бележи постоянно намаление, подобно на процесите в цялата страна, докато за показателя „мобилна телефонна плътност” се наблюдава непрекъсната тенденция на увеличение. Всички селища от общината имат покритие от мрежите на трите

мобилни оператора Vivacom, Telenor и A1, но в някой от селата обхвата все още е слаб. В почти всички населени места има Интернет покритие.

Все по-важно за регионалната конкурентоспособност и развитието на фирмите става достъпът до Интернет и развитието на информационното общество, с което се намаляват препятствията от разстоянието и проблемите на отдалечеността, характерни за много периферни райони. Достъпът до Интернет и степента на използване от домакинствата до голяма степен се обуславят не само от техническата обезпеченост, но и от социално-икономическото състояние на потребителите.

Дейностите на съобщителната система се осъществяват от пощенските станции и пощенски клонове. Мрежата от пощенски станции в селата е добре развита и задоволява нуждите на населението.

Всички населени места имат ефирно покритие с радио и телевизионен сигнал, като покритието със сигнал на лицензираните национални телевизии е 100 % за територията на цялата община.

5. Екологично състояние и рискове

5.1. Състояние на води, въздух, почви, шум и радиация

Районът на община Шабла е екологично чист, със запазени параметри на околната среда. На територията на общината няма големи промишлени предприятия, които да замърсяват сериозно въздуха, водите и почвите. Съществуващите екологични проблеми са свързани преди всичко със: замърсяване на атмосферния въздух от транспорта и инцидентно възникващи пожари, замърсяване на водите от селското стопанство, комунално-битовия сектор, липсата на изградена канализация и на пречиствателни станции за отпадни води в малките населени места и липсата на ефективни системи за рециклиране и оползотворяване на основните потоци отпадъци.

Данните за състоянието на околната среда в общината по компоненти са предоставени от РИОСВ – Варна.

Атмосферен въздух

Националната политика по опазване чистотата на атмосферния въздух се основава на Закона за чистотата на атмосферния въздух, чиято основна цел е намаляване на вредното въздействие и предотвратяване настъпването на опасности и щети върху здравето на хората, животните, растенията, природните и културните ценности от негативното изменение в качеството на атмосферния въздух в резултат на различни дейности.

Под качество на атмосферния въздух се разбира състоянието на приземния слой на атмосферата, определено от състава и съотношението на естествените ѝ съставки и добавените вещества от естествен или антропогенен произход.

Качеството на атмосферния въздух (КАВ) в Република България се следи от Министерството на околната среда и водите чрез Националната система за наблюдение, контрол и информация. За целта територията на страната е разделена на райони за оценка и управление на КАВ. Със Закона за чистотата на атмосферния въздух се уреждат условията, реда и начина за оценка и управление качеството на атмосферния въздух, като по този начин се осигурява провеждането на държавната политика по оценка и управление на КАВ, в това число – подобряване на КАВ в районите, в които е налице превишаване на установените норми.

Съгласно дефиницията „Качество на атмосферния въздух” е състояние на въздуха на открито в тропосферата, с изключение на въздуха на работните места, определено от състава

и съотношението на естествените ѝ съставки и добавените вещества от естествен или антропогенен произход.

Екологичният статус се определя въз основа на основните контролирани показатели, характеризиращи качеството на атмосферния въздух в приземния слой, както следва: суспендирани частици, фини прахови частици, серен диоксид, азотен диоксид и/или азотни оксиди, въглероден оксид, озон, олово (аерозол), бензен, полициклични ароматни въглеводороди, тежки метали – кадмий, никел, живак и арсен.

Законът за чистотата на атмосферния въздух определя 11 основни показателя за качество на атмосферния въздух.

По класификация (съгласно Приложение №1 към чл.10, ал.3 и 4 от Наредба №7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух) пунктовете за мониторинг биват:

1. Транспортно – ориентирани (Т) пунктове за мониторинг са тези, при които броят на МПС, преминаващи в кръг с радиус 50 м, е не по-малък от 2500 превозни средства на денонощие.
2. Промислено – ориентирани (П) пунктове за мониторинг са тези, при които има преобладаващо влияние на емисии от производствени и други дейности.
3. Градски фонове пунктове за мониторинг (ГФ) са тези които са разположени в застроената част на град, които не отговарят на критериите по т.2.
4. Извънградски фонове пунктове за мониторинг (ИФ) са разположените на 3-10 км от град, които не отговарят на критериите по т.2 и 3.
5. Регионални пунктове за мониторинг (Р) са разположените на 10-50 км от град, които не отговарят на критериите по т. 2 и 3.
6. Отдалечени пунктове за мониторинг (О) са разположените на повече от 50 км от град, които не отговарят на критериите по т.2 и 3.

Съгласно районите за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (чл.30, ал.1 от Наредба №7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух) Община Шабла попада в „райони, в които нивата на замърсителите не превишават долните оценъчни прагове”.

За тези райони общинските органи, съгласувано със съответните РИОСВ, предприемат мерки за ограничаване на емисиите при условията и по реда на ЗООС и ЗЧАВ, включително чрез издаване на разрешителни за експлоатацията и чрез решенията по ОВОС, с оглед поддържане нивата на замърсителите под оценъчните прагове и запазване на възможно най-добро качество на въздуха в тях, съвместимо с устойчивото им развитие.

Контролът на основните показатели, характеризиращи качеството на приземния слой на атмосферния въздух в региона на РИОСВ-Варна, се осъществява:

- в постоянни пунктове за мониторинг на Министерство на околната среда и водите;
- във временни пунктове, по утвърден от МОСВ график с мобилната автоматична станция;
- в пунктове, определени от РИОСВ - Варна, във връзка с постъпили жалби и сигнали.

На територията на община Шабла не са изградени пунктове като част от Националната система за мониторинг на качеството на атмосферния въздух, няма автоматична измервателна станция, нито ръчен пункт, които да следят качеството на атмосферния въздух (КАВ) в района. В границите на общината няма пункт за контрол на качеството на атмосферния въздух, тъй като територията не е класифицирана като „Гореща екологична точка”.

Община Шабла е разположена средно на около 70 км от АИС в гр. Добрич, но данните от измерванията в този пункт за качество на атмосферния въздух не са представителни за нейната територия.

По информация от РИОСВ – Варна Община Шабла е класифицирана, като район в който нивата на контролираните замърсители на атмосферния въздух не превишават нормите.

На територията на общината са разположени 4 обекта с източници на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух, подлежащи на собствени периодични измервания /СПИ/:

1. „Норт ист дивелопмент“ ООД, гр. София – бетонов възел, гр. Шабла;
2. „Елпром ЕМЗ“ ООД, гр. Шабла – завод за трансформатори;
3. „Станев Текс ООД, гр. Шумен – бетонов възел, с. Дуранкулак;
4. „Кирилови“ ООД, с. Крапец – зърнобаза, с. Крапец.

Операторите извършват собствен периодични измервания на емисии на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух, при които не са констатирани превишения на нормите за допустими емисии на контролираните параметри.

Към 2020 г. на територията на общината се експлоатират 4 бензиностанции - обекти по Наредба №16/1999 г. за ограничаване емисиите на ЛОС при съхранение, товарене или разтоварване и превоз на бензини, както следва:

1. „Логос“ ЕООД, гр. Каварна, бензиностанция, с. Горун;
2. „Бенита ойл“ ЕООД, гр. Варна, бензиностанция, с. Дуранкулак;
3. „Хаас България“ ЕООД, гр. Бургас, бензиностанция, гр. Шабла;
4. „Рос-дим ойл“ ЕООД, гр. Шабла, бензиностанция, гр. Шабла;

При тези инсталации спазването на съответните Целеви норми за допустими емисии се гарантира чрез изпълнението на установените технически изисквания към тях. Определянето на емисиите от тях се свежда до определяне на тяхното съответствие с установените технически изисквания за съответната инсталация. След привеждане на инсталациите за товарене и разтоварване на бензини в съответствие с техническите изисквания, посочени в Наредба №16, се приема, че емисиите изпускани от тях са сведени до нула. С изтичане на последния преходен период – 31.12.2009 г., всички бензиностанции в община Шабла са приведени в съответствие с изискванията за улавяне на бензинови пари.

Постъпването на емисии от вредни вещества в атмосферата на общината се формира от: битово и административно отопление, производствени фирми, транспорта, селскостопански дейности и дейности върху открити площи с насипни материали (депа, кариери, сметища, строителни площадки и др.), като най-голям дял се пада на битовите отоплителни източници. Прахообразните и газообразните замърсители на атмосферния въздух в населените места са с високи стойности през есенно - зимния (отоплителния сезон), когато се използват предимно твърди горива в битовия сектор.

Основните замърсяващи вещества са: прах, серен диоксид, азотен диоксид, сероводород и оловни аерозоли. При изгарянето на горивата в битовия сектор се отделят емисии от въглероден оксид, серен диоксид, полиароматни въглеводороди, диоксини, фурани и прах. Наднормени стойности от тези вещества не са регистрирани.

- Точкови източници

Всички източници на вредни емисии, които имат определени параметри (точни координати, височина, напречно сечение, скорост на газовия поток, дебит, температура на газа и масовия поток на вредни вещества) се характеризират като стационарни точкови източници. Това са димоходите (комини) на горивни инсталации, изпускателни устройства на производствени вентилации и аспирации и др. Потенциални точкови източници на територията на община Шабла се явяват отоплителните инсталации на административните сгради, училища, производствени предприятия и други по-малки точкови източници

На този етап промишлените източници на замърсяване са незначителни. Данните от собствените измервания на предприятията показват, че изчислените концентрации на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух са по-ниски от ПДК или много близки до наложените от нормативната уредба.

- Площни източници

Поради ниското застрояване, характера на терена, вида на отоплителните уреди, като площни източници се разглеждат комините на битовото отопление и отоплението в обществените сгради на територията.

- Линейни източници

Транспортният поток от леки и товарни автомобили допринасят до известна степен за влошаване на качеството на атмосферния въздух. Отделените от двигателите вредни вещества (азотни оксиди, въглероден оксид, серни оксиди, оловни оксиди) са в основата на замърсяването на приземния атмосферен слой в населените места на територията.

- Неорганизиран източници

Създаването на нерегламентирани сметища за отпадъци са едни от източниците на емисии на парниковия газ метан (CH₄).

Община Шабла е с нисък потенциал за замърсяване на атмосферния въздух – няма значими източници на емисии. Като цяло качеството на атмосферния въздух не създава риск за здравето хората, тъй като нивата на замърсители на въздуха /ФПЧ, серен диоксид и азотен диоксид/ не превишават оценъчните прагове.

Основните източници на замърсявания на атмосферния въздух на територията на общината са: селскостопанските дейности (главно еолов пренос на прах), транспортния поток по републиканската пътна мрежа и градската улична мрежа; битовото отопление през студените месеци; откритите площи с насипни материали (кариери, сметища и др.).

В общината няма производствени замърсители, които директно да емитират в атмосферата вредни газове (SO_x, NO_x, тежки метали, прахови частици и др.), освен автомобилния транспорт. Необходимо е да се отбележи праховото замърсяване през летния сезон (засушаване от естествен характер) предизвикано от лошото качество на пътната настилка. През зимния отоплителен сезон замърсяването на въздуха е основно от бита, за отопление на жилища и административни сгради, транспорта. През топлата част на годината източници на замърсяване са транспорта (замърсяване на атмосферния въздух с въглероден оксид, бензо(а)пирен, НМЛОС и азотни оксиди), неподдържаната пътна и прилежаща инфраструктура (ФПЧ10), строителни обекти или при възникване на пожари.

Емисии от земеделските земи – за района са характерни суховеите и прашните бури. Тяхната честота, проявление и степен на въздействие се обуславя от съвпадението на условия, водещи до интензивно отделяне на прах от повърхността на земеделските площи във времето, през което повърхността им не е затревена в период на засушаване. По-съществени емисии на прах са възможни при извършване на есенна оран, преди настъпването на дъждовния период. В този случай замърсяването с прах обикновено е локално и се ограничава в зоната на разораване.

Емисии от открити градски терени – проявяват се при условие, че не се извършва почистване и миене на уличната мрежа в населените места.

Трафик на МПС – автомобилния транспорт е с най-голямо участие в замърсяване на атмосферния въздух на общината. От съществено значение за въздействието на трафика на МПС върху атмосферния въздух е обстоятелството, че той има подчертано сезонен характер, обусловен от рекреативната привлекателност на черноморското крайбрежие. При тези условия, въздействието на МПС върху качествата на атмосферния въздух на територията на общината се

разглежда в два аспекта – топло и студено полугодие или т.н. сезонно или извън-сезонно натоварване. При първият случай, изходната база за определяне на въздействието е мобилността на населението, а във втория – броят превозни средства на временно пребиваващите в курортните места на общината.

Замърсяването на атмосферния въздух от транспорта е свързано с лошото състояние на моторните превозни средства, качеството на използваните горива, организацията на движението, състоянието на улиците и пътищата. Този вид замърсяване на въздуха заема все по-голямо място в общото замърсяване, поради увеличението на броя на автомобилите, дългия срок на експлоатацията им, лошата материално – техническа база за поддържането им.

Съгласно разпоредбите на Закона за чистотата на атмосферния въздух, нормирането на вредни вещества в отпадъчните газове от двигатели с вътрешно горене се извършва по показатели димност, въглероден оксид, азотни оксиди и въглеводороди. Измерване на емисиите от моторните превозни средства се извършва в рамките на годишния технически преглед.

Замърсяването на въздуха от строителни дейности е главно от прах и твърди частици. Практически то не оказва съществено влияние за състоянието на атмосферния въздух в община Шабла.

В общината няма регистрирани:

- големи горивни инсталации (ГГИ) по смисъла на Директива 2001/80/ЕС;
- големи неподвижни източници (ГНИ), емисиите от които подлежат на ежегоден отчет чрез инвентаризационни карти;
- обекти с разрешителни за търговия с квоти за емисии от парникови газове (по Директива 2003/87/ЕС);
- обекти с издадени комплексни разрешителни по чл.117 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС).

Обобщено, по отношение качеството на приземния слой на атмосферния въздух, територията на община Шабла се характеризира като цяло с благоприятни характеристики на атмосферния въздух и се причислява към категорията на екологично съхранените райони по отношение качествата на приземния слой на атмосферния въздух. Природните фактори, географските и метеорологични условия са основна предпоставка, която в известна степен гарантира чистотата и доброто качество на въздуха.

В общината не са констатирани превишения на нормите за КАВ, поради което не се предвиждат чести планови контролни измервания с мобилна станция. Няма установено превишаване на ПДК, климатичните условия не благоприятстват задържане и събиране на атмосферни замърсители в приземния въздушен слой. Отоплителните инсталации са основен източник на замърсяване на въздуха през зимния сезон. С използване на екологично чисто гориво – газ за отоплителните инсталации, замърсяването чувствително ще намалее. Желателно е да се търсят и използват нови енергийни източници, което би допринесло за ограничаване на емисиите с високо съдържание на сяра.

Води

РИОСВ-Варна не извършва мониторинг на повърхностни и подземни води на територията на Община Шабла. Управлението на водите се осъществява на национално и басейново ниво, като съгласно Закона за водите, министъра на околната среда и водите чрез РИОСВ в границите на териториалния им обхват провежда мониторинг и контрол на отпадъчните води, поддържа база данни за извършения мониторинг и контрол за състоянието на отпадъчните води и поддържа в

актуално състояние списъците на обектите, които формират емисии на приоритетни и приоритетно опасни вещества.

Водните тела – повърхностни и подземни, разположени на територията на община Шабла се наблюдават от: Басейнова дирекция „Черноморски район“ (БДЧР) с център гр. Варна.

• *Повърхностни води*

Според хидроложкото райониране на България, територията на община Шабла попада в североизточната безотточна част на Добруджанския район, което се дължи на специфичните природно-географски характеристики като:

- равнинен релеф и плитка овражна мрежа с малък надлъжен наклон към крайбрежието;
- малки валежни количества, като сумарния годишен валеж се оценява на 480 mm и е значително по-нисък от средния за страната (620-670 mm);
- силно окарстена литоложка подложка, попиваща бързо валежите в дълбочина и подхранваща подземните води, чиято дълбочина е по-голяма от дъната на овражната мрежа, т.е. условно наречената „речна мрежа“ остава „висяща“;
- липсата на изворно подхранване, поддържащо перманентен речен отток в овражната мрежа.

Предвид описаните предпоставки, на територията на община Шабла не се идентифицират представители на най-разпространения в България тип водни тела, този на перманентните речни течения. Липсват води от типа „изкуствени водни тела“ и „силно модифицирани“ водни тела.

По информация от БДЧР на територията на Община Шабла са налични следните повърхностни водни тела:

Таблица 34: Повърхностни водни тела на територията на община Шабла

№	Поречие	Код на повърхностното водно тяло	Име на повърхностното водно тяло	Обща оценка на екологичното състояние / потенциал	Елементи за качество, по които не е постигнато добро състояние
1.	Черноморски Добруджански реки	BG2DO700L017	Дуранкулашко езеро	мн.лошо	МЗБ, Риби, ФП, БПК, Електропроводимо
2.	Черноморски Добруджански реки	BG2DO700L018	I участък: Шабленско езеро	добро	
			II участък: Езерецко езеро	добро	

Източник: Басейнова дирекция „Черноморски район“

Краткотрайни (периодични) водни течения

Представени са от голям брой суходолия и дерета, в които се появява краткотраен речен отток само при значителни, продължителни интензивни валежи и интензивно снеготопене.

Общата дължина на овражната мрежа се оценява на около 60 km, а водосборната им площ – на 160 km². Най-значим представител на този тип водни тела е условно наречената „река“ Шабленска, която води началото си от с. Могилище, преминава през селата Раковски, Хаджи Димитър и Поручик Чунчево в съседната община Каварна, навлиза на територията на община Шабла при с. Горун, като прихваща води от селата Тюленово, Горичане, гр. Шабла и зауства в

Шабленското езеро. Други представители на този тип са условно наречените „реки” Езерецка и Ваклинска, както и други дерета и суходолия, например по осите с. Черноморци - с. Захари Стояново - Дуранкулак; Граничар – Дуранкулак; Божаново – Ваклино; Твърдица – Божаново – Езерец и др. Характерно е, че цялата овражната мрежа дренира в подземните води и езерата, като влияе върху тяхното качество.

Липсват наблюдения на оттока на този тип водни тела, но косвената оценка показва, че по същество те представляват суходолия, с краткотраен и незначителен отток, чиято средна многогодишна стойност се оценява на 0.0041 m³/s за р. Шабленска и на 0.0040 m³/s за р. Езерецка. В същото време, при неблагоприятни съчетания на определени условия (висока овлажненост на водосборите, водонаситеност на подземните водоносни хоризонти и интензивни валежи) могат да се появят високи води, което е характерно за суходолията въобще. Има данни за наводнения в гр. Шабла – през 1994, 1997 и 2005 г.; в с. Крапец – през 1994 г.; в селата Граничар и Дуранкулак – през 1998 г. Няма изградени диги с височина над околния терен. Процесът на поява на високи води е рисков и от гледна точка появата на свлачищни процеси.

Езера (преходни води)

Представени са от богатата езерна мрежа на територията на общината, като основни представители са езерата Дуранкулак, Езерец, Шабла и Шабленска тузла. Тази група водни тела има много голямо екологично значение (над общинско и трансгранично), тъй като тукашните езера са важни птичи стоянки и значим фактор по прелетния път на птиците – Via Pontica.

➤ **Дуранкулашко езеро (код водно тяло BG2DO700L017)**

Състои се от три свързани помежду си части - същинско езеро; северно разширение (Карталийско блато), включващо потопените устия на суходолията, идващи от селата Ваклино, Било-Смин и Граничар-Дуранкулак и отделено от същинското езеро чрез тясна плитчина с дълбочина 1-2 m; южно естествено разширение (Югоизточно блато), отделено от езерото с тясна пясъчна коса, част от която се залива при водни стоежи (по-високи от 0.30m).

Езерният комплекс се намира в Приморска Добруджа, недалеч от българо-румънската граница, източно от с. Дуранкулак. Представлява естествено, лиманно, крайморско, полу-солено, безотточно езеро. Разположено е в стара речна долина, лежаща върху сарматски варовици, които около водоема излизат на повърхността и формират обширни карни полета. Изключение прави източната страна, представляваща крайморски пясъчен вал (оформен върху неголямо преградно съоръжение в долната си част), широк до 150 m и висок до 3.6 m. При щормови явления морската вода преодолява вала. В югозападната част на езерото са запазени два естествени острова „Голямата Ада” и „Малката Ада” с височини съответно 12.4 и 4.3 m. На големия остров има стара селищна могила, паметник на културата с национално значение.

Основните параметри на езерото са: надморска височина - около 0.5 m; обща площ – 350 ha, от която открита водна площ 250 ha; средна дълбочина 1.4 m и максимална до 6 m; воден обем около 2 500 000 m³. Подхранването на езерото е 90% от подземни води, които имат доминиращо влияние върху количеството и качеството на езерните води. Площта на водосборната област на подземния водоносен хоризонт се оценява на 542 km² и надхвърля териториалния обхват на общината. Същото се отнася и за притока от повърхностни води, чиито 10% се събират от водосбор с площ 220 km². Езерото има хидравлична връзка с крайбрежните води и може да повлияе върху тяхното качество.

Природозащитният статус на езерото датира от 1980 г., когато то е обявено за природна забележителност (защитена площ 4465.4 дка) с акцент върху ландшафтния компонент. Обособена е крайбрежна буферна зона с ширина 500 m, изключваща лова и ползването на пестициди. През

1984 г. е включено в списъка на влажните зони с международно значение, а през 2002г. е утвърден план за управление и е включено в Натура 2000. От 2007 г. се изпълнява програма за мониторинг.

По отношение състоянието на качеството на водите в езерото следва да се отбележи, че по същество то представлява стагнантен бракичен водоем. В Плана за управление на ЗМ „Дуранкулашко езеро” е регистрирана висока степен на еутрофикация, дължаща се на увеличено съдържание на биогенни елементи (амоний и нитритен азот). Счита се, че влошеното екологично състояние е обусловено от постоянното и продължително замърсяване на подземните води, главно от неточкови източници, разположени в подземния и повърхностния водосбор на езерото, като животновъдните ферми и торохранилищата към тях, битови източници като септични и попивни ями, нерегламентирани сметища, изкуствено торене и др. При топло и тихо време (юли-септември), са възможни процеси на еутрофикация, които могат да бъдат повлияни чрез почистване на езерото и увеличаване на откритата водна площ. Прекомерното водочерпене за напояване също влошава състоянието на езерото. В ПУРБ 2016-2020 екологичното състояние на езерото се оценява като много лошо, с показатели, влошаващи състоянието МЗБ, Риби, ФП, БПК, Електропроводимост.

➤ **Шабленски езерен комплекс (код водно тяло BG2DO700L018)**

Състои се от езерата Шабленско и Езерецко, взаимно свързани посредством постоянно залята с вода плитчина. В плитчината има прокопан канал с дължина 250 m, ширина 4-5 m и дълбочина 1.5 m. Намира се на около 18 km южно от българо-румънската граница, на около 5 km СИ от гр. Шабла и достига до с. Езерец. Заема крайбрежните ниски части на дълбоките суходолия на реките Шабленска и Езерецка. Представлява закрити лимани, отделени от морето с пясъчна ивица (плаж), със широчина до 50 m, която при щормове се преодолява от морето. Основните параметри на езерото са: надморска височина – средно около 0.8 m; открита водна площ около 150 ha; средна дълбочина 3.5-4.6 m и максимална до 9-9.5 m; воден обем около 6 100 000 m³. Подхранването на езерото е предимно от подземни води (карстови извори), които имат доминиращо влияние върху количеството и качеството на езерните води. Площта на водосборната област на подземния водоносен хоризонт се оценява на 266 km² и надхвърля териториалния обхват на общината. Същото се отнася и за притока от повърхностни води, които се събират от водосбор с площ 180 km², част от който се намира на територията на община Каварна. Счита се, че езерото има хидравлична връзка с морето и може да повлияе върху качеството на крайбрежните води.

Природозащитният статус на езерото датира от 1979г., когато то е обявено за защитена местност с обща защитена площ 5312.367 дка (вкл. 500 m буферна ивица) в които са забранени лова и риболова и са препоръчани мерки за агротехника без употреба на пестициди, химически вещества и торове. През 2004г. е разработен и утвърден План за управление и ЗМ е включена в Натура 2000. От 2007 г. се изпълнява програма за мониторинг.

Въздействия върху количественото състояние на водите в езерото оказва отнемането на част от тях за напояване /на около 12 хил. дка/ в поливния сезон. Максималният капацитет на помпите за подаване на вода в напоителните полета - Езерецко, Шабленско и Тюленовско, е около 1600 l/s. Резултатът от водочерпенето е увеличаване на амплитудата на колебание на водното ниво от максимум 77 cm в периода до 1961 г. до 169 cm в последващия период. Това предизвиква просмукване на морски води и обуславя бракичния характер на езерото. Друг негативен процес от водочерпенето е свързан с нарушаване състоянието на влажните зони и водните екосистеми поради ликвидиране на крайбрежните плитчини.

По отношение качеството на водите следва да се отбележи, че езерния комплекс представлява стагнантен бракичен водоем. В Плана за управление на ЗМ ”Шабленски езерен

комплекс”, поради наличието на биогенни елементи, той е определен като еутрофен до хипертрофен. Счита се, че причините за развитие на еутрификационните процеси са свързани с прекъснатата връзка с морето и интензивното водочерпене, които са намалили водообменът в езерата, както и със замърсяването на повърхностните и подземните води с биогени от точкови и неточкови източници, разположени в двата водосбора (на подземните и на повърхностните води) и излизаци извън териториалния обхват на общината. Като единствен точков източник на замърсяване се посочва заустването на отпадъчни води от съществуващата ПСОВ гр. Шабла /ПУРБ/. По информация на БДЧР, ПСОВ зауства в напоителен канал, в който пречистените отпадъчни води се събират и използват за напояване в поливния сезон. Останалите източници на замърсяване са дифузни, като отпадните води от животновъдните ферми и торохранилищата към тях, от битови източници като септични и попивни ями и нерегламентирани сметища, изкуствено торене и др. Предвид природозащитния статус на езерото и влошеното му състояние, заустването на отпадъчни води от съществуващата ПСОВ гр. Шабла е недопустимо, още повече че степента на пречистване е неудовлетворителна за чувствителна зона поради остаряла технология. В годишния доклад за състоянието на водите в ЧБР от 2010 г., езерният комплекс е оценен като намиращ се в „много добро екологично и добро химично състояние”. Същото се потвърждава от ПУРБ съгласно който екологичният статус на езерото е оценен като добър, вероятно в риск поради инвазия на мида „зебра”. През 2015 г. състоянието на комплекса се оценява като „добро и много добро“, а 2016 г. данните от мониторинговия пункт показват влошаване по нитритен азот.

➤ Шабленска Тузла

Шабленската Тузла е разположена на около 4 km източно от гр. Шабла и е отделена от морето с пясъчна коса. Представлява калолечебна, свръхсолена лагуна, малка по размери (максимална дълбочина 0.6 m) и площ (0.19 km²). Средната му соленост се оценява на 40% и може да достигне до 150%. Подхранва се от морски и изворни води. През лятото почти пресъхва. Дъното е покрито със сероводородна тиня, която се използва за калолечение.

Запасите от високо качествена лечебна кал се оценяват на около 230 000 t. Обектът се намира под защитата на МЗ.

➤ Крайбрежни води

За целите на ОУПО оценката е представена за контактната зона на крайбрежната ивица с морето, която е с дължина 34 km, има предимно източна експозиция и нисък коефициент на разчлененост. В нея липсват големи заливи, поради което контакта ѝ с морето е фронтален, директен и зависи основно от морските течения. Друга характерна особеност е преминаването на основното Черноморско течение покрай брега, в посока север-юг, което е свързано с трансграничен пренос на замърсяващи вещества, нанася и пресни води от вливащите се реки /основно р. Дунав/.

Общата характеристика на крайбрежните води на община Шабла отразява режимът на морското ниво, рискът от щормови явления, циркулацията на морските течения, абразивните и акумулативни процеси по морския бряг и качеството на водите.

Режимът на морското ниво се обуславя от полузатворения характер на Черно море и може да се характеризира като практически безприливен. Средната температура на най-горния квазихомогенен слой е 12.500C и е най-ниска през февруари /3.70C/ и най-висока през август /21.90C/. Замръзване на морето се наблюдава няколко пъти на 100 години, като е най-голямо през зимата на 1928-1929 г. През януари 1932 и 1972 г. са наблюдавани голямо количество ледени късове, отнасяни от силния вятър в открито море. Средната соленост на повърхностния слой на морската вода в района е 16.38‰ и нараства в дълбочина и в посока север-юг. По-ниската соленост при н. Шабла и високата амплитуда на сезонните ѝ изменения /от 13.8‰ през пролетта

до 18.6 ‰ през есента/ се обуславят от сезонния характер на водите на р. Дунав, т.е. влияе се от основното морско течение и трансграничния пренос на пресни речни води. Щормовите явления са характерни за края на есента и началото на зимата и оказват влияние върху динамиката на водния баланс. Описано е щормово явление през 1927 г, което отнася преградната пясъчна коса и превръща Шабленското езеро в морски залив. Върху уязвимостта на крайбрежната ивица и езерния комплекс от щормови въздействия, влияние оказват водовземанията и техногенните добиви на инертни материали, които предизвикват дефицит на плажообразуващите пясъчни фракции.

Почти всички описани характеристики се обуславят от циркулацията на повърхностните морските течения в посока север-юг. Това предизвиква абразивни и акумулативни процеси в крайбрежната ивица и трансграничен пренос на замърсяващи вещества, като по-засегнати от тези процеси са крайбрежните води северно от н. Шабла.

Качеството на крайбрежните води се наблюдава на два мониторингови пункта – при с. Крапец и при нос Шабла. Биологичното и екологично състояние на водите се оценява като „умерено, вероятно в риск” и показва тенденции на подобряване в южна посока. Счита се, че влошеното качество се дължи най-вече на трансграничен пренос на замърсяващи вещества от основното морско течение с посока север-юг.

От българска страна са взети мерки за опазване на крайбрежните води от замърсяване от източници в тила, като със заповед на МОСВ № РД-930/25.10.2010 г. територията на община Шабла се третира като „чувствителна зона” към насищане с биогенни елементи и е обявена за „уязвима зона”, което поставя по-високи изисквания към намаляване и прекратяване на замърсяването с нитрати от земеделски източници. Потенциален риск от замърсяване може да възникне от 16 бр. точкови източници, представляващи зауствания на пречистени отпадъчни води от ПДНГ АД.

Съобразно геолого-литоложките особености, облика на релефа, интензивността на бреговите процеси, сладководните източници и водни площи, крайбрежната акватория се разделя на два специфични района: от нос Сиври бурун (Българо-Румънската граница) до нос Шабла с код водно тяло BG2BS000C001 и от нос Шабла до с. Камен бряг с код водно тяло BG2BS000C002.

Предвид разположението на плажовете изцяло в този район са взети мерки за опазване и подобряване качеството на „водите за къпане”, като са определени 4 зони /включени в Natura 2000/ за съществуващо и перспективно водоползване, както следва:

- Дуранкулак – север 1, Дуранкулак – север 2, Крапец (включващ плажовете: къмпинг Космос;
- Дуранкулак-езеро, Крапец-север и Крапец-централен 1) и къмпинг Добруджа (включващ плажовете Крапец-централен 2, къмпинг Добруджа и Шабленска тузла) със съответните им пояси на санитарна охрана.

Част от плажовете са охранявани със осигурено водно спасяване. Тези които са неохранявани се почистват редовно от общината и не създават предпоставки за замърсяване на крайбрежните води. Режимите на земеползване в санитарно-охранните зони са с пренебрежимо малко влияние /практически нулев индекс LUSI=0/. Взети са мерки за недопускане заустване на отпадъчни води или пряко замърсяване на крайбрежните води от източници в съответните зони (на плажовете няма душеве, тоалетни с течаща вода, конни бази и др. подобни). Няма вливания на други повърхностни води. Поради наличната хидравлична връзка с езерата (за къмп. Добруджа с Шабленското езеро, а за останалите зони с Дуранкулашкото) е възможно негативно въздействие върху качеството на крайбрежните морски води, но при сегашното състояние на езерата то следва

да е незначително. В близост до южния край на санитарната зона на къмпинг „Добруджа” е разположен нефтен сондаж, от който тече топла минерална вода с високо съдържание на сяра.

Таблица 35: Състояние на повърхностни водни тела на територията на община Шабла към 2019 г.

№ по ред	Код на ВТ	Име на пункт	Код на пункт	2019 г.								Състояние
				O2, мг/л	БПК5, мг/л	NH4-N, мг/л	NO2-N, мг/л	NO3-N, мг/л	N общ, мг/л	P-PO4, мг/л	P общ, мг/л	
1	BG2DO700L017	Дуранкулашко блато	BG2DO10000MS006	7,33	1,99	0,103	0,012	0,1273	0,518	0,019	0,053	подобрява се по фосфор
2	BG2DO700L018	Шабленско езеро	BG2DO10000MS007	7,36	1,19	0,062	0,043	1,643	1,407	0,0095	0,0275	не показва отклонение от характерните стойности
3	BG2DO700L018	Езерецко езеро	BG2DO10000MS482	7,87	1,33	0,145	0,027	2,05	1,63	0,026	0,05	подобрява се по P-PO4, влошава се по NO3-N,

Легенда

Състояние

	много добро
	добро
	умерено

Източник: Регионален доклад за състоянието на околната среда през 2019 г. – РИОСВ – Варна и БДЧР

Системата за мониторинг на водите има за цел оценка на качествените характеристики на водите, своевременно установяване на негативните процеси, прогнозиране на тяхното развитие, предотвратяване и ограничаване на вредните последици и определяне на степента на ефективност на осъществяваните мероприятия за използване и опазване на водите.

Води за къпане – в община Шабла има определени 4 пункта за пробонабиране на морски води в съответните зони за къпане – Дуранкулак-Север 1, Дуранкулак-Север 2, Крапец-Север и Къмпинг „Добруджа“.

Мониторинг на водите за къпане се извършва от РЗИ-Добрич, съгласно изискванията на Наредба №5/30.05.2008 г., транспонираща Директива 2006/7/ЕС. Наблюденията се извършват в периода юни-август, като се вземат проби два пъти месечно. Ежегодно за периода 2016 – 2020 г. са вземани и изследвани по микробиологични показатели Чревни ентерококи и Ешерихия коли по 3 проби вода от всеки пункт (общо 12 проби за година). За посочения период не са установени нестандартни резултати, както и видими замърсявания на морската вода. Извършената класификация на база резултатите от провеждания мониторинг за качеството на водата в зоните за къпане в периода 2016 – 2019 г., съгласно изискванията на европейското законодателство и Наредба №5/2008 г. за управление качеството на водите за къпане, ги определя като зони с отлично качество на водата за къпане, с изключение на зона Дуранкулак-Север 2, за която качеството е определено като добро.

На територията на община Шабла са регистрирани 5 открити плувни басейна, като ежегодно е проследявано качеството на водата за къпане в тях. През 2017 г. са установени несъответствия по микробиологични показатели: Микробно число и Ентерококов титър съгласно изискванията на чл. 18, ал. 4 от Инструкция № 34 за хигиената на спортните обекти и екипировка (обн. ДВ бр. 82/75 г. изм. ДВ бр. 25/02 г.) в един от басейните в гр. Шабла. През 2019 г. са

установени отклонения по микробиологични показатели: Микробно число и Ешерихия коли-титър в един басейн в с. Езерец. Предприети са административно-наказателни мерки спрямо отговорните лица, както и коригиращи такива от фирмите, експлоатиращи обектите за незабавно отстраняване на несъответствията и привеждане качеството на водите за къпане съгласно нормативните изисквания, удостоверено с протоколи от лабораторен контрол.

Минерални води – на територията на община Шабла няма регистрирани и включени в мониторинга на РЗИ-Добрич минерални водоизточници. Във връзка с получени указания на МЗ, през 2016 г. е извършена проверка на самоизлив от минерален водоизточник Р-118 „Фара Шабла”, изграден в ПИ №83017.505.6 по плана СО “Кария” - землище на гр. Шабла, община Шабла, съвместно с представители на община Шабла. Проверката е придружена с лабораторен контрол - взета проба вода за анализ по микробиологичните показатели, съгласно Приложение №5 от Наредба № 14/87 г. Резултатите не са показали отклонение от здравните норми. При проверката е установено, че около мястото на самоизлива (тръба с височина 2 м, с две разклонения) от минерален водоизточник Р-118 „Фара Шабла” е обособено място със свободен достъп за населението. Установено е също, че за водата от сондаж Р-118 „Фара Шабла” няма издадена балнеологична оценка от МЗ, удостоверяваща нейните качества, цели, начина и ограниченията при ползването ѝ, което крие риск за здравето на населението. С цел информиране на потребителите и опазване здравето на населението е издадено предписание до община Шабла за поставяне на трайна маркировка непосредствено до самоизлива с надпис: „Използването на минералната вода от водоизточник Р-118 „Фара Шабла” не е безопасно, тъй като за същата няма издадена балнеологична оценка от МЗ, удостоверяваща нейните качества, цели, начина и ограниченията при ползването ѝ”.

Санитарно – охранителни зони /СОЗ/

Учредени санитарно охранителни зони (СОЗ) на територията на Община Шабла:

1. Пояси I, II и III на СОЗ около тръбни кладенци ТК-1, ТК-2 - с. Смин, учредена със Заповед №7/25.5.2009г. на Директора на БДЧР;
2. Пояси I, II и III на СОЗ около тръбен кладенец ТК-1 с. Дуранкулак, учредена със Заповед №21/26.09.2013г. на Директора на БДЧР;
3. Пояси I, II и III на СОЗ около тръбен кладенец ТК-2 с. Дуранкулак, учредена със Заповед №20/26.09.2013г. на Директора на БДЧР;
4. Пояси I, II и III на СОЗ около тръбен кладенец ТК-1- с. Крапец, учредена със Заповед №17/19.09.2013г. на Директора на БДЧР;
5. Пояси II и III на СОЗ около минерални сондажи: Р-179х, Р-54х и Р-6х, Вн-35х, Тх-15х, С-29 и 17 бр. минерални водоизточници: Р-12х, Р-13х, Р-149х, Р-11х, Р-134х, Р-83х, Р-119х, Р-106х, Вн-39х, Р- 68х, Р-107х, С-2Бх, Р-155х, Р-39х, Р-82х, Р-177х и Р-178х, учредени със заповед на Министъра на околната среда и водите.

Заповедите за определяне на СОЗ по т. 5 са публикувани на интернет страницата на МОСВ в раздел „Води“ / „Минерални води“ / „Находища на минерални води“ / „Информация за находищата-изключителна държавна собственост“

<https://www.moew.government.bg/bg/vodi/mineralni-vodi/mineralni-vodi/>

Водни обекти получили разрешение за аквакултури на територията на общ. Шабла:

За периода 2016-2020г. на територията на Община Шабла има издадени 2 броя разрешителни, с цел: „аквакултури и свързаните с тях дейности“, за изграждане на рибни ферми в Черно море. Към настоящият момент има едно действащо разрешително № 2236 0031/15.03.2017г., с титуляр „Бон-Визия и Развитие“ ООД, гр. Варна, за изграждане на мидена ферма в района на с. Крапец, общ. Шабла, с краен срок на действие 15.03.2032 г.

Напоиване

Състоянието на напоителната система на територията на община Шабла е лошо, повечето помпени станции не работят, а в част от тях няма помпени агрегати. По-голяма част от напоителните канали са разрушени или се намират в лошо техническо състояние. Собственик на напоителните съоръжения е Регионалната дирекция по хидромелиорации във гр. Варна, която ги е отдала за управление и стопанисване на регистрирани по Закона за водните сдружения за напоиване 4 сдружения, съответно Шабла-Тюленово с годни за напоиване площи с размер 9714 дка и 1 водоем с обем 8000 m³; Чайка, обхващащо 3254 дка годни за напоиване площи в с. Крапец и 1 водоем с обем 12 000 m³; Ваклино с годни за напоиване площи 629 дка и Дуранкулак, с годна за напоиване площ 864 дка.

Според информация на БДЧР, за напоиване и други стопански цели се ползват и подземни води чрез 101 бр. регистрирани водоземни съоръжения. Липсва представителна информация за изземваните и ползваните води за тези цели.

В личните дворове на населението има около 275 кладенеца, от които 54 броя в гр. Шабла.

Състоянието на 234 кладенеца е добро, 215 от тях са оборудвани с помпа, останалите – с въже и кофа.

- *Подземни води*

Качеството на подземните води се определя от антропогенното въздействие, което се изразява в различен тип замърсявания от точкови и дифузионни източници.

Като точкови източници се разглеждат нерегламентирани (селски) сметища, общински сметища, складове за пестициди, течове от замърсени площадки, депа на производствени и опасни отпадъци, местоположения на стари замърсители, стари сметища, затворени индустриални терени, Б-Б кубове за събиране, депониране, дезактивиране и безопасно съхраняване на наличните в страната количества забранени, залежали и негодни за употреба пестициди.

Дифузни източници на замърсяване са земеползването (орна земя и трайни насаждения), селища без изградена канализационна система, урбанизирани територии.

Значимите проблеми от този вид въздействие върху подземните води са увеличаване съдържанието на нитрати, фосфати, сулфати, хром, желязо и манган. Съдържанието на нитрати е водещ параметър за дифузионните внасяния при подземните води.

Подземните води в община Шабла са представени от порови и карстови води, както следва:

Таблица 36: Подземни водни тела на територията на община Шабла

№	Код на подземно водно тяло	Име на подземно водно тяло	Количествено състояние на ПВТ по ПУРБ 2016-2021г.	Химично състояние на ПВТ по ПУРБ 2016-2021г.	Категория натиск	
					Точкови източници	Дифузни източници
1.	BG2G000000N044	Порови води в неоген - сармат Североизточна и Средна Добруджа	добро	лошо	депа за отпадъци, селско стопанство, населени места без канализации, ИРПС	инфраструктура без канализации, земеделски земи обработваеми,
2.	BG2G00000PG026	Порови води в палеоген - еоцен Варна - Шабла	добро	лошо	ГПСОВ, Депа за отпадъци, Кариери,	селско стопанство, населени места без канализация
3.	BG2G000J3K1040	Карстови води в малм-валанж	добро	добро	Депа, ИРПС индустрия с КПКЗ,	селско стопанство, населени места без канализации
4.	BG2G000J3K1041	Карстови води в малм-валанж	добро	добро	Депа	селско стопанство, населени места без канализации, пнежаки от градове

Източник: Басейнова дирекция „Черноморски район“

Хидрогеоложките условия на територията на община Шабла и района около нея, по информация от „План за управление на речните басейни в Черноморски район 2016-2021 г.“ и писмо № 08-00-336/13.12.2016 г. на Басейнова дирекция „Черноморски район“, се характеризират с порови и карстови подземни води, обособени в следните подземните водни тела:

- „Карстови води в малм-валанж“ с код BG2G000J3K1040 и код BG2G000J3K1041;
- „Порови води в палеоген-еоцен Варна-Шабла“ с код BG2G00000Pg026;
- „Порови води в неоген-сармат Североизточна и Средна Добруджа“ с код BG2G000000N044.

Подземно водно тяло „Карстовите води в малм-валанж“ с код BG2G000J3K1040 и код BG2G000J3K1041 е формирано в едноименният „малм-валанжски карбонатен комплекс“ с дебелина 600÷800 m, който се разкрива на повърхността в пределите на Северобългарския свод и затъва на изток и юг от него във Варненската моноклинала. Към морския бряг заляга на дълбочина от 600÷800 m до 1200÷1400 m. Водоносният колектор представлява неравномерно напукана и кавернозна до силно окарстена среда от варовици, доломити и доломитизирани варовици. Подхранването на подземното водно тяло основно се осъществява в обсега на Северобългарския свод, където част от реките губят водите си в карбонатните афлорименти, отчасти – от атмосферните валежи и от подземните води в по-горе лежащите хоризонти. Дренажа се на територията на Румъния, от Девненските и Златинските извори по Южномизийския разлом и Венелин-Аксаковската дислокация, в акваторията на Черно море и от експлоатираните дълбоки сондажни кладенци, изградени в границите на Добруджанския въглищен басейн и по Черноморското крайбрежие. Подземното водно тяло е безнапорно в афлориментната зона, където статичните нива се установяват на кота 100÷110 m, и придобива нарастващ напор на изток и юг до 400÷600 m спрямо горнището му. Пиезометричните нива в напорната му част намаляват до коти 10÷20 m около Черноморското крайбрежие. Неравномерната напуканост и окарстеност обуславя твърде широк диапазон на филтрационните свойства на водоносния колектор. По данни от изследванията в Добруджанския въглищен басейн проводимостта достига до повече от 5000 m²/d с преобладаващи стойности в диапазона 1500÷2000 m²/d. При това отделни интервали, опробвани чрез разходомерия, се характеризират с коефициенти на филтрация от 20÷60 до 4900 m/d. Твърде ниски са филтрационните свойства в долната част на водоносния хоризонт, изградена от глинести варовици и мергели. Качествените показатели характеризират водата като хидрокарбонатно-калциева и хидрокарбонатно-натриева с минерализация най-често 400÷700 mg/l. Температурата на водата е от 15 0C в зоната на подхранване до 53 0C на дълбочина под 1200 m. Химичното състояние на подземното водно тяло е добро, количественото - също. По споразумение с Румъния подземните води в малм-валанжския карбонатен комплекс, част от които формират подземно водно тяло „Карстовите води в малм-валанж“ с код BG2G000J3K1040, са определени като трансгранични води.

Подземно водно тяло „Поровите води в палеоген-еоцен Варна-Шабла“ с код BG2G00000Pg026 е формирано в пясъци и пясъчници, прослоени от нумулитни варовици. Подхранването му се осъществява от инфилтрация на атмосферни валежи западно от община Шабла и от ПВТ BG2G000000N044 в зоните на изклиняване на олигоценските и горноеоценските седименти. Дренажа се от хидрографската мрежа чрез извори, в акваторията на Черно море и от водовземни съоръжения. Подземното водно тяло е безнапорно в областта на подхранване и придобива значителен напор в северна, източна и южна посока, където водоносния колектор затъва на дълбочина до 300÷400 m. Пиезометричното ниво в напорната му част се установява на коти +(20÷35) m, а основното направление на подземния поток е към Черно море със среден градиент 0,0025. Филтрационната характеристика на водоносния колектор е твърде разнообразна

– коефициентът на филтрация варира от $0,23 \div 0,25$ m/d до $4,2 \div 5,0$ m/d, като преобладават стойности $0,5 \div 1,3$ m/d, проводимостта от $20 \div 30$ m²/d достига до 380 m²/d. Химичното състояние на подземното водно тяло е добро. В наблюдателен пункт в с. Църква не са констатирани отклонения от стандарта за качеството. По данни на БДЧР, писмо с изх. № 08-00-336/13.12.2016г., това подземно водно тяло е определено в добро количествено и лошо химическо състояние по съдържание на нитрати. За него е поставена цел – постигане на добро състояние. Съгласно вертикалната позиция, представлява в района втори водоносен хоризонт.

Подземно водно тяло „Порови води в неоген-сармат Североизточна и Средна Добруджа” с код BG2G000000N044 е формирано във варовиците, пясъците и пясъчниците на сарматските седименти в неогена, които се разкриват на повърхността или са покрити от кватернерни еолични образувания. Режимът им е напорен до безнапорен в най-горната част на разреза. Подхранва се от атмосферни валежи, повърхностни и поливни води, които се инфилтрират през кватернерното еолично покритие и зоната на аерация на карбонатните ипесъчливи седименти на Одрската и Карвунската свита в неогена. Дренирането се осъществява в Шабленското и Дуранкулашкото езеро, по крайбрежен склон на Добруджанското плато или в дълбоко врязани дерета около селата Езерец, Ваклино, Дуранкулак и от множество съоръжения. Статичното ниво на водата в общи линии повтаря релефа на терена. Дълбочината му зависи предимно от хипсометрията на релефа. В района на община Шабла варира в широки граници – от 25 m до $0 \div 12$ m в крайбрежната зона. Филтрационната характеристика на водоносния колектор е изключително разнообразна. Коефициентът на филтрация от $1 \div 15$ m/d достига до $140 \div 160$ m/d. Средната му стойност е около 75 m/d. Проводимостта варира от $5 \div 10$ m²/d до около 2700 m²/d, най-често е в диапазона $200 \div 600$ m²/d. Подземният поток е насочен на изток и юг към морския бряг със среден хидравличен градиент 0,012 (БДЧР, 2010). Водата е преимуществено прясна с минерализация до около 1000 mg/l, но на места е с по-висока минерализация поради замърсяване на подземното водно тяло. Замърсяването е предимно с нитрати от земеделски и животновъдни източници, отчасти с хлор и натрий вследствие на интрузия на солена морска вода при интензивно водочерпене. През периода 2010÷2012 г съдържанието на нитрати, по данни от мониторинга, достига $117 \div 293$ mg/l при допустима стандартна стойност 50 mg/l, съдържанието на хлор - $252 \div 370$ mg/l при допустима стандартна стойност 250 mg/l.

Химичното състояние на подземното водно тяло е лошо, поради което е определено в риск за непостигане на целите на подземните води. По данни на БДЧР, писмо с изх. № 08-00-336/13.12.2016 г, това подземно водно тяло е определено в добро количествено и лошо химическо състояние по съдържание на нитрати и желязо. Това е първото, плитко залягащо от повърхността подземно водно тяло и съгласно вертикалната позиция в района е първи водоносен хоризонт. По споразумение с Румъния подземните води в сармата, част от които формират подземно водно тяло „Порови води в неоген-сармат Североизточна и Средна Добруджа” с код BG2G000000N044, са определени като трансгранични води.

Подземно водно тяло BG2G000J3K1040 и код BG2G000J3K1041 е определено в добро химично и количествено състояние. Подземно водно тяло BG2G00000Pg026 е определено в лошо химично състояние по съдържание на нитрати и в добро количествено състояние, но е със значим натиск от водовземане, тъй като експлоатационният му индекс надвишава 40 %. На територията на община Шабла обаче, от това подземно водно тяло не се осъществява водовземане. Подземно водно тяло BG2G000000N044 е определено в лошо химично състояние по съдържание на нитрати и желязо и в добро количествено състояние, но на територията на общината има участък от ПВТ със значимо водочерпене, което предизвиква промяна на водното ниво и съответно промяна на посоката на потока на подземните води, установена с морска интрузия, илюстрирани на долната

фигура. Според „План за управление на речните басейни в Черноморски район 2016-2021 г.“ замърсяване на подземните води от точкови източници е установено от ББ кубове в гр. Шабла върху 6,63%, ПСОВ „Шабла“ върху 6,63% и Депо за отпадъци „Шабла“ върху 8,86% от разкритата площ на ПВТ BG2G000000N044. Този натиск не е значителен, тъй като съотношението на засегнатата площ, спрямо общата разкрита площ на ПВТ е по - малко от 33%.

Замърсяването от дифузни източници на територията на община Шабла е съсредоточено основно в незащитеното подземно водно тяло „Поровите води в неоген-сармат Североизточна и Средна Добруджа” с код BG2G000000N044. С най-голямо значение сред тях са селскостопанските дейности (земеделие и животновъдство) и населените места без канализация. Те емитират предимно нитрати и амоний. Значим източник на замърсяване са и селищните депа за отпадъци, които не отговарят на съвременните санитарно-хигиенни норми. Специфичен дифузен източник на замърсяване в община Шабла е и добивът на нефт и газ от находище „Тюленово“, замърсяването от което обхваща което 58,16% от разкритата площ на ПВТ BG2G000000N044.

За ПВТ с код BG2G000000N044, на база резултатите от проведения мониторинг количествен и химичен за периода 2010-2014 г. е очертан представения участък на морска интрузия Крапец-Шабла-Тюленово. Установено е, че при водочерпене с максимален дебит през активния сезон, надморската височина на динамичните водни нива са под морското равнище и се извършва привличане на солени води от Черно море. Доказателство за това са и химичните анализи, които доказват превишения, предимно на хлориди. През 2017 г. е изпълнена поръчка на тема „Провеждане на проучвателен мониторинг за установяване източниците на натиск при установено влошаване на състоянието на водното тяло в участъка Крапец-Шабла-Тюленово на морска интрузия”. Въз основа на получените актуални резултати и по архивни данни са разработени хидрохимични критерии за бърза оценка на степента на интрузия. Преочертани са границите на района на потенциална интрузия на морски води. Определена е площта на разпространение на интрузията и нейната значимост.

Фигура 9: Морска интрузия на ПВТ с код BG2G000000N044

По програмата за мониторинг е предвидено наблюдение в 15 пункта на ПВТ Подземно водно тяло с код BG2G000000N044. Установени са превишения над ПС по следните показатели:

- Електропроводимост в пунктове: "ТК Крапец", Венелин Иванов Вълчев и ТК- Шабла-Стефанов;
- Нитрати в пунктове: - 143 а "Римска чешма", Каварна, СК "Било, Каварна, Сондажен кладенец, Крупен, ПС- "ПБВ -ш.к и дренаж", Каварна и С-1х "ЗК Приморец", Тюленово;
- Желязо в пунктове: С-1х "ЗК Приморец", Тюленово, ТК М.Михайлов-Крапец ТК С-1х "Йордан Илиев-Крапец", Крапец и С-1х " Хад.Димитър-Димитров" Живот";
- Хлорни йони в пунктове: С-1х "ЗК Приморец" ,Тюленово, "ТК Крапец", Венелин Иванов Вълчев и ТК- Шабла-Стефанов, Шабла;
- Натрий в пунктове: Крапец, ПС-ПБВ N1S,Крапец, СК2-Дуранкулак, Тръбни кладенци,Смин, ТК-Крапец, ЗП Венелин Иванов Вълчев и ТК- Шабла- Стефанов Шабла.

Целите за опазване на околната среда на описаните подземни водни тела на територията на общината са посочени в долната таблица.

Таблица 37: Цели за опазване на околната среда на подземните водни тела

№	Код на подземното водно тяло	Цел 2021 г.	Цел 2027 г.
1	BG2G000J3K1040 BG2G000J3K1041	Запазване на добро химично и количествено състояние.	Запазване на добро химично и количествено състояние.
2	BG2G00000Pg026	Запазване на добро количествено състояние. Естествените условия не позволяват подобрието в химичното състояние да бъде направено в срок.	Запазване на добро количествено състояние. Естествените условия не позволяват подобрието в химичното състояние да бъде направено в срок.
3	BG2G000000N044	Предотвратяване влошаването на химичното състояние по показател NO3 и намаляване под ПС, обръщане на посоката на възходящата тенденция. Предотвратяване влошаване на химичното състояние на ПВТ по показателите SO4, CL, Ел. проводимост в участъка Тюленово-Крапец с морска интрузия. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на добро химично състояние. Ограничаване на разпространението на установената интрузия на солени води. Постигане на добро количествено състояние с намаляване на водоземането в системи със значим натиск на	Предотвратяване влошаването на химичното състояние по показателя NO3 и намаляване под ПС, обръщане на посоката на възходящата тенденция. Предотвратяване влошаване на химичното състояние на ПВТ по показателите SO4, CL, Ел. проводимост в участъка Тюленово-Крапец с морска интрузия. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на добро химично състояние. Ограничаване на разпространението на установената интрузия на солени води. Постигане на добро количествено състояние с

	<p>черпене. Опазване на добро състояние в зоните за защита на водите около питейно-битовите водоизточници чрез спазване на забраните и ограниченията в Наредба № 3/16.10.2000 г. Зони за извличане на вода за човешка консумация-недопускане постъпването на замърсители във водоизточниците.</p>	<p>намаляване на водовземането в системи със значим натиск на черпене. Опазване на добро състояние в зоните за защита на водите околопитейно-битовите водоизточници чрез спазване на забраните и ограниченията в Наредба № 3/16.10.2000 г.</p>
--	---	--

Източник: ПУРБ 2016-2021 на БДЧР - Варна

Информация за отклонения в качеството на водите се предоставя на ежемесечно на МОСВ и се публикува ежемесечно на страницата на БДЧР в раздел „Състояние на водите“, подраздел „Отклонения в качеството на водите“. Още информация за оценката на екологичното и химично състояние на повърхностните водни тела и количествени и химично състояние на подземни водни тела е налична на интернет страницата на БДЧР в секция ПУРБ 2016-2021 „Раздел 1. Описание на характеристиките на черноморски район за басейново управление“ https://www.bsbd.org/v2/bg/purb_razdel_1.html.

● Питейни води

Доставчик на вода за питейно-битови нужди на територията на Шабла са: „Водоснабдяване и канализация– Добрич“ АД с 20 водоизточника за 16 населени места. Всички населени места в общината са водоснабдени и няма режим на водоснабдяване.

Общата дължина на водоснабдителните мрежи на територията на община Шабла се оценява на над 57 km, като 4 km от нея е магистрален водопровод Ø1000 за гр. Добрич. Останалите водопроводи свързват водоизточниците с населените места като дължините и диаметрите им се изменят от 2.4 km (Ø546) до 15.5 km (Ø125). Голяма част от водопроводите са амортизирани на което се дължат големите загуби на вода и миграцията на замърсяващи вещества от неточковите и дифузни източници на замърсяване.

Дължината на селищната водопроводна мрежа е 79.7 km, при дължина на уличната мрежа 91.8 km диаметърът на уличната водопроводна мрежа се изменя от Ø60 до Ø250. Изградена е от азбестоциментови и полиетиленови тръби, като преобладаваща част са от първия вид и са амортизирани и остарели. На територията на общината са изградени 8 бр. помпени станции, намиращи се в сравнително добро състояние. В района са изградени 9 броя резервоари с общ обем от 4910 куб.м., от който само един от 50 куб.м. е кула-водоєм.

Подаваните питейни води за населените места на общината се оценяват на около 2000 хил. m³ средногодишно, като само 30÷50% от тях се използват, а останалите формират загуби, дължащи се на лошо състояние на водоснабдителната мрежа. Тя аварира често и създава предпоставки за нарушаване на водоснабдяването, влошаване качеството на подаваните води и налага дезинфекция при консуматора. Поетапното подновяване на водопроводната мрежа с нови водопроводи от подходящи материали е един от ключовите фактори за подобряване на качеството на питейна вода и ключов приоритет в периода 2021-2027 г.

Състояние на водата, подавана от „ВиК Добрич“ АД за питейно битови цели в община Шабла: от изготвените многогодишни анализи на качеството на питейните води в Община Шабла

е установено, че в селата Горун и Тюленово, попадащи в зона Горун, проблемът с качеството на водата по показател „нитрати” се запазва във времето.

Таблица 38: Състояние на водата за питейно-битови цели в община Шабла 2016-2020 г.

Година	Извършен контрол от РЗИ-Добрич на вода за питейно-битови цели, подавана от „ВиК Добрич“ АД		Извършен контрол от „ВиК Добрич“ АД на вода за питейно-битови цели, подавана от „ВиК Добрич“ АД	
	Общ брой проби	Брой нестандартни проби	Общ брой проби	Брой нестандартни проби
2016 г.	20	2 /от тях: 1 -нитрати, 1-Колиформи и Ешерихия коли/	36	5 /от тях: 4 –нитрати и 1 - остатъчен свободен хлор /
2017 г.	20	4 /от тях: 2-нитрати и 2-Колиформи и Ешерихия коли/	35	4 - нитрати
2018 г.	14	5 /от тях: 4 Колиформи и Ешерихия коли и 1 - нитрати/	30	1 - нитрати
2019 г.	14	2 – нитрати	33	3 /от тях: 2 –нитрати и 1 – бор /
2020 г.	19	1 – нитрати 1 – обща алфа активност	23	6 /от тях: 3 -нитрати, 2 – хром и 1 – мътност и остатъчен свободен хлор /

Източник: РЗИ – Добрич

От изследваните общо 56 броя проби води в община Шабла през 2016 г., регистрираните нестандартни проби са 7 бр. или 12,5% несъответствие, от 4 населени места на територията на общината. Отклоненията от Наредба № 9 от 2001 г. са както следва:

- по физикохимични показатели – общо 6 проби: 5 проби с трайни отклонения по показател нитрати в питейните води, регистрирани в селата: Тюленово – 65 мг/л и 83,8 мг/л и с. Горун – 84,1 мг/л, 82,9 мг/л и 74,9 мг/л и 1 нестандартна проба от с. Дуранкулак по показател остатъчен свободен хлор 0,62 мг/л;

- по микробиологични показатели – 1 проба нестандартна по показатели Колиформи 20 КОЕ/100 мл. и Ешерихия коли 9 КОЕ/100 мл. в с. Горичане.

От изследваните общо 55 броя проби води в община Шабла през 2017 г., регистрираните нестандартни проби са 8 бр. или 14,5% несъответствие, от 3 населени места на територията на общината. Отклоненията от Наредба № 9 от 2001 г. са както следва:

- по физикохимични показатели – общо 6 с трайни отклонения по показател нитрати в питейните води, регистрирани в селата: Тюленово – 75 мг/л, 82,5 мг/л и 76,5 мг/л и с. Горун – 73,0 мг/л, 79,0 мг/л и 83,0 мг/л;

- по микробиологични показатели – 2 проби от гр. Шабла - Колиформи 68 КОЕ/100 мл, Ешерихия коли 42 КОЕ/100 мл и Колиформи 125 КОЕ/100 мл, Ешерихия коли 103 КОЕ/100 мл.

От изследваните общо 44 броя проби води в община Шабла през 2018 г., регистрираните нестандартни проби са 6 бр. или 13,6% несъответствие, от 6 населени места на територията на общината. Отклоненията от Наредба № 9 от 2001 г. са както следва:

- по физикохимични показатели – 2 проби с трайни отклонения по показател нитрати в питейните води, регистрирани в селата: Тюленово – 74,4 мг/л и с. Горун – 74,5 мг/л;

- по микробиологични показатели – общо 4 проби: 1 проба от с. Пролез - Колиформи 148 КОЕ/100 мл, Ешерихия коли 148 КОЕ/100 мл, 1 проба от с. Ваклино - Колиформи 144 КОЕ/100 мл, Ешерихия коли 144 КОЕ/100 мл, 1 проба от с. Дуранкулак - Колиформи 38 КОЕ/100 мл, Ешерихия коли 33 КОЕ/100 мл и 1 проба от с. Смин - Колиформи 51 КОЕ/100 мл, Ешерихия коли 51 КОЕ/100 мл.

От изследваните общо 47 броя проби води в община Шабла през 2019 г., регистрираните нестандартни проби са 5 бр. или 10,6% несъответствие, от 3 населени места на територията на общината. Отклоненията от Наредба № 9 от 2001 г. са както следва:

- по физикохимични показатели – общо 5 проби: 4 проби с трайни отклонения по показател нитрати в питейните води, регистрирани в селата: Тюленово – 75,2 мг/л и 76,4 мг/л и с. Горун – 79,8 мг/л и 72,0 мг/л и 1 проба от гр. Шабла с бор 1,31 мг/л.

От изследваните общо 42 броя проби води в община Шабла през 2020 г., регистрираните нестандартни проби са 8 бр. или 19% несъответствие, от 5 населени места на територията на общината. Отклоненията от Наредба № 9 от 2001 г. са по следните физикохимични показатели – 4 проби с трайни отклонения по показател нитрати в питейните води, регистрирани в селата: Тюленово – 68,2 мг/л и 78,0 мг/л, с. Горун – 78,0 мг/л и с. Езерец – 63,6 мг/л, 2 проби с показател хром – с. Крапец 100 мг/л и с. Дуранкулак 70 мг/л, 1 проба от с. Граничар с мътност неприемлива и остатъчен свободен хлор 0,63 мг/л и 1 проба от с. Горун с обща алфа активност над контролното ниво.

През 2018 г. и 2019 г. е извършено пробонабиране на вода от помпена станция Дуранкулак, при подаване на вода от двата сондажни кладенци, охраняващи зоната. Получените резултати за съдържание на атразин и в двете изследвани проби вода отговарят на Наредба №9/2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели - атразин <0,01 µg/l (при норма 0,10 µg/l).

По повод постъпил през 2019 г. сигнал относно нерегламентирано водоснабдяване за питейно-битови цели от водоизточник, находящ се на територията на с. Крапец, община Шабла е извършена насочена проверка от служители на РЗИ-Добрич, при която е установено, че в публичния регистър на обектите с обществено предназначение в РЗИ-Добрич не е вписан обект: сондажен кладенец, използван за питейно-битово водоснабдяване на къща за гости в населеното място. За същия не е подадено уведомление за регистрация като обект с обществено предназначение към датата на извършената проверка. Не са представени актуални лабораторни данни за качеството на водата, съответстващи на Наредба № 9/2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно – битови цели, от което следва, че водата от цитирания водоизточник е с неизяснени качества. Във връзка с установените несъответствия са предприети мерки за административна принуда - издадено е предписание за спиране консумацията на вода, подавана от водоизточник - сондаж, находящ се в с. Крапец (в двора на къща за гости) за питейно-битови цели, потвърдено със заповед на Директора на РЗИ-Добрич. Извършеният лабораторен контрол на проба вода, пробонабрана от сондажния кладенец е показала несъответствия с изискванията на Наредба №9/2001 г. Съставен е акт на отговорното за нарушението лице.

При извършен през 2019 г. предварителен здравен контрол по процедурата за регистрация на обект за временно настаняване, е установено ползването за питейно-битови цели на водоизточник - сондаж, находящ се в с. Езерец, община Шабла (в двора на къща за гости), който не е регистриран в БДЧР-Варна и не е вписан в регистъра на обектите с обществено предназначение на РЗИ-Добрич. Не са представени лабораторни данни за качеството на водата от сондажа. Във връзка с неизяснените качества на използваната вода и установените несъответствия са предприети мерки за административна принуда - издадено е предписание за спиране консумацията на вода, подавана от сондажа за питейно-битови цели, потвърдено със заповед на Директора на РЗИ-Добрич.

● *Отпадъчни води*

РИОСВ – Варна осъществява контрол над управлението на формираните отпадъчни води, включително емитери на отпадъчни води, заустващи към водни обекти. Формираните отпадъчни води, вследствие на човешкия фактор, въздействат пряко върху качеството на водните обекти и състоянието на почвите, поради което се изграждат и поддържат канализационни системи в селищните образувания и съоръжения за пречистване на отпадъчните води.

В община Шабла липсва цялостно изградена канализационна мрежа, както в града, така и в селата. Канализационна мрежа е частично изградена само в гр. Шабла, като в нея са обхванати административни сгради и около 300 домакинства. Отпадъчните води се отвеждат към ПСОВ чрез канализационен колектор с дължина около 5 km и диаметър Ø300÷400 mm, преминаващ по градското дере. Целостта на колектора е нарушена на няколко места, поради което част от отпадъчните води попадат във водоносни хоризонти и влошават качеството на водите в тях.

В останалите населени места няма изградена канализация и се ползват попивни и септични ями, които са източник на замърсяване на подземните води, а чрез тях и на останалите водните тела. В бившите къмпинги „Добруджа“ и „Космос“ също няма изградена канализация, което води до замърсяване на крайбрежните води.

Ниската степен на изграденост на канализационните мрежи в комбинация с лошото състояние на водопроводната мрежа създава значим риск за здравето на населението. На територията на общината е изградена една пречиствателна станция за пречистване на част от отпадъчните води на гр. Шабла. Проектният капацитет на ПСОВ е максимално водно количество 4 l/s (средноденонощно 120 m³ и средногодишно 45 000 m³). Фактическото количество на обработените отпадъчни води е по-малко от проектния капацитет, което вероятно се дължи и на нарушената цялост на канализационния колектор. Съществуващата ПСОВ на гр. Шабла е технически остаряла, неотговаряща на изискванията за чувствителна и уязвима зона, с недостатъчен ефект на пречистване.

Има изградена нова ГПСОВ „Шабла 2“ с биологично стъпало и дълбоководно заустване на пречистените води. Не са изградени довеждащите и отвеждащия колектор, поради което станцията не е въведена в експлоатация и не функционира.

Източници на емисии, заустващи в повърхностни водни течения и резултати от последните контролни измервания:

- канализационна система на град Шабла, заустваща в Шабленско езеро чрез отводнителен канал;
- канализационна система на петролно находище „Тюленово“, в село Тюленово, община Шабла, заустваща в Черно море.

Основен промишлен източник на замърсяване на водите на територията на община Шабла е заустването на отпадъчните води от „Проучване и добив на нефт и газ“ АД, гр. София, което е концесионер на находище „Тюленово“. Дружеството извършва добив на нефт, при който се формира поток отпадъчна вода. За обекта има издадени две разрешителни по реда и условията на Закона за водите: за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води в повърхностни водни обекти, с което се разрешава заустване в Черно море в 9 точки, попадащи в „пояс на санитарна охрана“ и за ползване на подземен воден обект за реинжектиране на води в девет сондажа, посредством три събирателно-нагнетателни пункта.

На територията на община Шабла, РИОСВ-Варна, извършва контрол по отношение на заустването на отпадъчните води в повърхностни водни тела, на следните обекти:

ПСОВ „Шабла“ - отвеждат се за пречистване отпадъчните води от канализационната мрежа на гр. Шабла, като пречистените отпадъчни води се заустват, чрез дренажен канал в Шабленско езеро. ПСОВ работи със съоръжения за механично и биологично пречистване на водите, без възможност за отделяне на общ фосфор и общ азот.

От резултатите от извършвания собствен и контролен мониторинг през 2019 г. са установени превишения на индивидуалните емисионни ограничения по показатели неразтворени вещества общ азот и общ фосфор, регламентирани в издаденото от БД „ЧР“ разрешително №23740010/27.10.2017 г.

На „Водоснабдяване и канализация - Добрич“ АД е наложена текуща санкция за допуснатото замърсяване.

Има изградена ПСОВ до „Фара“, но няма изграден довеждащ и заустващ колектор. (Изграждането на ПСОВ е финансирано от ПУДОС, но при проектирането не са предвидени двата колектора).

„Проучване и добив на нефт и газ“ АД, гр. София - формираните попълни отпадъчни води в резултат на операциите по добив на нефт се заустват в Черно море, чрез 9 пункта за заустване. Местата на заустване се намират в северната и централна част на находище „Тюленово“, които са разположени по протежение на Тюленовското находище с дължина 12 км от фар „Шабла“ на юг д с. Тюленово.

От резултатите от извършвания собствен и контролен мониторинг са установени превишения на индивидуалните емисионни ограничения по показател нефтопродукти. На дружеството е наложена ежемесечна санкция за допуснатото замърсяване.

Почви

Почвата играе роля за кръговрата на веществата в природата и минерализиране на органичните отпадъци от живота, осигурява плодородието и изхранването на човека, влияе върху състава на въздуха, водата и хранителните продукти, представлява среда за съхраняване и предаване на болестотворни причинители, влияе върху климата на местността и др. Замърсяването на почвата се проявява в две форми:

- Физическо изменение на почвените структури. Най-големи поражения върху почвите се нанасят от антропогенно натоварените екосистеми. Отклоненията в почвените параметри се отнасят преди всичко до структурата на почвата, нейната порьозност и плътност. Измененията им водят до рязко влошаване на вентилацията и дренажа в почвата, вследствие на което настъпва рязко снижаване на активността и количеството на микроорганизмите разлагащи органичните вещества.

- Химическо замърсяване на почвата. Химическите замърсявания на почвите от антропогенен произход превъзхождат многократно в количествено и качествено отношение

всички видове физически изменения. Те са следствие от много причини, които условно можем да ги разделим в следните групи:

- Газове - промишлени отходи съдържащи сяра, а също така съдържащи и тежки метали, халогениди, азотни оксиди;
- Прах - дим от промишлени димоотводи, транспортен прах и др.;
- Соли - особено тези в резултат на обработване с луги и химикали на пътищата през зимата, рудодобивната промишленост, кариери и др.;
- Агрехимикали от растителната защита;
- Органични газове и течности - продукти от ТЕЦ, автотранспорта и др.;
- Радиоактивни замърсявания - АЕЦ, промишленост, аварии и др.

Територията на община Шабла е единствената крайморска община, чиито поземлен ресурс, в качеството му на плодородни почви, опира до морския бряг. Характерно за общината е наличието на разновидностите на черноземите - типични, слабо излужени и излужени черноземи, предимно средномощни, дълбокомицелирани типични черноземи. За северната и централна част от територията на общината са характерни предимно средномощни и дълбокомицелираните черноземи, а за южната – предимно излужени черноземи. Ерозираните почви са рядко явление за общината. Развиват се предимно в землищата на с. Твърдица, Божаново и Ваклино. По отношение на бонитетните категории, преобладаващи са земите от III категория, около 75% от поземления фонд на общината.

На територията на община Шабла са формирани 1 основен тип зонални почви и 4 типа азонални почви.

Зонални почви: Почвената характеристика на общинската територия се определя от преобладаващия дял на зоналните черноземни почви. Те са представени от своите разновидности, запазващи общите черти на основния тип. о Черноземи (Chernozems) представени са с 4 подтипа – типични, излужени, —карасулуци и карбонатни. Най-разпространени са излужени и типичните черноземни, докато карбонатни и т. нар. —карасулуци се срещат по-малко. Всички тези почвени разновидности са изключително подходящи за отглеждане на голямо разнообразие от агрокултури (зеленчукови, зърнени, технически и т.н.) и това определя стопанската им значимост за община Шабла.

Азонални почви: Азоналните почви, срещащи се в почвената покривка на община Шабла са много слабо развити и нямат обособени хоризонти, резултат от педогенетични процеси. Съществуването на тези почви не е в равновесие с условията на средата. Образуват се на младите алувиални и делувиални почвообразуващи материали или след ерозия или в следствие на антропогенно въздействие. Към тях се отнасят: о Делувиални (Colluviosols) с подтип делувиално-ливадни (Gleyic) о Алувиални/ наносни (Fluvisols) – с подтип в зависимост от преобладаващият почвообразователен процес -алувиално-ливадни о Блатни (Gleysols) - с подтип Ливадно-блатни (Eutric) о Антропогенни (Anthrosols) – с подтип окултурени пясъци. От всички типове почви най-разпространени са черноземите при следния низходящ ред на подтиповете: излужени > типични > карбонатни.

Черноземите спадат към почви със забележима повърхностна акумулация на наситена с бази органична материя, съобразно "Легендата на почвите" на FAO (1988, 1990). Образувани са върху лъос, лъосовидни седименти, глини, мергели и варовици при наличието на ливадностепна и горскостепна растителност. Тези материали съдържат от 45 % до 60 % глина, имат карбонати и умерена водопропускливост, което благоприятства образуването на черноземите. Благоприятните условия за тяхното развитие и формиране при наличието на разнотревно-житни треви, както и редуването на влажни и сухи периоди през годината подпомагат хумификацията, насищането на

хумуса с калций и излужването на карбонатите. Карбонатите се натрупват на различна дълбочина в профила и варират от 0 до 20 %, във връзка с което черноземите се поделят на четири подтипа: типични, карбонатни, излужени, оподзолени. В зависимост от мощността на хумусния хоризонт или според хумусното съдържание черноземите се подразделят на следните видове: слабо мощни (с хумусен хоризонт до 40 cm), средно мощни (40-80 cm) и мощни (над 80 cm).

Излужените черноземи

Този вид почви са най-широко разпространени. Заемат основно южната част на общината – землищата на селата Тюленово, Горун, Горичане, Пролез, Езерец, Черноморци, гр. Шабла, като в северната и централната част отстъпват на типичните черноземи. В равнинните части имат мощно развит хумусен хоризонт до 80 cm., а на ерозираните терени – 30-35 cm. Отличават се с благоприятни физически и хидрологични свойства. Механичният им състав е в широк диапазон от глинестопесъчлив до тежко песъчливо-глинест, като в района на община Шабла по склоновете със северно, западно или северозападно изложение върху червенокафяви глини са разположени най-тежките черноземи в страната – карасулуци. Агротехнологичните качества на излужените черноземи са много добри.

Типични черноземи

Срещат се главно в североизточната и централната част на община в землищата на с. Граничар, Дуранкулак, Стаевци, Захари Стояново, Смин, Ваклино, Крапец, Божаново, Твърдица и по-слабо разпространени са в землищата на селата Пролез, Езерец, Горун, Горичане, Черноморци и гр. Шабла. Намират се обикновено в комплекс с карбонатните черноземи и са с аналогични на тях качества. Отличават се от тях с по-тежкия си механичен състав, с добрата си водозадържаща способност и по-високото хумусно съдържание.

Карбонатни

Това са най-слабо разпространения подтип черноземни почви на територията на общината, обикновено съпътстващи типичните черноземи. В повечето случаи тези почви са ерозирани, което обуславя наличието на средно-мощен хумусен хоризонт. Хумусният хоризонт е с рехав строеж, добър термичен и аероционен режим. Реакцията на повърхностния хоризонт е слабо алкална. Отличават се с висока въздухопропускливост, но с недобра водозадържаща способност, поради което бързо изсъхват, без да се спичат. Тези им свойства им предопределят благоприятни агротехнически качества. Карбонатните и типичните черноземи от т.нар. Дуранкулашки район заемат площ от 190 кв. км. и не притежават съществени особености, които да ги отличават от същите почви, разпространени в другите райони на Южна Добруджа (Генералтошевския и др.). Все пак се наблюдава макар и слабо отежняване на почвообразуващата скала. Почвите имат също тежко песъчливо-глинест механичен състав, но количеството на физичната глина е с 3-4% по-високо. Във връзка с това и с особеностите на климата, тези почви имат по-добър воден и хранителен режим. Върху последния твърде много влияе и големия запас на органично вещество (в повърхностния хоризонт съдържа от 3 до 5% хумус). При тях почти няма процеси на "изхабяване", което е характерно за същите почви от Ломско-Свищовския район. Пригодността на карбонатните и типичните черноземи за селскостопанско производство се определя не само от свойствата им, но в значителна степен и от климатичните условия на провинцията. Благоприятният хранителен режим и високата атмосферна влажност правят възможно отглеждането на редица култури, високателни към тези условия. Те са особено подходящи за тревно-фуражни (люцерна, грах, фий, еспартеза) и зърнено-хлебни и фуражни култури (царевица, пшеница, ечемик). Добивите от пшеница са едни от най-високите в страната и същевременно стабилни по години.

На втора позиция по разпространение след черноземните подтипове са наносните почви със следните подтипове: алувиални/алувиално-ливадни, делувиални/делувиално-ливадни и ливадно-блатни като последните са преобладаващи.

Наименованието на делувиалните идва от произхода на почвообразуващите материали – делувий. Те са формирани от наносите на пороищата, на временно течащите реки и потоци, които при изхода си в равнините образуват наносни конуси или т. нар. ветрила от конуси. Делувиалните почви се състоят преди всичко от слабо обработени и несортирани чакълища, от които ситноземът е отмит или отложен в периферните части на пороините конуси. Тези почви са бедни на хранителни вещества, но имат благоприятни физически и топлинни свойства, както и добър дренаж. Реакцията им също е благоприятна. Делувиално-ливадните почви се срещат в землищата на селата Пролез (централна и северна), Езерец (западна), Твърдица (централна и северна), Божаново (централна и северна), Крапец (централна), Ваклино (централна).

Алувиалните почви са млади почви, които се образуват от съвременните речни наноси. Решаващо значение при формирането им оказват повишеното ниво (от 1 до 3 cm дълбочина) на почвените води, както и различното им обрастване с растителност. Наносни почви има покрай всяка река. Характеризират се със следните общи особености: формират се винаги на заливната и първата надзаливна тераса на реките; подложени са на периодично (може да не е ежегодно) заливане и натлачване на нови наноси; при естествени условия върху тях расте водолюбива растителност – дървесна (елша, върба, топола, бряст, полски ясен) и тревно-ливадна (власатка и др.). Поради периодичното отлагане на нови материали наносните почви имат само един слабо или по-добре изразен хумусен хоризонт, под който в дълбочина се редуват различни по песъчливост и химичен състав пластове наслявания на речните наноси. Въпреки голямото вариране на стойностните им показатели, наносните почви попадат най-вече от 3-та до 5-та категория по продуктивност (добри и средно добри земи) и в 3-ти клас по устойчивост на химическо замърсяване. Алувиално-ливадните почви се срещат в югоизточната част на землището на село Езерец в съседство на ливадно-блатните почви. Използваните за земеделски цели почви от тази почвена разновидност са с много добри физически, агрохимически и хидрологически показатели.

Ливадно-блатните почви са резултат от въздействието на ливадната растителност при високо ниво на подпочвените води, които обуславят развитие на мощен хумусен хоризонт, под който се формира добре изразен глеев хоризонт. Преовлажняването създава анаеробни условия, които предизвикват редуционни процеси и оглеяване на минералната част на почвата, а мъртвите растителни остатъци поради бавното им минерализиране обуславят натрупването на повече хумус. Ето защо в резултат на блатния процес се образува хумусен хоризонт, свързан с глеева подпочва. Тези почви имат близка генетична връзка със заблатените алувиално-ливадни почви. Заемат периферните части на блатата или самите блатата, а наличието им се свързва със заприщени от пясъчни коси и дюни речни долини.

Ливадно-блатните почви притежават голямо потенциално плодородие, което се дължи на високото им съдържание на органични и хранителни вещества, благоприятната реакция, високите сорбционен капацитет и степен на наситеност с бази. Ливадно-блатните почви са разпространени от двете страни на Шабленско и Езерецко езеро, разпръснато около Дуранкулашкото езеро и прилежащите му дерета. За да се използват пълноценно тези почви, необходимо е преди всичко да се дренират, за да може да се отстрани излишната влага и да се подобри аерацията. Отводнителни мероприятия не се поддържат правилно и не се провеждат рационално, повечето са затлачени и не изпълняват пълноценно предназначението си. Очаквана последица е отново повишаване на подпочвените води, вторично засоляване или повече ли по-малко възстановяване на първичните

блатни почви. Поради факта, че ливадно-блатните почви много често крият потенциални възможности за засоляване, във връзка с по-високата минерализация на подпочвените им води, за селскостопански цели е необходимо да се дренират винаги на по-голяма дълбочина (2.5-3.0м), за да се предпазят от засоляване.

Антропогенните почви са образувани при решаващото влияние на производствената дейност на човека, независимо от това дали измененията са положителни или отрицателни. Разнообразните антропогенни въздействия върху естествените почви във връзка със селскостопанското използване, под влияние на строителството и промишлеността в съвременната селищна среда може косвено да причини изменения без външно нарушаване на почвения профил (уплътняване на почвите от тежки машини, неправилното поливане), както и пряко, нарушавайки нормалния строеж на почвения профил, физикохимичните, биологичните и други почвени характеристики.

Състояние на почвите

Почвеният мониторинг в България, съгласно утвърдената от Министъра на околната среда и водите Програма, е организиран на три нива. Програмата за мониторинг е изцяло съобразена с последните изисквания на ЕК и ЕАОС, с добрите практики в редица европейски страни, както и с националното законодателство, прието по - късно през 2007-2009г. (Закон за почвите и Наредба за мониторинг на почвите). Програмата за мониторинг е организирана на 3 нива, както следва:

- Наблюденията по I ниво (широкомащабен мониторинг) се извършва в равномерна мрежа 16x16 км, и предоставят данни за оценка състоянието на почвите по следните показатели - 9 тежки метали и металоиди, общ азот, фосфор, органичен въглерод, активна реакция на почвата (рН) електропроводимост, нитратен азот, общ въглерод и устойчиви органични замърсители - 16 ПАХ, 6 РСВ, 15-хлор органични замърсители, обемна плътност. Периодичността на наблюдение - 5 години.
- Наблюденията по II ниво са ориентирани към регионални проявления на деградационни процеси – вкисляване и засоляване. Процеси на ерозия - водоплощна и ветрова се наблюдават чрез специално разработени математически модели за оценка и прогноза. Почвеното запечатване се оценява на база статистически данни и картиране на земното покритие (проект Корин Земно покритие).
- Наблюденията на III ниво се идентифицират с т.н. локални почвени замърсявания, в рамките на които следва да се извършва инвентаризация на площи със замърсена почва.

Периодичността на наблюденията е различна в зависимост от процесите. Изпитванията на почвените проби се извършва от РЛ - Варна към ИАОС, която е акредитирана.

На територията на община Шабла попадат три пункта за почвен мониторинг по I-во ниво (широкомащабен мониторинг) – в с. Спасово, с. Пролез и с. Захари Стояново.

Съгласно Регионален доклад за състоянието на околната среда през 2019 г. на РИОСВ-Варна, в границите на община Шабла няма данни за замърсяване на почвите с продукти за растителна защита. Препаратите за растителна защита с изтекъл срок на годност са обработени и събрани в 38 контейнера „Б-Б куб“.

Не е констатирано засоляване и вкисляване на почвите на територията на общината.

Не са регистрирани почви, замърсени с тежки метали.

От извършеният от РИОСВ мониторинг на почвите следва заключението, че съдържанието на вредни вещества в почвите е под допустимият минимум.

РИОСВ констатира, че в последните години се наблюдава тенденция на намаляване замърсяването на земите и почвите и поради факта, че се извършва поетапно закриване и рекултивация на нерегламентирани сметища.

Общинското ръководство все още няма разработена Програма за опазването качеството на почвите. Ежегодно се полагат усилия за премахване на нерегламентираните сметища и локални замърсявания в общината. Предприемат се мерки за рекултивация на нарушени терени и действия за контрол върху употребата на изкуствени торове.

При използване на почвите за земеделие, горният слой бързо обеднява на азот, фосфор, калий и микроелементи, за внасянето на които под формата на торове са необходими значителни средства.

Няма данни за замърсявания на почвите в община Шабла или наличие на значителни проблеми, които да застрашават тяхното състояние.

Ерозията на почвата остава най-широко разпространения почвено деградационен процес както на територията на община Шабла така и на цялата страна, като пространственото вариране и силата на проявление на почвената ерозия зависи от климатичните, топографските, хидроложките и почвените характеристики на всеки отделен район. Наред с природно обусловените фактори, степента на проявление на почвената ерозия зависи и от човешката дейност. Неправилната обработка на почвата, обезлесяването, горските пожари, паленето на стърнищата са само част от факторите, които причиняват деградация на почвата, намаляват почвеното плодородие и замърсяват реките. Ерозията води до намаляване на: дълбочината на коренообитаемия слой количеството на хранителните елементи запасите на почвена влага изчерпване на филтриращия капацитет на почвата намаляване на съдържанието на почвено органично вещество загуба на биоразнообразие деградация на почвената структура образуване на почвена кора разпространение и акумулация на замърсители във водните течения и в зоните на акумулация на наноси. Климатичните фактори, релефа, типа и начина на земеползване, състоянието на растителната покривка и времето, през което почвата е защитена от растителност, определят степента на риск и почвените загуби, причинени от ерозия.

Почвите от района на община Шабла са със слаба до умерена податливост към водна ерозия. Територията на общината попада като цяло във втори клас - слаб риск от ветрова ерозия.

Горите предпазват почвата от ерозия и масовото им изсичане може да доведе до редица проблеми и нарушаване на екосистемите. Ерозията на почвите не е от процесите с ограничаващо действие за земеделието в територията на община Шабла.

Сериозен проблем за почвеното плодородие е паленето на стърнища; образуването на нерегламентирани замърсявания на почвите с отпадъци около населените места. Тенденцията е към намаляване на нерегламентираното изхвърляне на отпадъци. Потенциални източници причиняващи замърсяване на почвите са: промишлеността; транспорта; отпадъците; химическите средства, „пренесени” чрез праха и аерозолите по въздушен път; инфилтрацията на замърсени с вредности води; химизацията на селското стопанство (растителната защита – използването на пестициди и минерални торове), строителни и др. дейности в самите населени места.

Шум

Шумът е комплекс от звуци, които действат неблагоприятно върху човешкия организъм. Минималната звукова енергия, която при човека е в състояние да предизвика слухово възприятие, се нарича долен слухов праг и се означава с 0 децибела. Най- горната граница, при която човек възприема звука като болка, се нарича горен слухов праг или праг на болката и отговаря на сила на звука от 130 децибела при 1000 херца честота. Освен сила звукът се характеризира и с височина

/честота/. Човешкото ухо може да възприема звуци с честота от 16 до 20 хиляди херца. Едно трептене в секунда е 1 херц. Съгласно Закона за защита от шума в околната среда той е нежелан или вреден външен звук, причинен от човешка дейност, в това число шумът, излъчван от транспортните средства от автомобилния, железопътния, водния и въздушния транспорт, от инсталации и съоръжения на промишлеността, и от локални източници на шум. Шумът и вибрациите по своето хигиенно значение са на едно от първите места сред неблагоприятно действащите фактори в работната и околна среда. Граничните стойности на нивата на шум за различните територии и урбанизирани зони в зависимост от предназначението им за дневен, вечерен и ношен период, са регламентирани в Наредба №6 от 26.06.2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите по показателите за шум и на вредните ефекти от шума върху здравето.

Шумът е от основните неблагоприятни фактори, водещи до акустичен дискомфорт в околната среда. Вредното въздействие зависи от вида му и пораждащите го условия. Произходът на шума се определя от видовете дейности, при които той е генериран. В градска територия се различават промишлен (производствен), транспортен, шум от строителство и битов шум. В зависимост от характера (постоянен, периодично, повтарящ се, прекъснат), честотния спектър и интензивността на шума, а така също и продължителността на експозиция, въздействието му е по-малко или повече вредно. Основният аспект на вредното въздействие на шума, разгледан в настояща програма е свързан с влиянието му върху човешкия организъм. Високите шумови нива влияят върху слуховия апарат на човека, психическото и нервно състояние на личността, имунната система, обмяната на веществата, сърдечно-съдовата система и др.

В община Шабла понастоящем няма въведена система за контрол на акустичната обстановка и източниците на наднормени шумови нива на територията ѝ.

В компетенциите на РИОСВ-Варна, е управлението и контрола на шума, излъчван в околната среда от промишлени инсталации и съоръжения, включително за категории промишлени дейности по приложение № 4 към чл. 117, ал. 1 от Закона за опазване на околната среда. Съгласно чл. 22 от Закона за защита от шума в околната среда, общините упражняват контрол по отношение нивата на шума, излъчван в околната среда от строителни дейности, автомобилния транспорт в населените места и др.

За агломерациите, основните пътища, основните железопътни линии и основните летища на територията на страната се разработват и одобряват стратегически карти за шум в околната среда. Съгласно чл. 5, ал. 1, т. 1 от Закона за защита от шума в околната среда, стратегическите карти за шум се възлагат за разработване от кметовете на общини – за агломерациите. Община Шабла не попада в изискванията за изготвяне на стратегически карти.

Източник на шум излъчван в околната среда на територията на община Шабла, подлежащи на контрол от РИОСВ-Варна е дружеството „Кирилови“ ООД, с. Крапец – зърнобаза, с. Крапец.

Основните източници на шум на територията на община Шабла са транспортните средства по пътната мрежа и неголеми локални обекти – производствени, комунално-битови, спортни и туристически и др.

За месните общински пътища шумовите характеристика на транспортните потоци по тях са под 60,0 dBA за дневния период в зависимост от конкретната натовареност и скорост на движение. Уличната мрежа в населените места в общината отговаря на изискванията за съответния клас улици по габарит, но в голямата си част е в лошо експлоатационно състояние. Град Шабла е общински център и има 4 входни артерии, които се насочват към централната градска част.

Актуални данни за интензивността на потоците и нивата на шума няма. Като основни рискови зони по отношение възможното негативно въздействие на шума, могат да се определят:

- жилищните обекти в непосредствена близост до трите главни артерии на гр. Шабла;
- жилищните обекти в с. Ваклино, разположени в непосредствена близост до път I-9;
- жилищните обекти в с. Дуранкулак, разположени в непосредствена близост до път I-9.

Нивата на транспортния шум за жилищните терени до път I-9 превишават регламентираните хигиенни норми за жилищни територии подложени на въздействието на интензивен автомобилен трафик с $6 \div 7$ dBA за дневен и нощен период, а до пътищата от III клас са около хигиенните норми.

Като цяло, съществуващия шумов режим на ниво община се формира основно от транспортните автомобилни потоци по пътната мрежа с подчертан сезонен характер, обусловен основно от активната туристическата дейност.

Общината не се обслужва от ж.п. транспорт.

На територията на общината има три летища за селскостопанска авиация. Дейността им не е постоянен източник на шум в околната среда.

В крайбрежната ивица няма изградени пристанища, няма развит морски транспорт.

В западната част на общината основната дейност е селскостопанска, без съществени източници на шум в околната среда. В източната част на общината, основната дейност е курортно-туристическа, с типични за нея източници на шум – търговски обекти, заведения за хранене и развлечения с използване на озвучителна техника, паркинги и др. Като правило те са източник на шум, но на този етап няма данни за измерени нива на шум около такива обекти.

В личните стопанства, жителите на общината използват малогабаритна селскостопанска техника и механизация като мото- култиватори, помпи, мелещи, режещи и пробивни машини. Използват се също и ръчни ударни (чукове, брадви) и режещи (циркуляри, ъглошлайфи) универсални инструменти при индивидуално извършване на ремонти и строителство в домакинства. Характерно за жилищните райони е движението на МПС по локални улици и маневрирането при влизане и излизане от гаражи и др. Шумът, генериран от тези дейности, е с различен характер - тонален, импулсен, а понякога и смесен с широк спектър на честота. Най-често не е постоянен или с кратък период и повтаряемост - проявява се главно през светлата част на деня, при работа на външни източници.

Съвременното селскостопанство широко прилага механизирани дейности. Специализирани машини и инструменти в обработката на почвата и отглеждането на растенията се задвижват основно от двигатели с вътрешно горение. Високите мощности на тези машини са причина за значителните нива на шумовите емисии. Излъчваният шум е ширококолентов, с променливо ниво, разпространяващ се сред голяма територия, дълготраен по действие в рамките на деня, но непостоянен, с малка повтаряемост в годишен мащаб.

Структурата на промишлеността в общината понастоящем няма доминиращ характер над другите отраслови структури. Отрасълът е слабо представен от единични производствени предприятия. На територията на общината има съоръжения на ВиК, „Напоителни системи”, „Нефт и газ” – Тюленово. Те не са значим източник на шум за околната им среда.

Акустичната обстановка в община Шабла като цяло е неравномерно натоварена, утежнена по главната комуникационно-транспортна мрежа през туристическия сезон, а в останалата част е нормална.

Радиация

Слънчевата радиация е природен източник на радиация, към която човек се е приспособил и не е прието да се счита като опасна за неговото здраве.

Сумарната слънчева радиация нараства с височината на слънцето и в часовете около обяд достига максималните си стойности. От значение на прихода и разхода на слънчевата радиация е и прозрачността на атмосферата. Продължителността на слънчевото греене има сериозно отношение към компонентите на околната среда. Броят на часовете слънчево греене зависи от дължината на деня, респективно от географската ширина на мястото, облачността и закритостта на хоризонта. Познаването на светлинния режим е тясно свързано с хигиената на труда, експлоатацията на различни технически съоръжения и др.

Данните за мощността на дозата гама-лъчение за страната се получават в реално време от 27 постоянни мониторингови станции на Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон (НАСНКРГФ), администрирана от Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС).

Автоматизираната система осигурява оперативна информация в случай на инцидентно повишаване на радиационния фон, както при ядрена авария на територията на страната ни, така и при трансграничен пренос на радиоактивно замърсяване. Системата обезпечава с данни в реално време Аварийния център на Агенцията за ядрено регулиране и Главна Дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” към Министерството на вътрешните работи, с което се осигурява възможност, в случай на радиационна авария, да се приложат своевременно подходящи мерки за защита на населението и околната среда.

На територията на община Шабла няма постоянни и/или временни пунктове за следене на радиационния фон.

Обекти, излъчващи йонизиращи лъчения на територията на община Шабла не са регистрирани.

5.2. Дейности по управление на отпадъците

Съгласно Допълнителните разпоредби на ЗУО **битови отпадъци** са „отпадъците от домакинствата” и „подобни на отпадъците от домакинствата” (това са отпадъците, образувани от домакинствата, и отпадъците, образувани от фирми и други организации, които по своя характер и състав са сравними с отпадъците от домакинствата, с изключение на производствените отпадъци и отпадъците от селското и горското стопанство).

Процесите, свързани с формиране, събиране, извозване, депониране и друго обезвреждане на отпадъците, са в пряка зависимост от развитието и организацията на стопанската дейност, демографските особености на района и от природните условия, в които се осъществява човешкия живот. Битовите отпадъци се формират от жизнената дейност на хората. Количеството и съставът им зависят от:

- Мястото на образуване;
- Стандарта на живот на населението и неговата култура;
- Степен на благоустроеност на населените места;
- Начин на отопление;
- Други фактори.

Като се изхожда от административно-териториалната и социално-икономическа характеристика на община Шабла, основните източници на ТБО се явяват:

- Домакинствата;
- Промислените предприятия;
- Търговски и обслужващи обекти.

Битови отпадъци

В община Шабла е изградена добре функционираща система за сметосъбиране и сметоизвозване. В системата е обхванато 100% от населението на общината.

Основният поток отпадък е смесеният битов отпадък с код 20.03.01.

Община Шабла член на Сдружение „Регионално управление на отпадъците – Добрич“ /РСУО/. В сдружението участват още общините: Добрич, Добричка, Никола Козлево, Крушари, Генерал Тошево, Тервел, Каварна и Балчик.

Регионалното депо за отпадъци при с. Стожер започва да функционира от 01.03.2015 г., т.е. от тази дата започва приемане на отпадъци от територията на общините, включени в обхвата на регион Добрич. Консорциум „РСУО – Добрич“ изпълнява дейностите по експлоатация на "Регионално депо за отпадъци за общини град Добрич, Добричка, Тервел, Каварна, Балчик, Шабла, Генерал Тошево, Крушари и Никола Козлево". Депо включва съоръжения, инсталации, площадки за третиране, рециклиране и обезвреждане на неопасни отпадъци. Строителството на регионалното депо при с. Стожер е инфраструктурен обект, изпълняван по Договор за безвъзмездна финансова помощ № DIR – 5112122-C011 за проект № DIR – 5112122-13-81 „Изграждане на регионална система за управление на отпадъците в регион Добрич“ по приоритетна ос 2 „Подобряване и развитие на инфраструктурата за третиране на отпадъци“ по Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“. Бенефициент по проекта е Община град Добрич в партньорство с общините: Добричка, Тервел, Каварна, Балчик, Шабла, Генерал Тошево, Крушари, Никола Козлево и Сдружение „Регионално управление на отпадъците –Добрич“.

Общата стойност на проекта е 38 877 375,67 лева. Сумата на безвъзмездната финансова помощ възлиза на 36 933 506,89 лева, от които 85% в размер на 31 393 480,85 лева от Европейския фонд за регионално развитие и 5 540 026,04 лева национално съфинансиране от Държавния бюджет на Република България. Собственото участие на деветте общини партньори по проекта, които ползват регионалното депо е 1 943 868,78 лева.

На територията на община Шабла няма действащи депа, съоръжения и инсталации за отпадъци. Общинското депо за отпадъци, използвано до 2016 г. от общината, е с приключила и приета от компетентните органи техническа рекултивация. Към момента община Шабла изпълнява проект за биологичната му рекултивация, който е 3-годишен и следва да приключи през 2023 година.

Система за организирано сметосъбиране и сметоизвозване на битовите отпадъци е въведена във всички населени места и курортни зони на територията на община Шабла. Услугите по осигуряване на чистотата се изпълняват от работниците към Общинско предприятие „БКСТРО“ и заетите по програмите за временна заетост.

За осигуряване на тези услуги общината разполага с 2 сметосъбиращи автомобила, 3 трактора, 1 камион, 2 лекотоварни автомобила, 1 многофункционална машина за почистване (метачка), 22 броя хросторези, моторни коси, тракторни косачки и триони.

За събирането на сметта от жизнената дейност на населението общината осигурява необходимия брой и вид съдове, чрез които всеки притежател на битови отпадъци се обслужва от оторизирани за целта лица. Металните контейнери за събиране на битови отпадъци, с вместимост 1,1 куб. м., са общо 518 и са разпределени по всички населени места в общината. В гр. Шабла

освен контейнерите, на собствениците на имоти са предоставени 1350 броя метални кофи - 0,11 куб. м., за индивидуално ползване. Община Шабла ежегодно отделя средства в бюджета, с които купува допълнителни съдове за смет и такива за подмяна на амортизираните.

Честотата на сметосъбиране и сметоизвозване се определя съобразно прогнозните количества отпадъци, генерирани по сезони и по месеци в населените места, чрез заповед, която се публикува ежегодно във в. „Изгрев“ и на официалната Интернет страница на община Шабла. В задълженията на общината влизат и дейностите по поддръжка на териториите за обществено ползване – метене, почистване на декоративните кошчета за смет, косене на зелени площи, подрязване на храсти и клони, зацветяване, засаждане на дръвчета, поливане и т.н. Тези дейности също се изпълняват от работниците към Общинско предприятие БКСТРО и лицата по програмите за временна заетост.

Всички отпадъци, събрани от въведената общинска система, се извозват и предават на Претоварна станция – Балчик. Там те се подлагат на сепариране, като отделените чисти фракции – опаковки от пластмаса, хартия, метал и стъкло, в количество до 8 % от общата извозена маса, остават на територията на станцията и се предават за последващо рециклиране, а останалата част се извозва за депониране до Регионално депо – с. Стожер, община Добричка. При механичното сепариране се отделя и биофракция, която също се предава на РД – Стожер, за нестандартен компост.

Таблица 39: Количества генерирани смесени битови отпадъци 2017-2020 г. в тона

2017	2018	2019	2020
1642,64	1266,60	1530,50	1734,20

Източник: Община Шабла

Количеството генерирани смесени битови отпадъци от територията на община Шабла намалява значително през 2018 г., но след това се увеличава и през 2020 г. е 1734,20 тона или с около 37% повече спрямо 2018 г. За същия период населението на общината е намаляло с 6%, но въпреки това генерираните отпадъци се увеличават значително. Цитираните количества ТБО са образувани не само в домакинствата, но също и в обществените сгради, търговски обекти, предприятия и други генератори.

Важен показател за управление на отпадъците е *нормата на натрупване на отпадъците*, представена като количеството на образуваните битови отпадъци за година на човек от обслужваното население. Образованите битови отпадъци на човек от населението в България за 2018 г. е 408 кг/човек/година, за област Добрич 416 кг/човек/година, за община Шабла – 290 кг/жител/година, по-ниско от средната норма за областта и за страната.⁸

Нормата на натрупване на отпадъци в община Шабла също се увеличава през последните две години и за 2019 г. е 358 кг./чов./г., а за 2020 г. е около 405 кг./чов./г. Съгласно референтната норма на натрупване на отпадъци за населени места от 3 000 до 25 000 жители, определена с Методиката за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци на МОСВ от 2012 г., препоръчителната средногодишна норма за човек от населението е 295,5 кг., следователно нормата за община Шабла е значително по-висока от допустимите стойности. Това означава, че Общинската администрация трябва да предприеме допълнителни мерки за ефективно управление на различните потоци отпадъци и за ограничаване на образуването им.

⁸ При изготвяне на настоящата програма НСИ не е публикувал официални данни за битовите отпадъци и нормата на натрупване за 2019 г.

Таблица 40: Справка за количествата отпадъци от община Шабла през 2020 г. в тона

Месец	Смесени битови отпадъци, извозени до ПС - Балчик, т.	Разделно събрани биоотпадъци, извозени до ПС - Балчик, т.	Отпадъци, извозени до РД - Добрич, за депониране, т.	ПСФ, извозена до РД - Добрич за оползотворяване, т.	Общо отпадъци, извозени до РД - Добрич, т. (4+5)	Отпадъци, сепарирани на ПС - Балчик, подлежащи на рециклиране, т. (2-6)	Общо оползотворени отпадъци на ПС - Балчик и РД - Добрич, т. (3+5+7)
Януари	7.380	0.000	6.790	0.000	6.790	0.000	0.000
Февруари	82.360	0.000	73.410	0.000	73.410	8.950	8.950
Март	132.760	0.000	116.270	0.000	116.270	16.490	16.490
Април	121.020	0.000	101.120	7.100	108.220	12.800	19.900
Май	104.780	7.480	85.760	4.500	90.260	14.520	26.500
Юни	181.980	0.000	153.820	6.530	160.350	21.630	28.160
Юли	247.620	13.540	215.010	6.930	221.940	25.680	46.150
Август	276.640	14.300	244.560	8.270	252.830	23.810	46.380
Септември	198.100	13.420	175.350	8.030	183.380	14.720	36.170
Октомври	154.940	5.340	135.350	8.580	143.930	11.010	24.930
Ноември	114.280	12.300	92.830	3.490	96.320	17.960	33.750
Декември	112.340	0.000	96.610	0.000	96.610	15.730	15.730
Общо 2020 г.	1734.200	66.380	1496.880	53.430	1550.310	183.300	303.110

Източник: Община Шабла

Приблизителният състав на генерираните отпадъци в тегловни проценти е: хартия – 3,89%; картон – 1,33%; текстил – 2,43%; пластмаси – 7,48%; стъкло – 1,96%; метали – 0,57%; хранителни – 4,07%; градински – 32,55%; кожа – 1,10%; гума – 0,05%; инертни (сгурия, пепел, инертни строителни отпадъци, пръст, пясък и други, в това число неидентифицирани) – 39,35% и опасни отпадъци от бита – 0,96%. Инертните отпадъци по-големи от 4 см. са 2,17%, а фракция „други“ или неидентифицирани видове отпадъци е 1,33%.

Таблица 41: Морфологичен състав на смесените битови отпадъци към 2019 г.

Вид отпадък	Относителен дял в %
Хранителни отпадъци	4,07
Хартия	3,89
Картон	1,33
Пластмаса	7,48
Текстил	2,43
Гума	0,05
Кожа	1,10
Градински отпадъци	32,55
Дървесни отпадъци	0,76
Стъкло	1,96
Метали	0,57
Инертни по-големи от 4 см	2,17

Опасни	0,96
Други	1,33
Ситна фракция по-малки от 4 см	39,35
Контролна сума	100

Източник: Доклад от извършено през 2019 г. четириsezонно проучване по проект на ПУДООС „Определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци в България“

Най-голям относителен дял в морфологичния състав на генерираните в община Шабла смесени битови отпадъци имат фракциите: градински, ситна фракция и пластмаса – общо 79,38%. Проблемът може да бъде решен с въвеждане на компостиране на градинските отпадъци, оптимизиране на системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки и повишаване на екологичната култура на населението.

Отпадъци от опаковки

С разделното събиране на отпадъци с цел рециклиране, както и други форми на оползотворяване може да се постигне значително намаляване на количеството на депонираните отпадъци, което ще доведе до удължаване на полезния живот на регионалното депо за отпадъци и до съкращаване на разходите за събиране и обезвреждане на отпадъците. Освен това през последните години със синхронизиране на националното законодателство с европейското законодателство все повече се засилват законодателния и обществения натиск за въвеждане на системи за разделно събиране с нормативно регламентирани количества отпадъци, които трябва да бъдат рециклирани и оползотворени.

За част от тези отпадъци националното законодателство изисква прилагането на принципът „замърсителят плаща“, при който разходите се поемат от производителите на продукта, от който се образуват отпадъците, но за останалата част липсват нормативно установени механизми на финансиране. За редица отпадъци съществуват забрани за депониране, което налага тяхното отделяне от общия отпадъчен поток и намиране на алтернатива за оползотворяването или обезвреждането им.

За разделното събиране на отпадъците от опаковки, рециклирането и намаляване като цяло на полезните съставки от общия битов поток отпадъци, които се депониранират на сметището, За разделното събиране на отпадъците.

До 31.12.2020 г. системата за разделно събиране на отпадъците от хартиени, пластмасови, метални и стъклени опаковки в община Шабла, се обслужва от „Екоколект“ АД. Тя се състои от 19 броя жълти контейнери, тип „Ракла“, 1100 л., за отпадъци от хартия, картон, пластмаса и метал и 12 броя зелени контейнери тип „Иглу“, 1180 л., за стъклени отпадъци. Съдовете са разположени в гр. Шабла и с. Горун и се обслужват при следния годишен график: жълти контейнери – два пъти месечно, зелени контейнери – веднъж на шест месеца или по-рано, след заявка, при запълването им. През летния сезон кратността на извозване на жълтите контейнери се увеличава на три пъти месечно.

От 01.10.2021 г. община Шабла сключва договор за обслужване на системата за разделно сметосъбиране на отпадъци от опаковки с „Булекопак“ АД, като включва в системата и с. Дуранкулак с още 2 жълти контейнера тип „Ракла“ и 1 зелен контейнер тип „Иглу“. Честотата на сметоизвозване се запазва както в предходните години.

Таблица 42: Количествата разделно събрани отпадъци от опаковки (тона)

Година	Хартия и картон	Пластмаса	Метал	Стъкло
2017	1,530	0,580	0,020	0,322
2018	1,750	0,515	0,015	1,510
2019	2,010	0,595	0,015	1,100
2020	2,360	0,580	0,000	0,560

Източник: Община Шабла

Данните от ежемесечните и годишните отчети на „Екоколект“ АД през последните три години сочат нарастване на съдържанието на рециклируемите отпадъци в цветните контейнери от 10 % на 14 - 15 %, което е показател за повишаване нивото на обществена осъзнатост по отношение на екологосъобразното управление на отпадъците.

Строителни отпадъци

С Наредбата за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, приета с ПМС № 267 от 05.12.2017 г. се регламентира предотвратяване и ограничаване на замърсяването на въздуха, водите и почвите, както и ограничаване риска за човешкото здраве и околната среда в резултат на третирането и транспортирането на строителните отпадъци.

Целта е:

- Да се предотврати и минимизира образуването на строителни отпадъци (СО);
- Да се насърчи рециклирането и оползотворяването на СО;
- Да се увеличи употребата на рециклирани строителни материали;
- Да се намали количеството за депониране на СО;

Строителните отпадъци са получени вследствие на строително-монтажни работи и премахване, включващи минерални отпадъци, пластмаси, метал, хартия, изолационни материали, дърво, азбест и други опасни отпадъци, и др. съответстващи на кодовете на отпадъци от група 17 на Приложение 1 от Наредба № 3 за класификация на отпадъците.

Минералните отпадъци се образуват в резултат на строителство или събаряне на сгради и съоръжения, които основно се състоят от минерални материали като тухли, бетон, строителни разтвори, естествен камък, пясък, керамични строителни материали, бетонови блокчета и/или газобетонови блокчета и др.

„Строително-монтажни“ са работите, чрез които строежите се изграждат, ремонтират, реконструират, преустройват, поддържат или възстановяват, а „Премахване“ е дейността по отстраняване на строежите чрез селективно отделяне на оползотворимите отпадъци в процеса на премахването.

Дейностите по събиране, транспортиране, подготовка преди оползотворяване и/или обезвреждане, материално оползотворяване, както и по обезвреждане на СО се извършват от лица, притежаващи документ по чл.35 от Закона за управление на отпадъците.

Отпадъците от строителна и строително-ремонтна дейност се отделят регулярно и конкретни данни за количествата и състава им. Прилага се процедура, при която строителните фирми и гражданите да се обръщат към община за посочване на място и условия за предаването на строителните отпадъци.

Основните проблеми, свързани със строителните отпадъци са неконтролираното изхвърляне на строителни отпадъци от гражданите и фирмите, което води до формирането на нерегламентирани сметища, главно на входовете и изходите на населените места, както и замърсява зелените площи в самите населени места.

Друг проблем е изхвърлянето на строителни отпадъци в контейнерите за твърди битови отпадъци, което води до тяхното повреждане, а от тежината им се повреждат и повдигащите механизми на сметосъбиращите специализирани автомобили.

Правилното регулиране на дейностите, свързани със строителните отпадъци и контрола върху тях са регламентирани със Закона за управление на отпадъците, Наредбата за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, съответно с общинска наредба за управление на отпадъците. В бъдеще общината ще може да получава надеждни данни в случаите, когато извършва процедурите за одобрение на плановете за управление на строителните отпадъци и инвестиционните проекти, както и при проверката на документите с които възложителите на строителството доказват изпълнението на целите за рециклиране на строителни отпадъци.

Извършването на дейностите по третиране и транспортиране на строителните отпадъци (вкл. строителните отпадъци от вътрешни преустройства и текущи ремонти на сгради и съоръжения) и излишните земни маси е задължение на собственика, инвеститора или изпълнителя на дейността, от която са формирани.

Транспортирането на отпадъците до регламентирано депо се осъществява въз основа на договор с лица, притежаващи разрешение, комплексно разрешително или регистрационен документ по чл. 35 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО) за съответната дейност след издаване на Разрешение от Кмета на общината.

През 2020 г. на Регионално депо – Стожер са предадени 47,380 т. строителни отпадъци от територията на община Шабла.

Биоразградими отпадъци

Източници на растителни отпадъци са имотите със земеделско ползване извън регулация и дворните пространства на жилищните имоти. Задължение на всеки производител на земеделска продукция е да организира оползотворяването на растителните отпадъци. До настоящия момент не са изградени съоръжения и инсталации за биологично третиране на растителните отпадъци на територията на общината. Съществува практика за биоразграждане на място в почвата, където попадат растителните отпадъци вследствие на обработка на земеделската земя. Често се прилага и изгаряне на изсъхнали растителни отпадъци от земеделието, срещу което се води борба - дейността противоречи на добрите земеделски практики, при които се използват методи за оползотворяване на органичните отпадъци.

Количеството на растителните отпадъци, образувани от растениевъдството в дворните пространства на жилищните имоти са определени експертно и тяхното количество варира от 25 до 40% от общото количество битов отпадък, отделян от домакинствата. Този отпадък понастоящем е основна съставка, замърсяваща териториите в покрайнините на населените места или попада в съдовете за битови отпадъци. Не е популярна практиката за оползотворяване на растителни отпадъци в самите дворните места. В процеса на компостиране растителните отпадъци се явяват суровина. При прилагането му се ограничава постоянното изнасяне на органични вещества от почвата и едновременно се постига ограничаване употребата на органични торове за сметка на много добрите хранителни съставки в компоста. В съответствие с

европейското и националното законодателство общините следва да предприемат мерки за поетапното намаляване на количеството на депонираните биоразградими отпадъци.

Поради големия дял на биоразградимите отпадъци, подходящи за компостиране от общото количество на битовите отпадъци прилагането на ефективна система за разделното им събиране ще доведе до съществено намаляване на разходите за транспортиране и обезвреждането на смесените битови отпадъци на регионалното депо.

Система за разделно събиране на зелените отпадъци е въведена частично, от 2020 г., в гр. Шабла, посредством мрежа от 27 кафяви пластмасови водоустойчиви контейнери с обем 1,1 куб. м., разположени на обществено достъпни места и 152 кафяви пластмасови кофи с обем 120 л. за индивидуално ползване от домакинствата.

Съдовете се обслужват от общинската система за сметосъбиране и сметоизвозване в изпълнение на разпоредбите за поетапно въвеждане на разделно събиране и оползотворяване на биоотпадъците. Графикът за обслужването им се определя ежегодно със заповед, публикувана до 31 октомври на предходната година, за следващата календарна, на официалната Интернет страница на община Шабла. през 2020 г. са събрани и предадени за компостиране 66,380 т. зелени отпадъци.

Системата трябва да бъде разширена и в останалите населени места на общината. Необходимо е да бъде осигурена и инфраструктура за разделно събиране на растителни и биоразградими отпадъци при източника на образуване, в т.ч. домакинства, търговски и административни обекти и заведения за обществени хранене. За организирането на система за разделно събиране и оползотворяване на „зелените“ и биоразградими отпадъци е необходимо да се осигурят контейнери за събиране, площадки за съхранение и специализирани автомобили за извозването им до компостираща общинска или регионална инсталация. Следва да бъде въведено и домашно компостиране.

Производствени и Опасни отпадъци

Опасни отпадъци са отпадъците, които притежават едно или повече опасни свойства, посочени в приложение № 3 към ЗУО. Този вид отпадъци се образуват най-вече в промишлените предприятия, но също така и в някои заведения от здравната сфера, а частично и в битовия сектор. Към тях спадат отработени масла и нефтопродукти, негодни за употреба батерии и акумулатори, медицински отпадъци, бои и лакове, детергенти, пестициди, луминесцентни лампи и др.

Изискванията за третиране и транспортиране на опасни отпадъци са регламентирани в Наредбата, приета с ПМС №53/1999 г. /ДВ, бр. 29 от 1999 г. и в наредбите за масово разпространените отпадъци.

Количествата на образуваните опасни отпадъци по групи, съгласно Класификация на отпадъците по Наредба №2/23.07.2014 г, се водят на отчет в РИОСВ-Варна.

Лицата, чиято дейност е свързана с образуване, събиране, транспортиране, съхраняване (оползотворяване с код R13 по смисъла на приложение № 2 към §1, т. 13 от допълнителните разпоредби (ДР) на ЗУО и/или обезвреждане с код D15 по смисъла на приложение № 1 към § 1, т. 11 от ДР на ЗУО), оползотворяване, в т.ч. рециклиране и/ или обезвреждане, включително подготовка преди оползотворяване или обезвреждане на опасни отпадъци, водят отчетни книги и представят годишни отчети. Опасните отпадъци от фирмите се събират и съхраняват разделно в закрити складове и се предават за третиране на физически или юридически лица притежаващи съответното разрешение по ЗУО или Комплексно разрешително, въз основа на писмен договор.

Потоъкът опасни отпадъци се контролира от действащата нормативна уредба. С цел проследяване на превозите на опасните отпадъци товародателите са длъжни да изготвят

идентификационен документ, който се попълва за всеки отпадък последователно от товародателя, превозвача и товарополучателя.

Необходими са мерки за информиране на населението за опасностите за околната среда и повишаване на обществената заинтересованост за по широко участие в организирани мероприятия за предаване на опасни отпадъци от домакинствата. Разделното събиране на опасните битови отпадъци все още не е системно, а кампанийно. Поради това голяма част от тях все още се изхвърлят в контейнерите съвместно с неопасните битови и се извозват с тях за последващо третиране.

Производствените и опасните отпадъци, които предимно са ангажимент на причинителя се събират, съхраняват транспортират и обработват от фирми и организации, имащи право за това, като се спазва съответния разрешителен режим.

По информация от РИОСВ – Варна към настоящия момент на територията на община Шабла няма налични предприятия и/или съоръжения, класифицирани с „нисък рисков потенциал” или „висок рисков потенциал” по реда на глава седма, раздел I на *Закона за опазване на околната среда – ЗООС*. Към днешна дата в РИОСВ-Варна, не е постъпвала информация за изграждане на нови предприятия и/или съоръжения на територията на общината, които да попадат в обхвата на глава седма, раздел I на *ЗООС*.

Обектът, разположен на територията на община Шабла и подлежащ на контрол по *Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси – ЗЗВВХВС (ДВ, бр. 10/2000 г. с изм. и доп.)*, както и подзаконовите му нормативни актове е „Проучване и добив на нефт и газ“ АД, гр. София.

Извършеният контрол по фактор „опасни химични вещества и смеси“, през периода 2016 г. – 2020 г. на гореописаният обект е, както следва:

- През 2016 г. и 2017 г. на дружеството не е извършвана проверка;
- През 2018 г. на дружеството е извършена 1 бр. проверка;
- През 2019 г. и 2020 г. на дружеството не е извършвана проверка.

При извършената проверка не са установени нарушения, застрашаващи околната среда. На дружеството са дадени предписания относно изготвянето и актуализирането на документация, изискваща се съгласно екологичното законодателство в областта на химикалите.

През периода 2016 г. – 2020 г. на „Проучване и добив на нефт и газ“ АД, гр. София не са съставени актове за установяване на административно нарушение в областта на химикалите.

На територията на община Шабла не са налични обекти, притежаващи издадени разрешителни по реда на чл. 117, ал. 1 от *Закона за опазване на околната среда – ЗООС*.

Специфични потоци отпадъци

Отпадъци от ИУМПС, ИУЕЕО, НУБА, отработени масла и отпадъчни нефтопродукти, излезли от употреба гуми и др.

Управлението на отпадъците от батерии и акумулатори има две главни цели:

- Екологична – защита на въздуха, водата, почвата и здравето на хората чрез предотвратяване на изхвърлянето на вредни и опасни вещества в околната среда;
- Икономическа – оползотворяване материалите, заложен в конструкцията на отпадъците от батерии и акумулатори.

„Негодна за употреба батерия или акумулатор” е батерия или акумулатор, която не може да бъде използвана повторно и е предназначена за преработване или обезвреждане .

За ефективно функциониране на системата за събиране на отпадъците от негодни батерии и акумулатори е необходимо предприемане на следните действия:

- редовно информиране на обществеността за рисковете, свързани с тяхното неконтролирано обезвреждане. Необходимо е хората да бъдат запознати със значението на символите, използвани за маркиране, изискванията при отделяне на батериите от уредите, където те са вградени и възможностите за участие в системите за събиране.

- прилагането на задължително обратно приемане в местата за продажба;
- осигуряване и поставяне на съдове за събиране на негодни за употреба портативни батерии и акумулатори, като се спазва нормативните изисквания
- предаване на отпадъците от батерии и акумулатори на фирма, притежаваща разрешително, издадено по реда на Закона за управление на отпадъците.

Задълженията на общината са регламентирани в „Наредба за излязло от употреба електрическо и електронно оборудване”, приета с ПМС №355/28.12.2012 г., ДВ бр.2/08.01.2013 г. Съгласно чл.25, ал.1 от Наредбата, кметът на общината оказва съдействие на организациите по оползотворяване, като определя местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране и предаване на ИУЕЕО.

Изпълнение на задълженията за участие в системите за разделно събиране се осъществява, като се сключат договори с организации по оползотворяване на ИУЕЕО, лица, които изпълняват задълженията си индивидуално или други лица, притежаващи документи по чл.35 от ЗУО за извършване на дейности по събиране, транспортиране, рециклиране или оползотворяване на отпадъци на територията на общината.

В съответствие с разпоредбите на екологичното законодателство, община Шабла е въвела системи за разделно събиране на редица излезли от употреба масово разпространени отпадъци – батерии, акумулатори, електрическо и електронно оборудване. За изпълнение на тези изисквания са сключени договори за сътрудничество между общината и организации по оползотворяване, които изпълняват задълженията на колективни системи от производители/ вносители на съответния вид стоки, за постигане на целите за рециклирането и оползотворяването им, след излизането им от употреба.

Събирането на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО) се изпълнява от „Елтехресурс“ АД, минимум два пъти годишно, след проведени информационни кампании, посредством мобилни екипи, които обикалят домове и офиси, по заявки. През 2017 и 2018 година в община Шабла са проведени по три кампании за събиране на ИУЕЕО, при които са предадени съответно 9,833 и 19,920 тона електроуреди. През 2019 г. проведете кампании са пет, при събрани общо 12,333 тона ИУЕЕО, а през 2020 г. са проведени 2 кампании при събрано общо 36,192 тона ИУЕЕО.

Негодните за употреба батерии и акумулатори (НУБА) се събират от „Екобатери“ АД. Системата за разделно събиране на НУБА представлява мрежа от 27 съда, разположени на обществено достъпни места на територията на община Шабла – административни сгради, кметства, училища и търговски обекти. Периодично батериите от тези съдове се събират и се извозват до рециклираща инсталация за оползотворяване. Количествата разделно събрани от съдовете НУБА, през последните четири години са, както следва: 2017 г. – 0,620 т., 2018 г. – 0,426 т., 2019 г. – 0,138 т. и 2020 г. 0,402 т.

Задълженията на общината в това отношение се определят от „Наредба за отработените масла и отпадъчни нефтопродукти”, приета с ПМС №352/27.12.2012 г., ДВ бр.2/08.01.2013 г.

Независимо дали ще се сключи договор с организация по оползотворяване, следва да бъдат предприети следните мерки за осигуряване прилагането на законодателството за управление на отработени масла:

- идентифициране на обектите, в които се извършва смяна на отработени масла и обектите, в които се изкупуват отработени масла;
- определяне на разрешените места за смяна на отработени моторни масла и информиране на обществеността за това;
- въвеждане на санкции и упражняване на контрол над изхвърлянето на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти в повърхностните води и в канализационните системи.

Предаването за разкомплектоване на излязло от употреба моторно превозно средство (ИУМПС) на оторизирано лице, е задължение на неговия собственик. Община Шабла има сключен договор, „Българска рециклираща компания“ АД за предаване на ИУМПС и отпадъци от МПС в случаите по чл. 167, ал. 2, т. 3 от Закона за движение по пътищата – при установяване на изоставени или снети от отчет моторни превозни средства върху общински и държавни територии., с която има сключен договор за сътрудничество.

При извършване на смяна на автомобилни гуми, лицата, които пускат на пазара такъв продукт, са длъжни да осигурят възможност за приемане на излезли от употреба гуми (ИУГ) в местата на продажбата и на смяната им, без крайните потребители да дължат заплащане. Това означава, че гражданите имат възможността, при закупуване на нови гуми или при сезонната им смяна, напълно безплатно да оставят старите при съответния търговец или сервиз. Забранено е изоставянето, нерегламентираното изхвърляне или друга форма на неконтролирано обезвреждане на ИУГ, тъй като те са източник на сериозно замърсяване на околната среда.

Лицата, които извършват продажба на масла на крайните потребители, предназначени за употреба в моторни превозни средства, са длъжни да осигурят безплатно на крайния потребител информация, поставена на видно място на територията на обекта, относно местата за смяна на маслата след употребата им и възможните опасности за здравето и риска за околната среда при неправилно манипулиране. Лицата, които пускат на пазара масла, са отговорни за разделното събиране, съхраняването, транспортирането и оползотворяването на отработените масла, както и за екологосъобразното обезвреждане на отработените масла, които не могат да бъдат оползотворени.

Болнични отпадъци/Отпадъци от хуманното здравеопазване

В община Шабла не се събират данни за болничните отпадъци поради незначително малкото им количество. В общината няма болници. Медицинските отпадъци имат някои по специфични характеристики и изискват специално третиране. Болничния отпадък може да носи зарази, поради което следва да бъде отделен от другите смесени отпадъци за се избегне заплахата за общественото здраве. В този отпадък се включват превръзки, остатъци от лекарства и опаковки, лабораторни проби, използвани инструменти и системи, хирургически отпадъци и др. Отговорността за управлението на болничните отпадъци е на медицинските заведения и лицата при които се образуват.

Утайки от ПСОВ

Формираните от дейността на ПСОВ - Шабла отпадъци от решетки и сита и утайки, чието количество съгласно варира от 4 до 40 т/г., се обслужват се от ВиК ЕООД, гр. Добрич.

5.3. Биоразнообразие, защитени територии и защитени зони

Мрежата „Натура 2000“ е най-амбициозната инициатива, която някога е предприемана за опазване на богатото природно наследство на Европа. Екомрежата е създадена през 1992 г. чрез приемането на Директивата за местообитанията, която заедно с Директивата за птиците

представлява крайъгълният камък на политиката за опазване на природата в Европа. Тя е важен елемент от изпълнението на поетия ангажимент от държавните и правителствените ръководители в Европа по време на срещата им на високо равнище в Гьотеборг през 2001 г. за „спиране на загубата на биологичното разнообразие до 2010 година”. Досега в нея са включени около 20 000 обекта, които обхващат почти 20% от територията на ЕС. Целта на мрежата „Натура 2000” е да се опазват и управляват уязвими видове и местообитания в тяхната естествена област на разпространение в Европа, без оглед на национални или политически граници. „Натура 2000” не е просто система от строго охранявани природни резервати. Тъй като тя е неразделна част от селския пейзаж, важно е обектите да продължават да се управляват по начин, който отчита присъствието на уязвими местообитания и видове.

Принципът за управление на екомрежата е, че човек и природа работят най-добре в партньорство помежду си. Този принцип има много предимства както за опазване на природата, така и за хората, които живеят и работят в селски райони. „Натура 2000” на практика е техен съюзник, способстващ за запазване на икономическата жизнеспособност и социалната структура на много от селските райони. Тя предоставя нови възможности за икономическа диверсификация и вътрешни инвестиции.

Към 2020 г. националната мрежа от защитени зони включва: 120 защитени зони за опазване на дивите птици, покриващи 23.1% от територията на България; 234 защитени зони за опазване на природни местообитания, покриващи 30,3% от територията на България.

Територията на община Шабла се характеризира с изключително богато биоразнообразие с важно екологично и социално-икономическо значение.

Защитени зони

На територията на община Шабла попадат следните защитени зони или части от тях, включени в екологичната мрежа НАТУРА 2000 по смисъла на Закона за биологичното разнообразие:

- **Защитена зона за опазване на дивите птици BG0002050 „Дуранкулашко езеро”,** обявена със Заповед № РД-258/16.03.2010 г., изм. и доп. Заповед № РД-695/25.08.2020 г. на министъра на околната среда и водите. В обхвата на защитената зона влизат Дуранкулашкото езеро и прилежащите му територии и акватория. Общата площ на зоната е 3 355.98 ха, от които 971.00 ха морски пространства. Обхваща части от землищата на с. Ваклино, с. Дуранкулак, с. Крапец, с. Смин и с. Стаевци, община Шабла.

Описание

Крайморско лиманно сладководно до бракично езеро с естествен произход и значителни обраствания от водолюбива растителност. Разположено е в Североизточна България, в район със сарматски варовици, на 6 km от границата с Румъния, източно от едноименното село. Езерото е заобиколено с обработваеми земи и степни територии. Пясъчни дюни и плажна ивица го отделят от морето на изток. Сред югозападната открита езерна акватория са разположени 2 острова, единият от които е археологически обект. Водният баланс на езерото се определя главно от подземните води и валежите. При силно вълнение през пясъчната коса е възможно навлизане на морска вода в езерото. Основни местообитания са откритите водни площи и обширните масиви от висша водолюбива растителност покриващи предимно северната (Орловото блато) и югозападната (Ваклинския ръкав) части на езерото, както и блатото от югоизточната му страна. Сред тях доминират обикновената тръстика /Phragmites australis/, теснолистният /Typha angustifolia/, широколистният папур /Typha latifolia/ и триръбестият камъш /Shoenoplectus triquetet/. Около югозападната част на езерото са обособени храстови асоциации от драка /Paliurus

spina-christi/, обикновен глог /Crataegus monogyna/, шипка /Rosa canina/ и изкуствено създадени насаждения от топола /Populus sp./, полски ясен /Fraxinus oxycarpa/, мъждрян /Fraxinus ornus/, махалебка /Prunus machaleb/. Сред водолюбивата растителност във Ваклинския ръкав на езерото има естествено появили се групи от бяла върба /Salix alba/.

Орнитологична стойност

В Дуранкулашкото езеро и прилежащите му територии са установени 260 вида. Мястото обхваща подходящи местообитания за 91 вида, включени в приложение I на Директива 79/409/ЕИО. Дуранкулашкото езеро е място от световно значение за водолюбивите птици през зимата. Заедно с голямата белочела гъска /Anser albifrons/, тук в значителни количества зимува световно застрашената червеногуша гъска /Branta ruficollis/, като почти цялата ѝ световна популация през януари и февруари пребивава в Дуранкулашкото и Шабленското езера, което несъмнено ги прави едни от най-значимите влажни зони в света. Сред многобройните ята гъски редовно се среща и световно застрашената малка белочела гъска /Anser erythropus/. Езерото е едно от местата в страната с големи струпвания на зеленоглава патица /Anas platyrhynchos/ през зимата и едно от няколкото места в България, където през последните години са наблюдавани червеногушият гмуркач /Gavia stellata/, моминия жерав /Antropoides virgo/ и стрепета /Tetrax tetrax/. Тъй като мястото се намира на миграционния път Via Pontica и в близост до Дунавската делта, то е една от най-важните станции при прелета на птиците по българското Черноморие. Особено многобройни са щъркелоподобните /Ciconiiformes/, гъскоподобните /Anseriformes/ и дъждосвирецоподобните /Charadriiformes/ птици. Използва се като място за почивка по време на прелет от розовия пеликан /Pelecanus onocrotalus/, малкия корморан /Phalacrocorax rugosus/, както и от единични екземпляри голям креслив орел /Aquila clanga/. По време на миграция е установено и водното шаварче /Acrocephalus paludicola/, което е застрашено от изчезване в света. В по-малки количества, както през зимата, така и по време на миграция са отбелязани тръноопашатата потапница /Oxyura leucoserphala/ и къдроглавият пеликан /Pelecanus crispus/. Средиземноморският буревестник /Puffinus yelkouan/ се храни в крайбрежните морски води пред езерото. Дуранкулашко езеро е едно от най-важните в страната места за гнезденето на червената чапла /Ardea purpurea/, морския дъждосвирец /Charadrius alexandrinus/, тръстиковия блатар /Circus aeruginosus/, кафявокрилия огърличник /Glaucopristigaster/ /Glaucopristigaster/, средната пъструшка /Porzana parva/, белочелата рибарка /Sterna albifrons/ и вечерната ветрушка /Falco vespertinus/. Езерото е основното гнездовище по нашето Черноморие на световно застрашената белоока потапница /Aythya nyroca/. Макар и в по-малки количества тук гнездят и някои други редки и застрашени от изчезване видове птици, като големия воден бик /Botaurus stellaris/, совоокия дъждосвирец /Bucconia oedicnemus/ и полската бърбрия /Anthus campestris/.

Цели на опазване

33 „Дуранкулашко езеро” се създава с цел:

- Опазване и поддържане на местообитанията на описаните по-долу застрашени видове птици съгласно чл. 6, ал.1, т.3 от Закона за биологичното разнообразие, по време на гнездене, миграция и зимуване за постигане на техния благоприятен природозащитен статус;
- Опазване и поддържане на местообитанията на описаните по-долу мигриращи видове птици съгласно чл. 6, ал.1, т.4 от Закона за биологичното разнообразие, по време на гнездене, миграция и зимуване за постигане на техния благоприятен природозащитен статус;
- Подобряване условията за пренощуване, хранене, почивка и стационариране по време на миграция и зимуване на струпващи се водолюбиви птици, описани по-долу, съгласно чл. 6,

ал.1, т. 3 и 4 от Закона за биологичното разнообразие за постигане на техния благоприятен природозащитен статус;

- Осигуряване на безопасни въздушни коридори и места за пренощуване за безпрепятствено предвижване на мигриращи грабливи птици, щъркели, пеликани и жерави, съгласно чл. 6, ал.1, т. 3 и 4 от Закона за биологичното разнообразие, по време на ежегодните им есенни и пролетни прелети за постигане на техния благоприятен природозащитен статус;
- Осигуряване на безопасни въздушни коридори за безпрепятствено предвижване на водолюбивите птици в Крайморска Добруджа по време на ежедневните им прелети за търсене на храна и места за почивка;
- Подобряване на местообитанията и условията за гнездене на вечерната ветрушка за възстановяване на популацията ѝ в района;
- Трайно запазване на разнообразието и качеството на местообитанията;
- Възстановяване и запазване на естествения баланс във водните екосистеми на влажната зона.

Видове, обект на опазване

Видове по чл. 6, ал. 1, т. 3, определени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие: Червеногуш гмуркач */Gavia stellata/*, черногуш гмуркач */Gavia arctica/*, среден корморан */Phalacrocorax aristotelis/*, малък корморан */Phalacrocorax pygmeus/*, розов пеликан */Pelecanus onocrotalus/*, кърдроглав пеликан */Pelecanus crispus/*, голям воден бик */Botaurus stellaris/*, малък воден бик */Ixobrychus minutus/*, нощна чапла */Nycticorax nycticorax/*, малка бяла чапла */Egretta garzetta/*, голяма бяла чапла */Casmerodius albus/*, ръждива чапла */Ardea purpurea/*, бял щъркел */Ciconia ciconia/*, блестящ ибис */Plegadis falcinellus/*, бяла лопатарка */Platalea leucorodia/*, тундров лебед */Cygnus columbianus bewickii/*, поен лебед */Cygnus cygnus/*, голяма белочела гъска */Anser albifrons/*, малка белочела гъска */Anser erythropus/*, сива гъска */Anser anser/*, червеногуша гъска */Branta ruficollis/*, червен ангъч */Tadorna ferruginea/*, бял ангъч */Tadorna tadorna/*, белоока потапница */Aythya nyroca/*, малък нирец */Mergus albellus/*, тръноопашата потапница */Oxyura leucocephala/*, морски орел */Haliaeetus albicilla/*, тръстиков блатар */Circus aeruginosus/*, полски блатар */Circus cyaneus/*, степен блатар */Circus macrourus/*, голям креслив орел */Aquila clanga/*, орел рибар */Pandion haliaetus/*, вечерна ветрушка */Falco vespertinus/*, ловен сокол */Falco cherrug/*, голяма пъструшка */Porzana porzana/*, средна пъструшка */Porzana parva/*, малка пъструшка */Porzana pusilla/*, ливаден дърдавец */Crex crex/*, стрепет */Tetrax tetrax/*, сив жерав */Grus grus/*, кокилобегач */Himantopus himantopus/*, саблеклюн */Recurvirostra avosetta/*, турилик */Burhinus oedicnemus/*, кафявокрил огърличник */Glareola pratincola/*, чернокрил огърличник */Glareola nordmanni/*, морски дъждосвирец */Charadrius alexandrinus/*, златиста булка */Pluvialis apricaria/*, плоскоклюн блатобегач */Limicola falcinellus/*, бойник */Philomachus pugnax/*, черноопашат крайбрежен бекас */Limosa limosa/*, малък горски водобегач */Tringa glareola/*, тънноклюн листоног */Phalaropus lobatus/*, малка черноглава чайка */Larus melanocephalus/*, дългоклюна чайка */Larus genei/*, дебелоклюна рибарка */Sterna nilotica/*, каспийска рибарка */Sterna caspia/*, гривеста рибарка */Sterna sandvicensis/*, речна рибарка */Sterna hirundo/*, белочела рибарка */Sterna albifrons/*, белобуза рибарка */Chlidonias hybridus/*, черна рибарка */Chlidonias niger/*, белокрила рибарка */Chlidonias leucopterus/*, земеродно рибарче */Alcedo atthis/*, синявица */Coracias garrulus/*, сирийски пъстър кълвач */Dendrocopos syriacus/*, дебелоклюна чучулига */Melanocorypha calandra/*, горска чучулига */Lullula arborea/*, полска бъбрица */Anthus campestris/*, черногърбо каменарче */Oenanthe pleschanka/*, водно шаварче */Acrocephalus paludicola/*, мустакато шаварче */Acrocephalus melanopogon/*, ястребогушо коприварче */Sylvia nisoria/*, червеногърба сврачка */Lanius collurio/*, черночела сврачка */Lanius minor/*, градинска овесарка */Emberiza hortulana/*.

Видове по чл. 6, ал. 1, т. 4:

Червеногуш гмурец /*Podiceps grisegena*/, черноврат гмурец /*Podiceps nigricollis*/, малък гмурец /*Tachybaptus ruficollis*/, голям гмурец /*Podiceps cristatus*/, ушат гмурец /*Podiceps auritus*/, обикновен буревестник /*Puffinus yelkouan*/, голям корморан /*Phalacrocorax carbo*/, сива чапла /*Ardea cinerea*/, ням лебед /*Cygnus olor*/, посевна гъска /*Anser fabalis*/, фиш /*Anas penelope*/, сива патица /*Anas strepera*/, зимно бърне /*Anas crecca*/, зеленоглава патица /*Anas platyrhynchos*/, шилоопашата патица /*Anas acuta*/, лятно бърне /*Anas querquedula*/, клопач /*Anas clypeata*/, червеноклюна потапница /*Netta rufina*/, кафявоглава потапница /*Aythya ferina*/, качулата потапница /*Aythya fuligula*/, планинска потапница /*Aythya marila*/, обикновена гага /*Somateria mollissima*/, кадифена потапница /*Melanitta fusca*/, Звънарка /*Bucephala clangula*/, Среден нирец /*Mergus serrator*/, Голям нирец /*Mergus merganser*/, крещалец /*Rallus aquaticus*/, зеленоножка /*Gallinula chloropus*/, лиска /*Fulica atra*/, стридояд /*Haematopus ostralegus*/, пясъчен дъждосвирец /*Charadrius hiaticula*/, планински дъждосвирец /*Charadrius morinellus*/, сребриста булка /*Pluvialis squatarola*/, обикновена калугерица /*Vanellus vanellus*/, трипръст брегобегач /*Calidris alba*/, малък брегобегач /*Calidris minuta*/, сив брегобегач /*Calidris temminckii*/, кривоклюн брегобегач /*Calidris ferruginea*/, тъмногръд брегобегач /*Calidris alpina*/, голям свирец /*Numenius arquata*/, малка бекачина /*Limnocryptes minimus*/, средна бекачина /*Gallinago gallinago*/, пъстроопашат крайбрежен бекас /*Limosa lapponica*/, малък свирец /*Numenius phaeopus*/, малък червеноног водобегач /*Tringa totanus*/, голям червеноног водобегач /*Tringa erythropus*/, малък зеленоног водобегач /*Tringa stagnatilis*/, голям зеленоног водобегач /*Tringa nebularia*/, голям горски водобегач /*Tringa ochropus*/, Късокрил кюкавец /*Actitis hypoleucos*/, камъкообръщач /*Arenaria interpres*/, малка чайка /*Larus minutus*/, речна чайка /*Larus ridibundus*/, чайка буревестница /*Larus canus*/, малка черногърба чайка /*Larus fuscus*/, жълтокрака чайка /*Larus cachinnans*/.

Съгласно заповедта за обявяване, в границите на 33 „Дуранкулашко езеро” се забранява: премахването на характеристики на ландшафта (синори, единични и групи дървета) приползването на земеделските земи като такива; залесяването на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения; използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади; промяната на предназначението и/или начина на трайно ползване на ливади, пасища, поляни, мера, мочурища, водоеми, водни течения, пясъчни дюни в селскостопанския и горския фонд, с изключение на случаите, при които промяната е свързана със: изпълнението на дейностите по предоставената с РМС № 524 от 23.VI.2003 г. концесия за добив на природен газ от находище „Дуранкулак—; изграждане на пречиствателни станции за питейни и отпадъчни води, на съоръжения за третиране на отпадъци, на съоръжения за укрепване на свлачища; пътища и други елементи (обекти) на техническата инфраструктура; реализиране на други планове, програми, проекти и инвестиционни предложения, за които към датата на обнародване на заповедта в „Държавен вестник— има завършена процедура по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие; разкриването на кариери; изграждането на голф игрища, фотоволтаични инсталации и вятърни генератори за производство на електроенергия, с изключение на случаите, при които към датата на обнародване на заповедта в „Държавен вестник— има завършена процедура по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие.

- **Защитена зона за опазване на дивите птици BG0000156 „Шабленски езерен комплекс”**, обявена със Заповед № РД-259/16.03.2010 г., изм. и доп. Заповед № РД-698/25.08.2020 г. на министъра на околната среда и водите. В обхвата на защитената зона влизат Шабленско езеро, Шабленска тузла и прилежащите им територии и акватория. Общата площ на зоната е

3174.93 ха, от които 644.80 ха морски пространства. Обхваща части от землищата на гр. Шабла, с. Езерец и с. Крапец, община Шабла.

Описание

Комплексът включва Шабленското езеро и Шабленската тузла, разположени върху сарматски варовици в Североизточна България, на 5 km североизточно от град Шабла. С името Шабленско езеро се обединяват две близкостоящи крайбрежни лиманни езера - Шабленско и Езерецко, свързани помежду си с изкуствено прокопан канал. На изток езерото е отделено от морето с широка 30 - 50 m пясъчна ивица. Езерото е в границите на правителствена резиденция. Шабленската тузла е полусолена лагуна, разположена на 1,5 km югоизточно от езерото и отделена от морето с високи дюни. Бреговете на езерото са обрасли с обширни масиви главно от тръстика */Phragmites australis/* с участие на теснолистен */Typha angustifolia/* и широколистен папур */Typha latifolia/*, брегова острица */Carex riparia/* и др. Тръстиките масиви представляват основното местообитание в комплекса. Значителни по размери са и откритите водни площи. Захранването на езерото става изключително от подземни води. В Шабленската тузла преобладава откритата водна площ, като водолюбивата растителност заема сравнително тясна ивица покрай брега. Важно местообитание са и обраслите с псамофитна растителност дюни и пясъчен плаж.

Орнитологична стойност

На територията на Шабленския езерен комплекс са установени 259 вида. Мястото обхваща подходящи местообитания за 86 вида, включени в приложение I на Директива 79/409/ЕИО. Комплексът има стратегическо значение за световно застрашената червоногуша гъска */Branta ruficollis/* през зимата, като заедно с Дуранкулашкото езеро приемат почти цялата ѝ световна популация. През този сезон тук се наблюдават също големи концентрации на голямата белочела гъска */Anser albifrons/* и единични екземпляри от световно застрашената малка белочела гъска */A. erythropus/*. Този факт определя мястото като едно от най-важните зимовища на тези видове гъски в света. Езерото е едно от местата в страната със значителни струпвания през зимата на поен лебед */Cygnus cygnus/* и зеленоглава патица */Anas platyrhynchos/*. Езерният комплекс е важна миграционна станция за щъркелоподобните */Ciconiiformes/*, гъскоподобните */Anseriformes/* и дъждосвирицоподобните */Charadriiformes/* птици. През есенно-зимния сезон тук се наблюдават редица световно застрашени видове, като къдроглавия пеликан */Pelecanus crispus/*, малкия корморан */Phalacrocorax pygmaeus/*, малката белочела гъска, белооката */A. nyroca/*, тръноопашатата */Oxyura leucosephala/* потапница и големия креслив орел */Aquila clanga/*. Малкият корморан образува значителни струпвания както по време на миграция, така и през зимата. В комплекса гнездят два световно застрашени вида - белооката потапница */Aythya nyroca/* и ливадният дърдавец */Crex crex/*. В значителни количества се размножават редица други редки и застрашени от изчезване птици, като морският дъждосвирец */Charadrius alexandrinus/* и черночелата свръчка */Lanius minor/*. Езерото е едно от най-важните места у нас за опазването на гнездящите тук морски дъждосвирец, кафявокрил огърличник */Glareola pratincola/*, кокилобегач */Himantopus himantopus/*, белочела рибарка */Sterna albifrons/* и вечерна ветрушка */Falco vespertinus/*.

Цели на опазване

33 „Шабленски езерен комплекс“ се създава с цел:

- Опазване и поддържане на местообитанията на описаните по-долу застрашени видове птици съгласно чл. 6, ал. 1, т. 3 от Закона за биологичното разнообразие, по време на гнездене, миграция и зимуване за постигане на техния благоприятен природозащитен статус;
- Опазване и поддържане на местообитанията на описаните по-долу мигриращи видове птици съгласно чл. 6, ал. 1, т. 4 от Закона за биологичното разнообразие, по време на

- гнездене, миграция и зимуване за постигане на техния благоприятен природозащитен статус;
- Подобряване условията за пренощуване, хранене, почивка и стационариране по време на миграция и зимуване на струпващи се водолюбиви птици, описани по-долу, съгласно чл. 6, ал. 1, т. 3 и 4 от Закона за биологичното разнообразие за постигане на техния благоприятен природозащитен статус;
  - Осигуряване на безопасни въздушни коридори и места за пренощуване за безпрепятствено предвижване на мигриращи грабливи птици, щъркели, пеликани и жерави, съгласно чл. 6, ал. 1, т. 3 и 4 от Закона за биологичното разнообразие, по време на ежегодните им есенни и пролетни прелети за постигане на техния благоприятен природозащитен статус;
  - Осигуряване на безопасни въздушни коридори за безпрепятствено предвижване на водолюбивите птици в Крайморска Добруджа по време на ежедневните им прелети за търсене на храна и места за почивка;
  - Подобряване на местообитанията и условията за гнездене на вечерната ветрушка за възстановяване на популацията ѝ в района;
  - Трайно запазване на разнообразието и качеството на местообитанията;
  - Възстановяване и запазване на естествения баланс във водните екосистеми на влажната зона.

Видове, обект на опазване

Видове по чл. 6, ал. 1, т. 3, определени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие:

Червеногуш гмуркач */Gavia stellata/*, черногуш гмуркач */Gavia arctica/*, ушат гмурец */Podiceps auritus/*, обикновен буревестник */Puffinus yelkouan/*, среден корморан */Phalacrocorax aristotelis/*, малък корморан */Phalacrocorax pygmeus/*, къдроглав пеликан */Pelecanus crispus/*, голям воден бик */Botaurus stellaris/*, малък воден бик */Ixobrychus minutus/*, нощна чапла */Nycticorax nycticorax/*, гривеста чапла */Ardeola ralloides/*, малка бяла чапла */Egretta garzetta/*, голяма бяла чапла */Casmerodius albus/*, ръждива чапла */Ardea purpurea/*, бял щъркел */Ciconia ciconia/*, блестящ ибис */Plegadis falcinellus/*, бяла лопатарка */Platalea leucorodia/*, тундров лебед */Cygnus columbianus bewickii/*, поен лебед */Cygnus cygnus/*, малка белочела гъска */Anser erythropus/*, червеногуша гъска */Branta ruficollis/*, червен ангъч */Tadorna ferruginea/*, белоока потапница */Aythya nyroca/*, малък нирец */Mergus albellus/*, тръноопашата потапница */Oxyura leucocephala/*, морски орел */Haliaeetus albicilla/*, тръстикова блатар */Circus aeruginosus/*, полски блатар */Circus cyaneus/*, степен блатар */Circus macrourus/*, голям креслив орел */Aquila clanga/*, вечерна ветрушка */Falco vespertinus/*, ловен сокол */Falco cherrug/*, голяма пъструшка */Porzana porzana/*, средна пъструшка */Porzana parva/*, малка пъструшка */Porzana pusilla/*, ливаден дърдавец */Crex crex/*, сив жерав */Grus grus/*, кокилобегач */Himantopus himantopus/*, саблеклюн */Recurvirostra avosetta/*, турилик */Burhinus oedicnemus/*, кафявокрил огърличник */Glaucopis pratensis/*, морски дъждосвирец */Charadrius alexandrinus/*, златиста булка */Pluvialis apricaria/*, плоскоклюн блатобегач */Limicola falcinellus/*, бойник */Philomachus pugnax/*, тъноклюн листоног */Phalaropus lobatus/*, черноопашат крайбрежен бекас */Limosa limosa/*, малка черноглава чайка */Larus melanocephalus/*, дългоклюна чайка */Larus genei/*, дебелоклюна рибарка */Sterna nilotica/*, каспийска рибарка */Sterna caspia/*, гривеста рибарка */Sterna sandvicensis/*, речна рибарка */Sterna hirundo/*, белочела рибарка */Sterna albifrons/*, белобуза рибарка */Chlidonias hybridus/*, черна рибарка */Chlidonias niger/*, белокрила рибарка */Chlidonias leucopterus/*, земеродно рибарче */Alcedo atthis/*, синявица */Coracias garrulus/*, сирийски пъстър кълвач */Dendrocopos syriacus/*, дебелоклюна чучулига */Melanocorypha calandra/*, полска бърбица

/Anthus campestris/, черногърбо каменарче */Oenanthe pleschanka/*, ястребогушо коприварче */Sylvia nisoria/*, червеногърба сврачка */Lanius collurio/*, черночела сврачка */Lanius minor/*, градинска овесарка */Emberiza hortulana/*.

Видове по чл.6, ал.1, т.4:

Червеногуш гмурец */Podiceps grisegena/*, черноврат гмурец */Podiceps nigricollis/*, малък гмурец */Tachybaptus ruficollis/*, голям гмурец */Podiceps cristatus/*, голям корморан */Phalacrocorax carbo/*, сива чапла */Ardea cinerea/*, ням лебед */Cygnus olor/*, голяма белочела гъска */Anser albifrons/*, посевна гъска */Anser fabalis/*, сива гъска */Anser anser/*, бял ангъч */Tadorna tadorna/*, фиш */Anas penelope/*, сива патица */Anas strepera/*, зимно бърне */Anas crecca/*, зеленоглава патица */Anas platyrhynchos/*, шилоопашата патица */Anas acuta/*, лятно бърне */Anas querquedula/*, клопач */Anas clypeata/*, червеноклюна потапница */Netta rufina/*, кафявоглава потапница */Aythya ferina/*, качулата потапница */Aythya fuligula/*, планинска потапница */Aythya marila/*, обикновена гага */Somateria mollissima/*, ледена потапница */Clangula hyemalis/*, кадифена потапница */Melanitta fusca/*, звънарка */Bucephala clangula/*, среден нирец */Mergus serrator/*, голям нирец */Mergus merganser/*, крещалец */Rallus aquaticus/*, зеленоножка */Gallinula chloropus/*, лиска */Fulica atra/*, стридояд */Haematopus ostralegus/*, речен дъждосвирец */Charadrius dubius/*, пясъчен дъждосвирец */Charadrius hiaticula/*, сребриста булка */Pluvialis squatarola/*, голям брегобегач */Calidris canutus/*, трипръст брегобегач */Calidris alba/*, малък брегобегач */Calidris minuta/*, Кривоклюн брегобегач */Calidris ferruginea/*, Тъмногръд брегобегач */Calidris alpina/*, Голям свирец */Numenius arquata/*, малка бекачина */Lymnocryptes minimus/*, средна бекачина */Gallinago gallinago/*, голяма бекачина */Gallinago media/*, малък свирец */Numenius phaeopus/*, малък червеноног водобегач */Tringa totanus/*, малък горски водобегач */Tringa glareola/*, голям червеноног водобегач */Tringa erythropus/*, малък зеленоног водобегач */Tringa stagnatilis/*, голям зеленоног водобегач */Tringa nebularia/*, голям горски водобегач */Tringa ochropus/*, пепеляв брегобегач */Xenus cineres/*, късокрил кюкавец */Actitis hypoleucos/*, камъкообръщач */Arenaria interpres/*, малка чайка */Larus minutus/*, речна чайка */Larus ridibundus/*, чайка буревестница */Larus canus/*, малка черногърба чайка */Larus fuscus/*, сребриста чайка */Larus argentatus/*, жълтокрака чайка */Larus cachinnans/*.

Съгласно заповедта за обявяване, в границите на 33 „Шабленски езерен комплекс” се забранява: премахването на характеристики на ландшафта (синори, единични и групи дървета) при ползването на земеделските земи като такива; залесяването на ливади, пасища и мера, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения; използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади; промяната на предназначението и/или начина на трайно ползване на ливади, пасища, поляни, мера, мочурища, водоеми, водни течения, пясъчни дюни в селскостопанския и горския фонд, с изключение на случаите, при които промяната е свързана със: изграждане на води, на съоръжения за третиране на отпадъци, на съоръжения за укрепване на свлачища; пътища и други елементи (обекти) на техническата инфраструктура; реализиране на други планове, програми, проекти и инвестиционни предложения, за които към датата на обнародване на заповедта в „Държавен вестник— има завършена процедура по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие; разкриването на кариери; изграждането на голф игрища, фотоволтаични инсталации и вятърни генератори за производство на електроенергия с изключение на случаите, при които към датата на обнародване на заповедта в „Държавен вестник— има завършена процедура по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие; заустването на отпадъчни и минерални води в Шабленска тузла; паленето на масивите с водна и влаголюбива растителност, както и отстраняване на водна и

влаголюбива растителност в Шабленска тузла освен за поддържане на местообитанията и видовете, предмет на опазване.

- **Част от защитена зона за опазване на дивите птици BG0002051 „Калиакра”**, обявена със Заповед № РД-559/21.08.2009 г., изм. и доп. Заповед № РД-97/06.02.2014 г. и Заповед № РД-818/12.12.2017 г. на министъра на околната среда и водите. Разпростира в териториалния обхват на 2 общини – Шабла и Каварна. В община Шабла попада най-северната ѝ част. Общата площ на зоната е 10 902.79 ха, от които 5543.40 ха морски пространства. Обхваща части от землищата на гр. Шабла и с. Тюленово, община Шабла, като и гр. Каварна, с. Българево, с. Камен бряг и с. Свети Никола, община Каварна. Шабленският участък от защитената зона включва части от бреговата ивица, морска акватория и прилежащи до брега територии.

Описание

Мястото е разположено в Североизточна България и носи името на едноименния нос, който се намира в границите му. Обхваща най-източната част от Добруджанското плато и е с надморска височина от 0 до 150 m. На запад граничи с гр. Каварна, на север със селата Раковски, Хаджи Димитър и Свети Никола. На североизток следва пътя с. Свети Никола – с. Камен бряг – с. Тюленово до нос Шабла и обхваща бреговата ивица с прилежащата плитка морска акватория от нос Шабла до пристана на гр. Каварна. В границите на ОВМ Калиакра попадат също и с. Българево и курорта Русалка. Бреговата ивица се характеризира с отвесни скални масиви на височина до 100 m с пещери и скални ниши. Преобладават главно тревните фитоценози с оскъдно участие на дървесни и храстови видове. Растителността се развива върху плитка почва и почти разкрита основна варовикова скала. В района между с. Българево, нос Калиакра и местността Ени кулак се намират последните и най-добре запазени степни местообитания в България. Те са резултат от съчетанието на специфичен релеф, почви и климатични условия и е особено важно да бъдат запазени, тъй като поддържат характерни видове от степния биом. Повечето от растенията принадлежат към ксеротермния тип формации. Четиридесет вида редки, застрашени и ендемични видове и подвидове растения се срещат на територията на Калиакра, 8 от които са застрашени или редки в Европа, а 20 са включени в Червената книга на България (под печат), 10 от които със статут на застрашени от изчезване.

Орнитологична стойност

Калиакра е единственото орнитологично важно място в България, където са съхранени остатъци от добруджанската степ, както и най-големите крайбрежни скални масиви по българското Черноморие. На територията на Калиакра са установени общо 237 вида птици, за 96 от които се изискват специални мерки за опазване на техните местообитания по ЗБР. От значение за Европейския съюз са 79 вида, включени в приложение 1 на Директива 79/409/ЕИО, както и голям брой мигриращи видове птици. От срещаните се видове 102 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004), 8 от които са включени в категория SPEC1 като световно застрашени видове, 30 - в категория SPEC2 и 64 - в SPEC3 като видове с неблагоприятен природозащитен статус в Европа. В Калиакра се намира последното голямо и сравнително добре запазено степно местообитание в Добруджа. Тук обитават характерни степни видове – совоок дъждосвирец /*Burhinus oedipnemus*/, късопръста /*Calandrella brachidactyla*/ и дебелоклюна чучулиги /*Melanocorypha calandra*/, 4 вида каменарчета, розов скорец /*Sturnus roseus*/, като първите три вида са с най-високи числености в страната. Почти цялата гнездова популация на черногърбото каменарче /*Oenanthe pleshanka*/ е концентрирана на територията на ОВМ Калиакра. Скалистите морски брегове се обитават от единствената в България колония на средния корморан /*Phalacrocorax aristotelis*/ . С откритите биотопи са свързани и редица хищни птици, като белоопашатия мишелов /*Buteo rufinus*/, обикновената ветрушка /*Falco tinunculus*/,

сокола орко /*Falco subbuteo*/, късопръстия ястреб /*Accipiter brevipes*/, бухала /*Bubo bubo*/ и др. Изключително е значението на района по време на миграция, тъй като е разположен на втория по големина прелетен път в Европа – Via Pontica. Над Калиакра всяка есен от август до октомври преминават значителни количества реещи се птици – повече от 29 000 щъркели, пеликани и жерави, както и над 3 000 грабливи птици, включително световно застрашените видове степен блатар /*Circus macrourus*/, ловен сокол /*Falco cherrug*/ и царски орел /*Aquila heliaca*/. Калиакра е най-вдадената в морето част от сухоземната територия на България. Поради тази специфична особеност, както и поради постоянните ветрове, при срещата на птиците с морето по пътя им на юг, те се задържат дълго време в района с цел да преодолеят въздушните течения, да избягнат морето и да се върнат над сушата, както и за да набират височина. Над 60% от птиците летят на височина до 150 m. Поради силните ветрове често мигриращите птици (основно щъркели и блатари) кацат и през деня, а грабливите птици се задържат за да ловуват. Щъркелови ята редовно нощуват в земите между Каварна и Тюленово. На територията на ОВМ Калиакра спират за почивка и хранене и многобройни ята прелетни пойни птици, пъдпъдъци и световно застрашения ливаден дърдавец /*Stex stex*/. Тези птици са основно нощни мигранти. Над 50 000 пойни птици са регистрирани по време на есенна миграция само през светлата част на деня. В района на Калиакра зимуват значителни количества водолюбиви птици, основно гъски, които се задържат от декември до март. Те нощуват в морето и ежедневно прелитат над района, за да се хранят в нивите във вътрешността, като често спират и се хранят в нивите на територията на ОВМ. Макар и в малки количества редовно се среща и световно застрашената червеногуша гъска /*Branta ruficollis*/.

Цели на опазване

Опазване и поддържане на местообитанията на описаните по-долу застрашени видове птици съгласно чл. 6, ал.1, т.3 от Закона за биологичното разнообразие, по време на гнездене, миграция и зимуване за постигане на техния благоприятен природозащитен статус; Опазване и поддържане на местообитанията на описаните по-долу мигриращи видове птици съгласно чл. 6, ал.1, т.4 от Закона за биологичното разнообразие, по време на миграция и зимуване за постигане на техния благоприятен природозащитен статус; Осигуряване на безопасни въздушни коридори и места за пренощуване за безпрепятствено предвижване на мигриращи грабливи птици, щъркели, пеликани и жерави, съгласно чл. 6, ал.1, т. 3 и 4 от Закона за биологичното разнообразие, по време на ежегодните им есенни и пролетни прелети за постигане на техния благоприятен природозащитен статус; Осигуряване на безопасни въздушни коридори за безпрепятствено предвижване на водолюбивите птици в Крайморска Добруджа по време на ежедневните им прелети за търсене на храна и места за почивка; Подобряване на местообитанията и условията за гнездене на вечерната ветрушка за възстановяване на популацията ѝ в района; Приоритетно запазване и подобряване състоянието на степните местообитания; Трайно запазване на разнообразието и качеството на местообитанията; Локализиране и защита на гнездовищата на средиземноморския буревестник; Осигуряване на защита на уязвимите места от ключово значение за видовете, обект на опазване; Опазване и поддържане на биологичното разнообразие в района, като предпоставка за стабилността на екосистемите, осигуряващи благоприятния природозащитен статус и жизнеспособността на популациите на видовете, обект на опазване; Природосъобразно ползване на природните ресурси и устойчиво развитие на общностите, гарантиращо благоприятния природозащитен статус на видовете, обект на опазване.

Видове птици обект на опазване за защитената зона

Видове по чл. 6, ал.1, т.3, определени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие:

Черноврат гмурец /*Podiceps nigricollis*/, Среден корморан /*Phalacrocorax aristotelis*/, Малък корморан /*Phalacrocorax pygmaeus*/, Розов пеликан /*Pelecanus onocrotalus*/, Къдроглав пеликан /*Pelecanus crispus*/, Малък воден бик /*Ixobrychus minutus*/, Черен щъркел /*Ciconia nigra*/, Бял щъркел /*Ciconia ciconia*/, Бяла лопатарка /*Platalea leucorodia*/, Поен лебед /*Cygnus Cygnus*/, Голяма белочела гъска /*Anser albifrons*/, Сива гъска /*Anser anser*/, Червеногуша гъска /*Branta ruficollis*/, Осояд /*Pernis apivorus*/, Черна каня /*Milvus migrans*/, Червена каня /*Milvus milvus*/, Морски орел /*Haliaeetus albicilla*/, Египетски лешояд /*Neophron percnopterus*/, Орел змияр /*Circus gallicus*/, Тръстикова блатар /*Circus aeruginosus*/, Полски блатар /*Circus cyaneus*/, Степен блатар /*Circus macrourus*/, Ливаден блатар /*Circus pygargus*/, Късопръст ястреб /*Accipiter brevipes*/, Белоопашат мишелов /*Buteo rufinus*/, Малък креслив орел /*Aquila pomarina*/, Царски орел /*Aquila heliaca*/, Скален орел /*Aquila chrysaetos*/, Малък орел /*Hieraaetus pennatus*/, Орел рибар /*Pandion haliaetus*/, Вечерна ветрушка /*Falco vespertinus*/, Малък сокол /*Falco columbarius*/, Средиземноморски сокол /*Falco eleonora*/, Ловен сокол /*Falco cherrug*/, Сокол скитник /*Falco peregrinus*/, Ливаден дърдавец /*Crex crex*/, Сив жерав /*Grus grus*/, Турилик /*Burhinus oedipnemus*/, Кафявокрил огърличник /*Glareola pratincola*/, Златиста булка /*Pluvialis apricaria*/, Гривеста рибарка /*Sterna sandvicensis*/, Речна рибарка /*Sterna hirundo*/, Бухал /*Bubo bubo*/, Синявица /*Coracias garrulus*/, Сирийски пъстър кълвач /*Dendrocopos syriacus*/, Дебелоклюна чучулига /*Melanocorypha calandra*/, Късопръста чучулига /*Calandrella brachydactyla*/, Горска чучулига /*Lullula arborea*/, Полска бърбрица /*Anthus campestris*/, Черногърбо каменарче /*Oenanthe pleschanka*/, Голям маслинов присмехулик /*Hippolais olivetorum*/, Ястребогушо коприварче /*Sylvia nisoria*/, Полубеловрата мухоловка /*Ficedula semitorquata*/, Червеногърба сврачка /*Lanius collurio*/, Черночела сврачка /*Lanius minor*/, Градинска овесарка /*Emberiza hortulana*/.

Видове птици по чл. 6, ал. 1, т. 4:

Червеногуш гмуркач /*Gavia stellata*/, Черногуш гмуркач /*Gavia arctica*/, Малък гмурец /*Tachybaptus ruficollis*/, Голям гмурец /*Podiceps cristatus*/, Ушат гмурец /*Podiceps auritus*/, Обикновен буревестник /*Puffinus yelkouan*/, Голям корморан /*Phalacrocorax carbo*/, Сива чапла /*Ardea cinerea*/, Ням лебед /*Cygnus olor*/, Сива патица /*Anas strepera*/, Зеленоглава патица /*Anas platyrhynchos*/, Шилоопашата патица /*Anas acuta*/, Червеноклюна потапница /*Netta rufina*/, Кафявоглава потапница /*Aythya ferina*/, Качулата потапница /*Aythya fuligula*/, Среден нирец /*Mergus serrator*/, Малък ястреб /*Accipiter nisus*/, Обикновен мишелов /*Buteo buteo*/, Северен мишелов /*Buteo lagopus*/, Черношипа ветрушка /*Falco tinnunculus*/, Орко /*Falco subbuteo*/, Лиска /*Fulica atra*/, Планински дъждосвирец /*Charadrius morinellus*/, Голям свирец /*Numenius arquata*/, Средна бекасина /*Gallinago gallinago*/, Малка чайка /*Larus minutus*/, Речна чайка /*Larus ridibundus*/, Чайка буревестница /*Larus canus*/, Жълтокрака чайка /*Larus cachinnans*/.

Съгласно заповедта за обявяване, в границите на ЗЗ „Калиакра“ се забранява:

- премахването на характеристики на ландшафта (синори, единични и групи дървета) при ползването на земеделските земи като такива;
- залесяването на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
- използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади;
- разширяването площта на съществуващи кариери, с изключение на тези, за които към датата на обнародване на заповедта в „Държавен вестник“ има стартирала процедура по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие;

- промяната на предназначението и/или начина на трайно ползване на ливади, пасища, поляни, мери, мочурища, водоеми, водни течения, крайбрежни клифове (скали) в селскостопанския и горския фонд, с изключение на случаите, при които промяната е свързана със: изпълнението на дейностите по предоставените с РМС № 536/30.07.2003 г. и РМС № 540/30.07.2003 г. концесия за добив на суров нефт от находище „Тюленово— и концесия за добив на природен газ от находище „Българево—; изграждане на пречиствателни станции за питейни и отпадъчни води, на съоръжения за третиране на отпадъци, на съоръжения за укрепване на свлачища; пътища и други елементи (обекти) на техническата инфраструктура; реализиране на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения, за които към датата на обнародване на заповедта в „Държавен вестник— има завършена процедура по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие;
- изграждането на фотоволтаични инсталации и вятърни генератори за производство на електроенергия в земеделска земя, която е с начин на трайно ползване, различен от описания в забраната по т. 7.5, с изключение на тези, за които към датата на обнародване на заповедта в „Държавен вестник— има завършена процедура по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие.

- **Част от защитена зона за опазване на дивите птици BG0002115 „Било”,** обявена със Заповед № РД-330/28.04.2014 г., изм. и доп. Заповед № РД-817/12.12.2017 г. на министъра на околната среда и водите. Разпростира се в териториалния обхват на 3 общини – Шабла, Каварна и Генерал Тошево. В община Шабла попада най-източната ѝ част. Общата площ на зоната е 86206,115 дка. Обхваща части от землищата на с. Сърнино, с. Александър Стамболийски, община Генерал Тошево, с. Черноморци, с. Смин, с. Ваклино, с. Твърдица, община Шабла, с. Било, с. Белгун, с. Септемврийци и с. Нейково, община Каварна.

Описание

Комплекс от големи блокове обработваеми земи (използвани предимно за житни култури), по повечето граници, на които има полезащитни пояси, засадени през 50те години на ХХ в. Между някои от блоковете има понижения на терена, които не се обработват. На цялата територия на обекта има само едно населено място – село Било (около 100 жители) със затихващи функции. Поради наличието на големи площи със зимни житни култури и близостта на Шабленското и Дуранкулашкото езеро (едни от най-значимите места за нощуване на гъски в България и Европа), мястото се използва за хранене на няколко вида зимуващи гъски и лебеди, между които световно застрашените малка белочела гъска (*Anser erythropus*) и червеногушата гъска (*Branta ruficollis*).

Орнитологична стойност

Зоната е едно от най-значимите места за хранене на зимуващите в съседните черноморски езера (Дуранкулашко и Шабленско). Заедно с голямата белочела гъска (*Anser albifrons*) тук в значителни количества зимува световно застрашената червеногуша гъска (*Branta ruficollis*), които прекарват светлата част от денонощието през два месеца от годината (януари и февруари). Сред многобройните ята от гъски редовно се среща и световно застрашената малка белочела гъска (*Anser erythropus*), пойният лебед (*Cygnus cygnus*) и други водолюбивы птици. Мястото е разположено и на втория по големина миграционен път в Европа *Via Pontica*, по който два пъти в годината преминават водолюбивы, грабливи и пойни видове птици от местата за гнездене в Източна Европа към зимовищата в Африка.

Цели на опазване

- Запазване на площта на природните местообитания и местообитания на видове и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона;

- Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата;
- Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитанията на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

Видове птици обект на опазване за защитената зона

Видове по чл. 6, ал.1, т. 3, определени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие:

Малка белочела гъска (*Anser erythropus*), Полска бърбрица (*Anthus campestris*), Червеногуша гъска (*Branta ruficollis*), Бухал (*Bubo bubo*), Бял щъркел (*Ciconia ciconia*), Черен щъркел (*Ciconia nigra*), Орел змияр (*Circus gallicus*), Тръстиков блатар (*Circus aeruginosus*), Полски блатар (*Circus cyaneus*), Ливаден блатар (*Circus pygargus*), Синявица (*Coracias garrulus*), Тундров лебед (*Cygnus columbianus bewickii*), Поен лебед (*Cygnus cygnus*), Ловен сокол (*Falco cherrug*), Сокол скитник (*Falco peregrinus*), Вечерна ветрушка (*Falco vespertinus*), Сив жерав (*Grus grus*), Червеногърба сврачка (*Lanius collurio*), Черночела сврачка (*Lanius minor*), Дебелоклюна чучулига (*Melanocorypha calandra*), Дропла (*Otis tarda*), Къдроглав пеликан (*Pelecanus crispus*), Розов пеликан (*Pelecanus onocrotalus*), Осояд (*Pernis apivorus*), Златистопер дъждосвирец (*Pluvialis apricaria*)

Видове птици по чл. 6, ал. 1, т. 4:

Малък ястреб (*Accipiter nisus*), Голяма белочела гъска (*Anser albifrons*), Сива гъска (*Anser anser*), Посевна гъска (*Anser fabalis*), Речен дъждосвирец (*Charadrius dubius*), Орко (*Falco subbuteo*), Черношипа ветрушка (*Falco tinnunculus*), Жълтокрака чайка (*Larus cachinnans*), Чайка буревестница (*Larus canus*), Обикновен пчелояд (*Merops apiaster*), Северен мишелов (*Buteo lagopus*), Брегова лястовица (*Riparia riparia*).

Съгласно заповедта за обявяване, в границите на ЗЗ „Било” се забранява:

- залесяването на ливади, пасища и мери и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
- използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади;
- използването на неселективни средства за борба с вредителите в селското стопанство;
- изграждането на вятърни генератори и фотоволтаични системи за производство на електроенергия и съпътстващата ги инфраструктура (обслужващи пътища, подстанции, кабелни линии) извън регулацията на населените места.

- **Част от защитена зона за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна BG0000130 „Крайморска Добруджа”,** обявена със Заповед № РД – 793/20.12.2018 г. на министъра на околната среда и водите. Представлява суходолия със степна растителност и по-малко с гори и горски култури, които се намират на територията на общините Шабла, Каварна и Генерал Тошево. Общата площ на зоната е 48 340,11 ха.

Обхваща части от землищата на следните населени места, групирани по общини:

- с. Божаново, с. Ваклино, с. Горун, с. Езерец, с. Твърдица и гр. Шабла, община Шабла;
- с. Видно, с. Вранино, с. Иречек, с. Камен бряг, с. Нейково, с. Поручик Чунчево, с. Септемврийци, с. Хаджи Димитър и с. Челопечене, община Каварна;
- с. Александър Стамболийски, с. Балканци, с. Бежаново, с. Василево, с. Великово, с. Горица, с. Калина, с. Малина, с. Петлешково, с. Преселенци, с. Рогозина, с. Сираково, с. Спасово, с. Средина и с. Сърнино, община Генерал Тошево.

Цели на опазване

Според стандартните НАТУРА 2000 формуляри, постъпили в МОСВ и МС на Република България и ревизирани (прецизирани) от БАН, зона „Крайморска Добруджа“ е обявена за опазване на следните местообитания и видове от Приложения I и II на Директива 92/43/ЕЕС и Закона за биологичното разнообразие:

Природни местообитания – предмет на опазване в зоната и процентно покритие в зоната:

40A0 Субконтинентални пери-панонски храсталаци * - 0,196 % от площта на зоната.

6110 Отворени калцифилни или базифилни съобщества от *Alyso-Sedion albi* * - приоритетно местообитание - 0.0833 % от площта на зоната.

6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (*Festuco-Brometalia*)* (*важни места за орхидеи) – 0.609 % от площта на зоната. Не попада в границите на община Шабла

62A0 Източни субсредиземноморски сухи тревни съобщества – 3.405% от площта на зоната – не попада в границите на община Шабла.

62C0* Понто-Сарматски степи * - 12.814 % от площта на зоната.

91G0 Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus** 0,212 % от площта на зоната. Не попада в границите на община Шабла

91H0 Панонски гори с *Quercus pubescens* * 2,223 - не попада в границите на община Шабла.

91M0 Балкано-панонски церово-горунови гори 0,013 - не попада в границите на община Шабла

91Z0 Мизийски гори от сребролистна липа 0,061% от площта на зоната. Не попада в границите на община Шабла

В териториалния обхват на община Шабла попадат следните местообитания, обект на опазване в зоната:

40A0* Субконтинентални пери-Панонски храсталаци - приоритетно местообитание 0,196%. Това местообитание се среща в двете суходолия между селата Ваклино, Божаново и Твърдица, и между гр. Шабла, с. Горун и с. Поручик Чунчево. Представяват неголеми по площ храстови съобщества на *Paliurus spina-christii*, *Prunus machaleb*, *Jasminum friticans* и по-рядко участва *Amygdalus nana*, който представлява консервационна стойност.

6110 Отворени калцифилни или базифилни съобщества от *Alyso-Sedion albi* * - приоритетно местообитание. – 0.0833% Среща се в двете суходолия между селата Ваклино, Божаново и Твърдица, и между Шабла, Горун и Поручик Чунчево. Представяват комплекс от тревни съобщества доминирани от житни треви (*Koeleria sp.*, *Festuca sp.*, *Stipa sp.*), храстови съобщества и открити каменисти участъци, главно с лишеи, мъхове, представители на род *Sedum*.

62C0 Понто-Сарматски степи * - приоритетно местообитание. 12.814%. Среща се в двете суходолия между селата Ваклино, Божаново и Твърдица, и между Шабла, Горун и Поручик Чунчево, и представлява тревни местообитания, които са в комплекс с 6110 и 40A0. Най-чести доминиращи видове са *Stipa pennata agg.*, *Stipa capillata*, *Chrysopogon gryllus*, *Dischanthium ischaetum*, *Agropyron brandzae*, *Koeleria brevis*, *Satureja coerulea*, *Thymus zygoides*.

Видове – предмет на опазване на защитената зона и оценка на популцията

1083 *Lucanus cervus* R C B C C

1087 *Rosalia alpina* * R C C C B

1088 *Cerambyx cerdo* R C B C B

1089 *Morimus funereus* R C B C C

1219 *Testudo graeca* R C A C A

1279 *Elaphe quatuorlineata* P C A C B

1302 *Rhinolophus mehelyi* P D

1304 *Rhinolophus ferrumequinum* P D
1305 *Rhinolophus euryale* P C B C C
1306 *Rhinolophus blasii* P D
1308 *Barbastella barbastellus* P D
1310 *Miniopterus schreibersi* P C B C C
1316 *Myotis capaccinii* P D
1321 *Myotis emarginatus* P D
1335 *Spermophilus citellus* R C B C A
2125 *Potentilla emilii-popii* P D C B C
2609 *Mesocricetus newtoni* V C B C C
2633 *Mustela eversmannii* R B A C A
2635 *Vormela peregusna* P C A C A

- **Защитена зона за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна BG0000154 „Езеро Дуранкулак”**, включена в Списък на защитените зони, приет с РМС № 802/04.12.2007 г., която няма заповед за обявяване. В обхвата на защитената зона влизат Дуранкулашкото езеро и прилежащите му територии и акватория. Общата площ на зоната е 5050.79 ха, от които 3764.03 ха морски пространства. Обхваща части от землищата на с. Ваклино, с. Дуранкулак, с. Крапец, с. Смин и с. Стаевци, община Шабла.

Цели на опазване

Според стандартните НАТУРА 2000 формуляри, постъпили в МОСВ и МС на Република България и ревизирани (прецизирани) от специалисти от БАН, зона „Дуранкулашко езеро” е обявена за опазване на следните местообитания и видове от Приложения I и II на Директива 92/43/ЕЕС и Закона за биологичното разнообразие:

Природни местообитания – предмет на опазване в зоната и процентно покритие в зоната:

1140 Тинесто-песъчливи крайбрежни площи, които не са покрити или са едва покрити с морска вода – 0,172% от площта на зоната. Това са крайбрежните плитчини, които са практически лишени от растителност или се срещат съобщества на макрофитни водорасли. Заемат цялата крайбрежна ивица на защитената зона.

1210 Едногодишна растителност върху морски крайбрежни наноси 0.0125% от площта на зоната – най-северното находище на този тип местообитание. Само тук и в съседната зона „Шабленско езеро-Езерец” се наблюдава формирането на основата на льосови наноси.

1410 Средиземноморски солени ливади 0.09% от площта на зоната - най-северното находище на този тип местообитание в България. Едно от няколкото находища в България

2110 Зараждащи се подвижни дюни 1.63 % от площта на зоната – широко разпространено по крайбрежието на морето местообитания, но зоната има основно значение за опазването му в неговия сравнително запазена и слабо антропогенно повлияна структура.

2120 Подвижни дюни с *Ammophila arenaria* по крайбрежната ивица (бели дюни) – 0.165% от площта на зоната. Зоната има първостепенна роля за опазването на този тип местообитание в страната, поради това, че тук се намира най-голямото му находище в страната.

2130* Неподвижни крайбрежни дюни с тревна растителност (сиви дюни) 0.049% от площта на зоната. Зоната има уникална роля да опазва специфичен подтип (северен) подтип на това местообитание, който е разпространен само на север от България и зоната попада в най-южната част на ареала му.

2190 Влажни понижения между дюните 0.9% от площта на зоната. – зоната е от съществена важност за опазването на това местообитание за Северното Черноморие, доколкото то е разпространено предимно по южното Черноморие и много рядко на север.

3150 Естествени еутрофни езера с растителност от типа *Magnopotamion* или *Hydrocharition* 4.9% от площта на зоната. Дуранкулашкото езеро е най-големият водоем от този тип по цялото Черноморие, който е сравнително слабо засегнат от антропогенна дейност – замърсяване, промени в хидрологичния режим и др.

6110 Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от *Alysso-Sedion albi* 0.11% от площта на зоната. Това местообитание е разпространено основно по каровите полета, по брега на Ваклинския ръкав (южно от езерото).

62C0* Понто-Сарматски степи 0.5% от площта на зоната. В зоната се опазва една сравнително голяма площ от това приоритетно местообитание, и е втората значителна зона – след зона „Калиакрал, която попада в Черноморския биогеографски регион.

Видове – предмет на опазване на защитената зона и оценка на популцията

1016 *Vertigo moulinsiana* R C C B B

1060 *Lycaena dispar* C C A A A

1103 *Alosa fallax* R C B C B

1134 *Rhodeus sericeus amarus* C C A C B

1188 *Bombina bombina* R C A C A

1217 *Testudo hermanni* V C A B A

1219 *Testudo graeca* V C A C A

1220 *Emys orbicularis* C C A C A

1279 *Elaphe quatuorlineata* P C A C B

1303 *Rhinolophus hipposideros* P D

1310 *Miniopterus schreibersi* P D

1335 *Spermophilus citellus* R C B C A

1349 *Tursiops truncatus* P B B C A

1351 *Phocoena phocoena* P B C C C

1355 *Lutra lutra* 4-5i C B C B

2491 *Alosa pontica* P C B C B

2609 *Mesocricetus newtoni* V C C C C

2633 *Mustela eversmannii* R C A C A

2635 *Vormela peregusna* P C B C B

4120 *Alosa caspia nordmani* R B A B A

4126sa *maeotica* R C C C B

- **Защитена зона за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна BG0000621 „Езеро Шабла - Езерец”,** включена в Списък на защитените зони, приет с РМС № 122/02.03.2007 г., която няма заповед за обявяване. В обхвата на защитената зона влизат Шабленско езеро, Шабленска тузла и прилежащите им територии и акватория. Общата площ на зоната е 2623.59 ха, от които 1704.83 ха морски пространства. Обхваща части от землищата на гр. Шабла, с. Езерец и с. Крапец, община Шабла.

Цели на опазване

Според стандартните НАТУРА 2000 формуляри, постъпили в МОСВ и МС на Република България и ревизирани (прецизирани) от БАН, зона „Езеро Шабла-Езерец” е обявена за опазване

на следните местообитания и видове от Приложения I и II на Директива 92/43/ЕЕС и Закона за биологичното разнообразие:

Природни местообитания – предмет на опазване в зоната и процентно покритие в зоната:

1140 Тинесто-песъчливи крайбрежни площи, които не са покрити или са едва покрити с морска вода – 0.225% от площта на зоната. Това са крайбрежните плитчини, които са практически лишени от растителност или се срещат съобщества на макрофитни водорасли. Заемат цялата крайбрежна ивица на защитената зона.

1150 Крайбрежни лагуни* - 1.3572% от площта на зоната. Това местообитание се представлява в зоната от Шабленската Тузла. Водата в лагуната варира, в зависимост от нивото на подпочвените води, което се поддържа от нивото на подпочвените води вкл. и в съседното Шабленско езеро. Солеността е висока. По-голяма част от Тузлата е без водна растителност и само в перферията има ивици от ценози на *Phragmites australis*, *Bolboschoenus maritimus* и др.

1210 Едногодишна растителност върху морски крайбрежни наноси 0.0036% от площта на зоната. Само тук и в съседната зона „Дурнакулешко езеро“ се наблюдава формирането на основата на лъсови наноси.

2110 Зараждащи се подвижни дюни 0.1% от площта на зоната. – широко разпространено по крайбрежието на морето местообитания, но зоната има основно значение за опазването му в неговия сравнително запазена и слабо антропогенно повлияна структура.

2120 Подвижни дюни с *Ammophila arenaria* по крайбрежната ивица (бели дюни) – 0.115% от площта на зоната. Зоната има много важна роля за опазването на този тип местообитание в страната, поради това, че тук се намира най-голямото му находище, доколкото в района, особено между Тузлата и морето, се намират едни от най-представителните и запазени бели дюни.

6110 Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от *Alyso-Sedion albi* – 0.0212% от площта на зоната. Това местообитание се представя основно от тревните съобщества на юг от с. Езерец и Езерецкото блато.

Видове животни (без птици):

- 1060 *Lycaena dispar* R C A B A
- 1134 *Rhodeus sericeus amarus* C C A C B
- 1145 *Misgurnus fossilis* R D
- 1188 *Bombina bombina* R C A B A
- 1219 *Testudo graeca* V C B C B
- 1220 *Emys orbicularis* C C A C A
- 1279 *Elaphe quatuorlineata* P C A C B
- 1302 *Rhinolophus mehelyi* P D
- 1305 *Rhinolophus euryale* P C B C C
- 1306 *Rhinolophus blasii* P D
- 1316 *Myotis capaccinii* P D
- 1335 *Spermophilus citellus* R C B C A
- 1349 *Tursiops truncatus* P B B C A
- 1351 *Phocoena phocoena* P B C C C
- 1355 *Lutra lutra* 6-7i C A C A
- 2491 *Alosa pontica* P C B C B
- 2609 *Mesocricetus newtoni* P D
- 2633 *Mustela eversmannii* R C A C A
- 2635 *Vormela peregusna* P C A C A

- **Защитена зона за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна BG0000573 „Комплекс Калиакра“**,/определена по Директива 92/43/ЕИО за опазване на природните местообитания и на дивата фауна и флора (Директива за местообитанията) и чл. 6, ал. 1, т. 1 и 2 от Закон за биологичното разнообразие (ДВ 77/2002 г., посл. изм. ДВ. бр. 61 от 11 Август 2015 г.).

Местоположение на защитената зона: Защитена зона BG0000573 „Комплекс Калиакра“ обхваща част от крайбрежна Добруджа и прилежащата акватория от Черно море. Дължината на крайбрежната линия е около 34 км. Крайбрежието от с. Тюленово до нос Калиакра се отличава с преобладаващо клифов бряг със средна височина 40 м (максимална височина 65 м при н. Калиакра). ЗЗ BG0000573 „Комплекс Калиакра“ е защитена зона по Директива за местообитанията, която се припокрива частично от защитени зони по Директива за птиците BG0002051 „Калиакра“ и BG0002097 „Белите скали“. Съгласно административното делене на България, територията ѝ попада в три общини – община Балчик, община Каварна и община Шабла, област Добрич.

Зоната включва соленото езеро Тузлата, което е разделено на две части от изкуствена дига и е отделено от морето с ниска каменна стена, през която минава канал. Площта на езерото е 9 ха. Пясъчната ивица се използва като плаж през лятото. Районът на морския бряг се използва като място за риболов, както за любителски така и за професионален (в малки размери). Друго много солено езеро е Наневска тузла, което се състои от две части и е заобиколено с широколистни гори и континентални степи и скали. Районът е с най-добра представителност на степни хабитати от липа, крайбрежни клифови хабитати и крайбрежни пещерни хабитати в цялата страна. Във варовиковите скали от н. Калиакра до н. Шабла са установени най-дългите полуподводни пещери. По данни на ИАРА-Добрич акваторията източно от н. Калиакра - Тюленово е местообитание на карагъзовите риби, включващо миграционен коридор към местата за размножаване в р. Дунав и район за отхранване и нарастване на младите риби и на размножителния запас, след приключване на размножаването. Като местообитание за китоподобните акваторията е от найвисок клас по отношение на обилната трофична база, относително запазените екосистеми и близост до морския район пред дунавската делта, който е важен за популациите на китоподобните в Западната част на Черно море.

Цели на опазване

Според информацията на официалния сайт на МОСВ за защитените зони от Натура 2000, Защитена зона BG0000573 „Комплекс Калиакра“ е определена с цел:

- Запазване на площта на природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона;
- Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата;
- Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, както и на популациите на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона;
- Опазване и поддържане на биологичното разнообразие в района, като предпоставка за стабилността на екосистемите, осигуряващи благоприятния природозащитен статус и жизнеспособността на популациите на видовете, обект на опазване;

- Природосъобразно ползване на природните ресурси и устойчиво развитие на общностите, гарантиращо благоприятния природозащитен статус на видовете, обект на опазване.

Предмет на опазване в защитена зона BG0000573 „Комплекс Калиакра“, са следните типове природни местообитания: - 1110 „Постоянно покрити от морска вода пясъчни и тинести плитчини“; - 1140 „Тинесто-песъчливи крайбрежни площи, които не са покрити или са едва покрити с морска вода“; - 1150* „Крайбрежни лагуни“; - 1160 „Обширни плитки заливи“; 21 - 1170 „Съобщества с кафяви, червени и зелени водорасли по скалисти морски дъна (Рифове)“; - 1210 „Едногодишна растителност върху морски крайбрежни наноси“; - 1240 „Стръмни морски скали, обрасли с ендемични видове *Limonium*“; - 1310 „*Salicornia* и други едногодишни растения, колонизиращи тинести и пясъчни терени“; - 2110 „Зараждащи се подвижни дюни“; - 3150 „Естествени еутрофни езера с растителност от типа *Magnopotamion* или *Hydrocharition*“; - 6110* „Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от *Alyso-Sedion albi*“; - 8310 „Неблагоустроени пещери“; - 8330 „Подводни или частично подводни морски пещери“; - 40A0* „Субконтинентални пери-панонски храстови съобщества“; - 62C0* „Понто-Сарматски степи“; - 91H0* „Панонски гори с *Quercus pubescens*“; - 91I0* „Евро-сибирски степни гори с *Quercus* spp.“; - 91M0 „Балкано-панонски церово-горунови гори“. Видове животни и растения от Приложение II на Директива за местообитанията (92/43/ЕЕС), предмет на опазване в ЗЗ „Комплекс Калиакра“ (BG0000573) Бозайници: видра (*Lutra lutra*), Добруджански (среден) хомяк (*Mesocricetus newtoni*), дългокрил прилеп (*Miniopterus schreibersi*), степен пор (*Mustela eversmannii*), дългоух нощник (*Myotis bechsteini*), остроух нощник (*Myotis blythii*), дългопръст нощник (*Myotis caraccinii*), трицветен нощник (*Myotis emarginatus*), голям нощник (*Myotis myotis*), средиземноморски подкованос (*Rhinolophus blasii*), южен подкованос (*Rhinolophus euryale*), голям подкованос (*Rhinolophus ferrumequinum*), малък подкованос (*Rhinolophus hipposideros*), подкованос на Мехели (*Rhinolophus mehelyi*), лалугер (*Spermophilus citellus*), пъстър пор (*Vormela peregusna*), афала (*Tursiops truncatus*), муткур (морска свиня) (*Phocoena phocoena*); Земноводни и влечуги: червенокоремна бумка (*Bombina bombina*), ивичест смок (*Elaphe quatuorlineata*), обикновена блатна костенурка (*Emys orbicularis*), шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*), шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*), голям гребенест тритон (*Triturus karelinii*), карагъоз (дунавска скумрия) (*Alosa immaculata*), харип (*Alosa tanaica*), средиземноморска финта (*Alosa fallax*). Безгръбначни животни: *Catopta thrips*, обикновен сечко (*Cerambyx cerdo*), бръмбар рогач (*Lucanus cervus*), лицена (*Lucaena dispar*), буков сечко (*Morigimus funereus*), вертиго (*Vertigo moulinsiana*), вертиго (*Vertigo angustior*), *Probaticus subrugosus*, алпийска розалия (*Rosalia alpina*). Растения: татарско диво зеле (*Crambe tataria*), обикновена пърчовка (*Himantoglossum caprinum*). Други значими видове включени в Стандартния формуляр на защитена зона BG0000573 „Комплекс Калиакра“: *Ablepharus kitaibelii*, *Acherontia atropos*, *Acipenser gueldenstaedtii*, *Acipenser stellatus*, *Adonis vologensis*, *Aedia leucomelas*, *Agrotis syricola*, *Aidablennius sphynx*, *Alyssum borzaeanum*, *Alyssum caliacrae*, *Anguilla anguilla*, *Antonechloros smaragdaria volgata*, *Arnoglossus kessleri*, *Artemisia lerchiana*, *Artemisia pedemontana*, *Artemisia pontica*, *Astragalus glaucus*, *Atherina boyeri*, *Bellevalia ciliata*, *Belone belone*, *Bufo viridis*, *Bulgarica varnensis*, *Calosoma inquisitor*, *Calosoma sycophanta*, *Canis aureus*, *Carcharodus orientalis*, *Cecilioides aciculoides*, *Centaurea caliacrae*, *Chamelea gallina*, *Cladium mariscus*, *Coluber caspius*, *Convolvulus lineatus*, *Coryphoblennius galerita*, *Cosmia confinis*, *Cryphia amasina*, *Cystoseira barbata*, *Cystoseira crinita*, *Dasyatis pastinaca*, *Delphinus delphis*, *Dicentrarchus labrax*, *Dichagyris candelisequa*, *Dichagyris melanura albida*, *Elaphe longissima*, *Ephedra distachya*, *Eptesicus serotinus*, *Erinaceus concolor*, *Eriphia verrucosa*, *Erodium hoefftianum*, *Eryngium maritimum*, *Eutelia adoratrix*, *Exophila rectangularis*, *Gaidropsarus mediterraneus*, *Gasterosteus*

aculeatus, Gobius cobitis, Gobius niger, Gobius paganellus, 22 Goniolimon besseranum, Goniolomon tataricum, Grammodes bifasciata, Gypsophyla trichotoma, Hadenia persimilis, Hadenia syriaca podolica, Hauffenia lucidulus, Hecatera cappa, Helicella spiruloides, Heliothis maritima bulgarica, Helix lucorum, Helix pomatia, Hippocampus guttulatus, Hippocampus ramulosus, Huso huso, Hyla arborea, Hypsugo savii, Lacanobia splendens, Lacerta trilineata, Lacerta viridis, Lactuca tatarica, Lasiocampa grandis, Lemna gibba, Lentidium mediterraneum, Limonium latifolium, Limonium meyeri, Limonium vulgare, Liocarcinus vernalis, Liza ramado, Luperina rubella sericea, Matthiola odoratissima, Meditea trivialis, Mesogobius batrachocephalus, Mullus barbatus ponticus, Mustela nivalis, Mytilus galloprovincialis, Natrix tessellata, Neogobius melanostomus, Neogobius ratan, Nepeta parviflora, Nepeta ucranica, Nyctalus noctula, Oporanax chironium ssp. bulgaricum, Orcula bulgarica, Orgyia antiquioides caliacrae, Orictes nasicornis, Pachygrapsus marmoratus, Paeonia tenuifolia, Pandesma robusta, Paradrina pertinax argentea, Parocneria terebinthi, Pegusa lascaris, Pelobates syriacus, Petrosimonia brachinata, Pholas dactylus, Phyllophora crispa, Pilumnus hirtellus, Pipistrellus nathusii, Pipistrellus pipistrellus, Pipistrellus pygmaeus, Plecotus austriacus, Podarcis muralis, Podarcis taurica, Pomatomus saltatrix, Procerus scabrosus, Psetta maxima maeotica, Raja clavata, Rana dalmatina, Salaria pavo, Salmo trutta labrax, Sarda sarda, Sciaena umbra, Scomber scombrus, Silene caliacrae, Squalus acanthias, Stipa lessingiana, Sympecta fusca, Symphodus ocellatus, Symphodus tinca, Symphytum tauricum, Syngnathus tenuirostris, Syngnathus variegatus, Syngnathus typhle, Taraxacum bessarabicum, Trachinus draco, Trigla lucerna, Umbrina cirrosa, Upogebia pusilla, Uranoscopus scaber, Utricularia vulgaris, Vipera ammodytes, Xantho poressa, Zebrina varnensis, Zeus faber, Zostera noltii.

Защитени територии

На територията на община Шабла попадат следните защитени територии или части от тях по смисъла на Закона за защитените територии:

- **Защитена местност „Дуранкулашко езеро“**, обявена със Заповед № РД-123/21.02.1980 г. на КОПС, прекатегоризирана със Заповед № РД-786/15.08.2002 г. на министъра на околната среда и водите, с приет план за управление със Заповед № РД-1225/11.12.2002 г. на министъра на околната среда и водите.

Защитена местност “Дуранкулашко езеро” /4465,4 дка/ е разположена в най-североизточната част на България, на около 6 km от Българо-Румънската граница и на 15 km северно от град Шабла.

Обявена е със Заповед № 123/21.02.1980 г. на Комитета по опазване на природната среда, прекатегоризирана със Заповед №РД-786/15.08.2002г. на МОСВ. За нея има разработен План за управление, утвърден от МОСВ през 2002 г. Езерото е включено в списъка на Рамсарската конвенция като местообитание на водолюбива птица с международно значение. Цялата територия е включена в списъка на BirdLife International - Орнитологично важните места в Европа, под наименование „Дуранкулашко езеро”. Територията е част от Корине сайт според европейската програма CORINE Biotopes с код F00008800.

Защитената местност заедно с прилежащи земеделски земи и морска акватория е обект от Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 под наименование „Дуранкулашко езеро” /по Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици/ и „Езеро Дуранкулак” /по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна/.

Дуранкулашкото езеро представлява плитък, закрит лиман, заемащ прибрежните ниски части на дълбоките суходолия /реките Ваклинска, с. Било – с. Смин и с. Граничар – с. Дуранкулак/.

Формирало се е в началото на холоцена /преди около 10 000 години/, когато настъпва период на епирогенно понижаване и нахлуване на морска вода в речните долини. В резултат на това се оформят заливи, откъснати по-късно от морето чрез пясъчна коса и превърнати в езеро. В приустиевите части на суходолията са образувани лъчеобразни връзвания на езерото в сушата, по-характерни от които са Ваклински ръкав, Дуранкулашки ръкав, Южна опашка.

Най-голямото разширение на езерото е в северна посока. Нарича се Карталийско /Орлово/ блато и по естествен път е отделено от езерото с тясна, почти изцяло обрасла с водолюбива растителност плитчина. Друго характерно разширение на езерото, чието образуване също не е свързано с 4удавянето” на суходолия, е Югоизточно блато. Отделено е от езерото с тясна пясъчна коса, част от която се залива при високи водни стоежи. В югозападната част на езерото се намират два острова – „Голямата ада” с надморска височина 12.4 m и „Малката ада” с надморска височина 4.3 m. Те са позитивни палеорелефни форми, запазили останки от най-стария некропол по нашите земи.

Дуранкулашко езеро е сред най-значимите и най-добре запазените крайбрежни влажни зони в България, с международно значение за опазването на повече от 260 вида ендемични, редки и застрашени от изчезване растения и животни. То е представителен образец на естествените крайбрежни езера от лиманен тип по Западното Черноморие. В Дуранкулашкото езеро и прилежащите му територии са установени 244 вида птици, от които 67 са включени в Червената книга на България /1985/. От срещаните се птици 123 са видове с европейско природозащитно значение.

Езерото е едно от петте най-важни в страната места за гнезденето на малкия воден бик, морския дъждосвирец и черночелата сврачка. Макар и в по-малки количества в езерото гнездят още световнозастрашената белоока потапница (*Aythya nyroca*), както и някои други редки и застрашени от изчезване видове птици като големия воден бик (*Botaurus stellaris*) и кафявокрилия огърличник (*Glareola pratincola*).

Тъй като езерото се намира на миграционния път Via Pontica и в близост до Дунавската делта, то е една от най-важните станции при прелета на птиците по Българското Черноморие. Особено многобройни са щъркелоподобните, гъскоподобните, и дъждосвирецоподобните птици. Използва се като място за почивка по време на прелет от розовия пеликан (*Pelecanus onocrotalus*), малкия корморан (*Phalacrocorax pygmeus*), както и единични екземпляри голям креслив орел (*Aquila clanga*). В по-малки количества, както през зимата, така и по време на миграция са отбелязани тръноопашатата потапница (*Oxyura leucocephala*) и къдроглавият пеликан (*Pelecanus crispus*).

Дуранкулашкото езеро е място от световно значение за водолюбивите птици през зимата, главно поради големите струпвания на гъски. Заедно с голямата белочела гъска (*Anser albifrons*), тук зимува червеногушата гъска (*Branta ruficollis*), като почти цялата ѝ световна популация през януари и февруари пребивава в Дуранкулашкото и Шабленското езера, което ги прави едни от най-значимите влажни зони в света. Езерото е едно от местата в страната с големи струпвания на зеленоглава патица (*Anas platyrhynchos*) през зимата.

Обектът е с международно значение за 3 гнездящи вида птици - малък воден бик (*Ixobrychus minutus*), морски дъждосвирец (*Charadrius alexandrinus*) и черночела сврачка (*Lanius minor*), както и от особена важност в национален мащаб за гнезденето на белооката потапница (*Aythya nyroca*), немия лебед (*Cygnus olor*), тръстиковия блатар (*Circus aeruginosus*), турилика (*Burhinus oedicnemus*), дебелоклюнатата чучулига (*Melanocorypha calandra*) и индийското шаварче (*Acrocephalus agricola*).

Езерото има сериозен потенциал за съхраняването на дивия шаран (*Cyprinus carpio*), а пясъчните дюни са убежище на многочислена и стабилна популация на сирийската чесновница (*Pelobates syriacus*).

Степните местообитания около езерото са важни за опазването на пъстрия пор (*Vormela peregusna*), нютоновия хомяк (*Mesocricetus newtoni*) и лалугера.

Езерото се обитава от 17 вида риби, като 4 от тях са световно застрашени видове, включени в Червената книга на България – кавказко попче (*Knipowitschia caucasica*), триигла бодливка (*Gasterosteus aculeatus*) и др. Дуранкулашкото езеро е единственото съвременно находище на дивия шаран (*Cyprinus carpio*) в България, доказано по научен път.

На територията на езерото се срещат редки и застрашени от изчезване растения като българския лен (*Linum tauricum ssp. bulgaricum*), който е балкански ендемит.

- **Защитена местност „Шабленско езеро“**, обявена със Заповед № 31/24.01.1995 г., с приет план за управление със Заповед № РД-167/26.02.2004 г. и двете на министъра на околната среда и водите, в землищата на селата Езерец, Шабла и Крапец с обща площ 510,77 ha. Част от ЗМ без обработваемите земи, с площ от 4037.4 дка, е включена в списъка на Рамсарската конвенция като местообитание на водолюбива птица с международно значение, под наименование "Шабленско езеро". Цялата територия е включена в списъка на BirdLife International - Орнитологично важните места в Европа, под наименование „Шабленски езерен комплекс“. Територията е част от Корине сайт според европейската програма CORINE Biotopes с код F00008700.

Защитената местност, заедно с прилежащи земеделски земи, езеро Шабленска тузла и морска акватория е обект от Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 под наименование „Шабленски езерен комплекс“ /обявена по Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици/ и „Езеро Шабла–Езерец“ /обявена по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна/.

ЗМ „Шабленско езеро“ е влажна зона, включваща два крайбрежни лимана - Шабленско езеро и Езерецко езеро, свързани помежду си с канал, прилежащи пясъчни дюни, тревни съобщества, горско-дървесни и храстови насаждения и обработваеми земеделски земи. Те представляват закрити лимани, заемащи прибрежните ниски части на дълбоки суходолия /реките Шабленска и Езерецка/. На практика езерата са едно цяло, свързани помежду си с плитчина, която е постоянно залята, на фронт от около 300-400 m. В днешно време тази плитчина е плътно обрасла с тръстикови масиви, през които е прокопан канал, с дължина 250 m, широк 4-5 m и дълбок около 1,5 m.

Шабленско–Езерецко езеро е сред най-значимите влажни зони на България. То е представителен образец на естествените крайбрежни езера от лиманен тип по Западното Черноморие. На територията на Шабленския езерен комплекс са установени 247 вида птици, от които 69 са включени в Червената книга на България /1985/. От срещащите се птици 137 са видове с европейско природозащитно значение.

В комплекса гнездат два световно застрашени вида – белоока потапница (*Aythya nyroca*) и ливаден дърдавец (*Crex crex*). В значителни количества се размножават редица други редки и застрашени от изчезване птици като морския дъждосвирец (*Charadrius alexandrinus*) и черночелата сврачка (*Lanius minor*).

Езерният комплекс е важна миграционна станция за щъркелоподобните, гъскоподобните и дъждосвирецоподобните птици. През есенно-зимния сезон тук се наблюдават редица световнозастрашени видове като къдроглавия пеликан (*Pelecanus crispus*), малкия корморан

(*Phalacrocorax pygmeus*), белооката потапница (*Aythya nyroca*), тръноопашатата потапница (*Oxyura leucoserphala*) и големия креслив орел (*Aquila clanga*).

Комплексът има стратегическо значение за червеногушата гъска (*Branta ruficollis*) през зимата, като заедно с Дуранкулашкото езеро приема почти цялата ѝ световна популация. През този сезон тук се наблюдават също големи концентрации на голямата белочела гъска (*Anser albifrons*) и единични екземпляри малка белочела гъска (*Anser erythropus*). Този факт определя мястото като едно от най-важните зимовища на тези видове гъски в света. Езерото е едно от местата в страната с големи струпвания на поен лебед (*Cygnus cygnus*) и зеленоглава патица (*Anas platyrhynchos*) през зимата. В Шабленското езеро се срещат 23 вида риби, като 7 са включени в Червената книга на България. Тук е единственото находище дългоопашато попче (*Knipowitschia longicaudata*).

Установени са и други редки и застрашени представители на фауната – балканската чесновница (*Syrische schaufelkröte*) и видрата (*Lutra lutra*).

На територията на езерото се срещат около 10 вида редки и застрашени растения, включени в червената книга на България като понтийския пелин (*Artemisia pontica*) и др. На места покрай тръстиката има неголеми групи от бяла водна лилия (*Nymphaea alba*) и жълта водна роза (*Nuphar lutea*).

- **Природна забележителност „Скалният мост“**, обявен със Заповед № 974/30.12.2019 г. (ДВ, бр. 10/2020 г.) на министъра на околната среда и водите. Намира се в землището на с. Тюленово, община Шабла. Целта на обявяването е опазване на скален феномен, наподобяващ скална арка между морето и сушата. Обхваща площ от 2,424 дка. На територията на природната забележителност се забранява строителството с изключение при изпълнение на дейности, които са свързани с укрепване и възстановяване на природната забележителност; търсене, проучване и добив на подземни богатства; нарушаване целостта и естествения облик на скалните образувания; писане, драскане, рисуване, поставяне на трайни надписи по скалите с изключение за целите на маркиране на защитената територия; разпъване на палатки; поставяне на фургони и кемпери; поставяне на преместваеми обекти, палене на огън; скално катерене; замърсяване с отпадъци.

Биологично разнообразие

Биологичното разнообразие по своята същност представлява многообразието от всички живи организми във всички форми на тяхната естествена организация, техните съобщества и местообитания, на екосистемите и процесите, които протичат в тях.

Макар и сравнително малка по площ, България е страна с богато биологично разнообразие, представено от ценни растителни и животински съобщества, и съдържа примери за почти всички основни типове местообитания и биотопи, известни в Европа.

Биоразнообразието включва цялата жива природа на планетата в три основни нива на организация: 1) генетично – обхваща огромното разнообразие от генни комбинации във всички живи организми, 2) видово – включва видовете и разновидностите от всички групи живи организми и 3) екосистемно – обхваща не само разнообразието от живите организми в природата, но и сложните им взаимоотношения и разнообразни връзки помежду им и със заобикалящата ги природа. Съгласно националното законодателство, в България биоразнообразието се опазва главно чрез Закона за биологичното разнообразие, съгласно който биологичното разнообразие е неразделна част от националното богатство и опазването му е приоритет и задължение за държавните и общинските органи и гражданите. Биологичното разнообразие е част от националното богатство и опазването му е задължение с приоритетна значимост. Същността на приоритетите по опазване на биологичното разнообразие могат да се систематизират главно в

следните няколко аспекта: опазване на местообитания по типова характеристика и местообитания на застрашени, редки и ендемични растителни и животински видове, представителни за Република България и Европа, нормативно уредено в Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) и Закона за лечебните растения (ЗЛР), подзаконовите нормативни документи – Наредби и Заповеди към него на МОСВ уреждат опазването и регулират ползването на редица лечебни, редки и застрашени растения за добиване на билки както изкупуване и търговия с тях.

В тази връзка опазването на биологичното разнообразие е един от приоритетите на Община Шабла.

Растителност

Според геоботаническото райониране на страната /Ив. Бондев/, България е обхваната от три растителни области – Европейска широколистна горска област, Евроазиатска степна и лесостепна област и Средиземноморска склерофилна горска област. Към тези три области се отнасят разпространените пет растително-географски провинции – Евксинска, Илирийска, Македоно-Тракийска, Долнодунавска и Източносредиземноморска. Територията на страната се разделя на 28 окръга и 80 геоботанически района. Община Шабла попада в следните области:

Европейска широколистна горска област

Областта се характеризира с растителност на умерената зона, с основна коренна растителност от широколистни, лятнозелени, листопадни гори, предимно от европейски и европейско-азиатски произход.

Евксинска провинция

В изграждането на растителната покривка участват европейски и евроазиатски флорни елементи. Характерни са евксинските флорни елементи /около 40 вида/, степни елементи /около 20 вида/, средиземноморски /9 вида/ и илирийски елементи /8 вида/. От всички елементи 33 вида са ендемични за Балканския полуостров, от които 27 са от групата на македоно-тракийските, 6 вида са от илирийските флорни елементи, 12 вида са ендемични за българската флора, от които 10 вида са от македоно-тракийската и 2 са от илирийската група.

Западнокрайбрежен Черноморски окръг

Обхваща крайбрежната ивица на Черно море. Растителността и флорните елементи тук са разнообразни, поради различните микро- и мезоклиматични условия и характерни за тях екологични типове растения – псамофити, халофити, хазмофити, както и различни по отношение на режима на овлажнение – ксерофити, мезофити, хигрофити, хидрофити. Освен характерните за окръга евксински видове, тук са налице и множество степни елементи. По-значителни евксински флорни елементи са източен бук, източен горун, полски ясен и др. В този окръг има доста голямо влияние на степни флорни елементи, проникващи главно от североизток. Растителната покривка също е разнообразна. Преобладават ксеротермни дъбови гори с едификатори цер, благун, космат и вергилиев дъб, примесени с келяв габър, мъждрян и сребролистна липа.

Район Северно крайбрежие

Заема тясна крайбрежна ивица от нос Емине до границата с Румъния. Характеризира се с горска ксеротермна растителност, с доминиране на цер, космат и вергилиев дъб, най-често с примес на келяв габър, мъждрян и сребролистна липа. В крайбрежията на долните части на реките и техните устия са разпространени лонгозни гори с доминиране на полски ясен, на места с полски бряст, бяла топола, дръжкоцветен дъб, по-рядко черна елша. На мястото на ксеротермните горски екосистеми след унищожаването им се е настанила ксеротермна тревна растителност с доминиране в нея на степни флорни видове, някои от които се срещат само в този район на България. Такива са уникалната ароматна матиола (*Mattiola odoratissima*), бесерова змийска трева (*Goniolimon besseranum*), миска (*Jurinea stoechadifolia*), калиакренски игловръх (*Alyssum*

caliacrae), дребноцветна коча билка (*Nepeta parviflora*), ефедра (*Ephedra distachya*), лерхианов пелин (*Artemisia lerchiana*) и др. По стръмните бели сипеи над морето дъбилният шмак (*Rhus coryaria*) образува уникални съобщества, практически без аналог в България.

Евроазиатска степна и лесостепна област

Включва част от Северна и Североизточна България, където липсва същинска степна растителност, а само ксеротермни главно дъбови гори. Под влияние на човека горите са унищожени и на тяхно място се е настанила вторична тревна растителност.

Долнодунавска провинция

Характеризира се с остатъчни ксеротермни гори от космат и виргилиев дъб, цер и отчасти благун. Почти навсякъде в изграждането на горските екосистеми участва и келяв габър, мъждрян, драка, смрадлика и тревни съобщества с доминиране на садина, белизма, луковична ливадина и други ксеротермни тревни видове, включително и степни елементи.

Добруджански окръг

Заема крайграничната зона от Тутракан почти до брега на Черно море. В окръга се срещат български и балкански ендемити, най-вече македоно-тракийските флорни елементи /17 вида/ и 2 вида илирийски балкански ендемити. Най-голяма е групата на степните флорни елементи /20 вида/ - добруджанско коило (*Stipa lessingiana*), волжки горицвет (*Adonis wolgensis*), поповото прозорче (*Potentilla emili-popii*), синьосинкавото сграбиче (*Astragalus glaucus*), *Onobrychis tanaitica*, драка (*Paliurus spina-christi*), висока превара (*Scutellaria altissima*), източна превара (*S. orientalis*), бодлива руница (*Phlomis herba-ventis ssp. pungens*), лежащо енъовче (*Galium humifusum*), пясъчна метличина (*Centaurea arenaria*), разклонена раkitовица (*Tamarix ramosissima*), пясъчна самодивска трева (*Peucedanum arenarium*) и др. От македоно-тракийските флорни елементи балкански ендемити са *Allium trachypus*, източната ведрица (*Fritillaria pontica*), хаарбахиевото сграбиче (*Astragalus haarbachii*), кинжаловидно сграбиче (*A. giadiatus*), спрунерово клинавче (*A. spruneri*), тъполистна калугерка (*Nonea obtusifolia*), *N. atra*, родопски скален копър (*Seseli rhodopaeum*), лопен яйцевиднолистен (*Verbascum ovalifolium*), диекиановия лопен (*V. dieckianum*, *V. humile*), македонска какула (*Salvia ringens*), византийския балдаран (*Chaerophyllum byzantinum*), както и 4 български ендемита - нежна метличина (*Centaurea gracilentia*), хилядолистен воден морач (*Oenanthe millefolia*), влакнеста самодивска трева (*Peucedanum vitijugum*), тракийско омразниче (*Onosma thracica*). Илирийските балкански ендемити са само 2 вида – жълт зановец (*Chamaecytisus jankae*) и антериковидно варниче (*Asyneuma anthericoides*). Два вида са евксински - полски ясен (*Fraxinus oxycarpa*) и коленчато диво жито (*Aegilops geniculata*).

Добринчички район

Наред с посочените степни растения, тук се срещат и уникалната ароматна матиола (*Mattiola odoratissima*), бесерова змийска трева (*Goniolimon besseranum*), миска (*Jurinea stoechadifolia*), калиакренски игловръх (*Alyssum caliacrae*), дребноцветна коча билка (*Nepeta parviflora*), ефедра (*Ephedra distachya*), лерхианов пелин (*Artemisia lerchiana*) и др. По стръмните белисипеи над морето дъбилният шмак (*Rhus coryaria*) образува уникални съобщества, практически без аналог в България.

Животински свят

Фауната в разглеждания район попада в два зоогеографски района – Добруджански фаунистичен район и Крайчерноморски фаунистичен район Добруджански фаунистичен район В него преобладават степните фаунистични видове /лалугер, хомяк, заек, степен орел/, едри хищници /вълк, лисица/ и дребни хищници /пъстрият и степният пор/, както и типични степни елементи (многоножки, скакалци). Гнездящите птици имат най-голямо сходство с тези от Черноморското крайбрежие.

Крайчерноморски фаунистичен район

Обхваща крайбрежната ивица. Фауната на района е невероятно богата. Срещат се много костенурки (*Testudo graeca*), жълтокоремник (*Ophisaurus apodus*), редки насекоми и десетки видове птици, както следва:

- Видове по чл. 6, ал. 1, т. 3 от Закона за биологичното разнообразие:

Черногуш гмуркач (*Gavia arctica*), Обикновен буревестник (*Puffinus yelkouan*), Розов пеликан (*Pelecanus onocrotalus*), Среден корморан (*Phalacrocorax aristotelis desmarestii*), Черен щъркел (*Ciconia nigra*), Бял щъркел (*Ciconia ciconia*), Орел рибар (*Pandion haliaetus*), Осояд (*Pernis apivorus*), Черна каня (*Milvus migrans*), Червена каня (*Milvus milvus*), Морски орел (*Haliaeetus albicilla*), Белоглав лешояд (*Gyps fulvus*), Орел змияр (*Circus gallicus*), Тръстиков блатар (*Circus aeruginosus*), Полски блатар (*Circus cyaneus*), Степен блатар (*Circus macrourus*), Ливаден блатар (*Circus pygargus*), Малък креслив орел (*Aquila pomarina*), Малък орел (*Hieraetus pennatus*), Късопръст ястреб (*Accipiter brevipes*), Белоопашат мишелов (*Buteorufinus*), Вечерна ветрушка (*Falco vespertinus*), Средиземноморски сокол (*Falco eleonora*), Сокол скитник (*Falco peregrinus*), Ловен сокол (*Falco cherrug*), Сив жерав (*Grus grus*), Ливаден дърдавец (*Crex crex*), Турилик (*Burhinus oedipnemos*), Малка черноглава чайка (*Larus melanocephalus*), Гривеста рибарка (*Sterna sandvicensis*), Бухал (*Bubo bubo*), Козодой (*Caprimulgus europaeus*), Синявица (*Coracias garrulus*), Сирийски пъстър кълвач (*Dendrocopos syriacus*), Дебелоклюна чучулига (*Melanocorypha calandra*), Късопръста чучулига (*Calandrella brachydactyla*), Горска чучулига (*Lullula arborea*), Полска бърбрица (*Anthus campestris*), Червеногърба сврачка (*Lanius collurio*), Черночела сврачка (*Lanius minor*), Черногърбо каменарче (*Oenanthe pleschanka*), Ястребогушо коприварче (*Sylvia nisoria*), Голям маслинов присмехулник (*Hippolais olivetorum*), Градинска овесарка (*Emberiza hortulana*);

- Видове по чл. 6, ал. 1, т. 4 от Закона за биологичното разнообразие:

Голям ястреб (*Accipiter gentilis*), Малък ястреб (*Accipiter nisus*), Обикновен мишелов (*Buteo buteo*), Северен мишелов (*Buteo lagopus*), Черношипа ветрушка (Керкенец) (*Falco tinnunculus*), Сокол орко (*Falco subbuteo*), Речен дъждосвирец (*Charadrius dubius*), Пчелояд (*Merops apiaster*).

На територията на община Шабла биоразнообразието е изключително богато. Срещат се основни европейски типове местообитания. Към тях се прибавят значителен брой уникални и представителни съобщества и екосистеми. От изключителен интерес е високото ниво на ендемизъм - видове, намиращи се само тук и никъде другаде по света, както и множеството редки видове, голяма част от които са включени в световния списък за глобално застрашените от изчезване видове. Сериозна заплаха за биоразнообразието представляват пожарите, неконтролираното събиране на ядливи гъби и билки, браконьерството и изсичането на горите за огрев. За подобряване състоянието на околната среда и съхраняване на природните дадености е необходимо да се прилагат инициативи за повишаване екологичната култура на населението.

6. Административен и финансов капацитет на общинската администрация за реализация на ПИРО

Административният капацитет тук се разглежда като способност на администрацията като цяло и на нейните структури и служители да изпълняват нормативно възложените им задачи и да организират и реализират заложените мерки, дейности и проекти в ПИРО.

Общинска администрация – Шабла осъществява предоставянето на административни услуги на физическите и юридическите лица при спазване на принципите на законност, бързина,

достъпност и икономичност на производството и в съответствие с изискванията за качествено и удобно за гражданите обслужване.

Община Шабла разполага с добре изградена административна структура и има нужния човешки ресурс и капацитет за изпълнение на Плана за интегрирано развитие за периода 2021-2027 г. Конкретните правомощия, компетенции, задължения и отговорности на служителите във всички дирекции, отдели и звена са посочени в Устройствения правилник на Общинска администрация – Шабла и в длъжностните характеристики за съответните щатни бройки. За увеличаване на експертния потенциал, за повишаване квалификацията и капацитета на общинските служители са реализирани програми и ежегодно са провеждани различни обучения.

Общинската администрация е Обща и Специализирана.

Общата администрация е организирана в Дирекция „Административно-правно и информационно обслужване, финанси и бюджет“.

Специализираната администрация е организирана в Дирекция „Устройство на територията, строителство и икономическо развитие“ и Дирекция „Хуманитарни дейности“.

В Общината е създадена много добра организация за прилагане и изпълнение на ОПР 2014-2020 г. от гледна точка на планирани и реализирани дейности, вътрешен мониторинг и контрол, привличане на средства от фондовете на ЕС и други програми. Доказателство за това са одобрените и изпълнени през периода 2014-2020 г. общински проекти, финансирани от различни Оперативни програми, Програмата за развитие на селските райони и други български и международни донорски програми.

По информация от ДФЗ за периода 2014-2020 г. по частните мерки на ПРСР 2007-2013 г. и ПРСР 2014-2020 г. за територията на община Шабла са реално финансирани общо 21 проекта на обща стойност 1 797 216 лева. Проектите допринасят значително за развитие на селското стопанство в общината и са предимно насочени към подпомагане полупазарни стопанства, на млади фермери, модернизация на земеделските стопанства и разнообразяване към неземеделски дейности в селските райони.

Финансовият капацитет се разглежда от гледна точка на способността на Общината да генерира собствени приходи и да реализира самостоятелно или да съ-финансира заложените в ПИРО мерки, проекти и дейности.

Шабла е община с общ годишен бюджет около 9 млн. лева. Въпреки сравнително добрия финансов капацитет, общината има значителни разходи и няма възможност за самостоятелно изпълнение и съфинансиране на големи инфраструктурни проекти и дейности. Възможностите за съ-финансиране и/или самостоятелно изпълнение на проектите, заложените в ПИРО 2021-2027 г. са ограничени, предвид тенденциите на демографска криза и икономически упадък и др, което води до постепенно намаляване на собствените приходи в общинския бюджет и увеличава зависимостта от субсидии и целеви средства от държавата.

Общият размер на Бюджета на Шабла за 2021 година 9 510 465 лева, както следва:

По прихода в размер на 9 510 465 лева, в това число:

1.1.1. Приходи с държавен характер в размер на 4 437 962 лева

1.1.2. Приходи с местен характер в размер на 5 072 503 лева, в това число: Данъчни приходи в размер на 830 000 лева; Неданъчни приходи в размер на 1 960 990 лева; Целева субсидия за финансиране на капиталови разходи в размер на 476 100 лева; Субсидии, трансфери и други приходи – 1 805 413 лева.

По разхода в размер на 9 510 465 лева, както следва.

1.1.1. Държавни дейности в размер на 4 437 962 лева;

1.1.2. Дофинансиране на държавни дейности в размер на 424 765 лева;

1.1.3. Местни дейности в размер на 4 647 738 лева.

Бюджетът на Община Шабла за 2021 г. по план е с 2 521 585 лева повече спрямо 2020 г. Бюджетът на общината за 2020 г. е 6 988 880 лева, а през 2019 г. е 6 458 145 лева. Въпреки увеличението на очакваните приходи в общинския бюджет, разходите също нарастват и Общината няма свободни средства за финансиране на мащабни инвестиционни проекти.

За изпълнението на Плана за интегрирано развитие за периода 2021-2027 г. следва да се търсят източници на средства извън общинския бюджет – Оперативни програми, финансирани от фондовете на ЕС, Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони, Програми за трансгранично сътрудничество, Програми на българските министерства и други. Като алтернативи за съ-финансиране на проекти могат да се ползват кредити от фонд „ФЛАГ”, краткосрочни банкови заеми, целеви субсидии и помощи от държавния бюджет.

Община Шабла разполага с нужния опит и човешки ресурси за изпълнение на предвидените дейности и мерки в Плана за интегрирано развитие за периода 2021-2027 г., но е с ограничен финансов ресурс за самостоятелно финансиране на големи обекти и проекти. За изпълнението на ПИРО 2021-2027 г. са важни и частните проекти и инвестиции на местния бизнес и НПО, които също създават условия за икономическо съживяване на района.

7. SWOT- анализ

SWOT-анализът като качествен аналитичен и прогностичен метод дефинира действието на вътрешните и външните фактори за развитие на територията и възможностите за избор на подходяща стратегия за постигане на целите на ПИРО. При разработването на SWOT-анализа, спазвайки принципа за интегриран подход, отделните му елементи са разгледани в тяхната цялост и взаимодействие.

SWOT-анализът е обективно следствие от социално–икономическия анализ и представя в обобщен вид изводите от проучването на състоянието и потенциала за развитие на общината. Той служи за основа при обосноваването на конкретни цели, приоритети и мерки в стратегическата част на ПИРО. Приложима е общата матрица за този вид анализи, отразяваща взаимодействието на вътрешните фактори (силни и слаби страни) и външните фактори (възможности и заплахи).

SWOT- анализът включва оценка на вътрешните фактори, чрез която се идентифицират силните и слабите страни на община Шабла, оценка на външните фактори на обкръжаващата среда, които очертават благоприятните възможности и потенциални заплахи за развитието на общината. Тъй като SWOT- анализът се явява обобщаващият фундамент на плановете за развитие, в него са отразени съществуващите проблеми (местни и външни за територията), които са свързани с глобални тенденции или екологични проблеми (демографска и икономическа криза, промени в климата, загуба на биоразнообразие и др.).

В резултат от направения SWOT – анализ се предлага типа стратегия, която е най-подходяща да реализира Общината през новия програмен период 2021-2027 г.

Силни страни	Слаби страни
<ol style="list-style-type: none"> Гранично географско положение – ГКПП Дуранкулак, главен път Румъния – Турция (Е87), възможност за трансгранични връзки с Република Румъния. Излаз на Черно море, дълги плажни ивици, уникални условия за развитие на туризъм. Богати природни дадености – защитени 	<ol style="list-style-type: none"> Демографска криза – трайно намаляване и застаряване на населението. Отдалеченост от големи административни центрове, летища и пристанища. Малък брой на предприятията, нисък дял на инвестициите и сравнително висок процент на безработица

<p>зони и биоразнообразие- животински и растителни видове със световно значение.</p> <p>4. Наличие на термални минерални извори и солено езеро-лагуна “Шабленската Тузла” с уникална по своя състав лечебна кал.</p> <p>5. Значителен дял на обработваемите земи и благоприятни условия за развитие на биологично земеделие и животновъдство.</p> <p>6. Запазена и чиста околна среда – липса на сериозни промишлени източници на замърсяване.</p> <p>7. Добре развита селищна мрежа.</p> <p>8. Изградена техническа, транспортна и социална инфраструктура.</p> <p>9. Богато културно наследство и запазени традиции</p>	<p>4. Относително амортизирана техническа и транспортна инфраструктура.</p> <p>5. Неоползотворен туристически ресурс и липса на разнообразие на икономическите сектори.</p> <p>6. Ограничен брой цифрови обществени, социални, образователни и бизнес услуги.</p> <p>7. Ограничени възможности на общинския бюджет.</p> <p>8. Липса на канализация и ПСОВ в малките населени места.</p>
<p>Възможности</p>	<p>Заплахи</p>
<p>1. Значителен потенциал за развитие на интегриран туризъм – морски, еко-, културно-исторически, здравен, селски, спортен, лов и риболов</p> <p>2. Развитие на активи търговско - икономически връзки с Република Румъния.</p> <p>3. Подобряване на инвестиционния климат, привличане на инвеститори и съживяване на икономиката.</p> <p>4. Добри условия за развитие на биологично земеделие, растениевъдство, животновъдство и преработвателна промишленост с висока добавена стойност.</p> <p>5. Повишаване конкурентоспособността на МСП чрез технологично обновяване и иновации. Създаване на логистични бази.</p> <p>6. Усъвършенстване на партньорството със съседни общини, бизнеса и НПО при подготовка и реализиране на интегрирани проекти.</p> <p>7. Добър потенциал за използване на ВЕИ - вятърна и слънчева енергия.</p> <p>8. Използване на възможностите за интегрирано развитие на административния център и малките населени места.</p> <p>9. Адаптиране на образователната система към изискванията на пазара на труда.</p> <p>10. Мобилност на населението по отношение прилагането на труд и ползването на услуги.</p>	<p>1. Задълбочаване на дисбаланса в териториалното разпределение на населението и заплахата от изчезване на малки населени места.</p> <p>2. Продължаващо намаляване и застаряване на населението и отрицателен естествен и механичен прираст.</p> <p>3. Задълбочаване на икономическия упадък и риск от социална нестабилност.</p> <p>4. Продължаващ недостиг на образована и квалифицирана работна сила.</p> <p>5. Задълбочаване на неравенствата в социално-икономическото и културното развитие на административния център и селата.</p> <p>6. Увеличаваща се зависимост на общинския бюджет от централната власт поради липса на собствени приходи.</p> <p>7. Посегателства върху природните и културно - исторически дадености (браконьерство, иманярство и др.).</p> <p>8. Замърсяване на околната среда от антропогенни или други фактори.</p> <p>9. Засилване на зависимостта на района от климатичните промени.</p>

ЧАСТ II. ВИЗИЯ, СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 Г.

1. Място и роля на ПИРО в системата от стратегически и програмни документи

От особено важно значение е ПИРО да бъде разработен и прилаган като част от общата система от стратегически и програмни документи на европейско, национално и регионално ниво. Формулирането на визия, стратегически цели и приоритети на общинския план за интегрирано развитие от една страна трябва да отговарят на идентифицираните нужди и проблеми в целевата територия, а от друга да бъдат изцяло съгласувани и да допринасят за постигане на целите на документите от по-високо йерархично ниво.

Планът за интегрирано развитие на община Шабла (ПИРО) определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво интегрирано регионално и местно развитие на територията в контекста на идентифицираните проблеми и потребности на развитието и стратегическия пакет от регионални, национални и документи на ЕС, формиращи основните политики на развитието през програмен период 2021- 2027 г.

Изготвеният социално-икономически анализ определи ключовите проблеми и нужди за развитието на община Шабла. Като най-сериозни сред тях се открояват:

Преодоляването на демографската криза, намаляване, застаряване на населението, отрицателен естествен прираст и продължаваща миграция на младите хора.

Икономическата активност, както развитието на малкия и средния бизнес дават основата за заетостта, доходите и мотивацията на населението да остане да живее и работи в общината. Необходима е целенасочена подкрепа за местните фирми, както и за привличането на външен инвестиционен ресурс, който да подпомогне икономическото съживяване на района. Това следва да бъде съчетано с приоритетно преодоляване на технологичната изостаналост и недостатъчната иновационна активност на действащите местни предприятия, за да могат те да станат конкурентноспособни в дългосрочен план. Също така, добре развитият местен сектор на селското стопанство и значителните ресурси и възможности за развитие на туризма, следва да бъдат подкрепени и да повишат своята регионална добавена стойност, като се насърчават интегрираните проекти и дейности в тези сфери, вкл. със съседни общини.

Фокусът при развитието на институционалната среда следва да бъде поставен върху подобряване на условията за правене на бизнес, чрез създаването на логистични бази и индустриални зони.

Основна слабост в община Шабла остава ниското ниво на образование и квалификация на голяма част от работещите и безработните. Ако тези фактори не бъдат овладяни, значителни части от територията на района няма да могат да се включат успешно в икономическите процеси и да отговорят на предизвикателствата на новото индустриално и цифрово развитие. В този контекст, от особено значение е поставянето на фокуса върху подобряването на образователната и социалната инфраструктура, подпомагането на процеса на трудова интеграция, чрез повишаване на квалификацията, съобразно изискванията на местните пазари на труда.

Трансграничното географско положение на общината и подобряването на транспортната свързаност и достъпност са два от факторите, които могат значително да подпомогнат развитието на всички останали елементи и системи (бизнеса, инвеститорите, мобилността на гражданите и работната сила и т.н.). Затова, приоритетно следва да се вложат ресурси в значително подобряване както на транспортната, така и на техническата и телекомуникационна инфраструктура.

Едновременно с това, следва да се фокусират усилията за развитие на трансграничното и териториалното сътрудничество, както и да се използва потенциала за интегрирано развитие на града и прилежащите към общината малки населени места за преодоляване на различията. Всички тези мерки следва да бъдат съобразени с адекватни дейности по опазване на околната среда и биоразнообразието и превенция на рисковете от изменението на климата, природни бедствия, аварии и катастрофи.

Рамката на стратегическите приоритети на ПИРО на община Шабла трябва да се съобрази и да допринесе за изпълнението на целите за развитие на страната, заложи в новите документи, както и целите на европейската политика за сближаване през периода 2021-2027 г. Новите елементи при програмирането на политиката на сближаване 2021-2027 г. на ЕС включват следното изискване - всички национални приоритети за развитие трябва да бъдат пряко свързани с набор от пет основни цели на политиките (ЦП), адресирани от общия регламент, върху които фондовете на ЕС ще съсредоточат своята подкрепа:

ЦП 1 - По-интелигентна Европа чрез насърчаване на иновативния и интелигентен икономически преход;

ЦП 2 - По-зелена, нисковъглеродна Европа чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, приспособяване към изменението на климата и превенция и управление на риска;

ЦП 3 - По-добре свързана Европа чрез подобряване на мобилността и регионалната свързаност на ИКТ;

ЦП 4 - По-социална Европа — реализиране на европейския стълб на социалните права;

ЦП 5 - Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на всички видове територии.

Прилагането на подход за използването на интегрирани териториални инвестиции продължава да бъде актуален в новата политика на сближаване, както и пълното използване на местния потенциал за развитие на регионите и общините.

На базата на направен социално-икономически анализ за развитието на България за периода 2007-2017 г. са открити следните приоритети и под-приоритети за новия програмен период:

Фигура 10: Национални приоритети и под-приоритети през периода 2021-2027 г.

Наука и иновации за конкурентоспособност - Основната цел на този приоритет е повишаването на конкурентоспособността на българската икономика и реструктурирането ѝ в икономика, базирана на знанието и интелигентния растеж.

Образование и обучение за високо квалифицирана работна сила - Основната цел на този приоритет е формирането и повишаване качеството на човешкия капитал, като основен фактор на производството.

Подобряване на свързаността и цифровизация на икономиката - Приоритетът е насочен към осигуряване на предпоставки за повишаването на конкурентоспособността на икономиката, каквито са по-добрата институционална и бизнес среда и дигитализирането на икономиката.

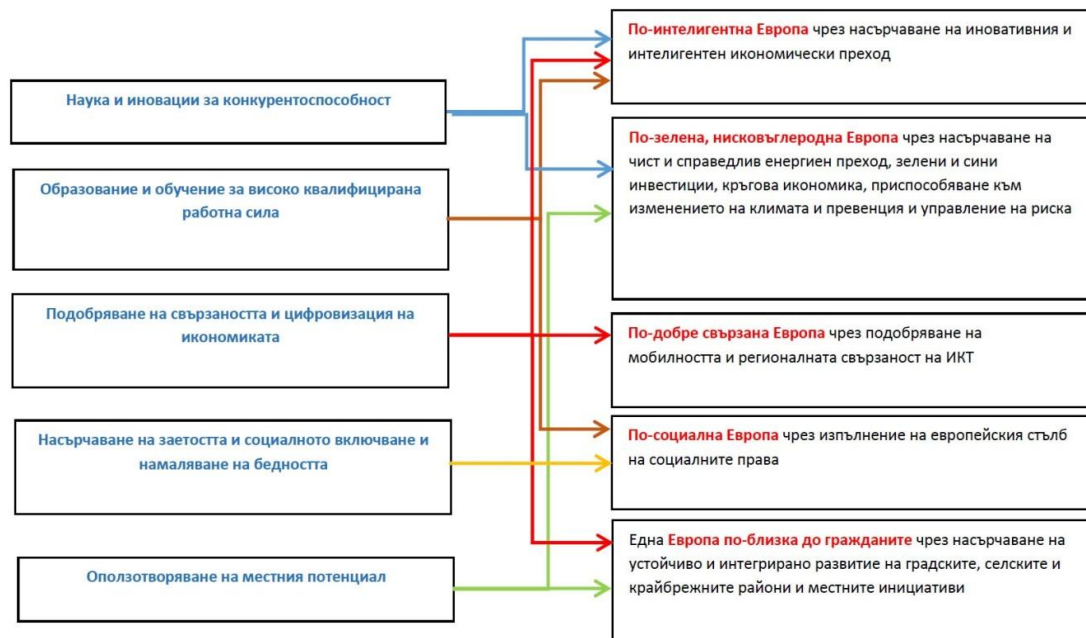
Насърчаване на заетостта и социалното включване и намаляване на бедността - Основната цел на този приоритет е подпомагане реализацията на пазара на труда и активното приобщаване на уязвими групи в заетост и социално включване, чрез повишаване на възможностите им за започване на работа, подобряване на уменията, насърчаване на социално-икономическата им интеграция, подобряване на достъпа им до качествени социални услуги и преодоляване на тежките материалните лишения и лошите жилищни условия.

Оползотворяване на местния потенциал - Този приоритет има изключително териториална насоченост, като се следва т.нар. териториален подход, в основата на който стои районът със своите специфични дадености и потребности.

В допълнение, националната политика през периода 2021-2027 г. ще включва и целенасочени действия по следните хоризонтални политики:

- **Хоризонтална политика 1:** Действия, свързани с климата;
- **Хоризонтална политика 2:** Преференциални проекти в изостанали райони;
- **Хоризонтална политика 3:** Сигурност и миграция.

Фигура 11: Връзка между националните приоритети и основните цели на Политиката за сближаване на ЕС през периода 2021-2027 г.

Националната програма за развитие „България 2030“ е рамков стратегически документ от най-висок порядък в йерархията на националните програмни документи, детерминиращ визията и общите цели на политиките за развитие във всички сектори на държавното управление, включително техните териториални измерения. Документът определя визията за развитие на България до 2030 г., три стратегически цели, за чието изпълнение групира пет области (оси) на развитие и 13 национални приоритета.

Национална визия:

През 2030 г. България е държава с висок жизнен стандарт и конкурентноспособна, нисковъглеродна икономика. Страната разработва и внедрява иновации във всеки сектор на икономиката, адаптирайки се към променящия се свят чрез своето високообразовано, креативно, солидарно и здраво общество. То представлява плодородна почва за идеи и притегателна сила за инвестиции и човешки капитал. Уникалните културни и природни дадености на българските региони се оползотворяват отговорно и устойчиво. Те са интегрирани помежду си и със света посредством високоскоростни пътни и оптични връзки, утвърждавайки мястото на страната като кръстопът на идеи и блага в Европа и отвъд. Българският гражданин играе активна роля в бъдещето на своята държава, има богати възможности за личностно и професионално развитие и живее в справедливо и толерантно общество, в което гласът му се чува.

Основни цели

Определени са 3 основни цели на националната политика за развитие:

1. Ускорено икономическо развитие
2. Демографски подем
3. Намаляване на неравенствата

Оси на развитие

Реализирането на стратегическите цели е предвидено посредством целенасочени политики и интервенции, групирани в пет взаимосвързани и интегрирани оси на развитие:

1. Иновативна и интелигентна България
2. Зелена и устойчива България
3. Свързана и интегрирана България
4. Отзивчива и справедлива България
5. Духовна и жизнена България

ОС 1 - Иновативна и интелигентна България - Тази ос акцентира върху повишаването на конкурентоспособността на българската икономика и трансформирането ѝ в икономика, базирана на знанието и интелигентния растеж. В рамките на тази ос са определени три национални приоритета:

1. Образование и умения
2. Наука и научна инфраструктура
3. Интелигентна индустрия.

ОС 2 Зелена и устойчива България - Основният фокус на тази ос е устойчивото управление на природните ресурси, позволяващо задоволяване на текущите нужди на икономиката и обществото, при запазване на екологичната устойчивост, така че тези потребности да могат да продължат да бъдат удовлетворявани и в дългосрочен план. Определени са три национални приоритета за реализацията на тази ос:

1. Кръгова и нисковъглеродна икономика
2. Чист въздух и биоразнообразие
3. Устойчиво селско стопанство

ОС 3 Свързана и интегрирана България - Осигуряването на предпоставки за повишаването на конкурентоспособността и устойчивото развитие на районите на страната, каквито са подобряването на транспортната и цифрова свързаност, както и насърчаването на местното развитие, стъпвайки на специфичния местен потенциал, определя политиките, включени в тази ос. Три национални приоритета синтезират основните въздействия:

1. Транспортна свързаност
2. Цифрова свързаност
3. Местно развитие

ОС 4 Отзивчива и справедлива България - Тази ос е фокусирана върху изграждането на ефективни и отговорни публични институции. Специален акцент на политиката върху групите и индивидите в неравностойно положение ще позволи постигане на по-включващ и по-устойчив растеж и споделен просперитет за всички. Определени са два национални приоритета, адресиращи нейното изпълнение:

1. Институционална рамка
2. Социално включване

ОС 5 Духовна и жизнена България - Политиките ще адресират подобряването на здравния статус на населението, като ключов детерминант на качеството на живот, но също и като необходимо условие за включването му в заетост и социална активност, както и духовни потребности на индивида да осигури предпоставки за превръщането му в творческа и пълноценна личност. Дейностите по изпълнението на тази ос са групирани в два национални приоритета:

1. Здраве и спорт
2. Култура, наследство и туризъм

ПИРО на община Шабла следва да бъде съгласуван с приетата визия, приоритети и цели, които определят рамката за реализация на Интегрираната териториална стратегия за развитие на Североизточен район. Визията за развитие на СИР е следната:

„Отворена към Черно море и света българска територия, съхранила богатата история и материална култура, плодородна земя, човешки капитал, развита инфраструктура, туристически имидж и насочила своя специфичен потенциал за постигане на общ икономически напредък и подобро качество на живота”

Определени са следните три приоритети за развитие на района:

Приоритет 1: Повишаване динамичността на района в глобален мащаб.

Приоритет 2: Постигане на равен достъп до качествено образование, здравеопазване и социални услуги. Социално включване.

Приоритет 3: Териториално развитие и сближаване.

Съгласно Закона за регионалното развитие, Планът за интегрирано развитие на община (ПИРО) определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината и връзките ѝ с други общини в съответствие с интегрираната териториална стратегия за развитие на региона за планиране от ниво 2 (ИТСР) и общия устройствен план на общината (ОУП).

В тази част на ПИРО на община Шабла за периода 2021-2027 г. се определя стратегията за реализация на плана, която обхваща и проследява взаимовръзката между формулираните визия, определените стратегически цели на развитието и свързаните с тях приоритети за действие, които ще бъдат реализирани посредством изпълнението на програмата за реализация (предвидения пакет от мерки и дейности, включващ подготовката, финансирането и изпълнението на конкретни проекти). ПИРО съдържа визия за развитието на общината, стратегически цели, както и приоритети, насочени към потенциала за развитие на територията със съответни мерки към тях. Използването на интегриран подход за планиране на регионалното и пространственото развитие

на общината изисква целите и приоритетите да бъдат съгласувани и да предвиждат взаимодействието с факторите, условията и потенциала за специфичното развитие, мрежата от населени места и отделните сектори (индустрия, транспорт, екологична инфраструктура, туризъм, аграрни дейности и др.), залегнали в Общия устройствен план.

2. Визия

Визията е консолидирана, обобщена представа/желание на местната общност за стандарта на живот и качествата на средата, която изгражда, поддържа и обитава.

Визията дава характеристики на специфичния потенциал на общината и насоките за бъдещото ѝ дългосрочно развитие. Тя отразява перспективите пред глобалното, регионалното и пространственото интегриране на територията, на основата на икономическите и социалните фактори и ресурси, като отчита възможностите за преодоляване на различията между градските и селските райони.

Визията за развитие на община Шабла е с перспектива отвъд хоризонта на 2027 г. и формулирана така:

„Община Шабла – интегриран граничен туристически Черноморски район с уникално природно и културно наследство, конкурентоспособна икономика, привлекателно място за инвестиции и иновации с високообразован човешки капитал.“

Визията за развитие на община Шабла е съгласувана с визията на Общинския план за развитие на общината за периода 2014-2020 г., визията на Интегрираната териториална стратегия за развитие на Североизточен район и визията на Националната програма за развитие „България 2030“. За постигане на визията трябва да се разработват и внедряват иновации във всички сектори на местната икономика, като същевременно се инвестира в образование и повишаване квалификацията на човешкия капитал. Културните и природни дадености на общината трябва да се оползотворяват отговорно и устойчиво за привличане на инвестиции и развитие на туризма. Общината трябва да се интегрира със света посредством достъпни и удобни пътни и високоскоростни оптични връзки, утвърждавайки мястото си в региона и използвайки предимствата на трансграничното си географско положение. Гражданите трябва да играят активна роля в бъдещето на своята община и да имат богати възможности за личностно и професионално развитие. За изпълнение на тази визия е нужно да се използват възможно най-ефективни, икономически средства и да се насърчава поведение, което води до успешно развитие и хармония между човека и природата. За реализирането на визията ще се разчита на местните ресурси и потенциал, които с помощта на привлечени инвестиции и финансовите инструменти на ЕС, ще се превърнат в конкурентни предимства за общината.

Постигането на желаната визия следва да се осъществи чрез определените стратегически цели, подкрепени от адекватни приоритети, мерки и дейности.

3. Пакет от стратегически цели, приоритети и мерки

Целите и приоритетите на Плана за интегрирано развитие на община Шабла са определени в съответствие с целите и приоритетите на стратегическите документи за национално, регионално и пространствено развитие на по-високите нива, като се обвързват с постигането на конкретни резултати за територията на общината.

Целите на плана отразяват насоките за национално и регионално развитие, като ги пречупват през призмата на местния потенциал и съсредоточават върху решаването на конкретните проблеми на общината. Основа на дефинираните цели и приоритети е направеният социално-икономически и SWOT - анализ и разкритите основни специфики, проблеми и ключови фактори, стимулиращи и спъващи местното развитие.

Следвайки принципите на съгласуваност и приемственост при формулиране на пакета от цели и приоритети на ПИРО са взети под внимание стратегическите насоки за изпълнение, заложи в Интегрираната териториална стратегия за развитие на СИР 2021-2027 г. и са представени мерки и дейности, надграждащи постигнатите резултати и въздействия от ОПР на община Шабла 2014-2020 г., отчитайки спецификата на новите условия за интегрирано местно и регионално развитие.

Планът за интегрирано развитие на община Шабла за периода 2021-2027 г. поставя следните стратегически цели:

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1: Ускорено икономическо развитие, чрез ефективно използване на ресурсите и туристическия потенциал, привличане на инвестиции, иновации и нови технологии за повишаване на конкурентоспособността.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2: Демографски подем, насърчаване на образованието, социалното включване, духовно развитие, съхранени традиции и културно наследство.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3: Интегрирано териториално развитие и намаляване на неравенствата, чрез комплексно подобряване на транспортната и цифрова свързаност и достъпност, обновяване на инфраструктурите, енергийна ефективност и опазване на околната среда.

Комплексът от приоритети, мерки и дейности за реализацията на стратегическите цели на ПИРО следва да бъде насочен в няколко основни области на въздействие, както следва:

- Подобряване на бизнес средата и насърчаване на икономическия растеж – привличане на инвестиции, иновации, по-висока заетост, доходи и жизнен стандарт.
- Съхраняване на демографския потенциал, образователно и духовно развитие на човешките ресурси, със специална грижа към младите и хората в неравностойно положение – социално включване, увеличаване броя на младежите с висше образование и задържането им за живот и работа в общината.
- Подобряване на средата на обитаване и интегрирано териториално развитие – по-добра транспортна и цифрова свързаност и достъпност на населените места в общината, подобрена инфраструктура, качествени услуги, запазване и утвърждаване на природното богатство и културно-историческото наследство.

На тази база са изведени пет приоритета всеки, от които ще се изпълнява, чрез съвкупност от мерки и дейности, обобщени в Програмата за реализация на ПИРО 2021-2027 г. Ограниченият брой ключови приоритети, отразяват избрания фокус и специфика за развитие. Приоритетите ще се изпълняват под формата на конкретни проекти, обезпечени с човешки, финансови и технически ресурси и съобразени с капацитета и възможностите за изпълнението им.

Ключови Приоритети на ПИРО на община Шабла 2021-2027 г.:

Приоритет 1 – Засилване на конкурентните позиции на общината, устойчив, иновативен и интелигентен икономически растеж, базиран на местните ресурси, подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството.

Приоритет 2 - Насърчаване на зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, чиста околна среда, приспособяване към изменението на климата, превенция и управление на риска.

Приоритет 3 – Демографски подем, добро образование, професионално развитие и нови знания за успешна реализация, заетост и висок жизнен стандарт.

Приоритет 4 – Електронно управление, администрация близо до гражданите и предоставяне на качествени и достъпни административни, здравни, социални и културни услуги.

Приоритет 5 – Достъпност и свързаност, чрез подобряване на инфраструктурата, мобилността, телекомуникациите, цифровизация и интегрирано развитие на всички видове територии.

Приоритетите, дефинирани в ПИРО са в съответствие с предвижданията на стратегическите документи от по-високо йерархично ниво, но съобразени със спецификите на общината и конкретните нужди и проблеми на целевата територия и нейните граждани.

Приоритетите на ниво ПИРО логически произтичат от изводите на аналитичната част на документа, като се фокусират върху конкурентните предимства на общината. Всеки от приоритетите е свързан с постигането на съответна стратегическа цел и детайлизира насоките за нейното изпълнение. Целта е да се постигне концентрация и осезаем ефект на база на конкретните потенциали и местни специфики, а не да се формулират твърде общи и универсални цели и приоритети.

Реализирането на стратегическите цели и приоритети следва да стане в условията на тясно взаимодействие и партньорство между местните власти, бизнеса и НПО. Необходимо е да се използват всички възможности за съвместни проекти и дейности, включително в условията на междуобщинско и трансгранично сътрудничество.

Постигането на всеки приоритет е свързано с изпълнението на пакет от мерки и дейности, финансирани от различни източници, описани подробно в Програмата за реализация на ПИРО.

Приоритет 1 – Засилване на конкурентните позиции на общината, устойчив, иновативен и интелигентен икономически растеж, базиран на местните ресурси, подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството.

Първият приоритет е насочен към развитие на местната икономика с акцент върху постигането на устойчив, иновативен и интелигентен икономически растеж, базиран на местните ресурси, подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството. Приоритетът кореспондира напълно с първия приоритет в Интегрираната териториална стратегия за развитие на Североизточен район и специфичните цели към него, ориентирани към: развитие на интелигентна индустрия с потенциал за висок растеж, цифровизация на икономиката, оползотворяване на специфичния местен потенциал, подобряване на пазарната ориентация и повишаване на конкурентоспособността.

ЕК е определила бюджет от 10 милиарда евро, заделени от програмата за научни изследвания на ЕС „Хоризонт Европа“, за научно-изследователски проекти и проекти за иновации в областта на хранително-вкусовата промишленост, селското стопанство, развитието на селските райони и биоикономиката. В този контекст приоритетните дейности в Североизточен район са насочени към подпомагане на земеделските производители и МСП за по-широко използване на познанията и иновациите.

Стратегическите направления, свързани с този Приоритет 1 на ПИРО на община Шабла са насочени към развитие на биоземеделие и животновъдство, на нови екологични промишлени

производства и пълноценно използване на туристическите ресурси на общината, ориентирани към създаване на заетост и работни места. Приоритетни за развитие до 2027 г. са секторите: туризъм, селско стопанство и лека преработвателна промишленост, като традиционни икономически отрасли с най-голям потенциал за община Шабла.

Това приоритетно направление е свързано с обединяване на усилията на местния бизнес, на местната власт и на цялата общественост за повишаване на привлекателността на общината като място за инвестиции и предприемачество. Необходимо е постигане на иновативно, ефективно използване на ресурсите и конкурентоспособно производство, като се стимулират частните инвестиции и се обърне внимание на подготовката на квалифицирана работна ръка, отговаряща на потребностите на пазара на труда.

Подпомагането на инвестиционния интерес към нови производства с по-висока добавена стойност ще повиши доходите на населението и ще ограничи трудовата миграция.

Приоритетни трябва да бъдат инвестициите в сферата на туризма за утвърждаване на Шабла като популярна и предпочитана дестинация за морски, балнеоложки, екологичен, орнитоложки, културно-исторически и селски туризъм, привличаща български и чуждестранни туристи през цялата година.

В селското стопанство са необходими инвестиции за развитие на поливно земеделие, производство на плодове и зеленчуци и биологично животновъдство, както и в свързаните с тях преработвателни производства. Секторни интервенции могат да бъдат насочени и към лозарството и пчеларството. Съществуват предпоставки за създаване на микро, малки и средни предприятия в леката и хранително-вкусова промишленост и потенциал за разнообразяване на предлаганите форми на алтернативен туризъм в региона. Особено внимание трябва да бъде отделено на нуждите от по-нататъшна модернизация на селското стопанство, с цел повишаване на конкурентоспособността на земеделските стопани, развитие на нови животновъдни стопанства и свързани с тях малки месо и млеко преработвателни предприятия. Реализацията на продукцията може да се осъществява посредством активизиране на инвестиционния процес, сдружаване на производителите, изграждане на местни и/или регионални тържища, активен маркетинг и реклама на местните продукти. ПИРО предвижда мерки за модернизиране на производствените структури - фермерски стопанства и преработватели на селскостопанска продукция, както и внедряване на иновативни решения в земеделската практика и изграждане на подходяща инфраструктура.

Новият Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони /СПРЗСР/, който замества ПРСР в новия програмен период ще стимулира инвестиционния процес, чрез подкрепа, обхващаща материални и/или нематериални инвестиции в стопанствата.

С оглед ускоряване на растежа усилията ще бъдат фокусирани върху повишаване на предприемаческата активност на местно ниво за създаване на нови малки и средни предприятия в индустрията, услугите и туризма, от една страна, както и реализиране на дейности, свързани с привличането на нови външни инвестиции (местни и чуждестранни). По този начин създаването/привличането на нови предприятия ще има директен ефект върху повишаването на местната заетост, увеличаването на разполагаемите доходи на населението и засилването на тяхната мотивация да останат да живеят и работят в региона.

Недостатъчната конкурентоспособност на общинската икономика ще бъде подпомогната от политики за технологично развитие, иновации, реструктуриране към производства с висока

добавена стойност, финансирани от Оперативната програма за иновации и конкурентоспособност за периода 2021-2027 г.

Създаването на индустриални зони на регионален принцип ги прави подходящи за прилагане на подхода ИТИ (интегрирани териториални инвестиции) – интегрирани концепции, които ще бъдат изготвяни и изпълнявани в партньорство между различни местни заинтересовани страни с оглед постигане на максимален ефект върху съответната територия. Водещи общини при прилагане на този подход са допустимите бенефициенти по Оперативна програма за развитие на регионите в периода 2021-2027 г. Средства за създаване и разширяване на индустриални паркове и бизнес зони, включително за довеждаща инфраструктура са предвидени и в новия Национален план за възстановяване и устойчивост 2021-2024 г. Основната цел на този план е да способства за икономическото и социално възстановяване от кризата, породена от пандемията COVID-19. В преследването на тази цел в проекта в него са групирани набор от мерки и реформи, които да имат съществен принос към възстановяването на потенциала за растеж на икономиката и да го развият, като осигурят устойчивост на негативни външни въздействия. В дългосрочен план е поставено постигането на стратегическата цел за конвергенция на икономиката и доходите до средноевропейските. Същевременно Планът полага основите за зелена и цифрова трансформация на икономиката, в контекста на амбициозните цели на Зелената сделка на Европа.

Подкрепа за иновации в предприятията е планирано да бъде предоставяна и чрез подхода WOMP (Водено от общностите местно развитие). Проектите в изпълнение на подхода WOMP ще се реализират въз основа на интегрирани стратегии за местно развитие, които ще бъдат изготвяни и изпълнявани в партньорство между различни местни заинтересовани страни с оглед постигане на максимален ефект върху съответната територия. Чрез изпълнението на подобен вид проекти в рамките на подхода WOMP ще се създадат условия за въвеждане на интелигентни и ориентирани към новите технологии конкурентни местни предприятия.

Предвижда се прилагането на успешни модели на партньорство за интегрирани териториални инвестиции между общините и бизнеса за техни съвместни инициативи. Важно условие е съчетаването на икономическите цели в развитието с опазването на околната среда и разумното използване на културното материално и нематериално наследство в общината.

Мярка 1.1. Стимулиране на предприемачеството, инвестициите и иновациите⁹ **Дейности:¹⁰**

- Подобряване на бизнес средата за повишаване на инвестиционната и иновационната активност;
- Насърчаване на предприемачеството - подкрепа за създаване на нови и развитие на стартиращи предприятия;
- Насърчаване на производства със затворен цикъл – местни суровини – краен продукт;
- Подкрепа за производствени инвестиции в предприятията, вкл. подкрепа за семейни предприятия, предприятия от творческите индустрии и занаятите;

⁹ Изпълнението на тази мярка е подробно описано в раздел VI на ПИРО - Мерки за насърчаване на инвестициите.

¹⁰ Предложените дейности са препоръчителни, съгласувани с възможностите за финансиране от Оперативните програми и фондовете на ЕС за периода 2021-2027 г., с идентифицираните нужди и проблеми, ресурсите и потенциала на целевата територия. Конкретни проекти към всяка мярка са включени в Програмата за реализация на Плана за интегрирано развитие на община Шабла 2021-2027 г.

- Подкрепа за растеж и конкурентоспособност на МСП в рамките на нови/съществуващи индустриални зони и паркове, вкл. изграждане на производствена инфраструктура;
- Насърчаване на НИРД и иновации в предприятията с фокус към кръговата икономика и цифровата трансформация, системи за електронно разплащане, технологии, базирани на изкуствен интелект /ИИ/ и облачни платформи;
- Привличане на чуждестранни инвестиции и интернационализация на предприятията, интеграция на местни МСП в трансгранични и европейски технологични партньорства.

Мярка 1.2. Развитие на туризма като водеща индустрия, базирана на специфичните местни ресурси, уникалните природни и културни забележителности

Дейности:

- Развитие на туристическата инфраструктура и подобряване на транспортния достъп до туристически обекти и маршрути;
- Възстановяване и поддръжка на туристически обекти с историческо и културно значение, включително опазване и защита на материалното и нематериалното природно, историческо и културно наследство;
- Създаване на нови, обновяване и поддържане на съществуващите места за настаняване и подслон;
- Разнообразяване на туристическото предлагане с нови атракции, маршрути и услуги;
- Маркетинг на дестинациите с акцент върху по-значими културни и природни атракции чрез обмен на ноу-хау и добри практики в областта на туризма;
- Осигуряване на добре подготвени кадри за работа в туристическия сектор и повишаване качеството на обслужване в туризма.

Дейностите към тази мярка са подробно описани в раздел VII на ПИРО - Общинска програма за развитие на туризма.

Мярка 1.3. Развитие на модерно, устойчиво и диверсифицирано селско стопанство

Дейности:

- Модернизация и технологично обновяване на селското стопанство и инфраструктурата в отрасъла;
- Развитие на биологично земеделие и обучения в областта на биоикономиката;
- Създаване на нови продукти за биоиндустрията, нови биохимикали, биогориво, биофармацевтика и др.;
- Увеличаване на трайните насаждения (лозя, овощни градини и др.);
- Развитие на оранжерийно и полево зеленчукопроизводство;
- Модернизация, разширяване и внедряване на стандарти за качество в животновъдните обекти;
- Подобряване на професионалната подготовка и информираност на производителите;
- Подготовка на квалифицирана работна ръка за отделните подотрасли на аграрния сектор;
- Насърчаване сдружаването на производителите и кооперирането на участниците във веригата за реализация на земеделски продукти и храни;
- Насърчаване развитието на пчеларството.

Мярка 1.4. Устойчиво управление на горските ресурси

Дейности:

- Подобряване стопанисването на горите чрез увеличаване дела на отгледните сечи;
- Лесовъдски, агротехнически и биологични мероприятия и мерки за запазване на горските екосистеми, осигуряващи предпазване на флората и фауната;
- Залесяване на изсечени горски масиви, на пустеещи и на неземеделски земи;
- Подобряване превенцията срещу горски пожари и друг бедствия;
- Създаване на ловни бази за развитие на ловното стопанство;
- Развитие на предприятия за събиране и преработка на билки, гъби, диви плодове и други съпътстващи дейности.

Приоритет 2 - Насърчаване на зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, чиста околна среда, приспособяване към изменението на климата, превенция и управление на риска.

Вторият приоритет на ПИРО е ориентиран към постигането на втората цел на европейската политика „По-зелената, нисковъглеродна Европа чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, приспособяване към изменението на климата и превенция и управление на риска“ и се финансира от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и Кохезионния фонд (КФ).

Изпълнението на мерките във втория приоритет ще допринесат за реализацията на следните специфични цели:

- Насърчаване на устойчивото управление на водите;
- Насърчаване на прехода към кръгова икономика;
- Засилване на биоразнообразието, „зелената“ инфраструктура в градската среда, както и намаляване на замърсяването на околната среда;
- Устойчиво управление на отпадъците;
- Насърчаване на адаптирането към изменението на климата;
- Предотвратяване и управление на риска от природни бедствия, аварии и катастрофи.

Този приоритет на ПИРО е в съответствие с първия приоритет на Интегрираната териториална стратегия за развитие на Североизточен район и пряко със специфичната цел за запазване и подобряване качеството на околната среда и адаптация към настъпилите неблагоприятни климатични изменения.

Предвидените мерки са насочени към подобряване качеството на екологичната инфраструктура, на социалната и екологична среда и ориентирани към по-зелена и нисковъглеродна икономика, опазване на богатото биологично разнообразие, превенция и защита от рискове от бедствия и климатични промени. За ограничаване на размера на климатичните промени най-важно действие е намаляване на емисиите на парникови газове, чрез преминаване към нисковъглеродна икономика. Другата линия на противодействие изисква планирането и прилагането на мерки за ограничаване на вредното влияние на негативните процеси и явления, предизвикани от климатичните промени. Неутрализирането на тези въздействия ще се води по две линии – чрез превенция, с която се цели ограничаване на по-нататъшното развитие на климатичните промени, и чрез борба с техните последици. Това са и ключови приоритети в ЕС.

Дейностите по приоритета могат да се финансират от ОП „Околна среда“, Оперативна програма за иновации и конкурентоспособност, Програмите за трансгранично сътрудничество, Финансов механизъм на ЕИП (Норвежка програма), Национален план за възстановяване и

устойчивост, ПУДООС, Национален доверителен екофонд, Национална програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради и други източници.

Мярка 2.1. Насърчаване на мерките за енергийна ефективност и намаляване на емисиите парникови газове

Дейности:

- Прилагане на мерки за енергийна ефективност в предприятия, частния и обществения сектор, въз основа на препоръки от доклади за енергиен одит (обследване за енергийна ефективност);
- Въвеждане на системи за мониторинг и контрол на енергопотреблението;
- Стимулиране използването на електрическа, топлинна и охлаждаща енергия, произведена от възобновяеми източници;
- Повишаване на енергийната ефективност на обществения и жилищния сграден фонд;
- Въвеждане на енергийнонеэффективно и ВЕИ улично, парково и фасадно осветление.

Мярка 2.2. Насърчаване на прехода към кръгова икономика

Дейности:

- Инвестиции в използването на алтернативни суровини, рециклирани материали и повторна употреба на материали;
- По-ефективно използване в производството на природните ресурси, включително вода;
- Подкрепа за подобряване управлението на отпадъците, в т.ч. предотвратяване и намаляване на генерирането на отпадъци, подготовка за повторна употреба, рециклиране, включително пречистване на отпадъчните води;
- Пренасочване на производството и потреблението от продукти за еднократна към продукти за многократна употреба.

Мярка 2.3. Опазване на околната среда и борба с климатичните промени¹¹

Дейности:

- Запазване на качествата на околната среда и биологичното разнообразие;
- Подобряване природозащитното състояние на природни местообитания и видове, предмет на опазване в мрежата Натура 2000;
- Мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление, транспорта и вторично запрашаване – преминаване към алтернативно отопление, ВЕИ, почистване и измиване на улици и др.
- Превенция и управление на риска от наводнения и засушаване;
- Анализи на риска и прилагане на мерки за превенция и защита при процеси, свързани с движение на земни маси – свлачища, срутища, ерозии, абразии и др.;
- Управление на риска от природни бедствия и за защита на живота и здравето на населението (с фокус върху повишаване на готовността на населението и капацитета на силите за реагиране в случай на наводнения, пожари и земетресения);

¹¹ Действията за борба с климатичните промени са подробно описани в раздел V на ПИРО - Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия.

- Модернизация, укрепване и доизграждане на защитни съоръжения, корекция на речни корита, прочистване на дерета и др.;
- Изграждане на нови и оптимизиране и/или разширяване на съществуващи системи за предупреждение, наблюдение, докладване; прогнозиране и сигнализиране във връзка с климатичните изменения и риска от природни бедствия и аварии;
- Повишаване на информираността на населението, обучения, информационно-образователни мерки за формиране, прилагане и изпълнение на целите на политиките, свързани с изменението на климата.

Мярка 2.4. Устойчиво управление на отпадъците

Дейности:

- Подобряване на съществуващите практики и условия за събиране, транспортиране, депониране обезвреждане и рециклиране на битови и промишлени отпадъци и рекултивация на замърсени територии;
- Предотвратяване образуването на отпадъци;
- Разширяване и/или надграждане на системата за разделно събиране на отпадъци;
- Насърчаване на рециклирането, повторната употреба и оползотворяването на отпадъците;
- Въвеждане на система за разделно събиране и компостиране на биоразградими и зелени отпадъци, включително домашно компостиране;
- Ликвидиране на нововъзникнали нерегламентирани сметища в общината;
- Информационна кампания във всички населени места за подобряване екологичната култура на населението.

Приоритет 3 – Демографски подем, добро образование, професионално развитие и нови знания за успешна реализация, заетост и висок жизнен стандарт.

Демографският подем е една от основни цели на националната политика за развитие, заложи в програмата „България 2030“. Необходимо е да се предложат пакети от мерки на национално и местно ниво за преодоляване на негативните тенденции в демографското развитие. Този приоритет е ключов за реализацията на ПИРО от гледна точка на тревожната статистика за задълбочаващата се демографска криза, намаляване и застаряване на населението, отслабване на репродуктивната способност на поколенията и емигрирането на младите и образовани хора.

Европейският стълб на социалните права има за свой водещ приоритет предоставянето на качествено и приобщаващо образование, обучение и учене през целия живот. Националната програма за развитие „България 2030“ предвижда цялостно модернизиране на образователната система на всички нива, което ще благоприятства за пълноценната професионална и лична реализация. Най-важните характеристики на човешкия капитал, които повишават неговата работоспособност са: знания, квалификация и професионални умения.

Третият приоритет на ПИРО е насочен към тези общоевропейски и национални цели, в унисон с втория приоритет и специфичните цели на Интегрираната териториална стратегия на СИР за постигане на равен достъп до качествено образование, запазване и развитие на човешкия капитал, създаване на възможности за придобиване на знания и умения в съответствие с пазара на труда и др. Интервенциите по приоритета са насочени към подобряване и модернизация на образователната инфраструктура, осигуряване на равен достъп до качествено образование и

обучение, адекватни на потребностите за развитие, стимулиране на предприемачеството и включване в заетост на лицата, които са извън пазара на труда.

Дейностите и мерките по приоритета ще допринесат за подобряване на знанията и уменията на работната сила и инвестициите в човешките ресурси като ключ за постигане на по-висока конкурентоспособност на икономиката, а така също осигуряването на баланс между търсенето и предлагането на знания и умения за по-успешното адаптиране на работната сила към потребностите на пазара на труда. Важно е образователните услуги да се предоставят с равни възможности за населението и да гарантират успешна реализация на пазара на труда, за да се постигне устойчива заетост и по-висок жизнен стандарт.

Приоритетните дейности по този приоритет са ориентирани към:

- разширяване на равния достъп до качествено предучилищно и училищно образование;
- изграждане на адекватна инфраструктура за образование;
- привличане на децата и младежите към образование и обучение и намаляване на преждевременното напускане на училище;
- повишаване образователното равнище на населението;
- прилагане на ефективни мерки за включване на децата от уязвимите групи в образование;
- повишаването приложимостта на училищното образование за постигане на професионална реализация.

Ключово значение през следващите години ще има разширяването на дуалното обучение и увеличаване на възможностите за осъществяването му по различни професии, което да е съобразено с потребностите на бизнеса на регионално и местно ниво. Необходимо е възстановяване на добрите практики от миналото за стипендии от работодатели, срещу наемане на обучен ученик или студент на работа след завършване на образованието. Стимулиране на наставничеството, чиракуването, стажуването, ученическите и студентски практики и други.

В развитието на образователната инфраструктура, наред с развитието на общото и на професионалното образование, акцент се поставя в развитието на профилираното образование. Специален фокус на осъществяваните мерките е насочен към създаване на условия за насърчаване на ученето през целия живот, по-специално на гъвкавите възможности заповишаване на квалификацията и преквалификацията за всички. Особено належащо е преодоляването на ниското ниво на компютърни и цифрови умения на човешките ресурси, което пречатства широкото използване на ИКТ и базираните на тях услуги.

Мерките в този приоритет ще се финансират приоритетно от Програма „Образование“ 2021-2027 г., Програма за развитие на човешките ресурси за периода 2021-2027 г. и Национален план за възстановяване и устойчивост 2021-2024 г.

Програма „Образование“ 2021-2027 насочва подкрепата към всички образователни етапи и е структурирана в четири приоритета:

Приоритет 1 „Приобщаващо образование и образователна интеграция“

Приоритет 2 „Модернизация и качество на образованието“

Приоритет 3 „Връзка на образованието с пазара на труда“

Приоритет 4 „Техническа помощ“.

В обхвата на Програма за развитие на човешките ресурси за периода 2021-2027 г. също са включени четири приоритета:

Приоритет 1 „Насърчаване на заетостта и развитието на умения“

Приоритет 2 „Социално включване и равни възможности“

Приоритет 3 „Териториални инвестиции“

Приоритет 4 „Техническа помощ“.

Мярка 3.1. Демографски подем, насърчаване на раждаемостта, привличане на млади хора за работа и живот в общината

Дейности:

- Насърчаване на раждаемостта, чрез пакет от мерки за подпомагане отглеждането на две и повече деца, в това число: достъп до безплатни учебници, лекарства, храна в училище и безплатни извън класни занимания, увеличаване на размера на детските надбавки, предлагане на работа с намалено или гъвкаво работно време за майките в многодетни семейства, еднократни или многократни помощи от общинския бюджет за раждане и отглеждане на дете, данъчни облекчения за многодетни семейства и др.;
- Насърчаване на здравословния начин на живот, профилактиката и остаряването в добро здраве за ограничаване на смъртността;
- Ограничаване на икономическата миграция, чрез осигуряване на заетост с адекватни възнаграждения за гарантиране на нормален и качествен живот на младите хора;
- Предлагане на „пакети“ за мобилност за завръщане на лица от чужбина, чрез осигуряване на разнообразни икономически стимули и мерки на местно ниво;
- Възможност за развитие на предприемаческа дейност за завръщане на българи в малките населени места, според профила и компетенциите на лицето.

Мярка 3.2. Подобряване на образованието и модернизация на образователната инфраструктура

Дейности:

- Рехабилитация и модернизация на образователната инфраструктура;
- Разширяване обхвата на включените в образователната система деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст;
- Модернизиране на учебното съдържание – иновативни учебни програми и методи на преподаване, адекватни на съвременните условия на живот;
- Дигитална трансформация и цифровизация на училищното образование, създаване на STEM¹² среда и развитие на STEM умения;
- Превенция и предотвратяване на тормоза и намаляване агресията в училищата;
- Развитие на дуалната система на обучение, ограмотяване на възрастни и валидиране на знания, умения и компетентности, придобити от житейски опит и практика;
- Подобряване на системата за образование и осъществяване на връзка с пазара на труда за подготовка на квалифицирани кадри със сигурна професионална реализация;
- Подкрепа за личностно развитие, включително за талантиливи деца и ученици с изяви дабри.

Мярка 3.3. Подобряване на условията за спорт и развитие на младежки дейности

Дейности:

- Рехабилитация и модернизация на спортната инфраструктура;
- Поддържане на открити и закрити спортни площи, включително създаване на нови спортни съоръжения;

¹² STEM е учебен план, базиран на идеята да за образование в четири специфични области - наука (Science) технологии (Technology), инженерство (Engineering) и математика (Mathematics) - чрез приложни и интердисциплинарни методи.

- Насърчаване на масовия спорт и провеждане на спортни състезания;
- Насърчаване на младежки дейности и инициативи и на доброволчеството, като основа на активното гражданство - организиране и провеждане на акции за залесяване, почистване на важни обществени и културни обекти, дарителски кампании и др.

Мярка 3.4. Създаване на разнообразни и гъвкави възможности за професионална реализация, подобряване на заетостта и квалификацията на работната сила

Дейности:

- Обучения за придобиване на професионална квалификация/преквалификация за безработни и неактивни лица, с ниско или без образование;
- Подобряване достъпа до пазара на труда и повишаване на младежката заетост, чрез включване в стажуване и чиракуване, субсидирана заетост, ученически и студентски практики, стипендиантски програми, подкрепа при започване на първа работа и др.;
- Подкрепа за самостоятелна заетост, вкл. в областта на социалната икономика;
- Насърчаване на мобилността на работната сила, особено в населени места, в които липсва ежедневен обществен транспорт;
- Стимулиране на работодателите за разкриване на работни места на първичния пазар и предоставяне на стимули за насърчаване на заетостта на целеви групи със специфични потребности, вкл. ранно пенсиониранни лица, образовани младежи от ромската общност, граждани от трети страни, участници с произход от други държави, в т.ч. чрез финансиране на менторство и наставничество;
- Дейности за подкрепа за развитието на социални предприятия на местно ниво за създаване на устойчиви работни места за роми, с акцент върху жените от ромски произход, хора с намалена работоспособност и продължително безработни;
- Обучения за придобиване на базови дигитални умения за ползване на услуги, вкл. административни, социални и други;
- Здравословна и добре приспособена работна среда, отчитаща рисковете за здравето;
- Насърчаване на участие на жените на пазара на труда, по-добър баланс между професионалния и личния живот, включително достъп до иновативни грижи за деца.

Приоритет 4 – Електронно управление, администрация близо до гражданите и предоставяне на качествени и достъпни административни, здравни, социални и културни услуги.

Основен фактор за определяне качеството на живот в даден регион е възможността за жителите му да получават висококачествени административни, социални, здравни, културни и други обществени услуги. Четвъртият Приоритет на ПИРО е насочен към подобряване на обществените услуги. Той съответства на Приоритет 2 на Интегрираната териториална стратегия на СИР и на неговите специфични цели, насочени към: повишаване на административния капацитет при предоставяне на публични услуги, подобряване на здравната инфраструктура и социалните услуги, социално включване и подкрепа за културните институции. Необходими са инвестиции както във физическите параметри на обществената и социална инфраструктура (сгради, оборудване и т.н.), така и в подобряване на количеството и качеството на предлаганите услуги. Тук се включват дейности по ремонт, възстановяване или изграждане на сгради, помещения, подобряване на енергийната ефективност, закупуване на оборудване, както и

подобряване и разширяване на обхвата на услугите, цифровизация, повишване квалификацията на персонала и на качеството на обслужване на гражданите.

Цифровизацията на обществения сектор и въвеждането на електронно управление и услуги е сред основните приоритети на националната политика за развитие в периода 2021-2027 г. Електронно е управлението в електронна среда на административните процеси, обслужването и взаимодействието с потребителите с използване на съвременни методи на обработка на данни, информация и знания, които осигуряват по-високо ниво на ефективност.

Мерките и дейностите в четвъртия приоритет на ПИРО ще се финансират от Оперативна тапрограма за електронно управление и техническа помощ за периода 2021-2027 г., Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони, Оперативна програма за развитие на човешките ресурси, Програмата за храни и/или основно материално подпомагане за програмен период 2021-2027 година, Национален план за възстановяване и устойчивост 2021-2024 г. и други източници.

Мярка 4.1. Подобряване на достъпа до електронни административни услуги

Дейности:

- Подобряване на достъпа до он-лайн публични услуги и внедряване на инструменти и он-лайн платформи за подобряване на гражданското участие на местно ниво;
- Въвеждане на електронно управление, електронни административни услуги и системна квалификация на служителите от общинската администрация;
- Осигуряване на високоскоростна интернет връзка с кметствата в общината;
- Електронизация на административното обслужване на кметствата в селата и обединяване на деловодните записи и касови операции с общинския център;
- Цифровизация на старите актови книги и регистри и обвързването им като база данни;
- Подобряване на услугите, свързани с местните данъци и такси като инструмент за управление и подобряване качеството на услугите в Общината.

Мярка 4.2. Развитие на административния капацитет и управление на общинската собственост в услуга на гражданите и бизнеса

Дейности:

- Ефективно управление и използване на общинската собственост, чрез изготвяне на програми за придобиване, управление и разпореждане с общинско имущество и планове за действие за общинските концесии;
- Повишаване капацитета на общинската администрация и подобряване на професионалната компетентност на служителите;
- Организиране на обучения, семинари, конференции, пътувания с учебна цел и др.;
- Изграждане на междуобщински сътрудничества и партньорства за решаване на общи проблеми, както и за постигане на интегрирана социално-икономическа и културна общност в региона;
- Обмяна на опит с чуждестранни общини и въвеждане на добри практики за подобряване на ефективността в работата на администрацията.

Мярка 4.3. Подобряване на достъпа до здравното обслужване на населението и развитие на инфраструктурата на здравеопазването

Дейности:

- Подобряване на достъпа на населението до първична, специализирана и болнична помощ, особено в труднодостъпните и отдалечени населени места на общината;
- Осигуряване на мобилност на медицинските услуги;
- Привличане на нови кадри в сферата на здравеопазването;
- Ремонт и обновяване на медицински кабинети;
- Осигуряване на нови линейки и медицинско оборудване;
- Развитие на интегрирани здравни и социални услуги;
- Ефективни мерки за намаляване на основните рискове за здравето и подобряване на профилактиката.

Мярка 4.4. Развитие на социалните услуги и подобряване на социалната инфраструктура

Дейности:

- Модернизация и подобряване на средата в съществуващите социални институции;
- Повишаване квалификацията на специалистите, работещи в социалната сфера;
- Подобряване предоставянето на грижи в семейството и общността, деинституционализация и достъп до дългосрочни грижи;
- Създаване на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за деца в риск, лица с увреждания, възрастни и хора в невъзможност за самообслужване;
- Създаване на заместваща грижа в подкрепа за връщане на трудовия пазар за родители на деца с трайни увреждания, членове на семейства, които полагат грижа в домашна среда за лица с увреждания и за възрастни хора в невъзможност за самообслужване;
- Развитие на услуги за спешно осигуряване на подкрепа в случай на кризисна ситуация;
- Насърчаване на социалното приобщаване на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване, вкл. подкрепа за хората с увреждания и други уязвими групи;
- Предоставяне на интегрирана подкрепа на уязвими групи, вкл. роми (посредничество за заетост, квалификация, преквалификация, достъп до социални услуги, образование и здравеопазване);
- Създаване на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги;
- Разширяване дейността на Домашен социален патронаж и механизъм „Лична помощ“, „Асистентска подкрепа“ и др.;
- Предоставяне на услуги „Топъл обяд“, „Детска кухня“ и „Пакети за новородени деца“.

Мярка 4.5. Развитие на културата и обновяване на културната инфраструктура

Дейности:

- Реконструкция и обновяване на обществени сгради и обекти с историческо и културно значение;
- Основен ремонт, оборудване, обновяване и осигуряване на интернет и дигитални услуги в читалищата;
- Основен ремонт и благоустрояване на религиозни храмове;
- Организиране на разнообразни културни събития, традиционни празници и събори;
- Подпомагане дейността на художествени, самодейни и творчески състави;
- Използване на интерактивни и смарт технологии в сферата на културата;

- Насърчаване на културен обмен в рамките на сътрудничество със съседни и побратимени общини.

Приоритет 5 – Достъпност и свързаност, чрез подобряване на инфраструктурата, мобилността, телекомуникациите, цифровизация и интегрирано развитие на всички видове територии.

Петият приоритет има комплексен характер и е свързан главно с изграждане и обновяване на техническата инфраструктура, имаща пряко въздействие върху състоянието на околната среда. В района има дефицити на инфраструктурите, включително – транспортна, ВиК и енергийна, които оказват негативно влияние върху състоянието на въздуха, водите и почвите, а опазването на околната среда е приоритет залегнал във всички стратегически и програмни документи на национално и европейско ниво.

Този приоритет на ПИРО е в съответствие със заложените в Приоритет 3 на Интегрираната териториална стратегия за развитие на СИР специфични цели, насочени към териториално развитие и сближаване, бърза и сигурна транспортна и цифрова свързаност, трансгранично и транснационално сътрудничество. Интервенциите по приоритета са насочени към подобряване на екологичната инфраструктура (ВиК, енергийна, ВЕИ), подобряване на транспортната и цифрова свързаност и достъпност и балансирано териториално развитие за намаляване на неравенствата.

ИТС на СИР предвижда като важен транспортен проект, засягащ територията на община Шабла изграждането на Скоростен път „Варна –Шабла – Дуранкулак” с връзка към Констанца и Тулча в Румъния. Регионалната стратегия предвижда и проучване на възможностите за осъществяване на линейна връзка (или съвкупност от линейни връзки - стандартна ЖП линия, теснолинейна, тип „леко метро” или трамвай) и осигуряване на ефективен, сигурен, безопасен и екологичен транспортен коридор в най-натоварените туристически зони по оста на урбанизация Бургас-Варна-Балчик-Каварна-Шабла и скоростен път Варна-Шабла-Дуранкулак.

Приоритетни са дейностите по обновяване на водопроводната мрежа, управление на отпадъчните води и повишаването на свързаността на населението с пречиствателни станции за отпадъчни води. Необходимо е изготвяне на оценка за приложимостта на централизирано отвеждане и пречистване на отпадъчните води в малките населени места, с разпръснато и силно намаляващо население, където канализацията не може да бъде икономически обоснована и трябва да се търсят други технологични решения.

Необходимо е да продължават усилията за ремонт и обновяване на общинската пътна мрежа и улиците в населените места на общината.

В Националната програма за развитие „България 2030 г. като приоритет е залегнала „цифрова свързаност“. Заложената цел е осигуряване свързаността на територията на цялата страна, така че да се позволи развитието на цифровите услуги и гарантиране използването на информационни и телекомуникационни технологии във всички области на обществения живот и населени места. Необходимо е да се осигури развитие на цифровата мрежа в общината с предоставяне на съвременни, висококачествени електронни услуги, доколкото цифровата инфраструктура контролира развитието и качеството на почти всички сфери на живота.

Навременната оптимизация на комуникационната инфраструктура на държавната администрация чрез изграждане на единна електронна съобщителна мрежа /ЕЕСМ/ е задължително условие за икономическото развитие на страната. 74 общини вече имат осигурена свързаност към единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на държавната администрация. В процес на свързване са още общини като част от мярката I.3.2 на Пътната карта към Националния план за широколентова инфраструктура за достъп от следващо поколение.

Проектите и дейностите по петия приоритет на ПИРО са свързани с големи инвестиции и се очаква да бъдат финансирани от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони, Програмата за околна среда, Програмите за трансгранично сътрудничество, Оперативна програма „Транспортна свързаност“, ПУДООС, Агенция „Пътна инфраструктура“, ВиК дружество, енергийни, телекомуникационни компании и други източници.

Мярка 5.1. Подобряване на транспортната достъпност и свързаност

Дейности:

- Подобряване състоянието на републиканската пътна мрежа;
- Подобряване на мрежата от общински пътища;
- Подобряване на уличната мрежа и тротоари в населените места.

Мярка 5.2. Обновяване и изграждане на водопроводни и канализационни мрежи

Дейности:

- Подмяна и модернизация на амортизираната водопроводна мрежа;
- Изграждане на нови канализационни системи и ПСОВ;
- Осигуряване на подходящи технологии за пречистване на водите.

Мярка 5.3. Развитие на енергийната инфраструктура и ВЕИ

Дейности:

- Обновяване на енергийните мрежи и съоръжения;
- Усвояване потенциала на територията за използване на ВЕИ.

Мярка 5.4. Цифрова свързаност и телекомуникации

Дейности:

- Осигуряване на широколентов достъп и преодоляване на „цифровата изолация“ в слабо населените периферни райони;
- Подобряване качеството и обхвата на телекомуникационните услуги;
- Осигуряване на по-добър достъп до приложения за електронна търговия, електронно управление и електронни услуги.

Мярка 5.5. Интегрирано териториално развитие и подобряване на жизнената среда

Дейности:

- Насърчаване на балансирано пространствено развитие на общинската територия;
- Включване в процеса на интегрирано развитие на проблемни територии, по-малки села и периферни райони;
- Благоустрояване на публичните пространства в населените места (обновяване на площади, паркове, зелени площи, детски площадки, велоалеи, улично и парково осветление, чешми за обществено ползване, изграждане на видеонаблюдение и др.);
- Обновяване на градската среда в общинския център, създаване на нови зони с потенциал за развитие, рехабилитация на стари производствени и складови зони, обновяване на централни градски части и подобряване на жилищната среда;
- Подобряване жизнеспособността на селските райони, чрез стимулиране на местния бизнес и екологосъобразно селско стопанство, подкрепа на местните производители, изграждане на съвременна инфраструктура и обновяване на жизнената среда;
- Развитие на международното и териториално сътрудничество с други общини за насърчаване на социално-икономическото развитие;

- Разработване на интегрирани партньорски проекти за: създаване на регионални бизнес зони, логистични центрове и тържища; осигуряване на комплексно здравно обслужване и съвместни социални услуги; предлагане на общи туристически маршрути, продукти и услуги; координация при предотвратяване на риска и бързо реагиране на потенциални извънредни ситуации; съвместни мерки за опазване на околната среда и управление на отпадъците; съвместни инициативи свързани с адаптация и смекчаване на последиците от изменението на климата и други.

ЧАСТ III. КОМУНИКАЦИОННА СТРАТЕГИЯ

1. Въведение

Съгласно определението в действащото законодателство План за интегрирано развитие на община (ПИРО) е документ, който определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината и връзките и с други общини в съответствие с интегрираната териториална стратегия за развитие на региона за планиране от ниво 2 и общия устройствен план на общината. Планът за интегрирано развитие като стратегически документ обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети за постигане на стратегически цели, свързани общо от стремежа към по-висок жизнен стандарт на хората в общината и устойчиво развитие през съответния програмен период.

Главна цел при разработването на ПИРО е да се осигури прилагането на принципа за партньорство и сътрудничество. Необходимо е да се идентифицират заинтересованите страни и участниците в процеса на формирането и прилагането на местната политика за интегрирано устойчиво развитие. Трябва да се осигури прозрачност и информация относно очакваните резултати и ползите за местната общност като цяло, както и да се мотивира обществеността за активно участие в процеса на подготовка и реализация на ПИРО. Важно е заинтересованите страни да бъдат включени както на етапа на разработване и приемане на ПИРО, така и при реализацията на заложените в него цели и приоритети. Ангажимент на Общината е да осигури необходимата публичност и да предприеме всички възможни мерки за поддържане на интереса и мотивацията за участие на местните общности в определянето и в реализацията на целите и приоритетите на документа.

ПИРО се обсъжда и съгласува със заинтересованите органи и организации, с икономическите и социалните партньори, както и с физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината, като се цели предоставяната информация да достигне максимален брой представители на заинтересованите страни и да се осигури тяхното участие в обсъжданията и вземането на решенията. Задължително е да се гарантира участието на съответните организации, представляващи гражданското общество, партньорите от областта на околната среда и организациите, отговарящи за насърчаване на социалното включване, основните права, правата на хората с увреждания, равенството между половете и недискриминацията, действащи на територията на общината.

За изпълнението на този ангажимент е разработена настоящата **комуникационна стратегия**, която да гарантира прилагането на принципа на партньорство и да осигури прозрачност и публичност на процеса по изготвяне и реализация на плана за интегрирано развитие, чрез одобрение, изпълнение и проследяване на набор от подходящи мерки и действия.

Комуникационната стратегия се фокусира върху идентифицирането и включването на заинтересованите страни и гражданското общество, чрез подходящи форми, включително

кампании за генериране на проектни идеи, които да бъдат включени в програмата за реализация на плана за интегрирано развитие. Важно е да бъде стимулиран подходът „отдолу-нагоре“ при идентифициране на нуждите, потенциала за развитие и възможните решения.

Определянето на целите и приоритетите на плана и на мерките, чрез които ще се реализират тези цели и приоритети, не трябва да бъдат единствено инициатива и ангажимент на общинската администрация, а следва да се планират с активното участие на гражданското общество. На гражданите трябва да се предоставят възможности да идентифицират проблемите в средата около тях, да предлагат решения и да работят за реалната промяна на ситуацията в общината.

Специфичните действия за осигуряване на необходимата информация и публичност включват провеждането на разяснителни кампании, които могат да обхващат:

1. Представяне в подходяща форма (публични дискусии, фокус групи, форуми/семинари, печатни материали, видеоматериали и др.) на информация за предвижданията на ПИРО, за ролята на гражданите и на бизнеса по отношение определянето на приоритетите за развитие на общината и реализацията им, както и очакваните резултати в икономическата, социалната сфера, в областта на техническата инфраструктура и околната среда;
2. Фокусиране на вниманието върху възможностите за изграждане на публично-частни партньорства и реализацията на проектни идеи с участието на публичния сектор, насочени към подобряване на физическата среда и на услугите, предоставяни на гражданите и бизнеса;
3. Разясняване на конкретните задачи, които стоят пред кмета, общинския съвет, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации и гражданското общество за осигуряване висока ефективност при изпълнението на плана;
4. Разясняване на необходимостта и значението на стратегическото планиране на развитието на общината за повишаване ефикасността на публичните разходи и осигуряването на по-голяма добавена стойност от тях, както и за подобряване на стандарта на живот на населението;
5. Привличане вниманието на заинтересованите страни и гражданското общество за формиране на позитивно обществено мнение и активна гражданска позиция по отношение участието и подкрепата на ръководството на общината за подготовката и реализация на плана.

2. Принципи на Комуникационната стратегия

Комуникационната стратегия се основава на следните основни принципи:

- Прозрачност – своевременно информирание на обществеността за изпълнението на дейностите по разработване и реализация на Плана за интегрирано развитие на общината 2021-2027 г.;
- Безпристрастност и откритост при идентифициране на проблемите и анализиране на събраните данни, информация и предложения от заинтересованите страни;
- Яснота, опростеност и точност в комуникацията с гражданите и заинтересованите страни;
- Отчетност и публичност на процесите по изготвяне и изпълнение на ПИРО – създаване на условия за провеждане на дебати, предоставяне на балансирана и обективна информация, както и осигуряване на възможност гражданите да изразяват своите очаквания и предложения;
- Законосъобразност – в съответствие с приетите и действащи нормативни актове в страната и общината;

- Защита на обществения интерес – изграждане на съпричастност в населението, бизнеса и структурите на гражданското общество (СГО) към проблемите на общината и мотивирането им за участие в нейното управление, чрез реални предложения за мерки, дейности и проекти;
- Координация с ОУП и други програми и стратегии, изпълнявани от община Шабла;
- Ефективност на разходите – постигане на максимални резултати с наличните ресурси;
- Мониторинг, контрол и актуализация на мерките в комуникационната стратегия при необходимост.

3. Цели на Комуникационната стратегия

Основната цел на Комуникационната стратегия е да стимулира съпричастност и насърчи активно включване на гражданите на община Шабла и структурите на бизнеса и гражданското общество, развиващи дейност на нейната територия при идентифициране на основните нужди и проблеми и дефиниране на визията, целите и приоритетите за развитие в периода на действие на ПИРО 2021-2027 г.

Специфични цели:

1. Осигуряване на максимална публичност и прозрачност в процеса на разработване и изпълнение на ПИРО;
2. Насърчаване на активното участие на всички заинтересовани страни в процеса на подготовка и изпълнение на ПИРО;
3. Изграждане и поддържане на високо обществено доверие към процесите по изпълнение и управление на ПИРО;
4. Популяризиране на европейските фондове и национални програми като финансов инструмент за подобряване на развитието на община Шабла и качеството на живот;
5. Информирание на потенциални бенефициенти, извън общинската администрация за възможностите за финансиране на техни проектни идеи и бизнес начинания;
6. Изграждане на единен информационен стандарт за комуникация и диалог между местната власт, населението, структурите на гражданското общество и бизнеса в община Шабла;
7. Подпомагане на бизнеса и местната власт за сътрудничество при осъществяване на съвместни бизнес проекти, насърчителни мерки за инвестиции в общината, отдаване под наем и на концесии на общински имоти и др.;
8. Привличане на представители на съседни общини за реализация на интегриран подход при подготовката на ПИРО и генериране на идеи за съвместни проекти и дейности;
9. Насърчаване на публичното обсъждане на приоритетни въпроси за бъдещето на общината;
10. Осигуряване на канали за комуникация между всички заинтересовани страни.

4. Целеви групи

Определянето на целевите групи е важно, тъй като всяка група има собствени нужди и приоритети, свързани с реализацията на ПИРО. Определянето на информационните нужди на целевите аудитории ще отчита мненията, знанията и нагласите на идентифицираните обществени групи по отношение на наличието на информация, необходима за вземане на решения, свързани с бъдещото развитие на общината.

Основните целеви групи на комуникационната стратегия на ПИРО са:

- а/ Общинска администрация;
- б/ Общински съветници;

- в/ Кметове на кметства и кметски наместници в общината;
- г/ Представители на бизнеса;
- д/ Представители на секторите: образование, култура, социални дейности, здравеопазване, спорт и туризъм;
- е/ Представители на НПО и СГО;
- ж/ Социално-активни граждани;
- з/ Представители на съседни общини;
- и/ Представители на медии/разпространители на информация.

Целевите групи, ангажираната администрация и разпространителите на информация съставляват основните заинтересовани страни, с различна роля и функция в процеса на подготовка, осъществяване, отчитане и комуникиране на ПИРО.

Постигането на конкретните цели на комуникационната стратегия зависи от планирането на обхвата и характера на основните послания, които ще се отправят към приоритетните целеви групи. Промените в съществуващите масови обществени нагласи налагат избор на стратегия за индиректен достъп до широк кръг заинтересовани страни. Насочената комуникация, която би могла да формира устойчиви представи и критерии за оценка, гарантира в много по-голяма степен постигането на крайните цели. За трайна промяна в масовите нагласи е необходимо усилията да бъдат концентрирани към гарантирането на ефективна комуникация с целеви аудитории, които имат характер на референтни по отношение на значителни групи от населението. Чрез всяка една от тези аудитории ефективно могат да бъдат комуникирани различни части от общите послания на настоящата стратегия. Работата с всяка от тези групи предполага специфични действия и комуникационни форми, които да гарантират индивидуализацията на подхода и в същото време, координираността на усилията за постигане на крайните цели – активно участие и съпричастност към процесите на подготовка и реализация на ПИРО.

Общинска администрация Шабла и нейните служители, както и Общинския съвет са основни участници в процесите за подготовка и изпълнение на ПИРО и са определени като водеща целева група и пряко заинтересована страна. Прилагането на интегриран подход налага привличането на кметовете на малки населени места и представители на съседни общини като участници в процеса на разработването и изпълнението на документа. Местният бизнес и насърчаването на инвестициите са от ключово значение за социално-икономическото развитие на общината и представителите на тази група са важна целева аудитория при разработването на ПИРО. В плана се залагат множество дейности и мерки, свързани с подобряване и развитие на основните сфери на социалния живот в общината и това налага привличането като партньори на представители на секторите: образование, култура, социални дейности, здравеопазване, спорт и туризъм. ПИРО е инструмент за цялостно подобряване качеството на живот в общината и НПО, СГО и социално-активните граждани са важни участници в процесите по неговата подготовка и реализация.

5. Основни форми на комуникация

Комуникационен тип стратегия се гради върху основата на адаптивност на комуникационните механизми и предварително заложен позитивизъм по отношение лансираната същност на посланията към хората. Комуникационната стратегия на ПИРО трябва да използва такива форми на комуникация, че да успее да насърчи участието на партньорите и заинтересованите страни в процеса на разработване и изпълнение на плана. В случая комуникационният тип стратегия е изградена върху разбирането, че медиите са равноправни участници в комуникационния процес, като на тях е определена ролята на медиатори.

Комуникационната стратегия на ПИРО се основава върху няколко основни подхода, които се прилагат, чрез следните комуникационни канали:

- **Директна комуникация** – анкети, въпросници, справки, интервюта, фокус групи и обществени обсъждания;
- **Комуникация чрез електронни, печатни и онлайн медии** – прессъобщения, участие на медиите във фокус групите и обществените обсъждания;
- **Интернет** – поддържане на актуална информация на сайта на община Шабла, възможност за споделяне на мнения и предложения, чрез он-лайн анкети или на електронна поща;
- **Работа с НПО** - комуникационната стратегия подкрепя инициативи на гражданското общество, насочени към специфични групи, които трудно могат да се достигнат чрез интернет и средствата за масово осведомяване.

Изборът на конкретни комуникационни средства и дейности при изпълнението на ПИРО е съобразен със:

- Спецификата на посланията за бъдещото развитие на общината;
- Характеристиките на целевите групи – реципиенти на посланията и избор на подходящи комуникационни канали за достигане до всяка от тях;
- Възможните дейности и форми за осъществяване на комуникацията;
- При комуникиране на послания, които засягат набор от различни целеви групи, се използва интегриран комуникационен микс, който да гарантира ефективността на комуникацията, както като дейности и форми, така и като канали.

6. Основни комуникационни дейности

1. Определяне на отговорен служител в Общинската администрация за изпълнение на комуникационната стратегия на ПИРО;
2. Публикуване на съобщение на сайта на Общината, че започва разработване на План за интегрирано развитие за периода 2021-2027 г., членовете на работната група, определена от Кмета, телефон и електронна поща за мнения и предложения на гражданите;
3. Изготвяне на списъци на партньори и заинтересовани страни, които да бъдат привлечени за участие в процеса на подготовката и изпълнението на ПИРО, включително представители на съседни общини;
4. Провеждане на онлайн анкетно проучване сред гражданите за идентифициране на основните нужди и проблеми в общината и генериране на идеи за цели, приоритети, проекти и дейности, които да бъдат включени в ПИРО;
5. Провеждане на анкетно проучване сред кметове на малки населени места и кметски наместници за идентифициране на местните проблеми и генериране на идеи за дейности и проекти в селата;
6. Попълване на Въпросник за събиране на базови данни и информация за ПИРО;
7. Изготвяне на списъци на участниците в петте фокус групи с имена, организация, длъжност и контактна информация – телефон, електронна поща;
8. Провеждане на пет фокус групи по следните теми:
  - Образование, култура, младежки дейности и спорт;
  - Здравеопазване, социални дейности и пазар на труда;
  - Местно икономическо развитие и туризъм;
  - Благоустройство, инфраструктурно развитие и опазване на околната среда;

- Развитие и обновяване на малките населени места на територията на общината. Фокус групите се състоят от минимум 10 участника всяка. Предварително на участниците по списък се изпращат покани.

Фокус групите се провеждат на място в зала в Общинската администрация в посочен ден и час или онлайн, чрез обмен на информация чрез електронна поща.

Участниците във фокус групите получават презентация с резюме на основните изводи от направения социално-икономически и SWOT анализи на общината. Те попълват анкета с варианти за приоритетни зони за въздействие, визия, цели и приоритети на ПИРО 2021-2027 г., в която да отбележат своите предпочитания или да направят предложения.

9. Провеждане на обществено обсъждане на проекта на План за интегрирано развитие на общината за периода 2021-2027 г.

Проектът на документът се публикува предварително на сайта на Общината, за да могат максимален брой граждани да се запознаят със съдържанието му и да дадат обективна оценка, мнения и предложения. Покана за събитието се изпраща до всички партньори, заинтересовани страни и участници във фокус групите и се публикува на сайта на Общината.

10. Публикации в медии – прессъобщения и покани за участие в публичните събития се изпращат регулярно до местни и регионални медии.

Медиите са основен партньор и за популяризиране на изпълнението на ПИРО.

За осигуряване на одитна следа от изпълнението на комуникационната стратегия Общината следва да съхранява цялата информация от проведените медийни прояви и публични мероприятия, включително публикации, записи от интервюта и съобщения в медиите, покани, списъци с участниците и снимки от всяко събитие.

7. План за изпълнение на комуникационната стратегия

Планът за изпълнение на комуникационната стратегия определя начина на провеждане и управление на комуникационната стратегия. Целите на стратегията могат да се постигнат, като се приложат няколко основни подхода и комуникационни дейности. Те са съобразени със съответните целеви групи характера на посланията, насочени към тези целеви групи.

Таблица 43: План за изпълнение на комуникационната стратегия

Комуникационни дейности и мерки	Срок	Начин на изпълнение/ Информирание на обществеността/ Гражданско участие	Резултат
1. Определяне на отговорен служител за изпълнение на комуникационната стратегия	1-ви месец	Отговорният служител се определя със Заповед на Кмета на община Шабла	Определен отговорник за изпълнение на комуникационната стратегия
2. Съобщение на сайта, че Общината започва разработване на ПИРО 2021-2027 г.	1-ви месец	Информация в медиите и сайта на Общината, представяне на членовете на работната група, телефон и електронна поща за мнения и предложения на гражданите	Информирание на широката общественост за стартиране на процеса по разработване на ПИРО
3. Изготвяне на списъци на партньори и заинтересовани страни	1-ви месец	Изготвяне на списък/ци с потенциалните участници в процеса на разработване и изпълнение на ПИРО - граждански	Изготвени списъци на организации, физически и юридически лица – партньори и

		<p>организации; обществени съвети; кметове на кметства; представители на съседни общини; представители на различни институции – образователни, културни, социални, здравни; професионални и синдикални организации; представители на местния бизнес, експерти в различни области, социално активни граждани и др.</p>	<p>заинтересовани страни, които да бъдат привлечени в процеса на подготовка и реализация на ПИРО</p>
<p>4. Провеждане на онлайн анкетно проучване</p>	<p>1-2 месец</p>	<p>Онлайн анкета за граждани, публикувана на сайта на Общината, съобщение в медиите за анкетата, изпращане на линка с анкетата на всички партньори и заинтересовани лица и поставяне на съобщение за анкетата в сградата на общината.</p> <p>Набиране на предложения от гражданите за мерки, дейности и конкретни проектни идеи за включване в Програмата за реализация на ПИРО.</p>	<p>Проучено обществено мнение за идентифициране на проблемите, нуждите и идеите на гражданите за бъдещото развитие на общината</p>
<p>5. Провеждане на анкетно проучване сред кметове на малки населени места</p>	<p>1-2 месец</p>	<p>Изпращане на електронна поща на анкети до всички кметове на кметства и кметски наместници</p>	<p>Събрана информация за прилагане на интегриран подход при подготовката на ПИРО и включване на мерки и дейности в малките населени места</p>
<p>6. Попълване на Въпросник за събиране на базови данни и информация за ПИРО</p>	<p>1-ви месец</p>	<p>Въпросникът се попълва от служители на Общинска администрация, компетентни по съответните теми и ресори</p>	<p>Събрани базови данни и информация за изготвяне на социално-икономически анализ на състоянието на общината</p>
<p>7. Изготвяне на списъци на участниците във фокус групи</p>	<p>2-ри месец</p>	<p>Изготвяне на списъци с минимум 10 участници с три имена, организация, длъжност, телефон и електронна поща за всяка една от петте фокус групи. Участниците, трябва да имат професионален опит, да са заинтересована страна или да имат експертиза по темата на съответната фокус група. Участниците във фокус групите ще попълнят анкета с варианти за приоритетни зони за въздействие, визия, цели и приоритети на ПИРО 2021-2027 г.</p>	<p>Изготвени 5 броя списъци с участници за всяка една от фокус групите.</p>
<p>8. Провеждане на пет фокус групи по различни теми</p>	<p>3-ти месец</p>	<p>Публикуване на информация в медиите, в сайта на общината, на информационни табла в Центъра за информация и услуги на</p>	<p>Проведени 5 фокус групи на следните теми: - Образование, култура,</p>

		гражданите за предстоящите фокус-групи, в случай, че се провеждат на място в определен ден и час. Публикуване на електронна поща, на която да се задават въпроси и споделят мнения по всяка от темите на петте фокус групи, при провеждането им онлайн. Обратна връзка с участниците за получените предложения. Важно е участниците да не останат с впечатлението, че всичко е вече решено, а предложените мерки и проектни идеи действително да подлежат на доразвиване и включване в Програмата за реализация на плана.	младежки дейности и спорт; - Здравеопазване, социални дейности и пазар на труда; - Местно икономическо развитие и туризъм; - Благоустройство, инфраструктурно развитие и опазване на околната среда; - Развитие и обновяване на малките населени места на територията на общината.
9. Публикуване на сайта на общината на проекта на ПИРО за обществено консултиране	3-ти месец	Публикуването на проекта на документа на интернет страницата на общината за срок от минимум 14 дни преди заключителното му обществено обсъждане. Публикуването на проекта на ПИРО трябва да бъде отразено в съобщение/новина в медиите, в сайта на общината, на информационни табла и изпратено по електронна поща на заинтересованите страни и партньори.	Изработен в партньорство с широк кръг заинтересовани страни и граждани проект на ПИРО2021-2027 г.
10. Провеждане на обществено обсъждане на проекта на План за интегрирано развитие на общината за периода 2021-2027 г.	3-ти месец	Публикуване на информация в медиите, в сайта на общината, на информационни табла в сградата на общината за предстоящото обществено обсъждане – място, ден и час. Отразяване на процеса в медиите и на сайта на Общината - преди и след обсъждането.	Проведено обществено обсъждане на проекта на ПИРО, събрани мнения и предложения от граждани, партньори и заинтересовани страни, които да бъдат отразени в документа.
11. Публикации в медии	1-3 месец и при изпълнение на ПИРО	Публикуване на информация в медиите за процеса по разработване и изпълнение на ПИРО и как гражданите биха могли да вземат участие в него.	Информирана общественост за подготовката, изпълнението и резултатите от прилагане на ПИРО

Целта на плана за изпълнение на комуникационната стратегия е да бъдат ясно и конкретно описани в хронологичен ред, мерките за популяризиране разработването на ПИРО и включването на максимален брой участници в процеса. Планът за изпълнение е съобразен с идеята за създаване на устойчиви взаимоотношения с гражданите, неправителствените организации, бизнеса и други структури на гражданското общество на територията на община Шабла.

Планът за изпълнение на комуникационната стратегия дава възможност за:

- Осигуряване на базова информация за анализите;
- Индентифициране на нужди и проблеми в целевата територия;
- Повишаване нивото на разбиране на процесите на стратегическо планиране от гражданите;
- Генериране на подкрепа за заложените проекти и дейности в рамките на ПИРО;
- Създаване на модел за комуникация и диалог между местната власт, населението, структурите на гражданското общество и бизнеса в общината.

8. Резюме на постигнатите резултати от анкетните проучвания

Във връзка с разработването на ПИРО на Община Шабла беше публикувана онлайн анкета за граждани. Обобщените резултати от анкетното проучване показват, че за 1 месец анкетата е попълнена от 41 граждани на възраст от 28 до 71 години. Преобладават хората с висше образование. Анкетираните са с различни професии и социален статус – държавни служители, кметове на кметства, икономисти, учители, счетоводители, инженери, фермери, представители на частни бизнес, пенсионери, безработни лица и други. Около 83% от участниците в анкетното проучване са жители на град Шабла. Останалите 17% живеят в селата на общината.

На въпроса: „Какви са основните проблеми за развитието на община Шабла според Вас?“, около 87% посочват икономическите проблеми, почти 79% от анкетираните посочват демографската криза, 63%¹³ считат, че това са проблеми с пътната и техническа инфраструктура, а 40% посочват социалните проблеми.

Най-големите проблеми на населеното място, където живеят, според 74% от анкетираните е обезлюдяването, 67% посочват липсата на достатъчно работещи предприятия и работни места, а 64% смятат че това е безработицата, ниските доходи и жизнен стандарт.

За 33% от участниците в проучването най-голям е проблемът с лошото състояние на техническата инфраструктура, а за 31% е ограниченият достъп до здравни услуги и медицинска помощ. Около 20% считат, че голям проблем на населеното място, където живеят е лошото състояние на околната среда и чистотата.

Основният демографски и социален проблем в общината, според 97% от анкетираните е миграцията на младите и образовани хора. Около 80% считат, че основният демографски проблем е ниската раждаемост и застаряващото население. За основен социален проблем 69% от анкетираните посочват продължителната безработица. Според 20% от участниците в проучването основен социален проблем е затруднения достъп до здравни услуги.

Недостатъчното разнообразие на икономическите сектори е посочено като основна пречка за местното икономическо развитие от 58% от анкетираните. Други фактори, спъващи икономическото развитие на общината според 50% от участниците е сезонната зависимост на местните производства. Като сериозен проблем се очертава и недостига на квалифицирана работна ръка за предприятията. Посочили са го 34% от попълнените анкетата. Също по 34% са отбелязали липсата или недостатъчното развитие на високотехнологични и иновативни производства и липсата на логистични бази. Почти 24 % от анкетираните са определили като икономически проблем на общината неконкурентните и замиращи производства.

Според 76% от анкетираните, основен проблем на техническата инфраструктура в общината е лошото състояние на пътищата и улиците. Състоянието на водоснабдителната мрежа и липсата на канализации в община Шабла е лошо за 74% от анкетираните. Липсата на обществен транспорт е проблем според 55% от отговорите. Около 24% от участниците оценяват като лошо

¹³ Анкетираните са давали от 1 до 3 отговора и сумарно обобщените резултати са повече от 100%.

състоянието на околната среда. Над 13% смятат, че има недостиг на обекти за обществено обслужване - социални и здравни заведения, образователни, културни и спортни обекти.

Двигатели за развитието на общината според участниците в анкетата могат да бъдат: привличането на инвеститори за създаване на нови предприятия и работни места (92,3 от анкетираните); развитие на селскостопански продукти и създаване на клъстери за тяхната преработка (69,2%); подобряване на техническата инфраструктура (59%); повишаване на капацитета на местната общност за кандидатстване и изпълнение на проекти, финансирани от европейски програми (23,1%); подобро качество и он-лайн достъп до административни услуги (17,9%). повишаването на образованието и квалификацията на човешките ресурси, в съответствие с изискванията на пазара на труда (12,8%) подкрепа на научно-изследователската дейност (10,3%).

Пречка за развитието на успешен бизнес в община Шабла се явяват: Липса на подходящи инвестиционни терени – (52,8 %), Липса на квалифицирана работна ръка (50%), липса или лошо състояние на техническата инфраструктура в индустриални / производствени зони (38,9%), данъчни и административни бариери (27,8%), затруднения достъп /включително транспортни връзки/ до основни логистични центрове и пазари (25% от отговорилите).

Трите основни проблема, които Община Шабла трябва приоритетно да реши в периода на изпълнение на ПИРО 2021-2027 г., според анкетираните са:

- Осигуряване на работни места – 86,8%;
- Преодоляване на демографската криза – 81,6%.
- Насърчаване на икономическото развитие – 73,7%;

Общо 61% от анкетираните познават приоритетите на Общинския план за развитие за периода 2014-2020 г., а останалите 39% признават, че не са запознати със стратегическия документ.

Според проучването приоритетните зони за въздействие на новия ПИРО следва да бъдат:

- Зони за отдих и туризъм – 55,4%;
- Индустриални и бизнес зони – 27,8%;
- Зони за транспортна дейност – 5,6%;
- Зоните/елементи на градската среда – 2,8%;
- Зони за култура и духовност – 2,8%;
- Зони с преобладаващи жилищни функции – 2,8%.
- Зони с преобладаващи административни/публични функции – 2,8%;

Участниците в анкетното проучване са направили следните предложения за конкретни мерки, дейности и проекти, които да бъдат включени в Програмата за реализация на ПИРО за периода 2021-2027 г.:

- Активно включване на бизнеса, НПО и граждани за кандидатстване по различни европейски програми;
- Развитие на туризма и подобряване на пътната инфраструктурата и улична мрежа;
- Съвместен проект с Община Мангалия за изграждане на велоалея успоредна на международния път с отклонения към: къмпинг "Космос", Крапец, нос Шабла – Тюленово;
- Изграждане на предприятие за пакетиране и/или преработка на зеленчуци и плодове
- Изграждане на еко-селище или иновативна курортна зона за туризъм, отдих и СПА в партньорство с община Каварна.
- Изграждане на рехабилитационен център с калолечение;
- Изграждане на канализация и ПСОВ за селата Крапец и Езерец;

- Подобряване на енергийната инфраструктура, изграждане на нови трафопостове;
- Благоустрояване на къмпинг Добруджа, осигуряване на осветление;
- Осигуряване на места за паркиране на плаж Крапец;
- Възстановяване на обществен транспорт в общината;
- Развитие на СО Кария в център за развитие на морски спортове и туризъм;
- Изграждане на Музей (исторически, музей за морско дело и рибарство, музей на открито - крепостна стена Кария) и Картинна галерия.

Като основен източник на информация за запознаване с развитието на община Шабла, анкетираните посочват интернет страницата на общината - 41,7%, медии (вестници, радио, телевизия) – 38.9%, лично участие в публични събития (фокус групи, обществени обсъждания и др.) – 13,9%, интернет сайтове – 2,8%.

Проведеното анкетно проучване сред кметове и кметски наместници на малки населени места в община Шабла показва следните резултати:

с. Божаново

Реалните жители според кметския наместник на с.Божаново към 2020 г. са 5, като всички са възрастни хора. В селото единствената обществена сграда е кметството, което се намира в добро състояние. Няма магазини и обекти за обществено обслужване. Енергийната мрежа и осветлението са в добро състояние. Уличната мрежа е в задоволително състояние.

Основните доходи на населението са от пенсии и земеделие. Няма работещи предприятия.

Проблем за населението е достъпа до здравеопазване и социални услуги, които се получават само в общинския център Шабла.

Приоритетно за с. Божаново до 2027 г. е частично подобряване на състоянието на уличната мрежа.

с. Ваклино

Жителите на с. Ваклино към 2020 г. са 125 и 55 лица по настоящ адрес, от тях има 10 деца на възраст до 18 години. Основни обществени сгради са кметство, детска градина, църква и читалище. Всички са в добро техническо състояние.

В селото има два магазина, няма ресторанти и заведения за обществено хранене.

Енергийната мрежа и осветлението са в добро състояние. Уличната и съобщителната мрежи са в задоволително състояние.

Основните доходи на населението са от пенсии и работа в селското стопанство. Няма работещи предприятия.

Здравните и социални услуги в село Ваклино се ползват при лични лекари в общинския център.

Приоритетни проекти и дейности за с. Ваклино до 2027 г. са:

- 1) Дъвършителни работи по строежа на новоизградената църква;
- 2) Изграждане на спортна площадка;
- 3) Благоустрояване на парка в селото.
- 4) Подобряване състоянието на част от уличната мрежа.

с. Горичане

Жителите на с.Горичане към 2020 г. са 67, от тях няма деца и младежи на възраст до 18 години. Основните обществени сгради са следните:

- Кметство – в сградата на читалището (в добро състояние)
- Читалище (Необходим е ремонт на покрив и вътрешни помещения)
- Църква (Необходим е ремонт на покрив)
- Училище (Сградата не се използва и е силно амортизирана)

В селото има само един смесен магазин.

Енергийната мрежа и уличното осветление са в добро състояние. Уличната мрежа е в задоволително състояние, няма тротоари. Водоснабдителната система е изцяло обновена. Липсва канализация. В селото няма парк. Съобщителната мрежа се характеризира с лошо покритие.

Основните доходи на населението са от пенсии, земеделие и животновъдство. Единственото работещо предприятие е земеделска кооперация, ЗКПУ „Обединение“.

Здравните услуги се осигуряват от лекари в град Шабла.

Приоритетни проекти и дейности за с. Горичане до 2027 г. са:

- Обособяване на здравна служба в селото;
- Осигуряване на обществен транспорт.

с. Горун

Жителите на с.Горун към 2020 г. са 89, от тях има само 2 деца и младежи на възраст до 18 години. В селото няма други обществени сгради освен кметство и читалище.

Единствените обекти за обществено обслужване са магазин към бензиностанция и две къщи за гости.

Енергийната и съобщителна мрежа не са в добро състояние. Получава се спад на напрежение в някои части на селото. Липсва обхват на част от мобилните оператори. Уличната и водопроводната мрежа са силно амортизирани и се нуждаят от цялостни ремонти. Необходимо е благоустрояване на централния парк пред кметството.

Основните доходи на населението са от земеделие и пенсии. Няма работещи предприятия.

Приоритетни проекти и дейности за с. Горун до 2027 г. са:

- Ремонт на водоснабдителна система;
- Подобряване състоянието на уличната мрежа;
- Обновяване на централния парк.

с. Граничар

Жителите на с.Граничар към 2020 г. са 132, от тях има 10 деца и младежи на възраст до 18 години. В селото основните обществени сгради са кметство, читалище и здравна служба.

Обекти за обществено обслужване са два магазина за хранителни стоки и една къща за гости.

Енергийната и съобщителна мрежа и уличното осветление са в добро състояние. Уличната мрежа е в задоволително състояние, а водоснабдителната система е стара и амортизира, нуждае се от цялостна подмяна.

Основните доходи на населението са от риболов и работа в селското стопанство. В селото развива дейност земеделска кооперация.

Социалният патронаж на общината осигурява обяд на желаещите пенсионери. Личните лекари на жителите на с.Граничар са в гр.Шабла и в с.Дуранкулак. Здравната служба се посещава от лекар три пъти в седмицата.

Приоритетни проекти и дейности за с.Граничар до 2027 г. са:

- Обновяване на водопроводната мрежа;
- Изграждане на спортна площадка;
- Частични ремонти на улици в селото.

с. Дуранкулак

Жителите на с.Дуранкулак към 2020 г. са 330, от тях има 23 деца и младежи на възраст до 18 години. Основните обществени сгради са следните:

- Кметство (сградата е в добро състояние)
- Училище (сградата е в добро състояние)

- Детска градина (сградата е в добро състояние)
- Църква (сградата е в добро състояние)
- Читалище (сградата е в добро състояние)
- Здравна служба (в добро състояние)
- Пенсионерски клуб (сградата е в добро състояние)
- Поща (сградата е в добро състояние)

В селото функционират четири магазина за хранителни стоки, четири ресторанта, едно заведение за бързо хранене, осем къщи за гости и четири места за настаняване.

Енергийната и съобщителна мрежа и уличното осветление са в добро състояние.

Основните проблеми са свързани с лошото състояние на част от уличната мрежа и водоснабдителната система, като към момента се изпълнява проект за подмяна на водопроводите в селото.

Основните доходи на населението са от работа в сферата на туризма и селското стопанство, търговия и приходи от бюджетния сектор. В селото има няма действащи производствени предприятия.

Здравните услуги се осигуряват в Здравната служба в селото.

Приоритетни проекти и дейности за с. Дуранкулак до 2027 г. са:

- Ремонт на водоснабдителна система – подмяна на водопровода;
- Подобряване състоянието на уличната мрежа;
- Привличане на инвестиции и създаване на работни места.

с. Езерец

Жителите на с.Езерец към 2020 г. са 65, от тях има 5 деца и младежи на възраст до 18 години. В селото основни обществени сгради са кметството, читалище, училище, читалище, църква. Всички сгради са в относително добро състояние. Липсва здравна служба.

В селото функционира един хранителен магазин, осем къщи за гости и един хотел-ресторант.

Енергийната и съобщителна мрежа и уличното осветление са в добро състояние.

Уличната мрежа е в голям процент амортизирана, липсват тротоари. Водоснабдителната система е обновена и изпълнява своите функции. Няма канализация.

Здравните услуги за населението на селото се предоставят в гр.Шабла.

Основните доходи на населението са от работа в туристическите обекти, в селското стопанство и от пенсии.

Приоритетни проекти и дейности за с. Езерец до 2027 г. са:

- Подобряване състоянието на уличната мрежа;
- Благоустрояване на обществени и зелени площи;
- Осигуряване на обществен транспорт;
- Подобряване състоянието на околната среда;
- Изграждане на общински Еко Къмпинг.

с. Пролез

Жителите на с.Пролез към 2020 г. са общо 30, от тях няма деца и младежи до 18 г. В селото единствената обществена сграда е кметството. Необходим е частичен ремонт на покрива.

В селото има един хранителен магазин, който е единствения обект за обществено обслужване.

Енергийната мрежа и уличното осветление са в добро състояние. Уличната мрежа е напълно амортизирана, има само една частично асфалтирана улица, липсват тротоари.

Водоснабдителната система се нуждае от цялостна рехабилитация. Няма изградена канализация. Съобщителната мрежа се характеризира с лошо покритие на мобилните оператори.

Основните доходи на населението са от земеделието, животновъдство и пенсии. В единствено работещо предприятие е Земеделска кооперация „Янтар“.

В селото не се използват услугите на социален патронаж. Здравно се обслужват от личните лекари и центъра за спешна помощ в град Шабла.

Приоритетни проекти и дейности за с. Пролез до 2027 г. са:

- Подмяна на уличната водопроводна мрежа, поради зачестили всекидневни аварии;
- Осигуряване на медицинско обслужване – поне 1 път месечно;
- Осигуряване на обществен транспорт – поне един път в седмицата;
- Ремонт на общински път с. Горичане – с. Пролез;
- Ремонт на част от покрива на вход на сградата на кметство.

с. Смин

Жителите на с.Смин към 2020 г. са 49, от тях има 5 деца и младежи на възраст до 18 години. В селото основни обществени сгради са кметство и църква. И двете сгради са в относително добро техническо състояние. В селото има един хранителен магазин.

Енергийната и съобщителна мрежа и уличното осветление са в добро състояние. Уличната мрежа е амортизирана. Водоснабдителната система е в задоволително състояние.

Здравните услуги се ползват в общинския център град Шабла.

Основните доходи на населението са от пенсии и земеделие. В селото няма работещи предприятия.

Приоритетни проекти и дейности за с. Смин до 2027 г. са:

- Ремонт на общински път Ваклино – Смин – Черноморци;
- Асфалтиране на всички улици в селото.

с. Твърдица

Жителите на с.Твърдица към 2020 г. са 6, от тях няма деца и младежи. В селото не функционират обществени сгради. Няма търговски обекти и магазини.

Енергийната и съобщителна мрежа и уличното осветление, както и уличната и водоснабдителна мрежа са в задоволително добро състояние. Почти липсва покритие на мобилни оператори.

Основните доходи на населението са от пенсии и земеделие. На територията на селото няма действащи производствени предприятия.

Селото има нужда от подобряване състоянието на съобщителната мрежа.

с. Тюленово

В селото функционират два хранителни магазина, четири ресторанта, три хотела, десет къщи за гости и три места за настаняване.

Уличната мрежа е в незадоволително състояние: 2 улици почти асфалтирани, 5 улици – чакълирани. Липсват тротоари. Уличното осветление не е в добро състояние. Зелените площи не са поддържани. Водоснабдителната система е стара и амортизирана. Канализация не е изградена. Съобщителна и енергийна мрежа са в добро състояние.

Основните доходи на населението са от работа в сферата на туризма. В селото няма действащи производствени предприятия.

Приоритетни проекти и дейности за с. Тюленово до 2027 г. са:

- Асфалтиране на улици;
- Подмяна на водопроводната мрежа;
- Обновяване на сградата на кметство.

В процеса на разработване на ПИРО бяха проведени пет он-лайн фокус групи по следните теми:

- Образование, култура, младежки дейности и спорт;
- Здравеопазване, социални дейности и пазар на труда;
- Местно икономическо развитие и туризъм;
- Благоустройство, инфраструктурно развитие и опазване на околната среда;
- Развитие и обновяване на малките населени места на територията на общината.

9. Комуникационен механизъм при изпълнение на ПИРО

Комуникационният механизъм служи за осигуряване на наблюдение, контрол, информация, отчетност и прозрачност относно изпълнението на ПИРО, постигнатите резултати и използваните финансови ресурси по програмата за реализация на плана. Принципът на партньорство и сътрудничество с представителите на различните групи заинтересовани страни следва да се прилага в рамките на целия процес на изпълнение на плана до неговото финално отчитане с последваща оценка.

Обществеността следва да бъде информирана за начина на изпълнение на мерките от програмата за реализация, за резултатите от тях и за начина, по който са били изразходвани финансовите ресурси, с които е било обезпечено изпълнението на програмата за реализация на ПИРО. Гражданите имат възможност да участват в изпълнението на плана като партньори на администрацията или чрез реализацията на техни частни бизнес и социални проекти

Комуникационният механизъм предвижда мерки за комуникация, информация и включване на заинтересованите страни и партньорите в процесите на изпълнение, отчитане и актуализация на ПИРО.

Предвиждат се следните мерки:

1. Ежегодна комуникация по електронна поща с представителите на заинтересованите страни и партньорите за получаване на обратна връзка и информация за техните проекти, дейности и инвестиции през годината, допринасящи за изпълнението на ПИРО;
2. Ежегодно публикуване на годишните отчетни доклади за наблюдение изпълнението на ПИРО;
3. Провеждане на годишна среща /през месец април всяка година/ с партньорите и заинтересованите страни за представяне и обсъждане на Годишния отчетен доклад за наблюдение изпълнението на ПИРО;
4. Публикуване на сайта на Общината и обсъждане с партньорите и заинтересованите страни на доклада за междинна оценка на ПИРО;
5. Събиране на данни и информация от привлечените партньори и заинтересовани страни за идентифициране на нови проблеми и генериране на идеи за актуализация на ПИРО, при необходимост.

Комуникационният механизъм предвижда постоянна комуникация с медиите за популяризиране на всички изпълнявани проекти и дейности от програмата за реализация на ПИРО. Журналисти ще бъдат канени на всички годишни срещи и обсъждания на докладите за изпълнение на ПИРО. В медиите ще се публикуват резюмета на докладите за годишна и междинна оценка на плана, за да се информира обществеността за постигнатия напредък в изпълнението му.

ЧАСТ IV. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД - ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

Приоритетните зони за прилагане на интегриран подход (зони за въздействие) на територията на общината се определят на база на резултатите от социално-икономическия анализ и анализа на силните и слабите страни, както и на потенциалите за развитие. В тези зони основно ще бъде съсредоточено изпълнението на мерките, проектите и дейностите предвидени в програмата за реализация на ПИРО.

Зона за прилагане на интегриран подход/въздействие е пространствено обособена територия с определена характеристика и състояние на физическата среда, социална и/или етническа структура на населението и характер и структура на основните фондове. Зоните за въздействие се определят на базата на общи характеристики на определена територия и/или общи проблеми или потенциали за развитие.

Зоните за въздействие могат да бъдат както части от територията на общината с конкретно функционално предназначение (например зони с преобладаващи административни/публични функции, индустриални или бизнес зони, зони за култура, за отдых и туризъм, зони с преобладаващи жилищни функции, зони за транспортна дейност и т.н.), така и други специфични обособени територии с идентични характеристики или собствен потенциал за развитие (например зони с потенциал за коопериране със съседни общини).

За община Шабла са препоръчителни зони за въздействие със специфични характеристики, които могат да представляват градски по своята същност зони (т.е. да включват територии от урбанизирана градска част, градски покрайнини и функционални зони в град Шабла), но могат да се отнасят и до всеки вид населено място или част от територията на общината, както и да включват части от съседни общини, при необходимост.

Определянето на зоните за въздействие на ПИРО е пряко обвързано с Общия устройствен план на община Шабла (ОУПО) и отредените в него територии за приоритетна реализация.

Бъдещето на община Шабла зависи от демографското състояние и развитие на територията. Основен приоритет е задържането на трудоспособното население и привличане на квалифицирани кадри, чрез стратегии за насърчаване на инвестициите, иновациите и предоставяне на добра икономическа и социална среда за живеене.

По отношението на техническата инфраструктура от основно значение е рехабилитацията, доизграждането и поддържането на качествени комуникационни трасета, които от своя страна да се синхронизират с развитието на логистични, складови и производствени зони. От ключово значение е развитието на телекомуникациите, разширяване на достъпа до високоскоростни и мобилни широколентови мрежи високоскоростни оптични връзки и повишаване на компютърните умения на хората и способностите за работа в дигитални пространства.

Инвестициите в туризма, в сферата на морския, рекреационен, селски и екотуризъм, ще допринесе да се обхване целия ресурс и потенциал за бъдещо икономическо развитие в община Шабла.

С оглед на горното в ОУПО Шабла са заложили територии и мероприятия за приоритетна реализация, които следва да се имат предвид при определяне зоните за въздействие на ПИРО.

С ОУПО - Шабла са определени следните територии, съгласно чл. 7 от ЗУТ и чл. 4 от НАРЕДБА № 7 от 22 декември 2003 г. на МРРБ за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии:

- За жилищни функции;
- За обществено обслужващи функции;
- За производствени дейности;
- За складови дейности;
- За рекреационни, курортни и вилни зони;
- За озеленяване, паркове и градини;
- За изолационно озеленяване;
- За спорт и атракции;
- За комунално обслужване и стопанство;
- За обработваеми земи –ниви;
- За обработваеми земи –трайни насаждения;
- За необработваеми земи;
- За гори;
- За горски земи;
- За водни площи;
- За транспорт и комуникации;
- За техническа инфраструктура;
- За защитени зони по Директивите за местообитанията и птиците (НАТУРА 2000);
- За защитени територии по Закона за защитените територии;
- За територии за природозащита;
- За територии на недвижимото културно наследство;
- За защитени територии за опазване на културното наследство;
- За територии за възстановяване и рекултивация.

Съгласно Наредба № 7 от 22 декември 2003 г. на МРРБ за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии:

- **Жилищните територии** обхващат части от населеното място, в които са обединени урегулирани поземлени имоти, предназначени предимно за жилищно застрояване. В ОУПО Шабла, териториите за жилищни функции са разположени в шестнадесет населени места на територията на Шабла.
- В **територии за обществено-обслужващи функции** се разполагат обектите за обществено обслужване, които осигуряват следните видове дейности:
  1. образование;
  2. здравеопазване и социални грижи;
  3. култура;
  4. религия;
  5. административни услуги;
  6. търговия, обществено хранене и битови услуги;
  7. други обществено-обслужващи дейности.
- **Териториите за производствени и складови дейности** са предназначени за устройство и застрояване предимно със сгради и съоръжения за производствени и складови дейности. В ОУПО Шабла, тези територии са разположени в или около границите на населените места на територията на общината.

- **Територии за рекреационни, курортни и вилни зони** се обособяват като устройствени зони в границите на населените места и селищните образувания или извън тях и се определят съгласно следните разновидности.
- **Територии за озеленяване, паркове и градини** - зелената система включва обществените озеленени площи, в т.ч. всички паркове, градини, улично озеленяване, извънселищни паркове и горски паркове, гробищни паркове, ботанически градини, защитни насаждения и разсадници.
- **Територии за спорт и атракции** - разполагат се в населените места и в крайселищната им територия. Обекти за спорт и атракции, освен в тези територии, могат да се разполагат също и в териториите за жилищни функции, озеленени територии и територии за рекреационни дейности.
- **Земеделски територии** – включват необработваеми земи (пасища, скатове, дерета, оврази и други), обработваеми земи – ниви (ниви, зеленчукови градини, ливадии други) и обработваеми земи – трайни насаждения (овощни градини, лозя и други).
- **Горски територии** - конкретното предназначение на поземлените имоти в горските територии биват два вида – гори (дървопроизводителни гори, защитни гори, рекреационни гори и други) и горски земи (поляни, земи, заети от храсти, скали и други).
- **Територии, заети от води и водни обекти** - териториите за водни площи обхващат естествени и изкуствени водни обекти - реки, канали, езера и язовири.
- **Територии за транспорт и комуникации** - Тези територии включват обекти и съоръжения на транспорта и комуникациите: пътища и улици, гаражи и паркинги, автогари, летища, пешеходни алеи и площи, велосипедни алеи, скиорски пътеки и плацове, станции на въжени линии, яхтени пристанища и други.
- **Територии за техническа инфраструктура** - Територии за техническа инфраструктура. Териториите за техническа инфраструктура обхващат такива за водоснабдителни, канализационни, енергийни, хидромелиоративни съобщителни и други мрежи и съоръжения.

Описаните видове територии, определени с ОУПО дефинират географското разположение на зоните за въздействие на ПИРО.

В ПИРО, за разлика от ОУПО могат да бъдат обособени неограничен брой зони за въздействие, но от тях следва да бъдат подбрани няколко приоритетни, които имат най-голям потенциал да повлияят върху социално-икономическото развитие на общината в бъдеще.

Целта на определянето на приоритетни зони за въздействие е постигане на максимален ефект за населението и територията с ограничените ресурси, с които разполага Община Шабла. Това е особено необходимо, тъй като изпълнението на отделни мерки в различни части от общината без ясна обвързаност между тях представлява само временно задоволяване на конкретна нужда, но не оказва въздействие върху цялостното развитие на общината.

Определянето на приоритетни зони за въздействие не ограничава инвестициите извън тях, а по-скоро е отражение на идентифицираните при анализа територии с най-голям специфичен потенциал за развитие. Приоритетните зони следва да бъдат ограничен брой и така подбрани, че тяхното развитие да може в най-голяма степен да повлияе върху развитието на цялата община. Размерът на конкретната зона не се ограничава като площ, но за по-голяма по размер зона, са необходими мотиви и доказателства за необходимостта от обхващането на съответната територия, включена в обхвата на зоната.

В резултат на идентифицираните с анализите нужди, проблеми и потенциали за развитие и предвижданията на ОУПО в ПИРО на община Шабла за периода 2021-2027 г. се определят следните 7 /седем/ типови зони за въздействие:

- **Зони с административно-обслужващи/ публични функции;**

- Зони с жилищни функции;
- Зони за производствени и складови дейности;
- Зони за селско и горско стопанство;
- Зони за транспорт и комуникации;
- Зони за техническа инфраструктура;
- Зони за рекреация – озеленяване, спорт, отдих и туризъм.

Всяка от зоните за въздействие е придружена от зони на влияние, в които в резултат на прилагане на интегриран подход, чрез проектите и дейностите в ПИРО ще настъпят съществени подобрения в качеството на средата и ще се повиши инвестиционният интерес. Зоните на влияние са териториално близки на зоните за въздействие и образуват стабилна глобална структура, покрита от интеграционни политики. Същевременно седемте типови зони за въздействие имат свързани ефекти спрямо глобалната общинска структура. Те са близки, често преплетени и това усилва влиянието на интервенциите, както върху ключовите елементи, така и върху цялата територия.

Характеристиката и обхвата на приоритетните зони за въздействие са следните:

- Зони с административно-обслужващи/ публични функции

Тези зони обхващат централната градска част на гр. Шабла и централните части на най-големите селата в общината – Дуранкулак и Крапец, в които са разположени сградите на кметства, училища, детски градини, църкви, читалища, здравни и социални обекти. Освен всички административни функции в тези зони са съсредоточени децентрализираните органи, местното самоуправление, здравеопазването, социалните, културните и образователни институции, пощенски клонове, офиси на банки, търговски обекти и всички обществени услуги.

Отчитайки броя на населението, натовареността с обществено-обслужващи функции, географското разположение спрямо центъра на общинската територия, транспортния достъп и други фактори за община Шабла можем да определим **приоритетна зона за развитие с преобладаващи административно-обслужващи/ публични функции - общинския център град Шабла.**

За да се постигне положително териториално развитие на общината, в тази административна зона трябва да се инвестира за подобряване на инфраструктурата и развитие на обслужващите функции и обществени услуги, интегрирано с технологично обновяване, модерно оборудване, компютъризация, подобряване на образователното равнище и квалификацията на човешките ресурси и разширяване на достъпа до он-лайн услуги.

Зоната обхваща централната градска част, в която е силно концентрирано предоставянето на публични услуги, чрез сграден фонд с административни и обществени функции, наличие на социални и културни институции, църква, център за спешна медицинска помощ и съоръжения с общоградско значение. Тук са разположени сградата на Община Шабла, НЧ „Зора 1894“, Поща и Куриерски услуги, Банки, Детски градини и Училища. В зоната попадат хотели, ресторанти, кафенета, търговски обекти и общинският пазар, което предполага комплексното и развитие. Инвестициите в тази зона ще повлияят положително на населението на цялата община. В резултат на мерките, заложен в ПИРО те ще получат по-качествена среда на обитаване и ще имат достъп до по-добри административни, образователни, здравни, социални и културни услуги.

Основните характеристики на административната градска зона са:

- Зоната е значима за цялото население на община Шабла;
- Зоната включва основните публични пространства – административни сгради, търговска и обслужваща инфраструктура;

- В зоната са съсредоточени основните обществени услуги, предлагани в общината;
На територията на зоната са идентифицирани проблеми свързани със:
  - Частично изградена канализация на 15% от територията на града.
  - Недостиг на квалифицирани кадри за предоставяне на обществени услуги;
  - Ограничен капацитет на институциите за социални услуги;
  - Липса на съвременно медицинско оборудване и кадри за здравеопазването;
  - Подобряване на материално-техническата база в образованието;
  - Адаптиране на профилираните паралелки и специалностите в средното образование с изискванията на местния пазар на труда.

Направленията за въздействие на ПИРО в тази зона са: енергийна ефективност и обновяване на сградния фонд (обществени и административни сгради), доизграждане на канализационната система, повишаване на образованието, подобряване на квалификацията и привличане на високообразовани кадри в администрацията, здравеопазването, социалните дейности и услуги; разширяване на обхвата на предлаганите здравни и социални услуги; предлагане на он-лайн административни услуги, повишаване на компютърните и цифрови умения на населението и др.

- Зони за производствени и складови дейности

Зоните за производствени и складови дейности обхващат основно терени в северната и южната част на град Шабла. Освен това в ОУПО са определени производствени терени във всички останали населени места на община Шабла.

Основните характеристики и проблеми на зоните са:

Съществуващата база на промишлеността към настоящия момента е ограничена. Основните производства са в леката промишленост. По-голяма обособена производствена зона има единствено около град Шабла. През общината преминава един от основните европейски транспортни коридори от Румъния към Турция. Инфраструктурата е достатъчно развита, местоположението на общината е стратегическо и много подходящо, за да привлече инвестиции. Съществуват подходящи територии, на които могат да се обособят нови складови и производствени зони.

Наличната производствена материална база в самия град Шабла също има потенциал за разширение. В по-малките населени места в общината е рентабилно развитието на селскостопански производства в границите на бившите селскостопански дворове и около тях с разширението им при необходимост.

Направленията за намеси на ПИРО в тези приоритетни зони са:

Приоритетната цел за въздействие в изпълнение на ПИРО за развитие на производствени и складови дейности е разширяване на съществуващите производствени зони в град Шабла и обособяване на нови в селата Дуранкулак, Крапец, Граничар и Ваклино. Необходимо е да се търсят инвеститори за изграждане на техническата инфраструктура и обособяване на подходящи терени за производствени и складови дейности.

- Зони за селско и горско стопанство

Тези приоритетни зони за въздействие обхващат землищата на всички населени места в общината с предназначение за нуждите на селското и горското стопанство.

Основните характеристики и проблеми на зоните са:

Отрасълът на селското стопанство е водещ традиционен икономически отрасъл във всички населени места на общината. Съществува при сравнително неизменен размер на поземления ресурс, който има най-значителен дял от територията на общината.

Селското стопанство е значителен източник на доходи и заетост за населението и ще продължава да играе важна роля за развитието на района в бъдеще. Благоприятното съчетание на природо-климатичните условия и големия процент на земеделските земи на територията на общината, са реална предпоставка за висока степен на развитие на земеделието. Установената териториална специализация на селското стопанство отговаря на природния потенциал.

Растениевъдството е значим земеделски отрасъл в община Шабла, благоприятстван от плодородните земеделски земи и климатичните условия в района.

По данни от ОДЗ – Добрич, средния площи и добив от декар в общината за последната стопанска година са следните: пшеница - 121 800 дка, среден добив - 500 кг/дка; ечемик - 3 400 дка, ср. добив - 500; рапица - 1200 дка, среден добив няма; царевица - 47 900 дка, среден добив 420 кг/дка; фуражен грах - 1000 дка. среден добив 120 кг/дка; слънчоглед - 65 900 дка. среден добив 220 кг/дка; картофи - 70 дка, среден добив 2100 кг/дка; домати - 60 дка, среден добив 800 кг/дка ; пипер - 600 дка, среден добив 1800 кг/дка; дини - 650 дка, среден добив 2100 кг/дка; пъпеша - 360 дка. среден добив 1700 кг/дка; ябълки - 270 дка, среден добив 1220 кг/дка; праскови - 19,8 дка, среден добив 1100 кг/дка; сливи - 5 дка, среден добив 1600 кг/дка; лавандула - 2279 дка. среден добив 580 кг/дка и винени лозя 540 дка, среден добив 520 кг/дка.

Вторият подотрасъл на селското стопанство е животновъдството, което през последните години бележи малък спад в общината, но запазва своето значение. Традицията в сектор животновъдство е трайна и може да доведе до подобряване на икономическата ситуация в Шабла, създаване на нови работни места и сигурни източници на доходи за местното население.

Горите заемат едва около 3,7% от територията на общината и най-характерна е широколистна растителност и изкуствено създадени иглолистни гори. Като цяло общината може да задоволява потребностите си от дърва за огрев и дървесина за строителни нужди.

Значението на горите е многостранно - използват се като строителна и технологична суровина, за водноохранни и противоерозионни функции.

Направленията за намеси на ПИРО в тези приоритетни зони са:

Насърчаване развитието на млади фермери, полупазарани стопанства, модернизация на земеделските стопанства, разнообразяване на земеделските култури към трайни насаждения, и зеленчукопроизводство по биологичен начин, преработка на земеделски продукти, подобряване икономическата стойност на горите и други.

Като много перспективно се очертава отглеждането на билки, етерично-маслени култури и гъби и създаване на съоръжения за съхранение и преработката им.

Изграждане на преработвателни предприятия, свързани с производството и преработката на селскостопанска продукция – оранжерии, сушилни за зърно, мелници, мандри и млекопреработвателни цехове, рафинерии и маслобойни, сушилни за подправки, цехове за замразяване, разфасоване, пакетиране и други подобни, тъй като суровините за тяхното производство са разположени в непосредствена близост.

С оглед на добрите природни дадености и традиции в животновъдството перспективно е създаването на месо преработващи предприятия, отговарящи на всички необходими съвременни изисквания, включително биологични продукти /екологично чисти/. Има добри възможности за изграждане на млекосъбирателни пунктове, отговарящи на санитарно-хигиенните условия. Пчеларството е подотрасъл с традиции и с нарастващи темпове на развитие, което предполага създаване на предприятие за обработка.

- Зони за транспорт и комуникации

Тези зони включват терените за транспортно-комуникационна инфраструктура от ОУПО, разположени в отделни урегулирани поземлени имоти с обществено предназначение в границите на населените места и селищните образувания, или извън тях.

В обхвата на тези приоритетни зони за въздействие попадат обекти и съоръжения на транспорта и комуникациите във и извън урбанизираните територии на селищата в община Шабла: републикански и общински пътища, площади, улици, тротоари, гаражи и паркинги, автогари, автоспирки, пешеходни алеи и площи, велосипедни алеи и други.

Основните характеристики и проблеми на зоните са:

На територията на община Шабла, пътната мрежа включва един първокласен, три третокласни Републикански пътища, които осигуряват връзките ѝ с останалите центрове на развитие в областта и района, както и общински пътища, допълващи транспортното обслужване на населените места, провеждайки ежедневните комуникации между тях и осигуряващи достъп на населението до административния център. Част от пътищата от републиканската пътна мрежа в границите на община Шабла се нуждаят от реконструкция, основен, среден ремонт или рехабилитация. Поради недостига на финансови средства за тяхното поддържане, в преобладаващата си част общинските пътищата също са в незадоволително състояние и се нуждаят от цялостно подобряване на експлоатационното им състояние и параметри. Лошата пътна инфраструктура затруднява транспортния достъп, икономическите и социални дейности в общинската територия.

Уличната мрежа в града и селата е изградена основно през 70-те и 80-те години на миналия век. На много места е силно амортизирана и се нуждае от неотложен, текущ и среден ремонт. В последните години общината няма възможност за заделяне на достатъчно средства за такива ремонти и състоянието на уличната мрежа продължава да се влошава. В града по-малка част от улиците се нуждаят от ремонт, но в малките населени места, както е видно и от обработените анкети от кметове на малки населени места, все още има улици с неизградена настилка, неасфалтирани или в много лошо състояние. За изграждането и поддържането на уличната мрежа са необходими значителни финансови средства, но решаването на този проблем не е във възможностите на общинския бюджет. За това следва да се определят приоритетни зони за въздействие в най-уязвимите участъци с най-голям пътничко-поток и население.

Направленията за намеси на ПИРО в тези приоритетни зони са:

- Ремонт и текуща поддръжка на пътищата от Републиканската пътна мрежа.
- Частичен ремонт на улична мрежа и тротоари в общинския център и по-големите села в община Шабла.
- Ремонт и благоустрояване на площади в населените места.

По отношението на интегрираността на зоните за транспорт и комуникации, от основно значение е рехабилитацията, доизграждането и поддържането на качествени транспортни връзки, които от своя страна да се синхронизират с развитието на логистични, складови и производствени зони, за съхранение и преработка на селскостопанска продукция, от една страна и със зоните за жилищни и административно-обслужващи функции от друга.

- Зони за техническа инфраструктура

Тези зони включват терените за техническа инфраструктура от ОУПО - разположени в отделни урегулирани поземлени имоти с обществено предназначение в границите на населените места и селищните образувания, или извън тях. В обхвата на тези приоритетни зони за въздействие попадат обекти и съоръжения на техническата инфраструктура (водоснабдяването и канализацията, електроснабдяването, електронните съобщителни мрежи и други).

Основните характеристики и проблеми на зоните са:

Всички населени места са електрифицирани. На територията на общината има изградени мрежи за потребностите на населението от битов характер и за потреблението на промишлеността и производството.

Състоянието на водоснабдителната система в повечето населени места е лошо и води до чести аварии и режим на водоподаването.

Канализацията има частично изградена само в град Шабла. В останалите населени места има септични ями или изгребни ями. Канализационна мрежа в град Шабла е със степен на изграждане около 15%. Пречиствателната станция за отпадни води на общинския център е с недостатъчен капацитет и е предвидено увеличаване на производителността и ефективността и.

Община Шабла е бедна на повърхностно течащи води. Хидрографската мрежа е представена от няколко реки, в чиито корита се формира само кратковременен повърхностен отток – обикновено при обилни валежи или интензивно снеготопене и по същество те представляват суходолия.

Телекомуникациите в общината са относително добре развити. Във всички населени места има обхват на мобилните оператори, но в някои от по-малките села не е задоволителен. Няма изградени оптични интернет връзки.

Направленията за намеси на ПИРО в тези приоритетни зони са:

- Реконструкция/ рехабилитация на водопроводи в малките населени места на общината
- Доизграждане на канализация и увеличаване капацитета на ПСОВ в гр. Шабла.
- Изграждане на високоскоростни телекомуникационни връзки за общинския център и по-големите села в общината
- Прочистване на речни корита и дерета.
- Изграждане на компостираща инсталация за растителни и биоразградими отпадъци.

- Зони за рекреация – озеленяване, спорт, отдих и туризъм

Зоните за отдих, спорт, туризъм и развлечения се разполагат в населените места и в крайселищната им територии. Особено изразени са туристическите дадености на общината за развитие на морски туризъм. Много характерни за източната част на общинската територия са обширните плажни ивици. Акумулативните брегове са с обща дължина 13,5 км. Тук са разположени плажовете: Граничарски, Дуранкулашки, Крапецки, Крапецки-юг, Езерецки и Шабленски.

Важно значение имат обектите за спорт и атракции. Освен в тези територии, те могат да се разполагат също и в териториите за жилищни функции, озеленени територии и територии за рекреационни дейности. Зелената система включва обществените озеленени площи, в т.ч. всички паркове, градини, улично озеленяване, извънселищни паркове и горски паркове.

Основните характеристики и проблеми на зоните са:

Община Шабла разполага с богат ресурс и дадености за развитие на морски, селски и екологичен туризъм. Базата за отдих и почивка в общината също е добра, но въпреки това отрасъл туризъм все още е слабо развит. Почти всички населени места разполагат със зелени площи – паркове и обществени градинки.

Направленията за намеси на ПИРО в тези приоритетни зони са:

Подобряване състоянието на туристическата инфраструктура и създаване на нови места за настаняване и подслон.

Създаване и промотиране на интегриран местен туристически продукт.

Озеленяване и поддържане на обществени градинки и зони за отдих в населените места на общината. Интегрирани проекти в условията на междуобщинско сътрудничество са възможни във всички приоритетни зони.

ЧАСТ V. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ

Изменението на климата е тема, която е във фокуса на всички страни по света и оценката му в дългосрочен план заема важно място в процесите на стратегическо планиране на национално, регионално и местно ниво. Проведените изследвания показват прогнозно изменение в модела на валежите, което ще доведе до намаляване на речния отток, едновременно с прогнозно увеличаване на температурата. На Европейско ниво очакванията са до 2080 г. годишните валежи да намалееят на до 40% от нивата на 1990 г. Температурите ще бъдат в обхват от 4°C до 5°C над днешните нива. По-малкото валежи и по-високите температури ще доведат до по-голям риск от засушаване, недостиг на вода, горещи вълни, пожари в горите и загуба на биоразнообразие. Това поставя въпроса за управлението на природните ресурси (вода, почва, въздух, биоразнообразие и биомаса) в условията на засушаване и затопляне, както и подобряване на управлението в случай на риск от наводнение.

На 11 декември 2019 г. Европейската комисия (ЕК) оповести идеята си за т.нар. Европейски зелен пакт, станал известен като Европейска зелена сделка (European Green Deal). Основната му цел е да превърне Европа в първия неутрален по отношение на климата континент до 2050 г. Пактът включва пътна карта с действия за по-ефективно използване на ресурсите, чрез преминаване от линейна към кръгова икономика и за спиране на изменението на климата, обръщане на тенденцията за загуба на биологично разнообразие и намаляване на замърсяването на околната среда. Планът обхваща всички сектори на икономиката и по-специално транспорта, енергетиката, селското стопанство, строителството, а също така и промишлените отрасли стоманодобив, производството на цимент, информационни и комуникационни технологии (ИКТ), текстилната индустрия, производството и употреба на химикали.

За реализация на амбициозния проект, през следващото десетилетие се планират редица дейности в различни сфери:

- Чиста енергия – декарбонизация на енергийната система, с фокус върху енергийната ефективност и осигуряване на енергия, базирана предимно на ВЕИ. Намаляване на емисиите до 2030 г. с 50 – 55% спрямо стойностите от 1990 г.;
- Устойчива индустрия – нова промишлена политика, основана на концепцията за кръгова икономика. Декарбонизация и модернизация на енергоемки отрасли, като стоманодобива и производството на цимент. Политиката за „устойчиви продукти“ поставя като приоритет намаляването и повторното използване на суровини, преди тяхното рециклиране. До 2030 г. всички опаковки следва да отговарят на изискванията за повторно използване или рециклиране. Предвижда се въвеждане на схеми за обратно изкупуване на технически средства: мобилни телефони, таблети или зарядни устройства за последващо рециклиране;
- Изграждане и реновиране на сгради – политиката насърчава строителството на енергийно ефективни сгради и подкрепа на инициативи за саниране през 2020 г. (предвидена е помощ за 50 милиона потребители и саниране на социални жилища, училища и болници);
- Транспорт – 90% намаление на емисиите на парникови газове в транспорта до 2050 г.;
- Биоразнообразие – нов подход в стратегиите за биологичното разнообразие и за опазване и развитие на горите, предложения за „зелени“ европейски градове и за увеличаване на биологичното разнообразие в градските пространства, засаждане на нови дървета и

възстановяване на увредените или с изчерпани ресурси гори, популяризиране и използване на водораслите и други нови източници на протеини.

➤ Стратегия „От фермата до трапезата“ – в нея са заложени амбициозни цели:

- Намаляване с 50% на употребата на химически пестициди и свързания с тях риск и намаляване с 50% на употребата на по-опасни пестициди в срок до 2030 г.
- Намаляване на загубите на хранителни вещества с поне 50%, като се гарантира недопускане на влошаване на плодородието на почвите. Това ще доведе до намаляване с минимум 20% на употребата на торове до 2030 г.
- Намаляване с 50% на продажбите на антимикуробни средства за селскостопанските животни и за аквакултурите до 2030 г.
- Въвеждане на биологични норми за обработка на 25% от земеделската земя до 2030 г.

В стратегията е заложена и цел до 2025 г. във всички селски райони да бъде осигурен достъп до високоскоростен широколентов интернет, за да се даде възможност за цифрови иновации.

➤ Намаляване на замърсяванията – планът за постигане на нулеви емисии има за цел предотвратяване на замърсяването на въздуха, водата и почвата. Предвидените мерки са свързани със съхраняване на биологичното разнообразие в езера, реки и влажни зони, намаляване на вредното замърсяване от пластмасови микрочастици и лекарствени продукти, преразглеждане на стандартите за качество на въздуха, защитата на гражданите от опасни химикали чрез нова стратегия, насочена към постигане на устойчивост и нетоксична околна среда, намаляване на замърсяването от големи промишлени инсталации, предоставяне на подкрепа на местните власти за постигане на по-чист въздух за гражданите.

Зелената сделка е придружена от Инвестиционен план за устойчива Европа, който се предвижда да бъде финансово обезпечена чрез т.нар. Механизъм за справедлив преход. Фондът за справедлив преход (ФСП): допълнителни 7.5 млрд. евро към средствата по Кохезионната политика по Многогодишната финансова рамка (МФР) за периода 2021 – 2027 г. Разпределените средства за България са 458 млн. евро.

Действията по отношение изменението на климата имат своята законодателна рамка на международно, европейско и национално ниво. Република България е страна, ангажирана по Рамковата конвенция на ООН по изменението на климата (1999 г.), Протокола от Киото (2002 г.), новото рамково международно споразумение (2012 г.) и Парижкото споразумение (2015 г.).

Задълженията по ограничаване и адаптиране към измененията на климата са регламентирани в националното законодателство в Закона за ограничаване изменението на климата (ЗОИК). Член 2 от ЗОИК определя неговата основна цел: „... да гарантира намаляване на емисиите парникови газове като основен елемент в политиката по ограничаване изменението на климата и да осигури дългосрочното планиране на мерките за адаптация към климатичните промени“.

Законът посочва и най-важните хоризонтални мерки, които водят до намаляване емисиите на парникови газове и ограничават изменението на климата:

- Повишаване на енергийната ефективност;
- Повишаване на дела на енергията от възобновяеми източници;
- Улавяне и оползотворяване на метан;
- Залесяване, повторно залесяване и промени в земеползването;
- Насърчаване преминаването към видове транспорт с ниски емисии;
- Насърчаване използването на обществен транспорт;

- Развитие на научноизследователска дейност с оглед развитието на ефективна „зелена“ икономика;
- Повишаване на административния капацитет за изпълнение на екологична политика;
- Повишаване на осведомеността на гражданите по въпросите за изменението на климата.

Законът за опазване на околната среда (ЗООС) също има отношение към климатичните промени, тъй като регулира стратегическия процес във всички области на защита, мониторинг и управление на околната среда. В него се посочват принципите за включване на политиките в областта на околната среда (включително политиките в областта на климата и биологичното разнообразие) в други сектори.

В унисон с европейската „зелена политика“ в България е разработена Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие с хоризонт до 2030 година. Тя отразява новия контекст на политиките, свързани с климатичните промени. Националната стратегия задава рамка за действия за адаптиране към изменението на климата (АИК) и приоритетни направления, като идентифицира и потвърждава необходимите действия както за цялата икономика, така и на секторно ниво. Включените в нея сектори са: „Селско стопанство“, „Биологично разнообразие и екосистеми“, „Енергетика“, „Гори“, „Човешко здраве“, „Транспорт“, „Туризм“, „Градска среда“ и „Води“. Управението на риска от бедствия се разглежда като междусекторна интегрирана тема.

Селско стопанство

Сектор „Селско стопанство“ е особено уязвим по отношение на изменението на климата и демонстрира разнообразни потенциални въздействия. В същото време съществуват известни възможности за извличане на ползи от промените. Въздействието на изменението на климата в земеделието е свързано с добивите и качеството на културите, селскостопанската производителност, промените в продължителността на вегетационния период, добивите от животновъдство, засушаване на почвата, ерозия, засоляване, загуба на земя и загуба на доходи.

Биоразнообразие и екосистеми

Биологичното разнообразие и екосистемите са особено уязвими по отношение на изменението на климата и демонстрират разнообразни потенциални въздействия, като например загуба на генетично разнообразие, нарушаване на жизнените цикли и фенологичните фази на видовете, влошаване на местообитанията и въздействие върху екосистемните услуги.

Енергетика

Изменението на климата може да повлияе на енергийния сектор по много начини - то може да причини щети на инфраструктурата и оборудването, да доведе до понижаване на качеството на въздуха, да увеличи риска от топлинен стрес за работниците, които работят на открито, да намали ефективността на електроцентралите, да намали наличността на вода за охлаждане, да създаде несигурност по отношение на производството на електроенергия, да понижи ефективността на производството на слънчева и вятърна енергия, да предизвика промени в потреблението на енергия и да намали нуждата от отопление.

Гори

България е богата на гори, но изменението на климата е потенциален двигател на значителни промени. Основна уязвимост представляват специфични за различните видове физиологични реакции. Някои видове дори биха могли да нямат адаптивност, за да се справят с новите климатични условия. Други уязвимости включват несигурност по отношение на взаимодействието между видовете, фактът, че големи площи с иглолистни насаждения са на твърде ниска надморска височина. Изменението на климата може да доведе и до повишена

вероятност за възникване на големи пожари и други смущения, както и да създаде по-благоприятни условия за инвазивни видове. Предизвикателство представляват и дървата за огрев като преобладаващ продукт от дървен материал.

Човешко здраве

Изменението на климата влияе върху човешкото здраве чрез температурите и влажността (сърдечно-съдови заболявания, удари, трансмисивна заболеваемост, инфекции, респираторни заболявания, алергии), екстремните метеорологични явления и пожарите (смъртност, болести, свързани с водите и храните, посттравматично стресово разстройство) и промяната във валежите (бактериални инфекции и стомашно-чревни проблеми).

Туризъм

Поради своя териториално концентриран, зависим от времето и изключително сезонен характер, туризмът в България е уязвим по отношение на изменението на климата. Уязвимостта се състои от краткосрочни и дългосрочни заплахи, въпреки че по-високите температури по-рано и по-късно през годината могат да направят междинните сезони по-привлекателни. Основните рискове, свързани с изменението на климата, включват по-малък брой туристи, по-кратък зимен сезон, по-кратък среден престой, здравословни проблеми за туристите, по-лоши условия за отход на открито, увреждане на туристическата инфраструктура и суперструктура, затруднен достъп до туристическите дестинации и недостиг на вода. Възможностите, които биха могли да възникнат от изменението на климата включват по-дълъг летен сезон и междинни сезони, развитие на нови туристически продукти и по-малка нужда от отопление през зимата и междинните сезони.

Транспорт

Основните видове транспорт, които ще бъдат повлияни от гледна точка на предоставянето на услуги, са пътния и железопътния транспорт, следвани от водния и въздушния транспорт. Очаква се най-значителното въздействие върху инфраструктурата да бъде причинено от наводненията и свлачищата поради по-високата честота на силни валежи. Други явления, които се очаква да засегнат сектора са виелиците, снеговалежите и екстремните горещини. Очаква се метеорологичните събития, свързани с изменението на климата да окажат отрицателно въздействие върху всички участници в транспортния сектор (влошаване на състоянието, щети, временно затваряне на участъци /възли от пътната инфраструктура), транспортните оператори (по-високи оперативни разходи и прекъсвания на дейностите), потребителите на пътната мрежа (забавяния, удължено време на пътуване, дискомфорт при пътуване) и крайните потребители и обществото като цяло (по-високи разходи за транспортна инфраструктура и транспортни дейности).

Градска среда

В градските райони очакваните въздействия от климатичните събития включват щети за сградите и градската инфраструктура, последици за здравето, застрашени основни услуги, вкл. доставка на храна и електричество, намалена достъпност на средата и воден стрес, както и увеличен финансов натиск върху общините за поддръжка на инфраструктурата и съоръженията и персонала за спешна помощ. Големите градове ще бъдат по-уязвими по отношение на екстремните метеорологични явления, тъй като техните централни градски части обикновено са с по-голяма плътност, интензивен трафик, с по-малко зелени и отворени пространства и със стара инфраструктура с ограничен капацитет. Уязвимите групи, вкл. хората, които живеят под прага на бедността, в лоши жилища, бездомните, възрастните и болните хора, ще бъдат засегнати в по-голяма степен.

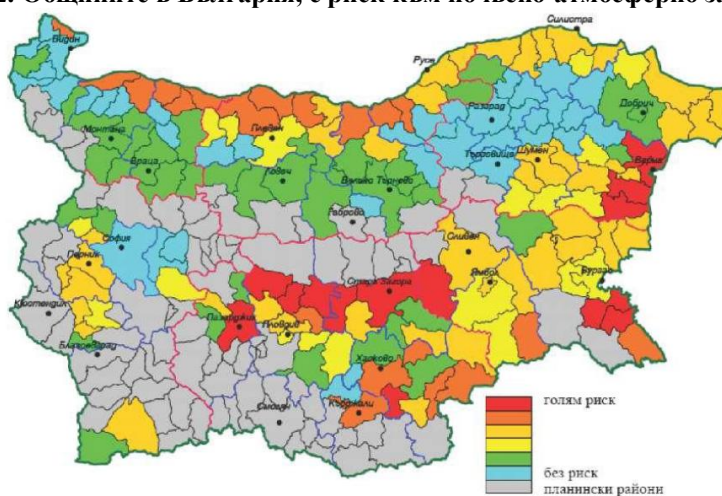
Води

Очаква се изменението на климата да окаже значително въздействие върху хидрологията на реките в България, като прогнозите са за спад с около 10 процента за следващите 30 години. Възможно е да настъпят значителни промени в сезонното разпределение на оттока на реките, с увеличение през зимата и пролетта и спад през лятото и есента. Рисковете и уязвимостта, свързани с водите, включват опасност от наводнения и суша. Рисковете от наводнения засягат цялата страна, докато рисковете от засушаване застрашават районите с прогнозиран недостиг на вода. Районите, които използват подпочвени води, са с по-нисък риск. Вероятни са по-високи рискове в районите, които използват повърхностни води и имат значителни туристически дейности. Черноморският район изглежда най-уязвим по отношение на риска от недостиг на вода. Основните уязвимости по отношение на изменението на климата са системите за производство на водоелектрическите централи, водните услуги (водоснабдяване, канализация и мелиорация), състоянието и готовността на водната инфраструктура, както и готовността на операторите и населението, поради липса на предишен опит с наводнения и засушаване. Рисковете за инфраструктурата и услугите произтичат от щети, неправилна експлоатация и нискокачествени услуги. Биологичното разнообразие е изложено на риск от наводнения и засушавания.

Визията на Националната стратегия за АИК е: „Да се развие най-високото възможно ниво на устойчивост на страната срещу изменението на климата, като се вземат всички необходими и изпълними мерки и по този начин се гарантира безпрепятствено функциониране на икономическите сектори на страната, защита на здравето и благосъстоянието на населението и опазване на природните богатства“. Крайната цел е природната среда, сградите и инфраструктурите, здравеопазването и спешната помощ, както и ключовите икономически сектори да станат не само устойчиви на рисковете, но и готови да се възползват максимално от възможностите. Към Стратегията има План за действие, който описва какви действия за адаптация следва да бъдат предприети, по икономически сектори, като се посочват потенциални последици за бюджета и източници на финансиране, предвидената продължителност и очакваните резултати, показателите за изпълнение и отговорните институции. Отделни фактологични справки за всеки сектор разглеждат планирането на действията по сектори.

Фигура 12: Общините в България, с риск към почвено-атмосферно засушаване¹⁴

¹⁴ Източник: Доклад „Сушата в България“, София 2011 г. под редакцията на проф. дфн В. Александров, Национален институт по метеорология и хидрология към Българска Академия на Науките

Според проучване на Националния институт по метеорология и хидрология /НИМХ/ към БАН, община Шабла попада в район със сравнително висок риск за почвено-атмосферно засушаване, в резултат на климатичните промени.

В изпълнение на изискванията на чл. 5 от Директивата и чл. 146г, ал. 1 от Закона за водите, Директора на БДЧР определя райони, за които се счита че съществува значителен потенциален риск от наводнения или вероятност за значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН). Определянето на РЗПРН се извършва на база на резултатите от предварителната оценка на риска от наводнения (ПОРН) по „Критерии и методи за определяне и класифициране на риска и определяне на РЗПРН”, утвърдени от Министъра на Околната среда и водите съгласно чл. 187 ал.2 т.6 от Закона за водите. Според ПУРН и картата с утвърдените райони със значителен риск от наводнения в Черноморски район за басейново управление в община Шабла попадат два района с потенциален риск от наводнения.

Таблица 44: Определени райони със значителен потенциален риск от наводнения по чл. 146г от ЗВ в Черноморски район за управление на водите

№ по ред	Код РЗПРН	Име на РЗПРН	Дължина, км	Поречие	Водно тяло	Населено място	Степен на риск
1	BG2_APSFR_BS_01	Черно море - Дуранкулак	14	Добруджански черноморски реки	BG2DO700L017	Дуранкулак	Висок
				Черно море	BG2BS000C001		
2	BG2_APSFR_BS_02	Черно море - Шабла	15	неанализиран участък	неанализиран участък	Шабла	Висок
				Добруджански черноморски реки	BG2DO700L018		
				Черно море	BG2BS000C001		

Източник: ПУРН 2016-2021 г. на БДЧР

Фигура 13: Район със значителен потенциален риск от наводнения Черно море - Дуранкулак

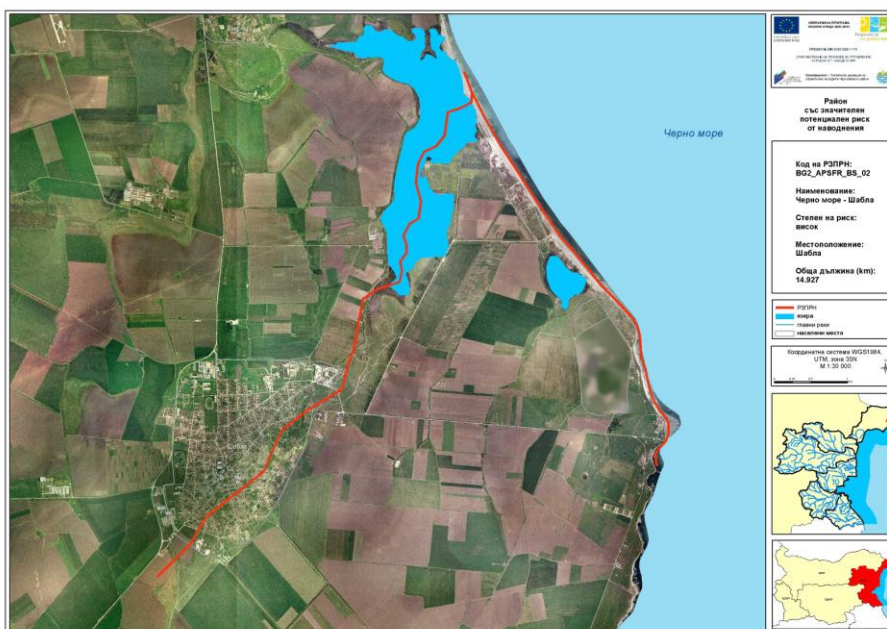

Източник: ПУРН 2016-2021 г. на БДЧР

Съгласно писмо на БДЧР, изх. № 08-00-336/2/13.12.2016г., на територията на община Шабла попадат два района със значителен потенциален риск от наводнение, определени със Заповед №128/15.08.2013г. на Директора на БДЧР и утвърдени със Заповед № РД-745/01.10.2013г. на Министъра на околната среда и водите – РЗПРН с код BG2-APSER-BS-01 и наименование „Черно море-Дуранкулак“, включващ местоположения, оценени с „висок“ риск и РЗПРН с код BG2-APSER-BS-02 и наименование „Черно море-Шабла“.

Фигура 14: Район със значителен потенциален риск от наводнения Черно море - Шабла

Източник: ПУРН 2016-2021 г. на БДЧР

Съгласно ПУРН 2016-2021, степените на риск от наводнения са три категории – висок, среден и нисък. И двата споменати по-горе райони са с ниска степен на риск от наводнения, при която, съгласно методика на МОСВ, „строителството е възможно, като собствениците на засегнатите парцели и обекти трябва да бъдат предупредени за потенциална заплаха от наводнение. За чувствителните обекти да се приемат специални мерки за намаляване на уязвимостта, както за вече построените, така и за предстоящите или разширяващите се“.

Зоните за къпане, попадащи в границите на райони със значителен потенциален риск от наводнения /РЗПРН/ са както следва:

- BG3322924102008001 – Дуранкулак-Север, южна част, участък от около 300м;
- BG3322924102008002 – Дуранкулак- Север-2;
- BG3322924102008003 – Крапец – Север, северна част около 4200м;
- BG3322983017008004 – къмпинг „Добруджа“, южна част , участък около 5200м.

В границите на община Шабла няма водоземания за питейно-битово водоснабдяване, попадащи в границите на заливане при различни сценарии на наводнения в РЗПРН.

В общината има голям брой суходолия и дерета, в които се появява краткотраен речен отток само при значителни, продължителни интензивни валежи и интензивно снеготопене. Най-значим представител на този тип водни тела е условно наречената „река“ Шабленска, Езерецка и Ваклинска, както и други дерета и суходолия. При неблагоприятни съчетания на определени условия (висока овлажненост на водосборите, водонаситеност на подземните водоносни

хоризонти и интензивни валежи) могат да се появят високи води, което е характерно за суходолията въобще и да се създаде опасност от наводнения. Има данни за наводнения в гр. Шабла – през 1994, 1997 и 2005 г.; в с. Крапец – през 1994 г.; в селата Граничар и Дуранкулак – през 1998 г. Няма изградени диги с височина над околния терен. Процесът на поява на високи води е рисков и от гледна точка появата на свлачищни процеси.

Община Шабла е разработила Общински план за защита при бедствия и аварии, в който са предвидени конкретни мерки и действия при различни природни бедствия и катастрофични събития. Към Кмета на общината е сформирани и специален Щаб за изпълнение на общинския план за защита при бедствия и аварии.

Въпреки, че по данни на модела, изработен от НИМХ, промените във валежите и температурите на въздуха ще се случват бавно и постепенно, те вече се проявяват в различни райони на България и създават сериозни затруднения с водоснабдяването на населението, реколтата, горски пожари, наводнения и други. За това е необходимо в ПИРО да се включат мерки за смекчаване и адаптиране към климатичните промени, спазването и съобразяването с които е от изключителна важност за устойчивото развитие на общината.

Представената в Националната стратегия за АИК рамка поставя изискванията за целенасочено и последователно планиране и реализиране на мерки и дейности, свързани с изменението на климата. Общите хоризонтални мерки, които следва да се предприемат и от Община Шабла са два основни вида:

- **Мерки за ограничаване изменението на климата** (предприемането на превантивни мерки, свързани с ограничаване на вредното въздействие на човешката дейност, допринасящо за парников ефект);
- **Мерки за адаптация към изменението на климата** (предприемането на мерки, свързани с предвиждането и определянето на негативните социални и икономически последици от измененията на климата; преодоляване на възникналите щети; идентифициране на възможности, появили се вследствие на климатичните изменения).

Първият тип мерки са свързани с анализ и оценка на антропогенните фактори, които довеждат до увеличение на вредните емисии на парникови газове. Следват необходимите превантивни действия, които да неутрализират източниците на вредни емисии.

Вторият тип мерки е насочен към вече възникналите изменения на климата. Мерките за адаптация включват и точно предвиждане на предстоящите негативни явления и процеси, застрашаващи производството и потреблението на обществата. Необходимо е да се заложат мерки, които не само реагират спрямо настоящата ситуация, но и предхождат появата на бъдещи щети. Мерките за адаптация следва да се разглеждат и като начин за разглеждане на климатичните изменения като възможност.

Действащата към настоящия момент стратегическа и нормативна рамка, позволяват да бъдат открити някои основни хоризонтални мерки, които да ръководят политиките и да обосновават дейностите и проектите, включени в ПИРО на община Шабла за периода 2021-2027 г. Те се основават и на приетия от Министерството на околната среда и водите Трети национален план за действие по изменение на климата.

В рамките на програмния период 2021-2027 г. са препоръчителни следните мерки за ограничаване изменението на климата и адаптиране към климатичните промени:

Общи мерки:

- Прилагане на общите принципи и изисквания, свързани с изменението на климата, в мерките за реализация на ПИРО и в секторните документи на екологичната политика на община Шабла – Общински план за защита при бедствия и аварии, Програма за опазване на околната среда,

Програма за управление на отпадъците, Програма за енергийна ефективност, Краткосрочна и Дългосрочна общински програми за насърчаване използването на енергия от ВЕИ и биогорива и други.

- Формиране на партньорски мрежи и реализация на интегрирани проекти за подобряване на екологичната обстановка и качеството на живот в община Шабла.
- Повишаване информираността и ангажираността на гражданите относно екологичните въпроси и проблемите с изменението на климата.
- Повишаване на административния капацитет в Община Шабла за изпълнение на екологична политика и реализиране на проекти и дейности за защита на населението при бедствия, аварии и катастрофични събития, изменението на климата и околната среда.
- Разработване на общинска система за информация за климата и ранно предупреждение.
- Приемане на общинска програма за ограничаване на рисковете от бедствия и аварии.

Мерки за ограничаване изменението на климата:

- Повишаване на енергийната ефективност на жилищни, административни и производствени сгради;
- Повишаване на енергийната ефективност на уличното, фасадно и парково осветление;
- Повишаване използването на ВЕИ в общината;
- Изграждане на съвременни отоплителни и охлаждащи системи;
- Развитие на „зелена икономика“, чрез внедряване на иновативни технологични и организационни подходи в местните предприятия;
- Съхраняване на горския фонд, подобряване управлението на горите и залесяване на незалесени територии;
- Ограничаване употребата на нитрати и пестициди в сескостопанското производство;
- Развитие на биологично земеделие;
- Развитие на напоителните системи и увеличаване на напояваната площ;
- Осигуряване на условия и насърчаване на пешеходното и велосипедно движение;
- Подобряване на системите за управление на различните потоци отпадъци;
- Закриване и рекултивация на нерегламентирани замърсявания на територията на общината;
- Засилен контрол върху запалването на стърнищата и други.

Мерки за адаптация към изменението на климата:

- Частична корекция на речни корита при необходимост не само в населените места, а и извън урбанизираните територии;
- Прочистване на речни участъци и дерета за избягване на риска от високи приливни вълни;
- Ремонт и укрепване на мостови съоръжения, подпорни стени, диги и др.;
- Подобряване на водоснабдителната и канализационна мрежа и ефективно използване на водните ресурси;
- Разработване и прилагане на правила и нормативи за устройство на територията и застрояване, съобразени с климатичните промени;
- Изграждане на съоръжения срещу наводнения;
- Поддържане и регулярно почистване на отводнителните канали и съоръжения;
- Изграждане на съоръжения за защита и ранно известяване при горски и полски пожари;
- Селектиране на сухоустойчиви култури и използването им в земеделието;
- Поддръжка и подобряване на съществуващите местообитания на аквакултурите;
- Въвеждане на енергоспестяващи и водоспестяващи технологии в местните предприятия;

- Поддържане на биоразнообразието, генетичното разнообразие и устойчивостта на горите; идентифициране на редки видове със сериозен риск от изчезване и защита на текущото им състояние, планиране на тяхното възобновяване и потенциална миграция;
- Изграждане на способности за управление на риска от бедствия и реагиране при извънредни ситуации и осигуряване на достатъчно и модерно оборудване.

ЧАСТ VI. МЕРКИ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА ИНВЕСТИЦИИТЕ

Привличането на инвестиции е ключов инструмент за увеличаване на местния икономически потенциал, повишаване конкурентоспособността на съществуващите и създаване на нови предприятия и активизиране на пазара на труда, насочено към разкриването на нови устойчиви работни места в общината.

Съгласно нормативните изисквания на Чл.11. от Закона за насърчаване на инвестициите /ЗНИ/, Кметът на общината осигурява провеждането на политиката за насърчаване на инвестициите на територията на общината при разработването и изпълнението на Плана за интегрирано развитие на общината /ПИРО/ и на програмата за реализирането му. Това налага включването в ПИРО на мерки за насърчаване на инвестициите, които да съответстват на разпоредбите на Закона за насърчаване на инвестициите, Правилника за неговото прилагане и на Наредбата на община Шабла за насърчаване на инвестициите с общинско значение и издаване на сертификати за инвестиция клас В.

Общинското ръководство следва да положи усилия за привличане на инвестиции за модернизирани съществуващите и изграждане на нови индустриални зони, при доказан икономически ефект и наличие на инвеститори. Необходимо е създаване на устройствени условия и обновяване на инфраструктурите за повишаване на привлекателността на територията за развитие на икономически дейности. Създаването на индустриални зони, производствени бази и логистични центрове, отговарящи на съвременните високотехнологични изисквания означава, че трябва да се предложат достатъчно такива терени, за да могат инвеститорите да имат избор. Общият устройствен план на община Шабла предвижда достатъчно такива територии, позволяващи разширяване на съществуващите и създаване на нови зони за развитие на индустриални и складови дейности.

Основните цели, които се поставят с мерките за насърчаване на инвестициите са:

1. повишаване конкурентоспособността на икономиката на територията на община Шабла, чрез насърчаване на инвестициите за научни изследвания, иновации и технологично развитие в производства и услуги с висока добавена стойност, при спазване принципите на устойчивото развитие;
2. подобряване на инвестиционния климат;
3. създаване на нови работни места;
4. стимулиране развитието на местния бизнес, чрез привличане на инвеститори и подпомагане дейността на фирмите, които развиват дейност на територията на общината.

Инвестиционните проекти с общинско значение с издаден сертификат клас В от кмета на Община Шабла се насърчават с мерките по реда на чл. 22з, ал. 3 от ЗНИ и по реда на Закона за корпоративното подоходно облагане, Закона за данък върху добавената стойност, Закона за насърчаване на заетостта и Закона за собствеността и ползването на земеделските земи, ако отговарят на предвидените в тях условия.

По реда на нормативната уредба се насърчават инвестиции в дълготрайни материални и нематериални активи и свързаните с тях нови работни места, осъществявани на територията на община Шабла, в съответствие с изискванията на Регламент(ЕС) № 651/2014.

Инвестициите трябва да отговарят на условията на чл. 12, ал. 2 ЗНИ, както следва:

1. да са свързани със създаването на ново предприятие, с разширяването на съществуващо предприятие/дейност, с диверсификация (разнообразяване) на производството на предприятието/дейността с нови продукти или със съществена промяна в цялостния производствен процес на съществуващо предприятие/дейност;
2. да се осъществяват в икономически дейности, посочени в правилника за прилагане на закона със съответните кодове, определени съгласно действащата Статистическа класификация на икономическите дейности в Европейската общност (НАСЕ), съответно нейното пряко приложение в Република България чрез съответстващата класификация;
3. най-малко 80 на сто от приходите от изпълнявания инвестиционен проект да са от икономически дейности по т. 2 за срока по т. 8 /по-долу/;
4. срокът за изпълнение на инвестицията да е до три години от датата на започване на работата по проекта до неговото завършване, включително за голям инвестиционен проект по смисъла на чл. 2, § 52 и чл. 14, §13 от Регламент (ЕС) № 651/2014;
5. инвестициите в един обект да не са под минималния размер, определен с правилника за прилагане на ЗНИ, който размер може да бъде намален:
  - а) до три пъти за инвестиционни проекти, които ще се реализират изцяло в административните граници на икономически необлагодетелстваните региони, определени с правилника за прилагане на закона;
  - б) до три пъти за инвестиции във високотехнологични дейности от индустриалния сектор на икономиката, определени с правилника за прилагане на закона;
  - в) до пет пъти за инвестиции във високотехнологичните дейности от сектора на услугите, определени с правилника за прилагане на закона;
  - г) над пет пъти, когато се създава и поддържа заетост по смисъла на т. 7 във високотехнологични дейности или в икономически необлагодетелстваните региони и до три пъти в останалите икономически дейности, като изискванията към заетостта се определят с правилника за прилагане на закона;
6. най-малко 40 на сто от приемливите разходи за материални и нематериални активи да се финансират чрез собствени ресурси или чрез външно финансиране под форма, която изключва публична подкрепа;
7. инвестициите да създават и поддържат заетост, която отговаря едновременно на условията съгласно чл. 14, §9 от Регламент (ЕС) № 651/2014:
  - а) да е пряко свързана с осъществяването на инвестиционния проект;
  - б) инвестиционният проект да води до нетно увеличение на броя на служителите в съответното предприятие/организация в сравнение със средния брой на служителите през предходните 12 месеца;
  - в) създадената заетост да се поддържа за минимален период от 5 години в случай на голямо предприятие и за минимален период от 3 години в случай на МСП;
8. инвестицията в икономическата дейност по т. 2 да се поддържа в съответния регион по местонахождение най-малко 5 години, а в случай на малки и средни предприятия - три години, считано от датата на нейното завършване, съгласно чл.14, §5 от Регламент (ЕС) № 651/2014 г.

В интернет страницата на Община Шабла следва да се поддържа актуална електронна база данни на следната информация:

- актуален списък със свободни терени и недвижими имоти за осъществяване на инвестиции;
- формуляри и образци за кандидатстване за получаване на сертификат за инвестиция клас В и ползване на насърчителните мерки;
- информация за издадените сертификати за инвестиция клас В;
- прилаганите мерки за насърчаване на инвестицията при спазване на изискванията за наблюдение и прозрачност на информацията в областта на държавните помощи.

Инвестициите се определят като клас В с общинско значение, въз основа на критериите за размер на инвестициите и заетостта. Проектите с общинско значение се насърчават като инвестиции клас В, когато се реализират в административните граници на общината и отговарят на нормативните изисквания.

Инвестиционните проекти с общинско значение с издаден сертификат клас В от кмета на общината се насърчават с мерките по реда на чл.22з, ал.3. от ЗНИ, както следва:

1. съкратени срокове за административно обслужване, предоставяно от Общината;
2. индивидуално административно обслужване;
3. придобиване право на собственост или ограничени вещни права върху имоти - частна общинска собственост, по реда на чл.22а, ал.1, т.2 и 4 при спазване на условията по чл.22а, ал.2 - 8 и 13.

Препоръчителни мерки за насърчаване на инвестициите:

- Създаване на инвестиционен модул в сайта на Общината с презентации на дейността на местните фирми и информация за индустриални зони, свободни терени, сгради и др.
- Съкратени срокове за административно обслужване, предоставяно от Общината на инвеститорите чрез общинската администрация, в срокове с една трета по-кратки от предвидените за съответните административни услуги.
- Индивидуално административно обслужване – извършва се безплатно от служители на Общинската администрация, пред съответните компетентни органи, като включва:
  1. информиране на инвеститорите за необходимите и приложими процедури към конкретния инвестиционен проект, съобразно неговите специфики, нормативни изисквания;
  2. съдействие и помощ при попълване, подаване и получаване на необходимите документи, за реализиране на проекта, от ангажираните институции, след заплащане на дължимите такси (съгласно съответния закон);
  3. осигуряване на контакт между инвеститора и съответната администрация, задължена за издаване на необходимите документи и други.
- Придобиване право на собственост или ограничени вещни права върху имоти – частна общинска собственост, необходими за реализиране на инвестиционния проект, след преговори с инвеститора и извършване на оценка (съгласно ЗНИ, ППЗНИ и общинската Наредба за насърчаване на инвестициите).
- Облекчен режим (без търг или конкурс) при придобиване право на собственост или ограничени вещни права (право на ползване, на преминаване и др.) върху недвижими имоти - частна общинска собственост – важи за инвестиции клас „А“ и „Б“ от ЗНИ.
- Изграждане с публични средства на елементи на техническата инфраструктура, необходими за осъществяване на един или повече инвестиционни проекти.
- Данъчни облекчения при определяне размера на местните данъци и такси за определен брой години след реализиране на инвестицията.
- Изготвяне на реализация на ежегоден План за действие за общинските концесии, с цел привличане на инвеститори за стопанистване и/или управление на общински имоти, обекти и/или предоставяне на публични услуги.

- Съдействие за осигуряване на квалифициран персонал за предприятията на инвеститорите, включително чрез организиране на обучения, финансирани от различни програми и проекти, стажантски програми, дуално обучение и други механизми.
- Участие в български и международни икономически и инвестиционни форуми, борси и търговски изложения и организиране на бизнес посещения на потенциални инвеститори.

ЧАСТ VII. ОБЩИНСКА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА

Програмата за развитие на туризма в община Шабла е изготвена като самостоятелен раздел в ПИРО, в изпълнение на нормативните изисквания на чл.11 от Закона за туризма (ДВ. бр.17 от 25.02.2020 г.). Настоящата Програма е в съответствие с приоритетите на Националната стратегия за устойчиво развитие на туризма в България 2014-2030 г., Концепцията за туристическо райониране на България и е съобразена със задачите на Плана за интегрирано развитие на община Шабла за периода 2021-2027 г. и съществуващите значителни местни туристически ресурси и потенциал.

Настоящият раздел на ПИРО трябва да допринесе за устойчивото туристическо развитие на района, привличане на инвеститори в сектора, подобряване и разширяване на базовата инфраструктура, повишаване качеството на туристическото предлагане и за утвърждаване на Шабла като предпочитан Черноморски курорт за отдих и туризъм в четири сезона. Заложените цели ще се постигнат, чрез използване на наличните ресурси за устойчиво развитие на всички видове туризъм, за които има потенциал в общинската територия, като се акцентира върху: Морски, Балнео, Спа и уелнес туризъм; Екологичен и орнитоложки; Културен; Поклоннически и Селски туризъм. Предлагането ще се допълни и разнообрази с възможностите за спортен и приключенски туризъм, лов и риболов, ваканционен туризъм, уикенд почивки, краткотраен отдих и рекреация.

В съответствие с нормативните изисквания на чл.11, ал.2 от Закона за туризма, настоящата Програма предвижда проекти и дейности за:

1. изграждане и поддържане на инфраструктурата, обслужваща туризма на територията на общината, включително местните пътища до туристически обекти;
2. организация на информационното обслужване на туристите;
3. изграждане и поддържане на туристически обекти, които са общинска собственост или за които правото за ползване и управление е предоставено на общината;
4. организиране на събития и мероприятия с местно и национално значение, които допринасят за развитието на туризма;
5. провеждане на проучвания, анализи и прогнози за развитието на туризма в общината;
6. реклама на туристическия продукт на общината, включително участие на туристически борси и изложения;
7. взаимодействие и членство на общината в туристически сдружения и в съответната организация за управление на туристическия район;
8. подобряване качеството на услугите, предлагани в общинските туристически обекти.

Развитието на туризма се явява изключително важен приоритет със значително влияние върху икономическия растеж и трудовата зетост и пряко отношение към качеството на живот. Туризмът може да изиграе съществена роля за изграждане и утвърждаване на положителен имидж на общината и да даде възможност за развитие на множество съпътстващи дейности и услуги, които да разнообразят местната икономика.

Конкретните проекти, дейности, бюджет и срокове за изпълнението им в сферата на туризма са включени в Програмата за реализация на ПИРО.

В Концепцията за туристическо райониране на България от 2015 г., община Шабла е включена във Варненски (Добруджански) черноморски район с административен център град Варна. Туристическият район има специализация в Морски и Спортен туризъм. Разширената му специализация включва: Морски рекреативен туризъм; Спортен туризъм; Културно-исторически и фестивален туризъм; Делови туризъм; Здравен туризъм (всички видове) и Екотуризъм.

Община Шабла попада в обхвата на специализацията за Морски рекреативен туризъм, Екотуризъм, Здравен, Културно-исторически и Спортен туризъм.

Развитието на устойчив туризъм е сред основните цели в Първия приоритет на Интегрираната териториална стратегия за развитие на Североизточен район. В стратегията е посочено, че туристическата индустрия притежава значителен потенциал за разширяване и разнообразяване на регионалния туристически продукт, чрез активно устойчиво включване на природното и културното богатство. Природното и културното наследство е едно от най-силно изразените сравнителни предимства на българските райони в глобализиращия се свят. Разнообразяването на туристическия продукт със специфични видове туризъм и с активно включване на туристическите ресурси на хинтерланда ще допринесе за преодоляване на изразената сезонност на рекреативния морски туризъм.

Туристическото развитие по крайбрежието е довело до формиране на туристически агломерационни образувания. Освен Варна – Златни пясъци, подобни образувания се формират в община Балчик (Балчик – Албена - Кранево) и отчасти в община Каварна. Община Шабла остава извън тези агломерации и това я прави уникална, със запазена природа и чисти плажове.

Съществен проблем за развитието на туризма в СИР е и дисбалансът между прекомерното антропогенно натоварване и капацитета на природния ресурс и техническата инфраструктура.

Интервенциите предвидени в ИТИ на СИР са насочени към прилагане на мерки и действия за реално разнообразяване на туристическите дейности на брега на морето и в близкия му хинтерланд със спа-туризъм, селски, приключенски, ловен, аграрен и др. видове туризъм. В по-далечния хинтерланд разнообразяването на туристическото предлагане се опира най-вече на богатото културно наследство и развитието на познавателен туризъм, подкрепен и от други рекреационно-туристически дейности в територията на по-отдалечените от брега общини.

Голям брой от общините на СИР попадат в групата с качествени рекреационни ресурси, ограничено туристическо развитие и слабо влияние на туризма в социално-икономическото развитие. В тази група показателите са значително под средните за района. Тук попада дори традиционно разглежданата като „туристическа” община Шабла. Наличието на множество защитени територии и зони в общината, на редки и застрашени видове птици силно ограничава възможностите за строителство и развитие на туристическите инфраструктури.

Развитието на туризма в района следва да се осъществява чрез широко сътрудничество между всички заинтересованите страни – държавата, Регионален съвет за развитие, областни и местни власти, бизнес и туристически организации. Благоприятните природни фактори, културното наследство, натрупаният опит в предлаганите туристически услуги, изградената в значителна степен туристическа база спомагат за разширяването на туристическата индустрия и увеличаване на приходите от туризъм. Туризмът може да интегрира и мобилизира средите на бизнеса и да се развива като сериозна икономическа дейност, която диверсифицира икономиката на района, като същевременно създава привлекателни работни места за млади хора.

Община Шабла може да се включи активно в регионалния туристически продукт, интегрирайки своя собствена туристическа марка и предлагайки разнообразни форми на устойчив

туризъм през цялата година. На територията на общината съществуват естествени природни и антропогенни зони и фактори (незастроен морски бряг, спокойни плажове, природни забележителности, защитени влажни зони, с уникални редки видове птици, минерални извори, лечебна кал, религиозни и културни обекти), които биха могли да се използват за развитие на разнообразни форми на туризъм, за привличане на различни целеви групи туристи, увеличаване на приходите и целогодишна заетост на легловата база.

Проблемът до момента е, че в сферата на туризма в община Шабла се работи индивидуално, в различни направления и липсва синергия и интегриран подход за комплексно развитие на дестинацията. Няма единна стратегия, добре оформен и рекламиран на пазара интегриран туристически продукт, предлагащ различни пакети, маршрути и услуги със запазена марка на туристическа дестинация „Шабла“.

Самостоятелните усилия на Общинската администрация, Зелен образователен център, предприемачи, хотелиери и ресторантьори, културни дейци и природозащитници не могат да дадат необходимия резултат. Необходимо е Консултативният съвет по туризъм да разшири своята дейност и да се работи съвместно с всички партньори и заинтересовани страни, за да се създаде, развие и наложи на пазара туристически продукт, предлагащ различни пакети и услуги, обединяващи целия потенциал на района под една запазена туристическа марка.

За програмен период 2021-2027 г. усилията в областта на туризма трябва да се насочат към създаване, разработване и популяризиране на интегриран местен туристически продукт: „*Шабла – морски приключения, здраве и отдих в зеления оазис на Северното Черноморие*“, включващ: морския и крайбрежен рекреативен туризъм, здравен туризъм – балнеология, минерална вода и калолечение, екотуризм, наблюдение на птици, културно-исторически обекти, паметници, музеи, църкви, приключенски туризъм, рекреация и отдих, колоездене и риболов, местни традиции, обичаи и други.

1. Ситуационен анализ и туристически ресурси

1.1.Общо състояние на туризма в община Шабла

Община Шабла не е сред най - популярните дестинации за морски и крайбрежен туризъм, потенциалът и за балнеология и калолечение все още не е усвоен, но сектора започва да се разраства през последните години. Базата за настаняване, отдих, почивка и развлечения в общината е сравнително добре развита, но като цяло туристическия потенциал на общината все още не се използва пълноценно за генериране на високи доходи и икономически растеж.

По черноморското ни крайбрежие в териториалния обхват на община Шабла преобладава база, която е собственост на частни предприемачи. Във вътрешността преобладава малкия семеен бизнес. Областта предлага необичайна комбинация от масов морски туризъм и алтернативни видове туризъм в един район с изключително биологично разнообразие.

Територията разполага с богати туристически ресурси, чисти и спокойни черноморски плажове, минерални извори, лечебна кал, уникални защитени влажни зони – езера с редки видове птици, исторически и природни дадености за развитие на: Морски, Екологичен, Приключенски, Спортен, Балнеоложки, Спа и Уелнес, Културен, Поклоннически и Селски туризъм.

Към Община Шабла е сформиран Консултативен съвет по въпросите на туризма, с включени представители на бизнеса, собственици на места за настаняване и заведения за хранене и развлечения, културни дейци, представители на НПО, ТИЦ, Читалища, и др.

Туристическа инфраструктура и услуги:

Към 31.12.2020 г. на територията на общината съгласно разпоредбите на Закона за туризма са категоризирани 154 места за настаняване и база от 1009 стаи и 1788 легла.

Таблица 45: Леглова база спрямо вида на категоризираните места за настаняване към 31.12.2020 г.

Вид на обекта	Брой категоризирани места	Леглова база Места
Къща за гости	73	531
Стаи за гости	56	433
Бунгала	12	361
Хостел	1	40
Хотел	5	250
Семеен хотел	2	46
Апартаменти за гости	1	4
Къмпинг	3	95
Почивна станция	1	28
	154 места	1788 легла

Източник: Община Шабла

По населени места в общината, местата за настаняване са разпределени както следва:

- гр. Шабла /вкл. К-г „Добруджа и СО „Кария“/ - 51 места и леглова база 501 бр.
- с. Горун – 2 места и леглова база 12 бр.
- с. Езерец – 18 места и леглова база 158 бр.
- с. Крапец - 55 места и леглова база 594 бр.
- с. Дуранкулак - 17 места и леглова база 346 бр.
- с. Тюленово - 10 места и леглова база 169 бр.
- с. Граничар - 1 място и леглова база 8 бр.

Фигура 15: Обособени туристически зони в община Шабла

Като основни курортни селища и туристически зони са се обособили – гр. Шабла, с. Крапец, с. Дуранкулак, с. Езерец и с. Тюленово, където е съсредоточена 98% от легловата база и местата за настаняване и подслон. Къщи за гости и селски туризъм през последните години започва да се развива и в селата Горун и Граничар.

Според вида на категоризация обектите се разпределят по следния начин:

- Къщи за гости – 73;
- Стаи за гости - 56;
- Бунгала - 12;
- Хостел - 1;
- Семейен хотел - 2;
- Апартаменти за гости – 1;
- Хотели – 5;
- Къмпинг – 3;
- Почивна станция - 1

Към 31.12.2020 г. са категоризирани 36 Заведения за хранене и развлечения.

В по – голямата си част заведенията са със сезонен /летен/ режим на работа. С най-голям капацитет на територията на общината е категоризиран един ресторант с 300 места, който предлага национална кухня. Преобладават снек – барове, чийто капацитет не надминава 150 места. Заведенията предлагат национална кухня и местни традиционни ястия от различен тип и за различни вкусови предпочитания. Няма категоризирани дискотеки и нощни заведения.

Таблица 46: Категоризирани заведения за хранене и развлечения по вид и капацитет към 31.12.2020 г.

Вид на обекта	Брой	Капацитет – Закрито и открито - Общо
Снек - бар	15	827
Ресторант	9	1051
Фаст фууд	3	100
Пивница	1	20
Бирария	3	120
Кафе-аперитив	4	180
Бар басейн	1	112
ОБЩО	36	2410

Източник: Община Шабла

Висок относителен дял имат сезонните места за настаняване. Дори една трета от всички категоризирани обекти да са регистрирани целогодишно, те не могат да се похвалят със запълнена леглова база извън летния сезон. По териториален признак туристическите обекти са концентрирани около черноморското крайбрежие, а във вътрешността, където има реална възможност за развитие на алтернативен туризъм, наличните ресурси остават неусвоени. Преобладават места за настаняване и заведения за хранене и развлечения с категория 1 и 2 звезди.

В по-голямата си част обаче средствата за подслон и местата за настаняване, предлагат по-добри условия за почивка в сравнение с предвидените за съответната категория минимални изисквания.

Таблица 47: Преминали туристи и регистрирани нощувки в община Шабла 2016-2020 г.

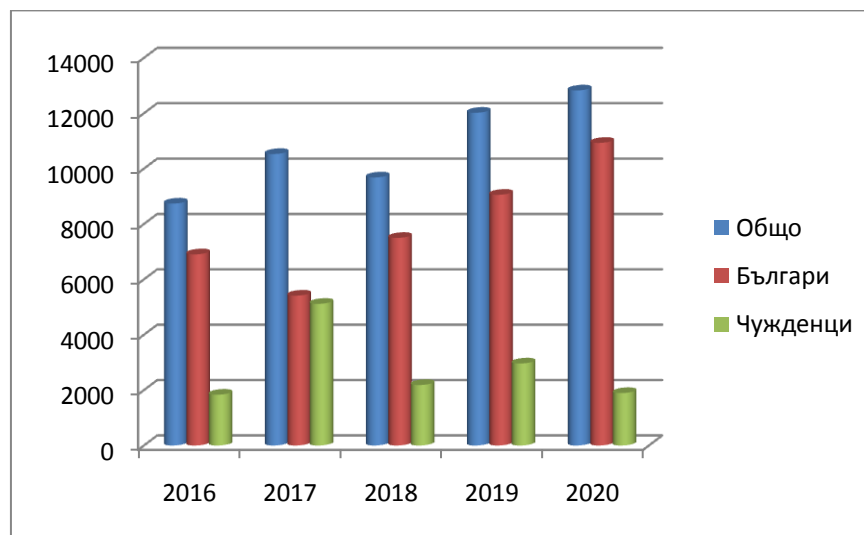
Година	Преминали туристи			Реализирани нощувки		
	Общо	Българи	Чужденци	Общо	Българи	Чужденци
2016	8738	6904	1834	35134	29089	6045
2017	10529	5413	5116	40689	20560	20129
2018	9682	7498	2184	36900	29731	7169
2019	12018	9056	2962	43795	34770	9025
2020	12825	10931	1894	46932	40243	6689
Общо	34525	27485	7040	127627	104744	22883

Източник: Община Шабла

За периода 2016-2020 година туризмът в община Шабла отчита ръст на броя на посещенията, нощувките и реализираните приходи. Като цяло дестинацията си остава предпочитана за българския туристически пазар – 80% от туристите са българи и 82% от нощувките са регистрирани от тях.

Кризата с пандемията от коронавирус COVID-19 се отразява донякъде положително на развитието на местния туризъм, тъй като туристите започват да търсят по-отдалечени, спокойни и уединени възможности за морски туризъм. Данните сочат, че броят на преминалите през общината туристи през 2020 г. е 12825 или с 47% повече спрямо 2016 г. Реализираните нощувки в местата за настаняване и подслон в общината през 2020 г. са 46932 или с 34% повече от 2016 г.

Фигура 16: Преминали туристи през община Шабла за периода 2016-2020 г.

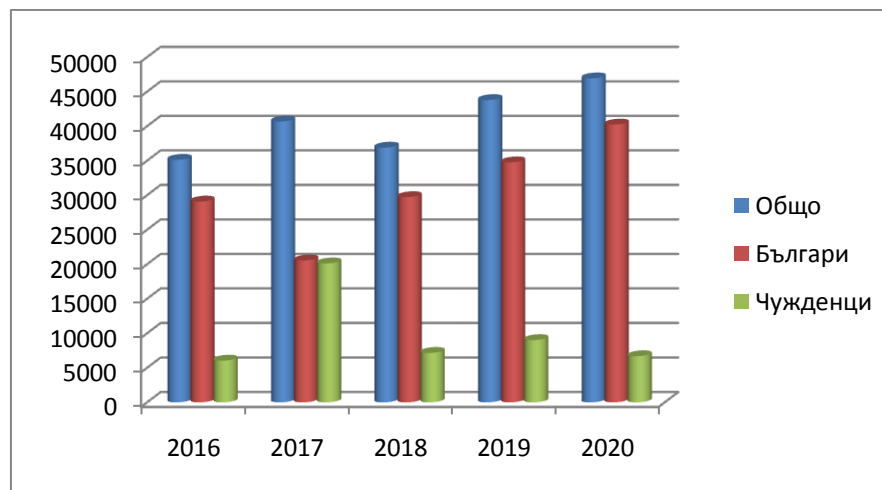

Относителният дял на чуждестранните туристи намалява през 2020 г., вероятно поради международната криза с пандемията от коронавирус. Най-много чужденци са посетили общината през 2017 г. – 5116 гости и 20129 реализирани нощувки от чуждестранни туристи. Спадът в посещенията на чужденци през 2020 г. спрямо 2016 г. е с 63%, а в броя на нощувките намалява с

67%. Спрямо предходната 2019 г. спадът в посещенията на чуждестранни туристи през 2020 г. е с 36%, а в реализираните нощувки с 26%.

Фигура 17: Реализирани нощувки в община Шабла за периода 2016-2020 г.

Статистиката сочи, че най-голям относителен дял от гледна точка на националността имат чуждестранните туристи от Румъния, Украйна и Полша. Туристите от чуждестранни страни, които имат висока покупателна способност, висок интензитет на задгранични пътувания и високи разходи в чужбина, са слабо представени на туристическия пазар в общината. Посетителите в повечето случаи са гостуващи на свои близки и приятели или такива които са привлечени от все още запазената природа и ненатрапчиво строителство по бреговата ивица.

Чуждестранният турист често търси не само почивка, но и удовлетворяване на разнообразните си интереси и предпочитания. Предвид липсата на атрактивни нощни заведения в община Шабла, тя не е развита като дестинация за парти туризъм.

Общите приходи от туристически такси за периода 2016-2020г., генерирани в община Шабла възлизат на 19 400, 50 лева /включва входна такса и приходи от продажба на сувенири на Големия остров - с.Дуранкулак и такса за устройване на Временен бивак, като към 2021 г. няма функциониращ такъв/. Общите приходи от туристическия данък за периода 2016-2020 г. са в размер на 63 826,76 лева.

По-голяма част от местните хотелиери и ресторантьори нямат желание да предоставят „иновативен туристически продукт“ например съчетаването на стандартна услуга със специфичен продукт, отговарящ на интересите на туриста – спорт, музика, посещения на исторически и архитектурни забележителности, участие в културни мероприятия, опознаване на местната традиционна кухня, местните традиции и обичаи и т.н. и така по скоро се развива семейния туризъм. Липсата на големи луксозни четири и пет звездни хотели на територията на общината също е причина за липсата на платежоспособните чуждестранни туристи.

Българските туристи са представени от лица в трудоспособна възраст, които организират пътуването си сами. Отсядат в категоризирани места за настаняване за средно пет дни. Почивките обикновено са семейни и свързани основно с морски туризъм. Рядкост са туристите, идващи извън активния сезон освен за уикенд разходки по плажната ивица или скалистите брегове на с. Тюленово.

Сериозен проблем за общината си остава т. нар. „диво къмпингуване“ Имайки предвид ясно изразената тенденция все повече туристи да търсят почивка сред природата и факта че

общината ни предлага предостатъчен ресурс за това, се стига до нерегламентирано разполагане на палатки, каравани и кемпери по цялата част на Черноморието.

За съжаление липсата на законова регламентация и невъзможността да се изготвят точни и ясни правила за къмпингуване, превръщат доста често първа линия на морето в неприветлива гледка. Овладяването на ситуацията и контролът са реално невъзможни поради ограничения човешки и финансов ресурс. Свободното къмпингуване създава непосилни разходи за общината, свързани с генерирането на огромно количество отпадъци, чието почистване и извозване е за сметка и на ОБА Шабла и на местните данъкоплатци и хотелиери. Години наред общинска администрация Шабла настоява за промяна в законодателството и приемане на наредба създаваща правила за свободното къмпингуване, но за съжаление към днешна дата приемането ѝ продължава да се отлага и бави.

Силните страни на община Шабла в сферата на туризма са:

- стратегическо географско положение – на брега на Черно море;
- наличие на минерални извори и лечебна кал; липса на прекомерна експлоатация на природни ресурси;
- липса на презастрояване по крайбрежната ивица;
- благоприятни климатични условия и природни дадености за разгръщане на отрасъл „Туризм“ във всичките му форми – традиционни и алтернативни;
- липса на промишлени предприятия - замърсители на компонентите на околната среда;
- сравнително добро техническо състояние на пътната мрежа, водеща към туристическите обекти; наличие на уникални природни ресурси (климат, защитени територии, влажни зони);
- богато културно – историческо наследство;
- богат културен календар;
- инвестиционен интерес;
- етнографски ресурси с утвърдени традиции в българския фолклор и художествената самодейност;
- сравнително евтина дестинация;
- места за настаняване с малък капацитет и възможност за уединеност, което привлича посетителите в сложната ситуация създадена се с разпространението на инфекцията от COVID 19.

Налице са възможности за:

- развитие на морския туризъм и създаване на допълнителни атракции за задържане и удължаване престоя на туристите;
- разкриване на модерен балнеологичен център с многофункционално целогодишно функциониране с цел предоставяне на услуги, свързани с рекреативни и балнеолечебни процедури;
- организиране на фестивали и традиционни празници, като допълващ туризма елемент;
- развиване на различни видове алтернативен туризъм, веломаршрути и велоалеи, облагородяване;
- междурегионално, трансгранично и международно сътрудничество;
- привличане на преки чуждестранни инвестиции в сектор „Туризм“; инвестиции във високо квалифицирана работна сила чрез включване в обучения и др.

Възможности за морски туризъм

Възможности за балнеоложки и рекреационен туризъм - Изграждане на комплекси за балнеология за целогодишно използване на наличните ресурси - минерална вода и лечебна кал.

Възможности по отношение на познавателен туризъм –

- запознаване на туристите със специфични за района исторически, архитектурни, археологически дестинации, културни прояви и изкуство.

Възможности за развитие на културен туризъм –

- наличие на паметници на културата; музейни експозиции; Големия остров - Дуранкулак; фестивали; събития.

Възможности за спортен и развлекателен туризъм

- наличие на спортна база /спортен комплекс и стадион/ за провеждане на спортни състезания от национален и международен характер, както и създаване на туристически-развлекателни центрове.

Възможности за екстремн туризъм

- скално катерене, гмуркане и подводен риболов - най-подходящият начин да се вдигне адреналина и в същото време да се съхранят незабравими спомени от почивката.

Възможности за екотуризъм

- Дуранкулашко и Шабленско езеро, наблюдение на птици;

Възможности за ловен и риболовен туризъм.

Бариири и пречки пред успешното и устойчиво развитие на туризма в община Шабла към момента са:

- Отдалеченост от най-близките летище и жп гара в гр. Варна;
- Редуциран автобусен превоз на пътници;
- Наличието на множество защитени територии и зони с гнездящи редки и застрашени видове птици ограничава възможностите за строителство, разширяване на туристическата инфраструктура и развитие на масовия туризъм в района;
- Ограничени възможности на общинския бюджет за финансиране на дейности в сферата на туризма;
- Липса на интегриран туристически продукт на територията на общината;
- Слаборазвита търговска мрежа и услуги за обслужване на туристопотока;
- Липса на сътрудничество и координация между местните хотелиери и ресторантьори;
- Текучество на кадри поради ниското заплащане в сектора;
- Наемане на кадри без да се инвестира в тяхната подготовка;
- Затруднено медицинско обслужване в курортните зони;
- Недостатъчна леглова база и липса на луксозни 4 и 5 – звездни хотели.

Необходимо е да се работи за подобряване на туристическата инфраструктура в общината, материалната база и качеството на обслужване. Остава и проблема с по-слабата натовареност на легловата база през есенно-зимния сезон, който може да се преодолее с разнообразяване на туристическото предлагане, допълнителни атракции и активна реклама.

1.2. Природни туристически ресурси

Географското положение, релефът, водните ресурси и климатът на община Шабла, благоприятстват туристическия й потенциал и са предпоставка за развитие на разнообразни форми

на туризъм. Шабла е Черноморска община, най-източния граничен район на България с Румъния. Намира се в близост до град Каварна, на 83 км североизточно от Варна и на 24 км от българо-румънската граница. Община Шабла разполага с привлекателен дял от дължината на Черноморския бряг - около 40 км, а акумулативните брегове са с обща дължина 13,4 км. Плажовете на Шабла обхващат 22 % от всички плажове по българското Черноморие. Релефът е равнинен и еднообразен. Средната надморска височина в общината е 48 м. Климатът е умерено - континентален, коригиращ се от влиянието на черноморския басейн.

Град Шабла се развива в насока туризъм благодарение на чист и приятен за почивка плаж и топли минерални извори. Известен е и с първото нефтено находище, открито у нас, с Нос Шабла, който е най-източната географска точка на България.

Посетителите на общината имат възможност да се наслаждават на **безкрайна плажна ивица**, морски хоризонти и дива природа. Това е едно от малкото красиви места по българското черноморие, което към момента остава незасегнато от масовото застрояване.

Осеяно с пещери и скали, известно някога като Калъч къой („село на сърпа“), или днешното **село Тюленово** пленява множество туристи със своята уникалност. Морският бряг достига до 30 м, като всяко място е наименувано: „Ашалък“, „Дупката“, „Киприя“, „Мартина“, „Самотника“, „Самотната канара“. Пясъчна плажна ивица няма. Тази точка от Северното черноморие, част от община Шабла, примама с дива и немодифицирана все още от човека природа. Около и южно от нос Шабла и в района на с. Тюленово брегът е скалист с много пещери и различни уникални скални образувания, подходящи за практикуване на **подводен, скален и спелеоложки туризъм**.

През 2019 година, по предложение на Община Шабла и след Решение на Общински съвет, със Заповед № РД-974/30.12.2019 г. на Министъра на околната среда и водите, е обявена нова природна забележителност (ПЗ) в землището на с. Тюленово – **„Скалният мост“**. Целта на обявяването ѝ е опазване на скален феномен, наподобяващ скална арка между морето и сушата. Площта на ПЗ е 2,424 дка. Обявяването на скалният мост за природна забележителност ще съхрани нейните естествени особености и ще допринесе за увеличаване популярността на мястото като екологична туристическа дестинация. Територията, на която се намира скалният феномен, е общинска собственост. В границите на ПЗ „Скалният мост“ е забранено строителство с изключение на дейности, свързани с укрепване и възстановяване на природната забележителност; търсене, проучване и добив на подземни богатства; нарушаване целостта и естествения облик на скалните образувания (къртене, чупене на скалите и др.); писане, драскане, рисуване, поставяне на трайни надписи по скалите, с изключение за целите на маркиране на защитената територия; разпъване на палатки; поставяне на фургони и кемпери; поставяне на преместваеми обекти, с изключение на такива, свързани с опазване на природната забележителност; палене на огън; скално катерене; замърсяване с отпадъци.

На територията на общината **има сондажни минерални водоизточници**. Водата от минералните извори, е подходяща за лечение на заболявания на опорно-двигателния апарат, периферната нервна система и др. Тя се препоръчва и за инхалации на дихателните пътища при неспецифични заболявания.

Близо до калонаходището при с. Тюленово, при дълбок сондаж е разкрита минерална вода с температура 41 С и дебит 6000 л/мин., която се характеризира като хипертермална, хлоридно-натриева, със съдържание на свободен сероводород и метаборна киселина.

С Решение № 38 /31.01.2019 г. МОСВ предостави на община Шабла за безвъзмездно управление и ползване участък „Шабла – област Добрич, община Шабла“ от находище на минерална вода № 100 Район „Североизточна България“. Съоръженията, документи и информация

за ползване и стопанисване на минералните водоизточници са приети от община Шабла с протокол на 05.03.2019 г.

Друг уникален по рода си природен ресурс е соленото езеро-лагуна „**Шабленска Тузла**” с площ около 240 дка и с единствена по своя състав висококачествена лечебна кал, чиито запаси са от около 230 хил. тона. Калта се характеризира като утаечна лиманна кал, със силикатно-карбонатен кристален скелет и ниско съдържание на гипс. Тя е гъста, черна, пластична и мазна на пипане, със силна миризма на сероводород. Местните жители познават качествата на калта от Шабленска тузла далеч преди да бъдат направени проучвания за нейния химичен състав. Използват я при възпалителни ставни заболявания – артрит; заболявания на периферната нервна система – дископатия, плексит; ортопедични заболявания – контузии, фрактури, разкъсани ставни връзки; дерматологични заболявания – псориазис и псориагичен артрит.

Част от природните туристически ресурси са множеството защитени територии и зони в общината, сред които се открояват **Шабленското езеро** и **Дуранкулашкото езеро**. Тъй като съвпадат с миграционния път **Via Pontica** и са в близост до Дунавската делта, те са една от важните станции при прелета на птиците по Българското Черноморие. Уникален туристически ресурс за развитие на орнитоложкия и еко-туризъм.

1.3. Културно-исторически ресурси

Културното наследство като материално и духовно послание представлява мощен ресурс за устойчиво развитие и добро качество на живот, чрез усвояване на възможностите на културния туризъм и обмена на знания и ценности. В прогнозите на Съвета на Европа културното наследство има изключителна роля в „информационното общество“ на 21-ви век. Интегрирането му като катализатор на икономически растеж и качествена жизнена среда, приобщаването на националната културна идентичност в Европейското социо-културно пространство, са фактори за устойчиво пространствено развитие и социално равновесие. Териториите с културна памет все по-трайно ще привличат хора, дейности и инвестиции.

Културните маршрути разкриват нови мащаби на макроструктурата на културното наследство. В основата им е една историческа ос на традиционно движение с интегрирани към нея културни и природни ценности. (Международната харта за културни маршрути, Квебек, 2008 г.) Културният маршрут е основа за културен туризъм, като комбинира културното наследство с характерното за туризма движение и необходимите туристически, транспортни и информационни инфраструктури. От друга страна, културният маршрут представлява и традиционен инструмент за диалог между общности и държави, за комуникация между култури, етноси и религии. Той най-точно изразява идеята за общото наследство на човечеството.

Културният туризъм реализира възможностите на наследството да бъде ресурс за развитие и качество на живот. Туризмът би могъл да реализира ресурсите на културното наследство чрез един уникален продаваем туристически продукт, изискващ съхраняване на културното наследство, неговата автентичност, което представлява културният туризъм (Международна харта за културен туризъм на ИКОМОС, Мексико)

Културният туризъм предполага интегриране с продукти на морски, екологичен, природен, спа/балнео и селски туризъм, и създаване на клъстери. Създаването на регионални и местни туристически продукти, разкриващи пълното богатство на феномена, предполага изграждането на туристическа стратегия, трансгранични контакти и дългосрочна политика в опазване и валоризиране на културното наследство.

Културните коридори, преминаващи през територията на община Шабла са база за развитие на културата, науката и иновациите и съхраняване на националната идентичност. Интегрирането им в различни форми на туризъм, развити въз основа на специфичните дадености на района, ще спомогне за диверсифициране на икономиката, развитие на културни и творчески индустрии и създаване на привлекателни работни места за млади хора.

Особеност на териториалното и пространственото разположение на недвижимото културно наследство в община Шабла е неговата богата и сложна стратификация, с преобладаваща изява на ранните културни пластове:

- От VI и V хилядолетия пр. Хр. – например Праисторическият некропол край Дуранкулак (единствен от епохата на неолита на територията на България), с най-ранни каменни градежи за континентална Европа;

- Бронзовата епоха: множество погребални могили, групирани в комплекси от могилни некрополи;

- Елинистичната епоха: например Античната крепост край Шабла, светилището на богинята Кибела на Големия остров на Дуранкулашкото езеро, тракийски селища край с. Ваклино;

- Античност и Средновековие: например край Дуранкулак, Шабла, селата Ваклино, Горичане, Езерец, с особено значение на двете крепости в контекста на римската провинция Скития: например Античната и късно-античната пристанищна крепост Карон Лимен край гр. Шабла и Късно-античната и ранно-византийска крепост “Калето” край с. Твърдица.

По-късните епохи са представени от църкви, публични и жилищни сгради, художествени ценности и исторически ценности от по-новата история, всред които с национална значимост е Историческата местност, свързана със селищния бунт от 1900 г. край Дуранкулак. С тази своя характеристика територията предлага забележителна изява на най-древните корени на европейската култура.

Археологически обекти и ресурси:

- ***Праисторически некропол на Големия остров на Дуранкулашкото езеро*** - най-големият проучен праисторически некропол в света, множество погребални могили, групирани в комплекси от могилни некрополи. Големият остров е първия пралеоисторически музей на открито у нас, намиращ се на 2 км югоизточно от Дуранкулак, в западната част на едноименното езеро. Мястото е не само с национално, но и със световно значение. Там е открит най-големия некропол датиращ от праисторически времена, както и най-старата каменна архитектура на Стария континент и първото обработено злато в света.

- ***Средновековна крепост край Шабла;***

- ***Античната и късно-античната пристанищна крепост Карон Лимен край гр. Шабла;***

- ***Късно-античната и ранно-византийска крепост „Калето” край с. Твърдица;***

- ***Тракийски селища край с. Ваклино и др.***

Исторически ресурси:

- **Фарът на нос Шабла** е най-старият на Балканите и най-високият у нас – цели 32 метра. Преди няколко години уникалното съоръжение навърши 150 години. Разположен е на нос Шабла, на около 4 километра източно от град Шабла. Построен през 1768 г., Шабленският фар е най-старият у нас, а с височината си от 32 м., е и най-високият. Официално е открит през 1857 година, след като е възстановен през 1856 година. Боядисан в бяло и червено, той повече от век и половина указва пътя на мореплавателите в Черно море. Фарът предпазва корабите от сблъсък с подводен риф, който е с дължина близо 1 морска миля, както и от затъване в плитчините между нос Шабла и село Тюленово. Бялата му светлина просветва три пъти на всеки 25 секунди, като при добра видимост се забелязва от разстояние 17 морски мили.

- **Историческа местност**, свързана със селския бунт против натуралния десятък от 1900 г. край Дуранкулак;
- **Потънали кораби и подводници** от времето на Втората световна война, което прави Шабла дестинация, предпочитана за подводен туризъм, Фар – СО „Кария“.

Паметници: „Грекова могила“, „Големия остров“, Паметник на Борис Калчев, Паметник на Съветските летци, Паметник на бунта срещу десятъка в с. Дуранкулак и в гр. Шабла; Фар – СО „Кария“ и др.

Религиозни ресурси:

- Светилището на богинята Кибела на „Големия остров“ на Дуранкулашкото езеро;
- Църкви: Храм „Свети Харалампий“ - Шабла; Църква „Св. Архангел Михаил“ – Дуранкулак; Храм „Свети Великомъченик Димитър Солунски“ – с. Смин; Храм „Свети Георги“ – с. Езерец; Каменна църква „Св. Димитър“ – с. Горичане; Църковен храм „Св.Св. Кирил и Методий“ – с. Крапец; Църква „Св. Николай“ – с. Стаевци и др. На 23 март 2019 година е направена символичната първа копка за полагане основите на храм „Св.вмчк Георги Победоносец“ в село Тюленово.

1.4. Ресурси за развитие на алтернативни форми на туризъм

Богатият културен календар на Община Шабла, изпълнен с национални, регионални събития и традиционни местни творчески прояви и чествания на различни празници може да бъде популяризиран и да привлече вниманието както на българските, така и на чуждестранни туристи. Общинската администрация и читалищата остават основни организатори на културния живот на местните общности и на събития, които имат потенциал да привличат много туристи.

Към читалищата в общината развиват дейност разнообразни самодейни и творчески състави, които съхраняват местния дух, фолклор и традиции. Самодейните състави участват в почти всички културни събития, организирани на територията на общината. Песните и танците им привличат туристическия интерес, допълват и разнообразяват местния туристически продукт.

Фестивали и културни събития в община Шабла, които се провеждат ежегодно:

1. Празник на Добруджанското вино - Провежда се ежегодно на 14.02. и включва ритуал по зарязване на лозята, конкурси за местни домашни млади вина и домашни мезета разположени на изложбени щандове както и концерт на фолклорни групи.

2. Джулай Морнинг - Посрещане на изгрева под звуците на музиката на известни роклегенди. 30.06., провежда се на къмпинг „Добруджа“.

3. Празник на плодородието - Върху аранжирани с много фантазия и старание щандове се представят хлебни изделия, плодове, зеленчуци, традиционни добруджански ястия. Жури от професионалисти в кулинарното изкуство класира и номинира в различни категории експонатите на изложбата. По стара българска традиция се прави курбан за здраве, благополучие и берекет. 14.09. – Кръстовден, провежда се в Градски парк Шабла.

4. Фестивал на хвърчилата - Пъстроцветен, ефирен и необикновен празник, по време на който саморъчно изработени хвърчила изпъстрят небето над морския бряг, а просторните поляни се превръщат в поле за изява на млади творци - музиканти, танцьори, актьори и художници. – септември месец, провежда се в близост до Шабленски фар и е с национално и международно значение.

5. Арт фест - Организирани фотографски конкурси, детски работилници, литературни и музикални вечери, концерти, изложби, конкурс за най-добра рибена чорба - месец август, провежда се през август месец в с. Тюленово.

6. Коледен базар - Щандове с ръчно изработени предмети и изделия на различна тематика, коледни тържества с участието на фолклорни и коледарски групи, местни и гостуващи самодейни състави, благотворителна кампания за деца с увреждания в община Шабла. – декември месец

7. Дните на морето в община Шабла са традиционни в ежегодния календар „Култура“. Те са свързани с изяви и инициативи в областта на различни видове изкуства, и в областта на спорта. Организатори са Общински детски комплекс (ОБДК) гр. Шабла, Народно читалище „Зора 1894“ - гр. Шабла, Зелен образователен център гр. Шабла, Народно читалище „Дружба 1898“ с. Дуранкулак, Народно читалище „Слънце 1871“ с. Крапец, Народно читалище „Зора 1942“ с. Ваклино, които със съдействието на община Шабла планират дейности според заявени интереси и потребности. Действащите форми и заниманията обхващат периода от началото на м. юни до края на м. август, като графикът се изготвя предварително и обикновено включва дейности като: Лятна читалня на открито, Моделиране на пясък, „Бързи, смели, сърчни на плажа“, „Плувно лято“, Турнир по мини футбол, Турнир по плажен волейбол. Към тях се включват и летни форми за занимания на деца и ученици от различни възрасти, както и гости на общината ни. Малка част от местата за настаняване в общината са пригодени да задоволяват интересите на най-малките ни гости, така че тези дейности са привлекателна възможност за приятни и забавни емоции по време на лятната им почивка.

Други местни празници и годишнини които се включват ежегодно в културния календар на общината са: **1-ви юни**, чества се **годишнина от селските вълнения и бунта на селяните край Дуранкулак през 1900 година**; **1-ви юни – Празник на детето**; **2-ри юни - Празник на град Шабла**, който включва организиран панаир в центъра на града и концерт в Градския парк. /Такива празници се провеждат и по населени места в общината - Ваклино, Граничар, Езерец, Крапец, Горун, Тюленово, Дуранкулак, Пролез, З. Стояново, Горичане, Смин, Черноморци/. Националните празници – **3 март, 6 май, 24 май, 6 септември, 22 септември, 1 ноември** се честват ежегодно при съвместна организация на община Шабла, Общински детски комплекс /ОБДК/, читалища и училища по населени места в общината.

Етнографски ресурси:

- Фолклорни празници и обичаи – Лазар, Коледа, Миджия, Сирни Заговезни, Жътва, Пеперуда, Преглед на фолклорните състави и групи и др.;
- Облекла – Автентични костюми – местни и преселски;
- Фолклорни групи;
- Танцови състави и клубове - Детски танцов състав „Бърборино“, Младежки танцов състав „Българка“ при НЧ „Зора 1894“ гр. Шабла, танцов състав „Карапчанка“ при НЧ „Слънце 1871“ с. Крапец, танцов клуб „Кибела“ при НЧ „Дружба 1898“ с. Дуранкулак.
- Литературен клуб „Творческо писане“ и др.

Развлекателни ресурси и туристически атракции:

Община Шабла, разполага с реновиран **Градски парк** - обновеният и приветлив вид на място за отдих въздейства положително върху жителите и гостите на града. Елегантната сцена в европейски стил предлага възможности за провеждане на различни културни събития, мероприятия и инициативи, насочени към широката аудитория. Организираните от общината, НПО и сдружения различни мероприятия с образователен, развлекателен и познавателен характер допълват възможностите за приятна почивка и емоции.

Водолазен център “Посейдон” е разположен в близост до морския бряг, над лодкостоянката в село Тюленово. На стотина метра от него са и забележителностите на селото – Скалния мост и Тюленовата пещера. На 5 км на север е нос Шабла, а на 20 км на юг нос Калиакра. Брега около Тюленово е висок и скалист, дъното е осеяно с огромни скални късове образуващи най-

разнообразни тунели, каньони, подводни пещери. Морето в близост до брега е пълно с останки от знайни и незнайни кораби от античността до наши дни. Девствения морски бряг, недостъпността и подводните дадености го правят едно от най-красивите места за подводен спорт в България.

Водолазен център “Посейдон” разполага със 7 обзаведени стаи със санитарни възли, кухня, столова, конферентна зала, голяма панорамна тераса. За гмуркачите са осигурени 3 компресора, лодка и скутер. Предлага обучение - от водолаз 1* до инструктор 3* и сертификати – IDA/CMAS-GERMANY. Организиран се водолазни спускания - всеки ден.

Къмпингуване – девствените местни плажове са любимо място на любителите на къмпинг туризма. Забранено е къмпингуването на нерегламентирани места.

Крапец е малко рибарско селце на Черно море, само на 10 км. северно от Шабла и на 90 км. от Варна, близо до края на международен път Е87, който минава по цялото ни крайбрежие. Селото е буквално кацнало на морския бряг, заобиколено от обширни житни ниви, зеленчукови насаждения и езера - природни резервати. Уникална за цялото Черноморско крайбрежие е дългата над 6 км. плажна ивица между Крапец и Дуранкулак. По протежението и има обособени места за къмпингуване. Тук се намират едни от малкото девствени дюни, тихо и спокойно море с меко пясъчно дъно.

Село Дуранкулак се намира на 18 километра на Север от град Шабла. То е крайната североизточна населена точка в страната до границата ни с Република Румъния. Селото е много добре познато сред туристите, предпочитайщи летуването сред природата, отколкото пренаселените и презастроени морски курорти. Около селото има 3 плажа, които са все още "диви" и незастроени. От тях охраняеми са два - осовният плаж "Дуранкулак" и плажът при къмпинг "Карвуна", докато Северният плаж е неохраняем. Морската вода тук е по-хладна, но е кристално чиста. На морското дъно до плажовете се забелязват остатъци от кораби от различни епохи (вкл. от древността).

Спортните ресурси на общината включват –

- **обновен Градски стадион;**
- **Комбинирани спортни площадки**, в различни части в град Шабла и в селата Дуранкулак, Крапец, Тюленово и Езерец, финансирани по проекти и от донори;
- **Спортен комплекс Шабла**, който също е с напълно обновена база - **фитнес/ дамски и мъжки/ и терапевтична зала, външен Фитнес център в Градски парк**

На територията на община Шабла има шест действащи спортни клубове. Това са: СК “Кария”, в който се развива баскетбол, СК “Хармония” по шахмат, футболен клуб ФК „Нефтяник - 2010”, СКЛА „Нефтяник-2014”, Морски клуб „Портус Кария“. Дейността на клубовете финансово се подпомага от общината. Общински календар на спортните изяви включва: Национален турнир по лека атлетика, „Коста Василев”, Турнир по подводен риболов Купа Шабла, кръг от купа България, Трансграничен маратон, „ВИА ПОНТИКА”, Международно рали „Дружба” - специален етап - Шабла, Международен турнир по шахмат, Национален Ден на спорта, М-тел детска атлетика, Активна събота - летен спортен празник за деца, Национален ден на спорта, Програма „СПОРТНО ЛЯТО”.

Общината предоставя отлични възможности за **лов и риболов**.

Ловно-рибарското сдружение в Шабла организира редовни ловни излети в разрешените за лов на различни видове дивеч периоди. В района са разпространени фазани, яребици, зайци, сърни и други.

СНЦ „Морски клуб Портус Кариа“, гр. Шабла организира ежегоден турнир по подводен риболов, като кръг от серията състезания за купа „България“ на БФПС.

В заключение може да се обобщи, че всички комплексни и специализирани проучвания в общината доказват по убедителен начин, че са налице значителни и разнообразни ресурси за развитие на туризма и на туристическите функции на община Шабла. Това са ресурси както с природен, така и с антропогенен характер. Те могат да бъдат обобщени по следния начин:

- Наличие на ресурси за развитие на **класически морски туризъм – морски бряг** с няколко добре изразени плажни ивици с обща дължина над 40 км, ср. широчина на плажовете над 15 - 20 м и наличие на дюни с обща площ около 20 дка и обща площ на плажни ивици и дюни - 1 976 000 м². Уникална за цялото Черноморско крайбрежие е дългата над 6 км. плажна ивица между Крапец и Дуранкулак;
- Наличие на участъци от скалист морски бряг, включващи **уникални скални образувания** по брега и в акваторията, радващи се на все по-голям интерес от страна на туристите;
- **влажни зони** със сладководни езера (Шабленско, Езерецко, Дуранкулашко) с богата флора и фауна;
- **Крайбрежни езера**, които са със статут на защитени територии;
- Разполагаеми ресурси за развитие на балнеолечебен туризъм – чрез дълбоки сондажи в района на Северното рибарско селище (на 150 м. североизточно от н. Шабла) са открити **3 минерални водоизточника с дебит над 80 л/сек и температура между 30 и 40⁰С**. Същите са подходящи за балнеолечение и за използване в минерални басейни;
- Осигуреност на общината с природни ресурси за **калолечебен туризъм**, който предизвиква все по-голям интерес през последните години. В общината е едно от двете причерноморски находища на лечебна кал - Шабленска тузла - езеро с над 230 000 тона лечебна кал. Този природен ресурс е с уникални качества както по отношение на химичния си състав, така и по лечебните си свойства ;
- Все още **съхранена природна среда** в двете крайбрежни зони (По смисъла на Закона за устройството на Черноморското крайбрежие) – до 12-15 км. в дълбочина към сушата, която ще привлича туристическия интерес през следващите години;
- Наличие на **исторически дадености** , които за момента не са добре експонирани и в общи линии са непознати за туристите – останки от Византийска крепост край н. Шабла, датирани от четвърти век; останки от най-старата каменна архитектура в света в селищната могила на Големия остров в Дуранкурашкото езеро, голям брой (около 35) могилни некрополи и отделни надгробни могили и 1 селищна могила (на посочения Голям остров на Дуранкулашкото езеро), обявени за паметници на културата с национално значение и др.

Важно място в туристическата инфраструктура заемат средствата за подслон – хотели, мотели, къмпинги, почивни станции и др. Туристическата инфраструктура като цяло е с ниска степен на изграденост и недостатъчна леглова база.

1.5. Капацитет за развитие на туризма

Капацитетът се разглежда като съвкупност от административни, технически, финансови и човешки ресурси и възможности да се валоризира потенциала на територията, за да се развие тя като устойчива, международна туристическа Черноморска дестинация.

Географското положение и благоприятния климат на община Шабла, минералните извори, лечебната кал, богатото биоразнообразие на Дуранкулашкото и Шабленското езеро и културно-историческото наследство са предпоставка за развитие на разнообразни форми на туризъм. За тяхното пълноценно използване и утвърждаването им като основен източник на доходи и поминък

за населението е изключително важно да се обединят капацитетът и възможностите на всички заинтересовани страни. За нарастване и задържане на туристическия интерес и утвърждаване на Шабла като устойчива, международно призната дестинацията е необходимо да се подобри туристическа свързаност и достъпност, включваща „довеждащата” и вътрешната транспортна инфраструктури и да продължи благоустрояването на жизнената среда.

Субект на управлението на Туристическа дестинация – Шабла са: органите на местната власт в партньорство с бизнеса, читалищата, самодейни състави, собственици на места за настаняване и заведения за хранене и развлечения и всички институции и граждани, имащи отношение към развитието на туризма.

Община Шабла има натрупан опит и изграден капацитет за реализация на проекти и дейности в сферата на туризма. На 26.07.2018 г., в Регионалния офис на Програма ИНТЕРРЕГ V-A Румъния-България 2014-2020 г. в Кълъраш, Румъния е подписан договор за финансиране на проект ROBG-407 „Възстановяване на уникалното общо културно наследство и насърчаване на съвместния туристически продукт „Хаманджия – първа цивилизация на Стара Европа”.

Община Шабла е партньор по проекта с град Черна вода, Румъния. По проекта се предвижда разработване на археологическия комплекс в село Дуранкулак като съвременна туристическа дестинация и популяризиране на културата Хаманджия. Основните дейности, които са заложили по проекта са: разширяване на паркинга, изграждане на билетен център, укрепване на пешеходна алея; разширение на посетителския център; укрепване на средновековната стена; изграждане на ново покритие на храма на Кибела; разширяване на пешеходната алея на острова; изграждане на 3 погледни площадки – места за почивка и наблюдение на птици и околността; широк набор от маркетингови дейности и др.

На територията на община Шабла съществува „Зелен образователен център” /ЗОЦ/ – създаден със средства по програма на Норвежкото правителство, в партньорство с Община Шабла и Българско дружество за защита на птиците в периода 2009-2011 г. Помещава се в реставрирана каменна сграда от началото на 20-ти век, известна като „Старото училище”, като цялостно е облагоустроен и прилежащия двор, който е превърнат в чудесна паркова зона, пресъздаваща по символичен начин природното разнообразие на региона.

Основните цели в работата на Зеления център са концентрирани върху темите култура, туризъм и биоразнообразие. За своята десетгодишна история това място се превръща в емблематично за региона. Основен фокус е поставен върху работа с младите – образователни дейности, насочени върху съхраняване на уникалното биоразнообразие на региона и по специално влажните зони в община Шабла, които са част от пътя на прелетните птици Виа Понтика. Като част от цялостната стратегия са обучени местни младежи да работят като аниматори и туристически водачи по изградените около влажните зони четири екопътеки.

Културния календар на Зеления център е изпълнен с разнообразни събития през цялата година. Зеленият център е мястото за получаване на туристическа информация за региона – с конкретни насоки към обекти според интересите, предлагана се тематични турове и регионални сувенири от магазина. Най-ценното за туристите е възможността да се наблюдават в реално време влажните зони на Шабленското и Дуранкулашко езеро от дистанционни камери директно на монитори в залите на центъра, много удобно при лоши атмосферни условия или неподходящи периоди за директни посещения на влажните зони.

Също така за любителите на орнитологията са организирани специализирани наблюдения на терен с професионална техника, както и възможност да се наеме на място екипировка за къмпинг или оптика за орнитологично наблюдение. Може да се наемат и колелета за вело разходка в околността. Организирани са изложби и литературни четения, представяния на

биопродукти и екологични семинари, дори имаше възможност за провеждане на сватбени ритуали и кръщенета. ЗОЦ подготвя регулярни рекламни и информационни материали за публикуване на уебстраницата на Центъра и на Общината.

В рамките на трансграничен проект „Общи ресурси и инициативи, посветени на околната среда“, Договор за безвъзмездна финансова помощ № 100718/05.09.2018 г., по Програма ИНТЕРРЕГ V-A Румъния-България 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез ЕФРР и Националния бюджет на Република България, с бенефициент Община Шабла, екипът на Зеления образователен център участва в разработването и разпространението на информационни и рекламни материали на община Шабла. Чрез дейностите на проекта общината е участник в семинари, кръгли маси, конференции, туристически посещения с журналисти и туроператори. Бяха публикувани редица журналистически публикации и създадени и излъчени по БНТ три туристически филма (за Бъняса и Аджида, Румъния; за Берковица и за Шабла).

За съжаление в община Шабла не работят туристически агенции и туроператори, които да предлагат организирано и активно местните туристически продукти и пакети услуги и те трябва да бъдат привлечени от други региони.

Запознаването на туристите с дестинацията може се осигурява предимно от Зелен образователен център – Шабла.

Зеленият образователен център е в полза на туристите и предлага актуална информация за настаняване, транспорт, културно-исторически обекти, събития и атракции на територията на общината.

С разширяването на мобилните приложения все по-малко туристи разчитат за настаняване на място. Всички използват сайтове за резервации, където са включени почти всички хотели и къщи за гости. Традиционен източник на информация за дестинацията остава и препоръката от приятели, което говори, че гостите са останали доволни от престоя си и са го споделили.

Към Кмета на община Шабла е създаден Консултативен съвет по въпросите на туризма, който трябва да работи по-активно и да съдейства за решаване на проблемите в бранша и за интегрирано, устойчиво развитие на дестинацията с усилията на всички заинтересовани страни.

С промените в Закона за туризма, Програмата за развитие на туризма е самостоятелен раздел в ПИРО. Консултативният съвет по въпросите на туризма може да приема ежегоден План за действие с предвидените в настоящата програма мерки и дейности, конкретни отговорници и срокове и да контролира изпълнението им.

Устойчивото развитие на туризма в общината налага координация, партньорство и съгласуване на действията на всички работещи в сектора, на отговорните институции, включително на Консултативния съвет по туризъм.

Туристическите дейности в общината са се групирани основно в няколко териториални локализации, както следва: град Шабла, с. Тюленово, с. Дуранкулак, с. Крапец и с. Езерец.

Почти всички населени места обаче имат потенциал да привличат туристи и да допринесат за развитието и обогатяването на местния интегриран туристически продукт. Голяма част от селата са подходящи както за селски, така и за екологичен, културно-исторически туризъм, лов и риболов.

Основният поминък на хората в малките населени места остават животновъдството и земеделието в дребни стопанства. Този ценен ресурс може да се използва за изхранване на туристите и предлагане на традиционна кухня от местна продукция в заведенията. Това ще спомогне както за оптимизиране на разходите в туризма и оформяне на ярко изразена идентичност на района, така и за съживяване на общинската икономика като цяло и развитие на съпътстващи дейности и услуги. Необходим е интегриран подход и засилване на връзките между

туристическата индустрия и местните производства – селско стопанство (биоземеделие), хранително-вкусова промишленост, занаятчийство, розопроизводство и др.

За подобряване качеството на селския туризъм е необходимо да се подобри и общия облик на селата – площади, паркове, улици, тротоари, детски и спортни площадки, забавления и атракции. Връзката между някои села и разходките до туристическите обекти в района може да се осъществява с велосипеди, чрез изграждане на мрежа от вело-алеи и вело-маршрути.

Хората и местните общности са най-важния ресурс за развитие на всякакви икономически дейности, включително и в сферата на туризма. Те са в основата на организацията, управлението и създаването на туристическите продукти и услуги. От техните знания, умения и капацитет зависи качеството на туристическото предлагане. Те са двигателя на местното икономическо развитие и устойчив растеж. Хората са генератори на иновативни идеи за оползотворяване на туристическия потенциал и разнообразяване престоя на туристите с различни атракции.

Качеството на туристическото обслужване зависи изцяло от персонала и е обща отговорност на образователната система, Общината и предприемачите в сферата на туризма.

Обезпечаването на туристическата индустрия с добре подготвени кадри, професионалисти в различни области е една от най-важните задачи за развитието на дестинация Шабла през програмен период 2021-2027 г. В бъдеще предприемачите ще срещат все по-големи трудности при набиране на персонал и ще са принудени да привличат кадри още от ученическата и студентската скамейка, чрез дуално обучение в партньорство с местните училища или с университети. Ще се наложи и възобновяване на практиките с отпускане на стипендии срещу договори за работа или привличане на професионалисти от съседни общини и региони, срещу осигуряване на подслон, храна и социални придобивки.

За да се привличат и задържат млади и квалифицирани кадри в туристическия бранш се налага да им се предложи адекватно възнаграждение през цялата година. Тук се изправяме пред проблема със сезонността на туризма и липсата на възможности за равномерна натовареност на легловата база и атракциите. Остава и проблема с чуждоезиковата подготовка на кадрите. Това налага организиране на допълнителни езикови курсове и обучения, за да може да се развива международното сътрудничество и да се увеличава броя на чуждестранните туристи.

В последните години Община Шабла е насочила своето внимание към устойчиво развитие на туризма във всички възможни форми, съобразно наличните природни и антропогенни ресурси, с цел превръщането му в основен поминък на населението. Това ще спомогне за постигане на дългосрочни партньорства между всички заинтересовани страни – местна власт, неправителствени организации. Целта е Община Шабла да се превърне в позната и предпочитана целогодишна туристическа дестинация с добре формулирана идентичност, съхранена природа, промотирани исторически и археологически паметници на културата с европейска значимост.

Стратегическите насоки в развитието на туризма (разглеждан като икономическа дейност и като инфраструктура) са свързани с определянето му като един от приоритетните отрасли на икономическата база на общината. Развитието на туристическата инфраструктура, повишаването на нейните качествени характеристики, засилването на рекламната и на маркетинговата политика и др. са все стъпки за превръщането на община Шабла в нова туристическа дестинация. Основанията за подобно очаквано стратегическо развитие на туристическата индустрия със значимост за социално – икономически комплекс на общината произтичат от осигуреността на общината с частично използван понастоящем туристически ресурс.

Една от причините за все още слабото използване на разполагаемите туристически ресурси в общината е недостигът на висококатегорийна туристическа инфраструктура – средства за подслон, заведения за хранене, рекламни и туристически бюра и туризъм и др. Все още слабата

осигуреност на територията на общината с добър, улеснен транспортно и информационно-съобщителен комуникационен достъп, на добра реклама и др. също играят ролята на задържащ фактор за развитие на туризма. Все още слабо развита е и системата от браншови структури в сферата на туризма, подпомагащи малкия и семейния туристически бизнес и т.н. Конкретните стратегически измерения в очакваното функционално и устройствено развитие на туристическата инфраструктура на територията на община Шабла са свързани със създаване на организационно-икономически и устройствени условия за използване потенциала не само на крайбрежната, а и на тилната част на общината за развитие на селски, екологичен, познавателен и др. видове туризъм.

2. Мерки и дейности за развитие на туризма

Инвестициите в туристическия сектор и популяризирането на Шабла като международна дестинация за устойчив туризъм в четири сезона ще се отразят положително на стандарта на живот на хората и качеството на жизнената среда. Успешното развитие на туризма ще създаде нови работни места, както в сектора, така и в съпътстващи дейности и услуги и ще превърне общината в привлекателно място за бизнес, работа и живот. Шабла има всички ресурси и дадености да се превърне в международен Черноморски балнеоложки център - дестинация за ваканционен, здравен, СПА и уелнес, приключенски, екологичен, орнитоложки, археологически, културен, фестивален, събитийен и селски туризъм през цялата година.

Мисията на Общинска администрация Шабла в това направление е да провежда последователна и целенасочена политика в областта на туризма, като продължава да подобрява и благоустроява инфраструктурата и осигурява координация и партньорство между публичния, частния и неправителствения сектор. Общината, Консултативният съвет по туризъм и Туристически информационен център трябва да съдействат за създаване и популяризиране на интегриран местен туристически продукт със запазена марка, включващ разнообразните пакети и услуги, предлагани в дестинацията.

Главната цел на настоящата Програма за развитие на туризма, като самостоятелен раздел в ПИРО е да се набележат подходящи мерки и дейности за рекламиране и утвърждаване на Шабла на българския и международен туристически пазар, като популярна и предпочитана Черноморска Балнеоложка Екологична дестинация, предлагаща качествени туристически продукти и услуги.

Мерките и дейностите за развитие на туризма попадат в обхвата на **Приоритет 1 на ПИРО - Засилване на конкурентните позиции на общината, устойчив, иновативен и интелигентен икономически растеж, базиран на местните ресурси, подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството.**

Към този Приоритет е включена **Мярка 1.2. Развитие на туризма като водеща индустрия, базирана на специфичните местни ресурси, уникалните природни и културни забележителности.**

За превръщането на туризма в икономически рентабилен отрасъл, генериращ сигурни доходи и целогодишна заетост за местното население са необходими целенасочени действия в три направления, обобщени като подмерки в Програмата за реализация на ПИРО.

Подмярка 1.2.1. Оползотворяване и развитие на местните туристически ресурси, чрез подобряване на базовата инфраструктура и активно предлагане на интегрирани конкурентоспособни туристически продукти и услуги на българския и международен пазар.

Дейности/Проекти:

- Развитие на туристическата инфраструктура и подобряване на транспортния достъп до туристическите забележителности на общината;

Обновяване и благоустрояване на инфраструктурата в населените места на общината - улици, тротоари, площади, паркове и градинки;

- Възстановяване и поддръжка на туристически обекти с историческо и културно значение, включително опазване и защита на материалното и нематериалното природно, историческо и културно наследство;

- Създаване и промотиране на **уникален интегриран местен туристически продукт „Шабла – морски приключения, здраве и отдих в зеления оазис на Северното Черноморие“**, включващ различни пакети от туристически обекти, маршрути, атракции и услуги;

- Брегоукрепване в района на с. Крапец;
- Изграждане на канализационна мрежа и водопроводи на територията на СО „Кария“;
- Оформяне и изграждане на тротоари в курортното село Крапец;
- Създаване на атракционен парк в гр. Шабла;
- Създаване на исторически музей и картинна галерия в гр. Шабла;
- Разработване на вилна зона Шабла
- Изграждане на Рибарско селище – с. Крапец, община Шабла“
- „Изграждане на специализиран пристанищен обект за обслужване на риболовни дейности – „Лодкостоянка“ в СО Кария, община Шабла“
- Обособяване и осигуряване на места за къмпингуване на територията на община Шабла, чрез осигуряване на необходимите условия.
- Изграждане на места за паркиране в крайбрежните зони на населените места на община Шабла
- Изграждане на спортни площадки в населените места на територията на община Шабла – тенис кортове, волейболни площадки, футболни игрища и др.
- Изграждане на балнеосанаториум за използване на минералните води и лечебната кал от Шабленската тузла;
- Обособяване на зони за ползване на висококачествените минерални води в СО Къмпинг „Добруджа“ и СО „Кария“;
- Поддържане и обновяване на съществуващите екопътеки и маршрути с възможности за велосипеден и пешеходен туризъм;
- Подобряване на материалната база и повишаване на категорията на местата за настаняване и подслон;
- Обособяване на зони за отдих/пикник;
- Почистване на исторически паметници и прилежащите им пространства;
- Изграждане на велоалея с маршрут: Шабленска тузла - Фар Шабла – Тюленово;
- Обновяване състоянието на всички платформи за наблюдение на птици.

Подмярка 1.2.2. Стимулиране на предприемачеството в туризма и съпътстващи дейности и услуги и генериране на работни места

Дейности/Проекти:

- Осигуряване на добре подготвени кадри за работа в туристическия сектор и повишаване качеството на обслужване в туризма;
- Квалификация и преквалификация на лицата, заети в сферата на туризма в община Шабла, включително чрез обмен на добри практики, стажуване и практика в други региони на страната и в чужбина;
- Данъчни и административни облекчения за стартиране на нов бизнес в сферата на туризма;
- Ускоряване процеса на категоризация на обектите за настаняване, хранене и развлечения;
- Организиране на обществени обсъждания по теми свързани с комплексното развитие на туризма;
- Организиране на обучения, курсове и семинари за увеличаване квалификацията на заетите;
- Подобряване качеството на услугите, предлагани в общинските туристически обекти;
- Активизиране дейността на Консултативен съвет по въпросите на туризма в Община Шабла.

Подмярка 1.2.3. Развитие и разнообразяване на туристическото предлагане, интегрирано управление, маркетинг и реклама на дестинацията.

Дейности/Проекти:

- Сертифициране дейността на Зелен образователен център
- Създаване на имидж, бранд, емблема и лого на дестинацията и разпространение на рекламни брошури, каталози, видео-материали, клипове, рекламни филми и други;
- Изготвяне и прилагане на маркетингова стратегия за целогодишно привличане на туристи;
- Реклама на дестинацията с акцент върху класическия морски туризъм в Шабла, Крапец и Дуранкулак, приключенски туризъм - водните спортове, скално катерене и атракции в Тюленово, уникалните свойства на минералната вода и лечебната кал на Шабленската тузла, възможностите за екологичен и орнитоложки туризъм, археологическите обекти при Дуранкулак и Шабла, природни забележителности и атракции, включително чрез обмен на ноу-хау и добри практики в областта на туризма;
- Утвърждаване на пещерите в с. Тюленово като популярна местна туристическа дестинация;
- Създаване и популяризиране на туристически продукти и услуги за всеки от 4-те сезона, разделящи възможностите за морски ваканционен туризъм, лечение, рекреация, спорт, отдих, приключения и забавления на „зимни“ и „летни“ пакети;
- Популяризиране на екологичните пешеходни и вело-и маршрути в района с активно предлагане на организирани турове с водачи, нощувки в къмпинг и на палаткови лагери;
- Организиране на спортни състезания, турнири и шампионати за различни спортове и оползотворяване потенциала за спортен туризъм;
- Организирано наблюдение на птици, животни и на находища от редки растения и билки, съвместно с природозащитни организации и Зеления образователен център;
- Организиране на иновативни и традиционни фестивали и културни събития с местно и национално значение, които допринасят за развитието на туризма;
- Развитие на биоземеделие и предлагане на местни био-продукти и кулинарни специалитети на туристите;
- Поставяне на указателни табели в селата на общината с упътване за достигане на местни природни и културни забележителности;
- Обновяване на туристическите маркировки и знаци по съществуващите маршрути и еко-пътеки;
- Интегрирани съвместни туристически проекти с други общини и неправителствени организации;

- Организиране на ежегодни доброволчески инициативи за почистване на туристически обекти и прилежащите им пространства;
- Участие в български и международни туристически борси и търговски изложения;
- Организиране на опознавателни посещения в района за тур-оператори, тур-агенти и сключване на договори за предлагане на местните туристически продукти и пакети;
- Бизнес посещения на инвеститори за представяне на туристическия потенциал и свободни за инвестиции сгради, обекти и терени;
- Туристически обмен с побратимени градове на Шабла, трансгранично и международно сътрудничество за популяризиране на дестинацията;
- Взаимодействие и членство на Общината в туристически сдружения и в Организацията за управление на Варненски (Добруджански) Черноморски район.

Очаквани резултати от изпълнението на Програмата за развитие на туризма са: създаден и предложен на българския и международен пазар уникален местен туристически продукт, на база специфичните ресурси и потенциал; подобряване на материално-техническата база и повишване на категорията на местата за настаняване и подслон; увеличаване на нощувките, увеличаване на приходите от туризъм, увеличаване на заетостта на легловата база извън летния сезон; увеличаване на средния престой на туристите; увеличаване на работните места в туризма; повишване на доходите на заетите в туристическия сектор и в съпътстващи дейности и услуги.

Действията на Общината и инвестиционните проекти в сферата на туризма трябва да спрат негативните демографски и икономически тенденции в развитието, които сега се наблюдават и да спомогнат за повишаване на жизнения стандарт на населението, създаване на нови работни места, привличане и задържане на млади хора.

Постигането на благоприятно за общината развитие може да се осъществи, като се използват два основни подхода:

- Инвестиционен подход – в този подход държавните институции, местните власти, частните предприемачи и неправителствените организации ще играят съществена роля в предлагането, разработването и лобирането за осъществяване на местни и чуждестранни инвестиции и за привличане на финансови средства за осъществяване на инвестиционни проекти за успешно развитие на туризма в община Шабла;

- Ресурсен подход – максимално използване на местните туристически ресурси и потенциал.

В допълнение на тези два подхода трябва да се работи в две още две посоки - осигуряване на добре подготвени кадри за работа в туризма, които да обезпечат доброто и качествено обслужване на туристите и гостите, от една страна, и активен маркетинг и реклама на дестинацията и местните продукти и услуги на българския и международен пазар, от друга.

Община Шабла има потенциал и капацитет да се развие като международна дестинация за целогодишен туризъм, привличаща различни категории туристи с уникалните си природни и културни ресурси, но трябва да предложи разнообразни атракции и качествено обслужване.

Настоящата Програма ще допринесе за устойчиво, интегрирано туристическо развитие на общината, привличане на инвеститори в сектора, подобряване и разширяване на базовата инфраструктура, повишаване качеството на туристическото предлагане и за утвърждаването ѝ като предпочитана дестинация за морски ваканционен туризъм, балнеология, здраве, култура, спорт, приключения и отдих в четири сезона. Заложените цели ще се постигнат, чрез използване на наличните ресурси за устойчиво развитие на всички видове туризъм, за които има потенциал в общинската територия. Предлагането ще се допълни и разнообрази с възможностите за екологичен и орнитоложки, фестивален и събитийен, селски туризъм, уикенд почивки и рекреация, подводни спортове, скално катерене и други.

Дейностите на местната власт в община Шабла до 2027 г. трябва да бъдат насочени към обособяване на уникален местен туристически продукт със запазена марка, лого, емблема и разделянето му на туристически пакети и услуги, които да се предлагат на туристически агенти, тур-оператори и рекламират на туристически борси и изложения у нас и в чужбина.

Общината има нужда от активен маркетинг и реклама за привличане на преки външни инвестиции, насърчаване на предприемачеството и стартиране на нови съпътстващи туризма икономически дейности и услуги, съчетани с подкрепящи мерки за развитието и инфраструктурни подобрения, благоустройството и създаване на нови атракции.

За финансовото осигуряване на необходимите мерки и дейности могат да се използват възможностите, осигурени в най-голяма степен от СПРЗСР, ОПРР, Национален план за възстановяване и устойчивост и други български оперативни програми, по които Община Шабла, местния бизнес и НПО са потенциални бенефициенти. Като допълнителни източници на средства могат да се използват други общностни програми, финансирани от фондовете на ЕС и други национални и международни донорски програми, общинския бюджет, републиканския бюджет, частни инвестиции и банкови кредити. Гъвкави форми за финансиране са концесиите, партньорството и изготвянето на съвместни проекти със съседни общини, побратимени градове от други държави, местния бизнес и НПО.

ЧАСТ VIII. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ

Интегрираният подход е един от новите моменти в стратегическото и пространствено планиране през новия програмен период и намира своето конкретно приложение в Програмата за реализация на Плана за интегрирано развитие на община Шабла за периода 2021 – 2027 г. Интегрираният подход изисква да се търси не само локалния ефект от отделните мерки, дейности и проекти, включени в ПИРО, но и да се гарантира мултипликационен ефект от комплексното им прилагане. Интегрираният подход, приложен при изготвянето на Програмата за реализация на ПИРО се основава на три основни характеристики: мултидисциплинарност; пространствено измерение и партньорство. С този подход се цели преодоляване на социалните и териториални различия и съгласувани действия при планирането и управлението на ресурсите за подобряване на компонентите на жизнената среда. В основата на подхода е промяната на фокуса от подкрепа за населените места към подкрепа на територии и от секторно ориентирани инвестиции към интегрирани териториални инвестиции /ИТИ/.

С подхода за интегрирано териториално развитие се цели развитие на модел на партньорство и насърчаване на сътрудничеството между различни действащи лица на местно ниво – както между местните власти и другите заинтересовани страни (представители на бизнеса и гражданското общество), така и между отделните административни звена и публични институции (различни общини, областни администрации). Идеята е всички те, водени от обща цел вместо в условия на конкуренция за достъп до финансиране да работят съвместно за разрешаването на общи проблеми или оползотворяване на потенциалите за развитие на конкретната територия, без водещи да са административните граници на отделните териториални единици. В този смисъл водещ принцип при изпълнението на ИТИ на първо място е сътрудничеството за решаване на общи проблеми, а не административно-териториалните граници на общината.

През програмен период 2021-2027 г. се планира финансирането на концепции за ИТИ, състоящи се от взаимосвързани и допълващи се (интегрирани) проекти / проектни идеи, насочени

към територии с общи характеристики и/или потенциали за развитие, включващи най-подходящата комбинация от ресурси и мерки, които да бъдат използвани целенасочено за осъществяване на конкретна цел или приоритет.

По своята същност ПИРО представлява стратегически документ относно политиката за постигане на устойчиво интегрирано развитие на общината, докато програмата за неговата реализация има оперативен характер и конкретизира начина, практическите мерки, инвестиционните дейности и проектните идеи за постигане целите на развитието. Програмата за реализация на ПИРО има за задача на основата на целите и приоритетите за развитие на общината, залегнали в плана, да осигури вътрешната и външната съгласуваност на факторите на развитието и ресурсите за реализация на плана, като оптимизира възможностите за финансиране, институционална подкрепа и техническа помощ за изпълнение на плана. Основните структурни елементи на програмата са мерките и проектните идеи по съответните цели и приоритети на плана. В тях са включени дейности, обединени по териториален, технологичен и времеви признак, с общо финансово управление и предвиден синергичен ефект. Всяка предвидена интервенция може да обхваща комплекс от дейности, подлежащи на финансиране със собствени или заемни средства, инвестиционни програми по общински концесии, средства от различни оперативни програми или от други източници.

Мултипликационният ефект от прилагане на интегрирания подход при реализация на ПИРО може да бъде:

- Интегрален - интегритетът се изразява в последователна реализация на комплекс от мерки, проекти и дейности, които изпълнени в съвкупност ще създадат по-висока добавена стойност за обществото и ще имат по-голям общ ефект за целевата територия и нейното население;
- Синергетичен, т.е. по-голям от сумата на ефектите от отделните мерки, ако последните биха се провеждали поединично, без връзка и взаимодействие с другите мерки;
- Метричен и неметричен, като качествените ефекти в крайна сметка могат да доведат до подобряване на функционирането на социо-икономическата система;
- Постоянно нарастващ, умножаващ се ефект. Реализираният ефект в една сфера да води след себе си пряко или косвено, до съответни ефекти и в други, по-близки или по-далечни, по-пряко или по-непряко свързани подсистеми на обществения живот.

Макар, че са относително самостоятелни, икономическата, социалната и инфраструктурната системи на територията на общината и процесите на реализиране на мерките в тези системи функционално се преплитат помежду си и зависят една от друга. Така самоцелното подобряване на инфраструктурата, без преодоляване на демографските и икономически проблеми не би допринесло за подобряване на качеството на живот и благосъстоянието на населението. Същевременно подобряването на икономическата база и привличането на инвеститори, не може да се осъществи, без качествени и добре обучени кадри и благоприятстващи развитието на бизнеса обществени инфраструктури. Това налага прилагането на интегриран подход в ПИРО като цяло и в частност във включените в Програмата за реализация на плана мерки, дейности и проекти. По този начин паралелното подобряване на качеството на човешките ресурси и на инфраструктурата ще доведе до ускоряване на икономическото развитие. Това от своя страна, ще позволи генериране на повече приходи в общинския бюджет, допълнително подобряване и модернизиране на инфраструктурата, повишаване на квалификацията и мотивацията на хората да останат да живеят и работят в общината. С подобен мултипликационен ефект ще бъдат и мерките, насочени към опазване и подобряване на околната среда, превенция и адаптиране към климатичните промени, подобряване на зоните за отдих и туризъм и други.

Независимо от това, че всяка от посочените сфери има своите собствени цели, приоритети и бюджети, при интегрирания подход за развитие трябва да се държи сметка как тези институционално отделни елементи си въздействат взаимно. Принципът на интегрирания подход следва да бъде водещ при разработването на стратегическия раздел на ПИРО и съответно да бъде прилаган по отношение на всяка част от неговата структура. Тоест отделните мерки, проекти и дейности да се разглеждат в тяхната взаимна връзка и допълняемост, като съзнателно се търсят и развиват интеграционни връзки на всички равнища, както вътре в общината, така и в нейната обвързаност с други територии, извън нейния обхват.

Основните структурни елементи на Програмата са мерките и проектите/проектните идеи по съответните приоритети на ПИРО. Програмата за реализация на ПИРО има многогодишен характер (7-годишен период на действие) и може да бъде актуализирана периодично, в зависимост от условията и прогнозите за реализацията на ПИРО, с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението му и постигане целите и приоритетите за развитие.

Програмата за реализация на Плана за интегрирано развитие на община Шабла за периода 2021 – 2027 г. е представена в ПРИЛОЖЕНИЕ № 1.

Програмата за реализация на ПИРО съдържа и **Индикативен списък на важни за общината проекти, които ще се разработват и изпълняват в рамките на Програмата (ПРИЛОЖЕНИЕ №1А).**

Индикативният списък е изготвен по образец, регламентиран в Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. от м. март 2020 г. на Министерството на регионалното развитие и благоустройството.

Индикативният списъкът с проекти, които са от по-голяма важност за развитието на общината и за постигане целите на ПИРО е неразделна част от Програмата за реализация, тъй като интегрираното им комплексно изпълнение ще има по-голям синергичен ефект върху целевата територия. В този смисъл, включените в Приложение №1А интегрирани проекти по съответните мерки могат да фигурират и в Приложение №1, но се извеждат в самостоятелен списък, за да се подчертае общия им мултипликационен ефект.

В Програмата за реализация на ПИРО и Индикативния списък преобладават повече проектни идеи и по-малко на брой конкретни проекти, за които има сериозни инвестиционни намерения или проектна готовност. Това е разбираемо, тъй като ПИРО е разработен в началото на програмния период. С влизането в действие на Плана, ще се пристъпи към разработването на самите проекти, които корелират със заложените в плана проектни идеи. Важна особеност във формулировката на проектните идеи е това, че същите се представят в по-обобщени формулировки. Това е направено с цел в тази формулировка в последствие да се добави в по-конкретен вид наименованието на конкретния проект.

При определяне на Индикативната стойност на предлаганите Проектни идеи са използвани стойностите на проекти – аналози, които са финансирани в програмния период 2014-2020 г. или разработени количествено-стойностни сметки и финансови обосновки за дейностите, за които има проектна готовност. Размерът на финансовия ресурс е индикативен, а неговата конкретна величина ще се определя при разработването на самите проекти, съобразно техническите им параметри, методики за фонд работна заплата, финансиране на меки мерки, часови ставки и условията за допустимост на разходите по процедурите за финансова помощ, по които ще се кандидатства.

Условието за включване на конкретни проекти или проектни идеи в Приложение №1а е, че общината съвместно с партньорите са преценили, че: а) съответният проект е от особена важност за развитието на общината и следва да бъде реализиран приоритетно; б) съответният проект има

известна степен на проектна готовност (предпроектно проучване, технически инвестиционен проект, обосновки, социално-икономически анализ, финансови анализи и др.); в) съответният проект е интегриран с други проекти, чието съвместно изпълнение води до голям ефект за общината и нейното население.

В тази връзка е възможно на етапа на изготвяне на ПИРО общината да няма готовност с подробен списък, съгласно приложение №1А, но той може да бъде добавен или разширяван по-късно, при актуализация на Програмата за реализация на ПИРО. Индикативният списък с проекти може да бъде актуализиран, като нови проекти се включват при спазване на принципа на партньорство, чрез съответните мерки от комуникационната стратегия.

Съгласно Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. от м. март на Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Програмата за реализация на Плана за интегрирано развитие на община Шабла 2021 – 2027 г. съдържа и **Индикативна финансова таблица (ПРИЛОЖЕНИЕ № 2)**.

Индикативната финансова таблица представлява обща оценка на необходимите ресурси за реализация на приоритетите на ПИРО и описва финансовата рамка на поетите ангажименти по неговото изпълнение. Ресурсите за реализацията на ПИРО включват всички планирани средства за реализацията на идентифицираните за развитието на общината мерки, дейности и проекти/проектни идеи. В този смисъл Индикативната финансова таблица включва в прогнозен план пълния обем на финансовите ресурси (собствени и привлечени) за инвестиции, текущи разходи, средства, получени като безвъзмездни помощи, субсидии (трансфери) или друг вид публични и частни средства и разходи, които ще бъдат реализирани на територията на общината и ще допринасят за развитието ѝ през периода до 2027 г.

Следва да се има предвид, че общата сума на посочените финансови ресурси, включително по отделните приоритети, е индикативна и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите подходи и степента на изпълнение на приоритетите, промените в пазарните условия, необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства, чрез преразпределение между отделните приоритети на базата на аргументирани промени в предвидените мерки и проекти.

Програмата за реализация на ПИРО и приложенията към нея подлежат на актуализация с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране.

Основните източници на финансиране на заложените в Програмата за реализация на ПИРО мерки, проекти, идеи и дейности за програмен период 2021-2027 година са:

- Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони /СПРЗСР/;
- ОП „Иновации и конкурентоспособност” /ОПИК/;
- ОП „Развитие на човешките ресурси“ /ОПРЧР/;
- ОП „Наука и образование“ /ОПНО/;
- ОП за научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация /ОПНИИДИТ/.
- ОП „Електронно управление и техническа помощ“ /ОПЕУТП/;
- ОП „Околна среда“ /ОПОС/;
- ОП „Морско дело, рибарство и аквакултури“ /ОПМДРА/;
- ОП „Транспортна свързаност“ /ОПТС/ - за републиканска пътна мрежа (АПИ);
- ОП за храни и/или основно материално подпомагане /ОПХОМП/;

- ОП „Развитие на регионите“ /ОПРР/ - само за интегрирани проекти с големи общини в рамките на СИР и в изпълнение на приоритетите на Интегрираната териториална стратегия за развитие на района /ИТС/, чрез подхода на интегрирани териториални инвестиции /ИТИ/.
- Програма за трансгранично сътрудничество „Румъния – България“;
- Общностни програми на ЕС за периода 2021-2027 г. („Еразъм“, „Хоризонт Европа“, LIFE, Европа за гражданите, ЕС в подкрепа на здравето, Цифрова Европа и др.);
- Финансов механизъм на европейското икономическо пространство /ФМ ЕИП/;
- Национален план за възстановяване и устойчивост /НПВУ/ - нов финансов инструмент на ЕС за преодоляване на последиците от пандемията с COVID-19;
- Националната програма по фонд „Убежище и миграция“;
- Национален доверителен екофонд;
- ПУДООС;
- Фонд „Флаг“;
- Национални програми на МТСП, администрирани от АЗ, АСП, „Красива България“;
- Национални програми на МОН, т.ч. Национална програма „Изграждане на училищна STEM среда“ и др.;
- Национален фонд „Култура“;
- Републикански бюджет;
- Общински бюджет;
- Частни инвестиции, концесии, кредитни линии, заеми и други.

ЧАСТ IX. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО

1. Механизъм за наблюдение и оценка на ПИРО

Предмет на наблюдение на ПИРО е изпълнението на целите и приоритетите, заложи в плана, както и действията на местната власт и администрация, организациите, бизнес структурите, физическите и юридическите лица, свързани с изпълнението на документа.

Орган на наблюдение на ПИРО е Общинския съвет.

Функциите по наблюдението на ПИРО включват:

- Наблюдение на изпълнението на ПИРО въз основа на определените макроикономически индикатори, индикаторите, отчитащи приноса към целите на европейската политика за сближаване през периода 2021-2027 г., глобалните екологични индикатори, целите на Националната програма за развитие „България 2030“ и другите специфични количествени индикатори по отношение на реализацията на целите, приоритетите и мерките за регионално развитие;
- Координация на дейностите по наблюдението на ПИРО със заинтересуваните органи, организации, физически и юридически лица;
- Обсъждане и одобряване на редовните годишни доклади и на заключителния доклад за изпълнението на ПИРО;
- Разглеждане на предложения и вземане на решения за повишаване ефективността на процеса на наблюдение в случай на установяване на проблеми и пропуски - издаване на конкретни указания за преодоляването им;

- Определяне и изпълнение на мерки за осигуряване на информация и публичност относно постигнатите резултати от наблюдението с цел да се гарантира прозрачност при изпълнението на ПИРО.

Системата за наблюдение на ПИРО включва следните основни компоненти:

- Системата от индикатори за наблюдение – дефинирани по-горе и отчитащи специфичния характер на плана, реализацията на неговите цели, социално-икономическото състояние, развитието на инфраструктурата и проблемите на околната среда в контекста на устойчивото регионално развитие;
- Източниците, начините и периодичността за събиране, обработка и анализиране на информацията - наблюдението на изпълнението на ПИРО се осъществява на основата на данни на НСИ, ИСУН, ЕВРОСТАТ, АПИ, АЗ, АУЕР, ИАОС, РИОСВ, РЗИ, АСП и ДР., както и на основата на данни от други надеждни национални, регионални и местни източници на информация. При извършването на специфични тематични наблюдения и оценки ще се включат и резултати от анкетни проучвания за мнението и настроенята на населението, живеещо в общините на района.
- Финансовото и техническото обезпечаване на дейността по наблюдението на ПИРО се осигурява от бюджета на Община Шабла.
- Местните власти участват в реализацията на мерките и постигане на целите на общински планове за развитие и програмите за реализация на общинските планове за развитие. Местните власти осигуряват собствени финансови ресурси и мобилизират такива на социалните партньори на местно ниво за реализация на проекти и дейности в техните планови документи.
- Неправителствените организации, социално-икономическите партньори и частния сектор активно участват в процеса на разработване на ПИРО и наблюдение изпълнението на плана; подкрепят и участват в разработването на проекти за изпълнението на плана. Тази група от участници ще бъде пряко включена и в реализацията на проекти и дейности, основно насочени към подобряване на средата за живот и развитие.

Системата на докладване, форми и начини за осигуряване на информация.

За изпълнението на ПИРО се извършват междинна и последваща оценка. Оценка предоставя информация за ефективността от провежданата политика. Тя осигурява на управлението механизми на контрол чрез информация за разходите и за резултатите, подпомага и съответните управленски власти да преценят въздействието от изпълнението на регионалния план, да го подобрят като го преосмислят от гледна точка на заложените цели и приоритети и възможностите за тяхното реализиране. Чрез оценката се изяснява и ефектът от планираните дейности, тя може да подобри също така и прозрачността в процеса на прилагане на плана и да насърчи повишаването на отговорността на властите пред широката общественост.

Резултатите от наблюдението на ПИРО се обобщават в изготвени редовни Годишни доклади, които съдържат информация за: общите условия за изпълнение на ПИРО и в частност промените в социално-икономическите условия и политиките за развитие на национално, регионално и местно ниво; постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите на ОПР въз основа на индикаторите за наблюдение; действията, предприети от местната власт с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на общинския план за развитие; заключения и предложения за подобряване на резултатите от наблюдението. Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на ПИРО осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценка.

По решение на органа за наблюдение – Общинския съвет, или по искане на Кмета могат да се изготвят и доклади за отделен случай или за отделен период, както и по определена тема или специфичен проблем.

Междинната оценка се извършва не по-късно от 4 години от началото на периода на действие на документа за стратегическо планиране и включва: оценка на първоначалните резултати от изпълнението; оценка на степента на постигане на съответните цели; оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси; изводи и препоръки за актуализация на съответния документ. На база на междинната оценка е възможно да се инициира актуализация на ПИРО, за да се направят необходимите корекции в документа и да се предприемат мерки, за да се осигури реализиране на заложените цели и приоритети, като се отговори на нуждите на района.

Последващата оценка се извършва не по-късно от една година след изтичане на периода на действие на Интегрирания план за развитие и оценява цялостното изпълнение на стратегическия документ. Целта на този вид оценка е да се види доколко, дори след предприетите мерки в резултат на междинната оценка, заложените цели и приоритети са изпълнени и е достигнато очакваното развитие. На база на тази оценка могат да се направят основни изводи и констатации за всеки от етапите на регионалното развитие в съответния район.

Последващата оценка включва: оценка на степента на постигане на целите и устойчивостта на резултатите; оценка на общото въздействие; оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси; изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално развитие. Резултатите от последващата оценка се вземат предвид при разработването/актуализацията на плана за следващия период на планиране.

Междинната и последващата оценка на общинския план за развитие се внасят за обсъждане и одобрение в Общинския съвет по предложение на Кмета на общината.

През периода на действие на общинския план за развитие могат да се извършват допълнително тематични оценки и оценки за специфични случаи по преценка на органите за управление на регионалното развитие.

Актуализация

Настоящият план е отворена система. Веднъж приет, той би трябвало да остане относително „твърд“ в стратегическата си насоченост и цели, но отворен и гъвкав – по отношение на мерките, дейностите и проектите, които ще се изпълняват.

2. Система от индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО

Системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на Плана за интегрирано развитие има за крайна цел да повиши ефективността и ефикасността на използваните материални, финансови и човешки ресурси за постигане на желаните резултати и въздействия върху целевата територия.

Избраните индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО са съпоставими с текущите макроикономически и секторни процеси и с основните индикатори, използвани в системите за наблюдение по оперативните програми, а също така отразяват и спецификата на района. Те изцяло отговарят на изискванията на „Методическите указания за разработване на Планове за интегрирано развитие“ на МРРБ.

Избраните индикатори са:

- Конкретни – ясни са за разбиране и лесни за събиране и обобщаване на информацията;

- Измерими - за тях съществуват методи и инструменти за измерване на стойностите им, налични са и в случай на нужда може да бъде агрегирана достатъчно информация и количествени данни;
- Достъпни - има информационно осигуряване от надеждни източници с необходимата периодичност и качество и са достъпни на приемлива цена;
- Адекватни - обосновани и подходящи по отношение на целите и приоритетите за развитие;
- Обвързани са с времето - на базата на периодична информация, позволяваща сравнения между базови, междинни и целеви стойности в процеса на наблюдение на напредъка и постигането на целите.

За целите на отчитане изпълнението на ПИРО ще се използват следните видове индикатори:

- Индикатори за продукт
- Индикатори за резултат.

Предмет на наблюдението и оценката е изпълнението на целите и приоритетите на плана на основата на резултатите от подготовката и изпълнението на мерките и проектите, включени в Програмата за реализация на плана и на база на определените индикатори за наблюдение и оценка. Особено внимание трябва да се отдели на организацията и методите за изпълнението на плана и на програмата, прилагани от съответните органи и звена.

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на плана, въз основа на събраната обективна информация и данни, отчита напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината по физически и финансови характеристики.

Индикаторите за наблюдение обхващат физическите характеристики (параметри) по отношение реализацията на поставените цели и приоритети за развитие, като стойностите им могат да бъдат абсолютни или относителни. За целите на плана се използват два вида индикатори: за продукт и за резултат.

Индикаторите за продукт се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети и/или мерки за развитие на общината. По някои от приоритетите тесе отнасят за предвидени или изпълнявани конкретни проекти с важно значение за развитието на територията на общината. Дефинираните индикатори са количествено измерими и осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на приоритетите и постигнатото пряко въздействие в съответната област.

Индикаторите за резултат отчитат изпълнението на стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие за периода. Степента на въздействие се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори, а в някои случаи - с качествени оценки относно достигнатата степен в социалното, икономическото и инфраструктурното развитие на общината и приноса на това развитие за общото развитие на региона.

Типа индикатор, който се прилага към съответен приоритет или цел зависи от конкретиката на формулираните цели, приоритети и мерки в ПИРО. Най-общо индикаторите за продукт измерват напредъка по отношение на приоритетите и мерките, а индикаторите за резултат - по отношение на целите. Въпреки това е възможно за даден приоритет да се формулира както индикатор за продукт, така и индикатор за резултат. Индикаторите за резултат се формулират само по отношение на целите. С индикаторите за продукт се измерват и постигането на мерките,

но не е задължително да се формулират за всяка отделна мярка, дейност или проект - включването на индикатори по отношение на мерките зависи от конкретната ситуация.

За да се осигури необходимата информация за процеса на наблюдение за всеки индикатор са посочени мерните единици, в които ще се измерва, източниците на информация, периодичността на събирането на информация, базовата стойност за отчитане изменението на всеки от индикаторите, както и целевата стойност, която се очаква да бъде достигната до края на периода на действие на плана. При наличие на достатъчно информация и данни на периодична база могат да се определят и междинни стойности на индикаторите по ключови приоритети. При разработването и прилагането на системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО се имат предвид общите индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост чрез структурната помощ на ЕС през периода 2021-2027 г. Индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО са посочени в **матрица на индикаторите - Приложение №3.**

ЧАСТ X. ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ШАБЛА 2021-2027 Г.

Предварителната оценка е изготвена в съответствие с чл. 32 на ЗРР едновременно с подготовката на проекта на Плана за интегрирано развитие (ПИРО). Тя съдържа прогнозна оценка за въздействието на плана върху процесите на социално-икономическо развитие на община Шабла, оценки за вътрешна и външна съгласуваност, реалистичност, приложимост и изпълнимост на документа.

Планът за интегрирано развитие на община Шабла за периода 2021-2027 г. е основополагащ, стратегически, динамичен документ и важен инструмент при формирането и провеждането на устойчиво и балансирано местно развитие в посочената територия. Документът очертава средносрочната перспектива за икономическо, социално, инфраструктурно и екологично развитие на общината за период от седем години.

Предварителната оценка на ПИРО има за цел да подобри качеството на документа, като проследи неговата външна и вътрешна свързаност, съответствие със стратегически и планови документи на областно, регионално, национално и наднационално ниво, неговата ефективност, ефикасност, релевантност, въздействие и устойчивост.

Оценката на въздействието е инструмент за по-добро вземане на решения и за гарантиране качеството на публичните политики. Тя е свързана с идентифицирането, предвиждането и оценката на възможните резултати, както положителни, така и отрицателни, от прилагането на политиките. Насочена е към елиминиране или свеждане до минимум на негативните и оптимизиране на позитивните последици от тях.

Оценката на въздействието представлява неразделна част от цикъла на секторните политики, в частност от фазата на разработването на политики и стратегическо планиране. Една качествена оценка на въздействието е много важна за постигане на по-пълна осведоменост на лицата, вземащи решения, а и на широката общественост относно резултатите от прилагането на политики, нормативни, планови и стратегически документи.

Тя дава логическо обяснение на процесите, като разглежда всички евентуални последици, произтичащи от прилагането на ПИРО, включително и възможността да се запази статуквото, като по този начин се направят изводи относно ефективността на предлаганата намеса, мерки и дейности от гледна точка на постигането на поставените цели.

Конкретните цели на Предварителната оценка са:

- Да се гарантира външната съгласуваност на ПИРО и заложените в него стратегически цели и приоритети с документите от по-високо йерархично национално и европейско ниво, секторните стратегии, Интегрирана териториална стратегия за развитие на СИР за периода 2021-2027, Национална програма за развитие България 2030 и други.
- Да се гарантира вътрешната съгласуваност на ПИРО, като се оцени връзката между резултатите от социално-икономическия и SWOT-анализа с реалистичността и адекватността на заложените цели и приоритети, предвидената система за наблюдение, оценка и актуализация, предложените индикатори за наблюдение, механизми за контрол, мерки за информация и публичност и програмата за реализация;
- Да се гарантира спазването на принципа на съфинансиране и допълняемост на местните финансови ресурси за развитие - частни инвестиции и общински бюджет със средства от държавния бюджет, фондовете на ЕС и други публични и частни източници;
- Да се гарантира правилното прилагане на хоризонталните принципи на ЕС в областта на равните възможности, равен достъп, недискриминация, устойчиво развитие и др.;
- Да се прецени реалистичността на общата оценка на необходимите ресурси за реализация на ПИРО за периода 2021-2027 г.;
- Да се оценят дейностите, предложени за прилагането на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност;
- Да се оцени съответствието, целесъобразността и ефективността на Програмата за реализация на ПИРО за периода 2021-2027 г.

За постигането на тези цели са изпълнени следните задачи:

- Извършена е оценка на обхвата и фокуса на анализа на актуалните тенденции и процеси, проблеми и потенциали на икономическото, социалното, инфраструктурното и екологичното развитие на община Шабла;
- Извършена е оценка на съответствието и обвързаността на SWOT-анализа със социално-икономическия анализ и с дефинираните цели и приоритети за развитие на общината;
- Извършена е оценка на реалистичността и приложимостта на визията, целите и приоритетите за развитие на общината за периода 2021-2027 г., интегрираността и взаимодействието между отделните приоритети и стратегически цели, както и тяхното съответствие и обвързаност с релевантните стратегически документи на регионално, национално и европейско ниво;
- Извършена е преценка на обема и ефективността на предвидените финансови ресурси за постигането на целите на ПИРО за развитие за периода 2021-2027 г. и обосноваването на разпределението им спрямо заложените цели и приоритети;
- Извършен е анализ на уместността, яснотата и броя на индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО за периода до 2027 г., включително по отношение на информационното им осигуряване и измеримост;
- Извършена е оценка на описаните действия и механизми за наблюдение, оценка и актуализация на ПИРО, включване на партньорите в процеса на тяхното разработване и изпълнение, както и дейностите за информационно осигуряване и публичност на плана;
- Извършена е оценка на съответствието, целесъобразността и ефективността на Програмата за реализация на ПИРО за периода 2021-2027 г.
- При изготвянето на предварителната оценка Изпълнителят е взел предвид и съблюдал изискванията на Закона за регионалното развитие и на Правилника за неговото прилагане. Изпълнителят също е координирал разработването на предварителната оценка с Възложителя.

- Основните критерии, които са използвани при предварителната оценка са критериите за приложимост, обоснованост, ефективност, ефикасност, въздействие и устойчивост.

1. Оценка на социално-икономическото въздействие на ПИРО

В структурно отношение Планът за интегрирано за развитие на община Шабла за периода 2021-2027 г. съдържа две основни части: Аналитична и Стратегическа.

Елементите на Плана за интегрирано развитие са дефинирани в Закона за регионално развитие, Правилника за неговото прилагане и Методическите указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. и включват следното:

- Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на съответната община;
- Цели и приоритети за развитие за периода 2021-2027 г.;
- Описание на комуникационната стратегия, на партньорите и заинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на ПИРО при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност;
- Определяне на зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за сътрудничество с други общини;
- Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход за развитие;
- Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия;
- Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО;
- Предварителна оценка, съгласно условията на чл. 32 от ЗИД на ЗРР .

Аналитичната част на ПИРО обхваща задълбочен анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние на общината, на потенциала за нейното развитие, оценка на административния и финансов капацитет на Община Шабла и анализ на силните, слабите страни, възможностите и заплахите (SWOT-анализ).

В анализа на социално-икономическото развитие е извършено изследване на природогеографския и ресурсен потенциал, на тенденциите в икономическото развитие, социалния сектор, образованието, иновациите и технологиите, инфраструктурата, околната среда, селищното развитие и урбанистична структура и на културно-историческото наследство. Разработеният анализ е информативен и задълбочен. Използвани са актуални данни от официални източници на информация, които са анализирани с помощта на различни подходи и са изведени съответните изводи от тях. В структурно отношение анализът отговаря на изискванията за съдържание, посочени в Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.

Общината е разгледана в контекста на социално-икономическото развитие на областта, района и националните особености. По-голямата част от данните са визуализирани под формата на фигури или таблици, което допринася за по-лесното им възприемане.

Анализът е проблемно ориентиран, като проследява тенденциите в развитието на общината и разглежда подробно проблемите от демографски, социално-икономически, инфраструктурен и екологичен характер.

Основните акценти в анализа са състоянието на околната среда по компоненти, развитието на мрежата от различни категории защитени територии, както и зоните, включени в националната екологична мрежа НАТУРА 2000. На тази основа са формирани изводи, които са обобщени в

SWOT - анализа и служат за обосноваването на конкретни цели, приоритети и мерки в стратегическата част.

Анализът на инфраструктурната обезпеченост се фокусира върху водоснабдителната, канализационната, транспортната, електроснабдителната и телекомуникационна инфраструктури. Тук е обърнато внимание на показателите, свързани както със съществуващата инфраструктура, така и на нуждата от изграждане на нови съоръжения, потенциала и възможностите за развитие нови проекти в съответните сфери, необходимите инвестиции и др. Представени са и ресурсите на общината, изследвано е тяхното състояние и на тази база са изведени сравнителните предимства, които трябва да се развият, за да се постигне прогрес. Анализът поставя добра основа за разгръщане на стратегическата рамка на документа и набелязване на адекватни цели, приоритети, мерки и дейности.

2. Оценка на съответствието и обвързаността на SWOT-анализа със социално-икономическия анализ и с дефинираните цели и приоритети за развитие на общината

SWOT-анализът е задължителна част за всеки стратегически документ, като в случая осъществява логическата връзка между аналитичната и стратегическата част на ПИРО.

Анализът на силните и слабите страни, на възможностите и заплахите е изключително подробен и е представен по конкретни сектори. Изпълнен е в съответствие със стандартната методология, според която силните и слабите страни са резултат от влиянието на вътрешни фактори, а възможностите и заплахите на външни фактори. Ясно са дефинирани и изведени силните и слабите страни, възможностите и заплахите въз основа на резултатите от анализа на социално-икономическата среда, който е подробен и задълбочен.

В SWOT анализа са формирани изводи, които да служат за обосноваването на конкретни цели, приоритети и мерки в стратегическата част. Дефинираните цели в стратегическата част на Плана за интегрирано развитие на община Шабла са насочени към намаляване на слабите страни и преодоляване на заплахите. Те имат за цел развитие и оползотворяване на наличния потенциал.

Изготвеният SWOT-анализ е структуриран в матрица, отразяваща влиянието на факторите за развитие, което предполага че силните и слабите страни са посочени в резултат на разработения анализ на ситуацията в общината. Съгласно класическата схема за обобщение факторите са представени в четири групи, в зависимост от това с какъв произход са те и какъв е потенциалният им ефект върху развитието. Силните и слабите страни са изведени на база вътрешните условия в общината, докато възможностите и заплахите са изведени на база външната среда. Анализът е логично построен и правилно извежда и обобщава направените в анализа констатации.

При проверка на вътрешното съответствие на SWOT-анализа не са открити противоречия. Като цяло, SWOT-анализът е уловил основните изводи, направени в социално-икономическия анализ, а в стратегическата рамка са взети предвид стоящите пред развитието на общината възможности и заплахи.

3. Оценка на реалистичността и приложимостта на визията, целите и приоритетите за развитие на община Шабла за периода 2021-2027 г.

Стратегическата част на ПИРО включва: визия, стратегически цели, приоритети и мерки за развитие, финансови ресурси, индикатори, система за управление, наблюдение, оценка и контрол на изпълнението и информационно осигуряване.

В тази част на предварителната оценка са разгледани интегрираността и взаимодействието между отделните приоритети и стратегически цели, както и тяхното съответствие и обвързаност с релевантните стратегически документи на областно, регионално, национално и европейско ниво

Стратегическата част на ПИРО набелязва насоките за развитие на общината във всички сфери на социално-икономическия живот. Тя кореспондира пряко и е съобразена в голяма степен със заложената законодателна и стратегическа рамка на регионалното развитие, в т.ч и с целите и посоките на интервенции на Европейските структурни и инвестиционни фондове.

Във формулираната Визия: „ **Община Шабла – интегриран граничен туристически Черноморски район с уникално природно и културно наследство, конкурентоспособна икономика, привлекателно място за инвестиции и иновации с високообразован човешки капитал.**”, са взети предвид основните изводи от дефинираните записи в SWOT-анализа и досегашното развитие. Решаването на ключовите проблеми и реализацията на потенциала за развитие на общината през плановия период ще даде възможност за постигане на очертаната визия, което я прави реалистична.

Оценката на стратегическата рамка на ПИРО е разгледана на следните нива: структура; външно съответствие; вътрешно съответствие - интегрираност, взаимодействие и допълняемост; реалистичност и приложимост; съгласуваност с общественото мнение.

Целите и приоритетите имат за задача да дадат насоката за развитие на общината за следващия програмен период, като стъпят на основата на направения преди това анализ и SWOT-анализ. Това е ключовата част на документа, където се показва начина как да се използват предимствата на общината и с минимални усилия да се постигне максимален ефект по отношение на решаването на наличните проблеми и постигането на социално-икономически напредък.

Стратегическата рамка изразява желанията на местното население за бъдещото развитие на общината и в същото време да следва насоката, определена от документите на по-високо ниво. Следва да се намери пресечната точка между желанията и възможностите за развитие, така че стратегическата рамка да бъде реалистична и да има максимално въздействие.

Между визията, стратегическите цели и приоритетите на плана има добре изразена връзка, така че постигането на целите от по-ниско йерархично ниво естествено ще доведат до реализация на дългосрочната стратегия на документа и на целите на регионално, национално и европейско ниво. Целите и приоритетите са съгласувани от гледна точка на спецификата на района. Планирани са действия за развитие на потенциала на общината за преодоляване на наличните дефицити в съответствие с извършения анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите.

Така обособените стратегически цели са насочени към три основни направления – постигане на ускорено икономическо развитие, демографски подем и интегрирано териториално развитие за намаляване на неравенствата.

Община Шабла се стреми към постигане на икономическо развитие, чрез подобряване на бизнес средата, насърчаване на предприемачеството, инвестициите, иновациите, неутрални към климата производства, развитие на туризъм и селско стопанство. Демографските процеси могат да бъдат стимулирани, чрез подобряване на социалната среда, осигуряване на достъп до качествени здравни услуги, достъп до специализирана дългосрочна грижа и социално включване, добро образование и обучение, основа за професионална реализация, подкрепа на културните институции, социализация и представяне на културно- историческото наследство, достъпа до спорт и обществени услуги. Интегрирано и балансирано териториално развитие ще се постигне, чрез комплексно подобряване на транспортната и цифрова свързаност и достъпност, обновяване на инфраструктурите, енергийна ефективност и опазване на околната среда.

Вътрешното съответствие на документа се изразява в ясната и категорична връзка между тенденциите в развитието на общината, станали ясни от направения анализ на икономическото и социалното развитие, изведените силни, слаби страни, възможности и заплахи на тази база и разработената стратегическа рамка, която да използват потенциала на общината, за да реши нейните проблеми и да доведе до устойчиво развитие.

Постигната е интегрираност и взаимодействие между отделните стратегически цели. Те са балансираны и равнопоставени като значимост и засягат четири отделни сфери, които са ключови за развитието на общината. Връзката между тях е особено тясна, като концепцията се изразява в следното: Развитие на инфраструктурата осигурява база за развитие на бизнеса и по-добра среда за живот на хората, грижата за човешките ресурси, от гледна точка образование, здравеопазване и социални дейности, води до по-добре обучени и квалифицирани кадри, които да са подготвени да влязат и да подсилят местната икономика. А развитата икономика означава повече работни места, по-високо заплащане и по-висок стандарт на живот.

Най-сигурният начин за развитието на общината е да се използват нейните сравнителни предимства и потенциали, а именно подходящите природо-климатични условия за развитие на туризъм и селско стопанство.

За да има устойчив растеж, трябва да се съблюдава опазването на околната среда. Външните фактори също са взети предвид като се предлагат условия за привличане на инвеститори, коопериране с други общини и трансгранично сътрудничество.

Външната съгласуваност на ПИРО се изразява в съгласуваност с релевантните стратегически документи на регионално, национално и европейско ниво.

Оценката на съответствието установява наличие на логическа съгласуваност на предложените цели, приоритети и мерки и висока степен на обвързаност с основните цели и приоритети на разработените стратегически документи, попадащи във времевия хоризонт на Плана за развитие като: Националната програма за развитие „България 2030”, Националната стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 г., Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г., Интегрираният план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021-2030 г., Националната стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие към нея, Националната стратегия за намаляване на риска от бедствия 2018-2030 г., Интегрираната териториална стратегия за развитие на СИР за периода 2021-2027 г. и др.

Най-пряка е връзката на ПИРО с Националната програма за развитие „България 2030” (НПР БГ) и Интегрираната териториална стратегия за развитие на СИР (ИТСР СИР) за периода 2021-2027, за това предварителната оценка разглежда подробно тази корелация.

НПР БГ2030 е водещият стратегически и програмен документ, който конкретизира целите на политиките за развитие на страната до 2030 г. НПР БГ2030 поставя пред страната 3 стратегически цели и 13 приоритета, като основните направления са в посока: Ускорено икономическо развитие; Демографски подем и Намаляване на неравенствата.

Таблица 48: Съответствие на ПИРО на община Шабла с НПР БГ 2030 г.

Приоритети на НПР БГ 2030	Приоритети на ПИРО – Шабла 2021-2027
П1. Образование и умения	П3. Демографски подем, добро образование, професионално развитие и нови знания за успешна реализация, заетост и висок жизнен стандарт.
П2. Наука и научна инфраструктура	П3. Демографски подем, добро образование,

	<p>професионално развитие и нови знания за успешна реализация, заетост и висок жизнен стандарт.</p>
П3. Интелигентна индустрия	<p>П1. Засилване на конкурентните позиции на общината, устойчив, иновативен и интелигентен икономически растеж, базиран на местните ресурси, подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството.</p>
П4. Кръгова и нисковъглеродна икономика	<p>П2. Насърчаване на зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, чиста околна среда, приспособяване към изменението на климата, превенция и управление на риска.</p>
П5. Чист въздух и биоразнообразие	<p>П2. Насърчаване на зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, чиста околна среда, приспособяване към изменението на климата, превенция и управление на риска. П5. Достъпност и свързаност, чрез подобряване на инфраструктурата, мобилността, телекомуникациите, цифровизация и интегрирано развитие на всички видове територии.</p>
П6. Устойчиво селско стопанство	<p>П1. Засилване на конкурентните позиции на общината, устойчив, иновативен и интелигентен икономически растеж, базиран на местните ресурси, подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството.</p>
П7. Транспортна свързаност	<p>П5. Достъпност и свързаност, чрез подобряване на инфраструктурата, мобилността, телекомуникациите, цифровизация и интегрирано развитие на всички видове територии.</p>
П8. Цифрова свързаност	<p>П4. Електронно управление, администрация близо до гражданите и предоставяне на качествени и достъпни административни, здравни, социални и културни услуги. П5. Достъпност и свързаност, чрез подобряване на инфраструктурата, мобилността, телекомуникациите, цифровизация и интегрирано развитие на всички видове територии.</p>
П9. Местно развитие	<p>П1. Засилване на конкурентните позиции на общината, устойчив, иновативен и интелигентен икономически растеж, базиран на местните ресурси, подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството.</p>
П10. Институционална рамка	<p>П4. Електронно управление, администрация близо до гражданите и предоставяне на качествени и достъпни административни, здравни, социални и културни услуги.</p>
П11. Социално включване	<p>П4. Електронно управление, администрация близо до гражданите и предоставяне на качествени и достъпни административни, здравни, социални и културни услуги.</p>

П12. Здраве и спорт	П4. Електронно управление, администрация близо до гражданите и предоставяне на качествени и достъпни административни, здравни, социални и културни услуги.
П13. Култура, наследство и туризъм	П1. Засилване на конкурентните позиции на общината, устойчив, иновативен и интелигентен икономически растеж, базиран на местните ресурси, подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството. П4. Електронно управление, администрация близо до гражданите и предоставяне на качествени и достъпни административни, здравни, социални и културни услуги.

Визията на ИТСП на СИР за периода 2021- 2027 е: „Североизточен Район - Отворена към Черно море и света българска територия, съхранила богата история и материална култура, плодородна земя, човешки капитал, развита инфраструктура, туристически имидж и насочила своя специфичен потенциал за постигане на общ икономически напредък и подобро качество на живота.“. Визията ще се реализира в три приоритетни направления: Повишаване динамичността на района в глобален мащаб; Постигане на равен достъп до качествено образование, здравеопазване и социални услуги, социално включване; Териториално развитие и сближаване.

Интегрираната териториална стратегия за развитие на Североизточен район търси приемственост на вече постигнатото в предходния цикъл на планиране и изпълнение, и устойчивост в средносрочен и в дългосрочен план. Заложена е сходимост с предвидените политики в Регионалния план за развитие за периода 2014-2020 г. и се подкрепят тези приоритети, цели и мерки, които да го надградят в новите условия. Това се обуславя от общата логика на развитието, тъй като осигурява приемственост, предвидимост и устойчивост на регионалните политики.

Таблица 49: Съответствие на ПИРО на община Шабла с ИТСП на СИР 2021-2027 г.

Специфични цели на ИТСП на СИР	Приоритети на ПИРО – Шабла 2021-2027
СЦ 1.1.: Развитие на интелигентна индустрия с потенциал за висок растеж	П1. Засилване на конкурентните позиции на общината, устойчив, иновативен и интелигентен икономически растеж, базиран на местните ресурси, подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството.
С Ц 1.2.: Устойчиво оползотворяване на местния потенциал за развитие	П1. Засилване на конкурентните позиции на общината, устойчив, иновативен и интелигентен икономически растеж, базиран на местните ресурси, подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството. П2. Насърчаване на зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, чиста околна среда, приспособяване към изменението на климата, превенция и управление на риска.
СЦ 1.3.: Запазване и подобряване качеството на околната среда и адаптация към настъпилите неблагоприятни климатични изменения	П2. Насърчаване на зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, чиста околна среда, приспособяване към изменението на климата, превенция и управление на риска. П5. Достъпност и свързаност, чрез подобряване

	на инфраструктурата, мобилността, телекомуникациите, цифровизация и интегрирано развитие на всички видове територии.
СЦ 2.1.: Инвестиции в образование и умения	П3. Демографски подем, добро образование, професионално развитие и нови знания за успешна реализация, заетост и висок жизнен стандарт.
СЦ 2.2.: Подобряване на достъпа до качествени здравни и социални услуги	П4. Електронно управление, администрация близо до гражданите и предоставяне на качествени и достъпни административни, здравни, социални и културни услуги.
СЦ 3.1.: Бърза и сигурна транспортна и цифрова свързаност	П5. Достъпност и свързаност, чрез подобряване на инфраструктурата, мобилността, телекомуникациите, цифровизация и интегрирано развитие на всички видове територии.
СЦ 3.2.: Градско възстановяване и развитие	П5. Достъпност и свързаност, чрез подобряване на инфраструктурата, мобилността, телекомуникациите, цифровизация и интегрирано развитие на всички видове територии.
СЦ 3.3.: Трансгранично и транснационално сътрудничество	П5. Достъпност и свързаност, чрез подобряване на инфраструктурата, мобилността, телекомуникациите, цифровизация и интегрирано развитие на всички видове територии.

Приложимостта на стратегическата рамка зависи от нейната реалистичност, от нагласите на местното население, от административния капацитет, от адекватността на стратегията спрямо нуждите на местното население. При оценката на реалистичността и приложимостта на един планов документ от значение са много външни фактори, които в повечето случаи са трудно предвидими. Реалистичността на един план зависи от пресечната точка между предвидените дейности и отделените за тях ресурси.

Планът за интегрирано развитие на община Шабла включва Индикативна финансова таблица и Програма за реализация, където са дефинирани ресурсите, необходими за неговата реализация и постигане на набелязаните цели.

Нагласите на местното население винаги са от голямо значение при разработването на планови и стратегически документи. Важно е общността да припознае набелязаните цели като свои, за да се сплоти около тяхното преследване и да се установи тясна кооперация между администрация, бизнес и гражданско общество.

Административният капацитет е анализиран в ПИРО и предвидените цели са поставени в съответствие с потребностите. Съгласно направената оценка на стратегическата част на Плана за интегрирано развитие, може да се направи извода че е разработена реалистична и приложима рамка, която се отличава с вътрешна кохезия и съответствие със стратегическите документи на по-високо ниво.

Посочените цели в ПИРО на община Шабла гарантират правилното прилагане на хоризонталните принципи на ЕС в областта на равните възможности, равен достъп, недискриминация, устойчиво развитие, добро управление като са предвидени мерки за

интегриране и социално включване на всички общности, а цялостното изпълнение на плана и общата цел ще допринесат за балансирано развитие на територията.

4. Оценка на финансовите въздействия на плана

Индикативната финансова рамка обобщава необходимите ресурси за реализацията на ПИРО за периода 2021-2027 г. Тя е тясно обвързана с макроикономическата обстановка и следва да бъде съобразена с поуците от предходния програмен период и текущото финансово състояние на общината. Предвидените финансови средства за реализация на ПИРО са съобразени със социално-икономическото и инфраструктурно развитие на община, което през новия програмен период ще се осъществява под комбинираното влияние на две групи фактори - стимулиращи и задържащи развитието ѝ. От друга страна разпределението между необходимите финансови средства по отделните приоритети е премерено чрез значимостта и капиталоемкостта на отделните дейности. Направени са допускания за развитие на местните икономики и процеса на финансова децентрализация, които ще се отразят в нарастване на средствата, осигурявани от Общините за финансиране на регионалното и местно развитие.

При съставянето на Индикативната финансова таблица е използвана предложената в Приложение №2 от Методическите указания форма за разработване на ПИРО 2021-2027 г. като е спазена нейната структура и съдържание.

Разчита се много на средствата от ЕС, което прави изпълнението на ПИРО зависимо от редица външни фактори и риска от неговото неизпълнение е сравнително по-голям. В същото време, Община Шабла няма достатъчно ресурси, за да подкрепи самостоятелно инициативите за развитие, затова е подходящо привличането на повече частни инвестиции и насърчаването на частните инициативи в общината. Следва да се има предвид, че изготвянето на финансовата рамка на ПИРО се случва в момент, когато тече подготовката на рамковите документи за следващия програмен период и съответно не са напълно ясни приоритетите на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони и други общностни програми, които ще бъдат финансирани, териториалното разпределение на финансовите средства и условията за тяхното отпускане.

Това затруднява планирането и разпределението на средствата за следващия седемгодишен период, както и определянето на количествените показатели, тъй като предвидените средства са с източник предимно на външно финансиране.

Разпределението на финансовите ресурси в Програмата за реализация и Индикативната финансова таблица на ПИРО отговаря на направените изводи от анализа и на предвидените цели в стратегическата рамка.

Финансовите ресурси за изпълнение на ПИРО са обобщени в индикативната финансова таблица и детайлно описани в Програмата за реализация на плана, която е дадена като отделно приложение. В нея финансовите ресурси са детайлизирани в достатъчна степен по мерки, проекти и дейности, по години и срокове за реализация и прогнозни източници за финансиране.

Връзката между финансовия ресурс и стратегическата рамка е двупосочна. Остойносттаването на предвидените дейности би следвало да се направи на база желаните резултати. В случая е използван именно този подход: като база за изчисленията са използвани предвидените в матрицата с индикатори крайни стойности, които са заложили като целеви за края на седемгодишния планов период.

5. Анализ на индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО

За измерване на степента на изпълнение и постигане целите на плана е изградена добре структурирана система от индикатори.

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на Общинския план за развитие на община Шабла е основен инструмент за проследяване на степента на изпълнение на ПИРО и е изцяло съобразена с Методическите указания на МРРБ. Тя отчита напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината по физически и финансови характеристики. За целите на плана са използвани два вида индикатори: общи и специфични индикатори за резултат и индикатори за въздействие. Това позволява да се направи извод спрямо уместността и яснотата им.

Индикаторите за резултат се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети за развитие на общината. По някои приоритети те се отнасят за предвидени или изпълнявани конкретни проекти с важно значение за развитието на територията на общината. Дефинираните индикатори са количествено измерими и осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на приоритетите и мерките и постигнатото пряко въздействие в съответната област.

Индикаторите за въздействие отчитат изпълнението на стратегическите цели и приоритети на ПИРО и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие за съответния период. Степента на въздействие се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори.

Индикаторите, включени в ПИРО на община Шабла са:

Конкретни – ясни са за разбиране и лесни за събиране и обобщаване на информацията;

Измерими - за тях съществуват методи и инструменти за измерване на стойностите им, налични са и в случай на нужда може да бъде агрегирана достатъчно информация и количествени данни;

Достъпни - има информационно осигуряване от надеждни източници с необходимата периодичност и качество и са достъпни на приемлива цена;

Адекватни - обосновани и подходящи по отношение на целите и приоритетите за развитие;

Обвързани са с времето - на базата на периодична информация, позволяваща сравнения между базови, междинни и целеви стойности в процеса на наблюдение на напредъка и постигането на целите.

Индикаторите за наблюдение и оценка са агрегирана информация от данните за реализация на конкретни проекти по ПИРО.

Наличието на добре подбрани индикатори позволява да се изгради ефективна система за наблюдение на изпълнението на плана. Те са конкретни, ясно формулирани, добре подбрани, лесно измерими. Заложените базови и целеви стойности за всеки индикатор са адекватни на ситуацията и възможностите за развитие на общината, което от своя страна е гаранция за реалистичност и приложимост на плана.

Матрицата на индикаторите за ПИРО на община Шабла включва наименование на стратегическа цел и приоритет, мярка на индикатора; източник на информация, период на отчитане, базова и целева стойност. Подробно посочените индикатори са ясни, уместни, с достатъчен брой и възможности за информационно осигуряване. Така изготвената матрица позволява да се изготвят качествени междинна и последваща оценки на плана.

На база на извършения анализ на социално-икономическото състояние на целевата територия и предвид заложените в ПИРО индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението може да се направят съответните изводи за въздействието на документа.

Базовите и прогнозни стойности на ключовите индикатори позволяват да се сравнят и преценят очакваните социални и икономически ефекти и въздействия от реализацията на плана. Ако ПИРО бъде изпълнен и заложените в него конкретни проекти станат реалност, по безспорен начин може да се твърди, че както социалните, така също икономическите и екологичните показатели на община Шабла в края на плановия период (2027 г.) ще регистрират много по-високи равнища, доближаващи я до стандартите за устойчиво развиваща се територия, в която на населението е осигурен по-висок жизнен стандарт, характеризиращ се с повисоки доходи, по-добро здравословно състояние, по-уютна жизнена и околна среда.

6. Оценка на механизмите за наблюдение, оценка и актуализация на ПИРО

Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на Плана за интегрирано развитие осигурява неговото ефективно изпълнение с оглед постигане на целите за интегрирано устойчиво местно развитие и ефикасно разходване на ресурсите за реализация на планираните дейности и проекти. Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на плана обхваща и Програмата за неговата реализация. При изготвянето на системата е спазена законодателната рамка и е развита вътрешна система за наблюдение, оценка и актуализация с конкретни механизми.

Системата за наблюдение на ПИРО включва следните основни компоненти:

- Системата от индикатори за наблюдение – дефинирани по-горе и отчитащи специфичния характер на плана, реализацията на неговите цели, социално-икономическото състояние, развитието на инфраструктурата и проблемите на околната среда в контекста на устойчивото регионално развитие;
- Източниците, начините и периодичността за събиране, обработка и анализиране на информацията - наблюдението на изпълнението на ПИРО се осъществява на основата на данни на НСИ, ИСУН, ЕВРОСТАТ, АПИ, Агенция за чуждестранни инвестиции, Агенция за енергийна ефективност, Агенцията по заетостта, както и на основата на данни от други надеждни национални, регионални и местни източници на информация. При извършването на специфични тематични наблюдения и оценки ще се включат и резултати от анкетни проучвания за мнението и настроенията на населението, живеещо в общините на района.
- Финансовото и техническото обезпечаване на дейността по наблюдението на ПИРО се осигурява от бюджета на Община Шабла.
- Местните власти участват в реализацията на мерките и постигане на целите на общински планове за развитие и програмите за реализация на общинските планове за развитие. Местните власти осигуряват собствени финансови ресурси и мобилизират такива на социалните партньори на местно ниво за реализация на проекти и дейности в техните планови документи.
- Неправителствените организации, социално-икономическите партньори и частния сектор активно участват в процеса на разработване на ОПР и наблюдение изпълнението на плана; подкрепят и участват в разработването на проекти за изпълнението на плана. Тази група от участници ще бъде пряко включена и в реализацията на проекти и дейности, основно насочени към подобряване на средата за живот и развитие.

За наблюдение на изпълнението на ПИРО се извършват междинна и последваща оценки. Оценката предоставя информация за ефективността от провежданата политика. Тя осигурява на управлението механизми на контрол, чрез информация за разходите и за резултатите, подпомага и

съответните управленски власти да преценят въздействието от изпълнението на ПИРО, да го подобрят, като го преосмислят от гледна точка на заложените цели и приоритети и възможностите за тяхното реализиране.

Чрез оценката се изяснява и ефектът от планираните дейности. Тя може да подобри също така и прозрачността в процеса на прилагане на плана и да насърчи повишаването на отговорността на властите пред широката общественост.

Резултатите от наблюдението на ПИРО се обобщават в изготвени редовни Годишни доклади. Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на ПИРО осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценки.

При формулиране на механизмите за изпълнение на Плана за интегрирано развитие е препоръчително създаване на постоянна Работна група към Община Шабла, която пряко да подпомага Кмета на общината относно изпълнението на ПИРО и да упражнява контрол и мониторинг върху резултатите. В Работната група за управление на реализацията на ПИРО следва да се включат представители на общата и специализираната администрация, представена от съответните дирекции, които имат отношение към заложените в плана цели и проекти, както и представители на Общинския съвет. С оглед осигуряването на постоянно обществено участие в изпълнението на ПИРО е препоръчително да се включат и представители на неправителствения сектор, социалните партньори, граждани и местни предприятия.

Пряко свързана с изпълнението на Плана за интегрирано развитие е Програмата за реализация на ПИРО за периода 2021-2027 г., която се разработва на основата на ресурсно осигурените специфични цели и включва конкретни проекти, прогнозните им стойности, източници на финансиране, срокове и отговорни институции. В специален раздел на Програмата са включени проектите.

Препоръчва се работната група да следи изпълнението на конкретните проекти, както и да променя Програмата за реализация и да допълва при необходимост и промяна в социално-икономическото развитие на общината. Работната група следва да следи и включва в нея и проектите на заинтересованите страни - НПО, бизнес организации, социални партньори и други за развитието на общината.

Механизмът за прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност може да се разгледа в следните аспекти:

➤ В процеса на изготвянето на ПИРО:

ПИРО е разработен чрез прилагане на принципа на партньорство, който включва и информиране на всички заинтересовани страни. Дадена е възможност за изразяване на мнения и представяне на предложения чрез формални и неформални работни срещи с по-тесен кръг участници, осъществяване на широко консултиране чрез организиране на обществено обсъждане, в т.ч. и чрез интернет, участие във формални структури за планиране и мониторинг със състав, основан на принципа на партньорството – местна власт, социални и икономически партньори, гражданско общество и др. Обменът на мнения и информация е осъществен и чрез провеждане на анкети, попълване на въпросници и справки.

Проведени са консултации и предварителна съгласуваност с ангажиране и активно участие на представители на заинтересованите страни.

➤ По време на изпълнението на ПИРО:

В процеса на изпълнение на ПИРО основните инструменти за осигуряване на информация и публичност са годишните доклади и междинната оценка, както и последващата оценка след края на периода на действие на плана. Те ще бъдат изготвени и обсъдени при спазване и изпълнение на основните форми на взаимодействие за осъществяване на партньорства и осигуряване на

публичност: информирани, консултирани и съгласуваност, и с активно участие на всички заинтересувани страни. Ще се публикуват на страницата на Община Шабла в интернет.

В рамките на всеки проект, предвиден за изпълнение до 2027 г. ще бъдат предвидени мерки и адекватни действия за информирани и публичност, в т.ч. периодични информационни кампании сред целевите групи.

Поддържането на изградените вече ефективни партньорства ще даде възможност в процеса на изпълнение да се реализира по-голяма икономическа целесъобразност и да се укрепи потенциала за разкриване на нови пътища към привличането на инвестиции и допълнителни финансови средства.

Участието на партньорите на всички нива на подготовка, съгласуване, обсъждане и контрол на изпълнението гарантира прозрачност, компетентност, ефективност и реалистичност на Общинския план за развитие. Чрез тях той се обогатява както с друга гледна точка, освен тази на местната власт, така и с инструментите на гражданското общество, които се основават на прякото участие на гражданите и техните организации в управлението и процеса на взимане на решения. Осигуряването на необходимата и своевременна информация и публичност на процеса на разработване, актуализиране, съгласуване и изпълнение на ПИРО се осъществява от Кмета на община Шабла и Общинския съвет в съответствие с техните компетенции. В процеса на наблюдение на изпълнението на Общинския план за развитие следва да се осигурява участието на граждани, физически и юридически лица като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

Предизвикателството, което е на дневен ред пред общинската администрация и екипа за управление е да бъдат осъществени необходимите стъпки за непрекъснатото информирани и въвличане на социално-икономическите партньори и заинтересованите страни в ефективното изпълнение, наблюдението и оценката на актуализирания ПИРО.

Информираниостта на гражданите и обществената подкрепа са от особено значение за успешното реализиране на Общинския план за развитие и за осигуряването на интегрирано устойчиво местно развитие.

7. Оценка на съответствието, целесъобразността и ефективността на Програмата за реализация на ПИРО за периода 2021-2027 г.

С Програмата се определя пакета от мерки и проекти за реализация на целите и приоритетите за развитие на общината през периода до 2027 г., съответните финансови ресурси, административните структури за управление, наблюдение и оценка на проектите, индикаторите за цялостното изпълнение на Програмата, а оттук - и на Плана за интегрирано развитие, действията за осигуряване на комуникация, информация и публичност при осъществяването на мерките и проектите, включени в Програмата.

Програмата за реализация на ПИРО има многогодишен характер (7-годишен период на действие) и може да бъде актуализирана периодично в зависимост от условията и прогнозите за реализацията на Плана за интегрирано развитие с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на плана и постигане целите и приоритетите за развитие.

В Програмата за реализация на ПИРО на община Шабла 2021-2027 г. са включени оперативните насоки и приоритети на програмата, мерките, предвидените дейности за подкрепа и списък с индикативни проекти за реализация.

Препоръчва се на тази база да се изготвят детайлни Годишни програми за реализация на ПИРО, в които да бъдат включени и индикатори на проектите, които се/ще се изпълняват през

конкретната година. Изпълнението на Годишната програма за реализация ще е основен източник на информация за подготовката на Годишния доклад на Кмета за реализацията на ПИРО, който следва да бъде изготвен до 31 март следващата календарната година за предходната.

8. Основни изводи и препоръки от предварителната оценка на ПИРО

Планът за интегрирано развитие на община Шабла за периода 2021-2027 г. е разработен съгласно препоръките, изведени в Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г., Интегрирана териториална стратегия за развитие на СИР за периода 2021-2027 г. и Националната програма за развитие България 2030.

От извършената предварителна оценка на компонентите на плана могат да се направят следните обобщени изводи:

- Спазена е общата структура за изготвяне на социално-икономически анализ;
- SWOT-анализът съответства напълно на анализа на икономическото и социалното развитие и приложената стратегическа рамка;
- Стратегическата част е структурирана ясно и в съответствие с изискванията на европейските, националните и регионалните стратегически документи. ПИРО на община Шабла е хармонизиран с националните секторни стратегии, които обхващат периода 2021-2027 г. ;
- Планираната „визия“ е завършена в смислово отношение и отговаря на поставената стратегическа рамка;
- Обемът на предвидените финансови ресурси е в съответствие с предвидените проекти за изпълнение, от което може да се съди и за ефективността и ефикасността за постигане на целите на ПИРО на община Шабла. Във финансовата индикативна таблица е спазен изцяло принципа на съфинансиране и допълняемост на местните собствени финансови ресурси за развитие със средства от държавния бюджет, фондовете на ЕС и други публични и частни източници;
- Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на ПИРО включва ясни, уместни, с достатъчен брой и възможности за информационно осигуряване индикатори, което позволява да се изготвят качествени междинна и последваща оценки на плана и да се определи социално-икономическото му въздействие;
- Успешното изпълнение на ПИРО ще доведе до икономически ръст и съществено подобрене на качеството на живот в община Шабла в края на плановия период;
- ПИРО гарантира правилното прилагане на хоризонталните принципи на ЕС в областта на равните възможности - равен достъп, недискриминация, устойчиво развитие, добро управление, партньорство.

С реализацията на плана ще се интегрират екологични принципи с устойчивото развитие и пространственото планиране на селищната среда, като ще се създадат условия за бизнес и инвестиции, туризъм, екологично селско стопанство и модерна инфраструктура.

За подобряване качеството, реалистичността и изпълнимостта на документа могат да се направят следните препоръки:

- ПИРО да се съгласува с окончателните варианти на Оперативните програми и СПРЗСР за новия програмен период 2021-2027 г., след тяхното одобрение и при необходимост да се актуализира;

- Бизнесът и НПО също да предоставят и отчетат пред Община Шабла своите проекти и инвестиционни дейности и намерения, за да бъдат отразявани в отчетите и програмите за изпълнение на ПИРО.
- Да се създаде специална мониторингова работна група за наблюдение и оценка на
- изпълнението на ПИРО с участието на всички заинтересовани страни;

Всяка година да се прави отчет за изпълнението на Плана пред Общински съвет – Шабла и да се приема едногодишна програма за изпълнение на приоритетни проекти и дейности, съгласувана със седемгодишната Програма за реализация на ПИРО, текущите нужди и финансовите възможности и капацитет на Община Шабла.

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АЗ – Агенция по заетостта
АНКПР - Актуализирана национална концепция за пространствено развитие
АПИ – Агенция „Пътна инфраструктура“
БАБХ – Българска агенция по безопасност на храните
БД – Басейнова дирекция
ВЕИ – възобновяеми енергийни източници
ВиК – водоснабдяване и канализация
ГД ГРАО - Главна дирекция „Гражданска регистрация и административно обслужване“
ДМА – дълготрайни материални активи
ДБТ – Дирекция „Бюро по труда“
ДГ – детска градина
ДГС/ДЛС – Държавно горско/ловно стопанство
ДСП – Домашен социален патронаж
ЕЗФРСР - Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕИП – Европейско икономическо пространство
ЕО – екологична оценка
ЕС – Европейски съюз
ЕСИФ - Европейски структурни и инвестиционни фондове
ЕСФ – Европейски социален фонд
ЕФРР – Европейски фонд за регионално развитие
ЗООС – Закон за опазване на околната среда
ЗРР – Закон за регионалното развитие
ППЗРР – Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие
ЗЗ – защитени зони
ЗМ – защитени местности
ЗТ – защитени територии
ИАОС – Изпълнителна агенция по околна среда
ИСУН – Информационна система за управление и наблюдение
ИТИ – Интегрирани териториални инвестиции
ИТП – Интегриран териториален подход
ИТС – Интегрирана териториална стратегия
ИТСРСИР – Интегрирана териториална стратегия за развитие на Североизточен район
МБАЛ – Многопрофилна болница за активно лечение
МДТ – Местни данъци и такси
МЗ – Министерство на здравеопазването

МИГ – Местна инициативна група
МРРБ – Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МТСП – Министерство на труда и социалната политика
МОН – Министерство на образованието и науката
МОСВ – Министерство на околната среда и водите
МСП – малки и средни предприятия
НИРД – научно-изследователска и развойна дейност
НПВУ – Национален план за възстановяване и устойчивост
НПО – неправителствени организации
НСИ – Национален статистически институт
НСОРБ – Национално сдружение на общините в Република България
НСРР – Национална стратегия за регионално развитие
НУ – Начално училище
NUTS – обща класификация на териториалните единици за статистически цели, прилагана от ЕВРОСТАТ за регионите в Европейския съюз
ОДЗ – Областна дирекция „Земеделие“
ОП – Оперативна/и програма/и
ОПЕУТП – Оперативна програма „Електронно управление и техническа помощ“
ОПОС – Оперативна програма за околна среда
ОСИ - Отдел „Статистически изследвания“
ОСП – Обща селскостопанска политика
ОПИК – Оперативна програма за иновации и конкурентоспособност
ОПНО – Оперативна програма за наука и образование
ОПНИИДИТ – Оперативна програма за научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация
ОПР – Общински план за развитие
ОПРР – Оперативна програма за развитие на регионите
ОПРЧР – Оперативна програма за развитие на човешките ресурси
ОПТС – Оперативна програма за транспортна свързаност
ОПХОМП – Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане
ОУ – основно училище
ОУП – общ/и устройствен/и план/ове
ПИРО – План за интегрирано развитие на община
ПМДР – Програма за морско дело и рибарство
ППЗРР – Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие
ПРСР – Програма за развитие на селските райони
ПСПВ – пречиствателна станция за питейни води
ПСОВ - пречиствателна станция за отпадъчни води
ПЧИ – преки чужди инвестиции
РБ – Република България / Републикански бюджет
РДГ – Регионална дирекция по горите
РЗИ – Регионален център по здравеопазване
РИОСВ -Регионална инспекция по околната среда и водите
РСЗ – Регионална служба по заетостта
РСР – Регионален съвет за развитие
СИР – Североизточен район

СПРЗСР – Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони
СУ – средно училище
ТБО – твърди битови отпадъци/ такса битови отпадъци
ТГС – трансгранично сътрудничество

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ, ГРАФИКИТЕ И ФИГУРИТЕ

- Таблица 1: Сравнителна характеристика на Шабла и останалите общини в област Добрич
Таблица 2: Баланс на територията на община Шабла (дка)
Таблица 3: Разстояния в км. от гр. Шабла до всички населени места в общината
Таблица 4: Население в община Шабла 2015 – 2019 г.
Таблица 5: Население под, в и над трудоспособна възраст по пол 2017 - 2019 г.
Таблица 6: Население по възрастови групи в община Шабла 2016-2019 г.
Таблица 7: Естествен прираст на населението на община Шабла 2015-2019 г.
Таблица 8: Заселени, изселени и механичен прираст в община Шабла 2015-2019 г.
Таблица 9: Население по населени места в община Шабла 2016-2019 г.
Таблица 10: Население по постоянен и настоящ адрес в община Шабла 2015 г. и 2020 г.
Таблица 11: Средногодишен брой на безработните лица и равнище на безработица 2015-04.2020 г.
Таблица 12: Структура на безработицата по възраст
Таблица 13: Структура на безработните лица по степен на образование
Таблица 14: Брой разкрити нови работни места в община Шабла 2016 - 2020 г.
Таблица 15: Продължително безработни лица по притежавана квалификация и образование
Таблица 16: Сравнителни данни за общообразователните и професионални училища
Таблица 17: Сравнителни данни за общинските детски градини по учебни години
Таблица 18: Медицински персонал и население на един лекар в община Шабла 2015-2019 г.
Таблица 19: Народни читалища и художествени състави в община Шабла
Таблица 20: Брой нефинансови предприятия по основни икономически дейности 2017-2019 г.
Таблица 21: Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия
Таблица 22: Групи предприятия в община Шабла, според заетите в тях лица
Таблица 23: Средна брутна годишна работна заплата в Шабла 2017-2019 г.
Таблица 24: Земеделски стопани и земеделски кооперации 2018-2020 г.
Таблица 25: Брой отглеждани животни в община Шабла 2018 – 2020 г.
Таблица 26: Разпределение на горските площи на община Шабла по вид собственост
Таблица 27: Републиканска пътна мрежа на територията на община Шабла през населените места
Таблица 28: Състояние на републиканските пътища по класове в община Шабла
Таблица 29: Дължина на уличната мрежа в населените места на община Шабла
Таблица 30: Статистика за годишното потребление на вода за периода 2016-2020 г.
Таблица 31: Инвестиционни намерения за ремонт и рехабилитация на водопроводна мрежа
Таблица 32: ФТЕЦ на територията на община Шабла към 2020 г.
Таблица 33: Списък на съоръженията за улично осветление в община Шабла
Таблица 34: Повърхностни водни тела на територията на община Шабла
Таблица 35: Състояние на повърхностни водни тела на територията на община Шабла към 2019 г.
Таблица 36: Подземни водни тела на територията на община Шабла
Таблица 37: Цели за опазване на околната среда на подземните водни тела
Таблица 38: Състояние на водата за питейно-битови цели в община Шабла 2016-2020 г.
Таблица 39: Количества генерирани смесени битови отпадъци 2017-2020 г. в тона

- Таблица 40: Справка за количествата отпадъци от община Шабла през 2020 г. в тона
Таблица 41: Морфологичен състав на смесените битови отпадъци към 2019 г.
Таблица 42: Количествата разделно събрани отпадъци от опаковки (тона)
Таблица 43: План за изпълнение на комуникационната стратегия
Таблица 44: Определени райони със значителен потенциален риск от наводнения по чл. 146г от ЗВ в Черноморски район за управление на водите
Таблица 45: Леглова база спрямо вида на категоризираните места за настаняване към 31.12.2020 г.
Таблица 46: Категоризирани заведения за хранене и развлечения по вид и капацитет 31.12.2020 г.
Таблица 47: Преминали туристи и регистрирани нощувки в община Шабла 2016-2020 г.
Таблица 48: Съответствие на ПИРО на община Шабла с НПР БГ 2030 г.
Таблица 49: Съответствие на ПИРО на община Шабла с ИТСП на СИР 2021-2027 г.

- Фигура 1: Карта на област Добрич
Фигура 2: Карта на община Шабла
Фигура 3: Средни годишни температури и валежи в община Шабла
Фигура 4: Количество на валежите в община Шабла
Фигура 5: Роза на ветровете в община Шабла
Фигура 6: Селищна мрежа на община Шабла
Фигура 7: Карта на РДГ – Добрич
Фигура 8: Разположение на община Шабла на схема на електропреносната мрежа на България
Фигура 9: Морска интрузия на ПВТ с код BG2G000000N044
Фигура 10: Национални приоритети и под-приоритети през периода 2021-2027 г.
Фигура 11: Връзка между националните приоритети и основните цели на Политиката за сближаване на ЕС през периода 2021-2027 г.
Фигура 12: Общините в България, с риск към почвено-атмосферно засушаване
Фигура 13: Район със значителен потенциален риск от наводнения Черно море - Дуранкулак
Фигура 14: Район със значителен потенциален риск от наводнения Черно море - Шабла
Фигура 15: Обособени туристически зони в община Шабла
Фигура 16: Преминали туристи през община Шабла за периода 2016-2020 г.
Фигура 17: Реализирани нощувки в община Шабла за периода 2016-2020 г.

- Графика 1: Разпределение на площта на община Шабла по видове територии
Графика 2: Динамика на населението в община Шабла 2015-2019 г.
Графика 3: Сравнителна характеристика на населението по постоянен и настоящ адрес 2015-2020
Графика 4: Динамика на безработицата в община Шабла 2016-2020 г.

**ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ
НА ОБЩИНА ШАБЛА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 Г.**

Описание на предвидените мерки, проектни идеи и дейности

Приоритет	Мярка	Дейност/ проектна идея	Кратко описание	Територия/ Зона за въздействие	Индикативен бюджет (хил. лева)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Административна структура, институция, отговорна за реализацията
Приоритет 1 – Засилване на конкурентните позиции на общината, устойчив, иновативен и интелигентен икономически растеж, базиран на местните ресурси, подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството					29835			
Мярка 1.1. Стимулиране на предприемачеството, инвестициите и иновациите					11005			
Приоритет 1	Мярка 1.1	1.1.1.	Изграждане на логистичен комплекс с офиси, административни звена и складове с цел привличане на инвеститори	Зони за производствени и складови дейности	5000	Частни инвестиции, НПВУ, СПРЗСР, ОПИК и др.	2021-2027	Община, Инвеститори
Приоритет 1	Мярка 1.1	1.1.2.	Привличане на инвеститори, създаване на нови и развитие на иновативни предприятия	Зони за производствени и складови дейности	3000	Частни инвестиции, СПРЗСР, ОПИК и др.	2021-2027	Инвеститори
Приоритет 1	Мярка 1.1	1.1.3.	Производствени инвестиции в предприятията, вкл. за семейни предприятия, творчески индустрии и занаяти	Зони за производствени и складови дейности	1000	Частни инвестиции, СПРЗСР, ОПИК и др.	2021-2027	Инвеститори
Приоритет 1	Мярка 1.1	1.1.4.	Създаване на предприятия за преработка на земеделска продукция	Зони за производствени и складови дейности	2000	Частни инвестиции, СПРЗСР, ОПИК и др.	2021-2027	Инвеститори
Приоритет 1	Мярка 1.1	1.1.5.	Участие в български и международни икономически и инвестиционни форуми, борси и търговски изложения и	Зони за производствени и складови дейности	5	Общински бюджет	2021-2027	Община

			организиране на бизнес посещения на потенциални инвеститори					
МЯРКА 1.2. ДЕЙНОСТИ И ПРОЕКТИ КЪМ ПРОГРАМАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА НА ОБЩИНА ШАБЛА 2021-2027 Г.								
Мярка 1.2. Развитие на туризма като водеща индустрия, базирана на специфичните местни ресурси, уникалните природни и културни забележителности					9530			
Подмярка 1.2.1. Оползотворяване и развитие на местните туристически ресурси, чрез подобряване на базовата инфраструктура и активно предлагане на интегрирани конкурентоспособни туристически продукти и услуги на българския и международен пазар					8905			
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.1	1.2.1.1	Създаване на интегриран местен туристически продукт „Шабла – морски приключения, здраве и отдих в зеления оазис на Северното Черноморие“	Зони за рекреация – озеленяване, спорт, отдих и туризъм	50	Общински бюджет	2021-2027	Община, Зелен образователен център, Консултативен съвет по туризъм и др.
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.1	1.2.1.2	Изготвяне на Стратегия за експлоатация на наличните ресурси на лечебна кал и минерална вода	Зони за рекреация – озеленяване, спорт, отдих и туризъм	5	Общински бюджет	2021-2027	Община
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.1	1.2.1.3.	Изграждане на балнеолечебен и спа център в СО Къмпинг Добруджа, община Шабла	Зони за рекреация – озеленяване, спорт, отдих и туризъм	1000	НПВУ, МЗ, Републикански бюджет, Частни инвестиции и др.	2021-2027	Община, Министерство на здравеопазване и Инвеститори др.
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.1	1.2.1.4.	Експониране на крепостта Кария чрез създаване на морски музей в СО „Кария“	Зони за рекреация – озеленяване, спорт, отдих и туризъм	2000	ТГС, ФМ на ЕИП, ВОМР, МК, Републикански бюджет, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка	1.2.1.5.	Проектиране и изграждане на улична и алейна мрежа в СО	Зони за рекреация – озеленяване, спорт, отдих и	2000	ТГС, СПРЗСР, ВОМР, Републикански	2021-2027	Община, МИРГ, МИГ

	1.2.1		Кария и СО Къмпинг Добруджа	туризъм		бюджет, Общински бюджет и др.		
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.1	1.2.1.6.	Създаване на исторически музей и картинна галерия в гр. Шабла	Зони за рекреация – озеленяване, спорт, отдих и туризъм	500	ТГС, СПРЗСР, ВОМР, ФМ на ЕИП, Републикански бюджет, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община и МИГ
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.1	1.2.1.7.	Изграждане на специализиран пристанищен обект за обслужване на риболовни дейности – „Лодкостоянка“ в СО Кария, община Шабла	Зони за рекреация – озеленяване, спорт, отдих и туризъм	800	ПМДР, СПРЗСР, ВОМР, Републикански бюджет, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община, МИРГ
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.1	1.2.1.8.	Изграждане на Рибарско селище – с. Крапец, община Шабла	Зони за рекреация – озеленяване, спорт, отдих и туризъм	1500	ПМДР, СПРЗСР, ВОМР, Републикански бюджет, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община, МИРГ
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.1	1.2.1.9.	Изграждане на велоалея с маршрут: Шабла - Шабленска тузла - Фар Шабла – Тюленово	Зони за рекреация – озеленяване, спорт, отдих и туризъм	800	ТГС, СПРЗСР, ВОМР, Републикански бюджет, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община, МИГ
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.1	1.2.1.10.	Обособяване на екопътеки и маршрути с възможности за велосипеден и пешеходен туризъм	Зони за рекреация – озеленяване, спорт, отдих и туризъм	150	ТГС, СПРЗСР, Републикански бюджет, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община, ДГС, МОСВ и др.
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.1	1.2.1.11.	Обособяване на зони за отдих, пикник и къмпингуване, чрез осигуряване на необходимите условия	Зони за рекреация – озеленяване, спорт, отдих и туризъм	100	ТГС, СПРЗСР, ВОМР, НПВУ, ПУДООС, Републикански бюджет,	2021-2027	Община

						Общински бюджет и Частни инвестиции др.		
Подмярка 1.2.2. Стимулиране на предприемачеството в туризма, съпътстващи дейности и услуги и генериране на работни места					-			
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.2	1.2.2.1.	Данъчни и административни облекчения за стартиране на нов бизнес в сферата на туризма на територията на общината	Цялата територия на общината	-	-	2021-2027	Община
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.2	1.2.2.2.	Подобряване качеството на услугите, предлагани в общинските туристически обекти	Цялата територия на общината	-	-	2021-2027	Община, Частни предприемачи и др.
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.2	1.2.2.3.	Разширяване на състава и дейността на Консултативен съвет по въпросите на туризма в Община Шабла	Цялата територия на общината	-	-	2021-2027	Община
Подмярка 1.2.3. Развитие и разнообразяване на туристическото предлагане, интегрирано управление, маркетинг и реклама на дестинацията					625			
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.3	1.2.3.1.	Сертифициране дейността на Зелен образователен център, като туристически информационен център и подобряване на информационното обслужване на туристите	Зони за рекреация – озеленяване, спорт, отдих и туризъм	10	Общински бюджет	2021-2027	Община, Зелен образователен център /ЗОЦ/
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.3	1.2.3.2.	Изготвяне на рекламна стратегия и рекламна кампания на община Шабла като зона за туристически атракции и инвестиции	Зони за рекреация – озеленяване, спорт, отдих и туризъм	5	Общински бюджет	2021-2027	Община, ЗОЦ

Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.3	1.2.3.3.	Създаване на виртуален уеб базиран туристически информационен център и разработване на мобилно приложение, популяризиращо обекти в община Шабла	Зони за рекреация – озеленяване, спорт, отдих и туризъм	10	Общински бюджет	2021-2027	Община, ЗОЦ
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.3	1.2.3.4.	Организиране на иновативни и традиционни фестивали и културни събития с местно и национално значение, които допринасят за развитието на туризма	Зони за рекреация – озеленяване, спорт, отдих и туризъм	100	Общински бюджет, Спонсори, Дарители	2021-2027	Община, ЗОЦ, Спонсори
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.3	1.2.3.5.	Развитие на интегриран регионален туристически продукт със съседни общини и трансгранични партньорства	Цялата територия на общината	500	ТГС, ИТИ, СПРЗСР, Общински бюджети и др.	2021-2027	Община Шабла и Общини - партньори
Мярка 1.3. Развитие на модерно, устойчиво и диверсифицирано селско стопанство					8200			
Приоритет 1	Мярка 1.3	1.3.1.	Стартова помощ за млади фермери	Зони за селско и горско стопанство	500	Частни инвестиции, СПРЗСР и др.	2021-2027	Инвеститори
Приоритет 1	Мярка 1.3	1.3.2.	Модернизиране и разширяване на земеделски стопанства	Зони за селско и горско стопанство	1000	Частни инвестиции, СПРЗСР и др.	2021-2027	Инвеститори
Приоритет 1	Мярка 1.3	1.3.3.	Създаване на нови земеделски стопанства за отглеждане на трайни насаждения	Зони за селско и горско стопанство	2000	Частни инвестиции, СПРЗСР и др.	2021-2027	Инвеститори
Приоритет 1	Мярка 1.3	1.3.4.	Създаване, модернизация и разширяване на животновъдни обекти	Зони за селско и горско стопанство	500	Частни инвестиции, СПРЗСР и др.	2021-2027	Инвеститори
Приоритет 1	Мярка 1.3	1.3.5.	Развитие на биологично земеделие	Зони за селско и горско стопанство	1000	Частни инвестиции,	2021-2027	Инвеститори

						СПРЗСР и др.		
Приоритет 1	Мярка 1.3	1.3.6.	Развитие на рибарството и аквакултурите	Зони за селско и горско стопанство	3000	ОПМДР, ВОМР, СПРЗСР, Частни инвестиции и др.	2021-2027	Инвеститори, МИРГ
Приоритет 1	Мярка 1.3	1.3.7.	Развитие на пчеларството	Зони за селско и горско стопанство	200	Национална програма за пчеларство, СПРЗСР, Частни инвестиции и др.	2021-2027	Инвеститори
Мярка 1.4. Устойчиво управление на горските ресурси					1100			
Приоритет 1	Мярка 1.4	1.4.1.	Подобряване на икономическата стойност на горите, включително инвестиции за оборудване и практики, щадящи почвата и ресурсите	Зони за селско и горско стопанство	500	СПРЗСР, ДГС, Републикаски бюджет, Общински бюджет	2021-2027	Община, ДГС
Приоритет 1	Мярка 1.4	1.4.2.	Залесяване на изсечени, засегнати от горски пожари гори и нови неземеделски територии	Зони за селско и горско стопанство	500	СПРЗСР, ДГС, Републикаски бюджет, Общински бюджет	2021-2027	Община, ДГС
Приоритет 1	Мярка 1.4	1.4.3.	Модернизиране на ловни бази и насърчаване развитието на ловното стопанство и ловния туризъм	Зони за селско и горско стопанство	100	МЗХГ, ДЛС, Републикански бюджет, Частни инвестиции	2021-2027	ДГС, ДДС
Приоритет 2 - Насърчаване на зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, чиста околна среда, приспособяване към изменението на климата, превенция и управление на риска					24102			
Мярка 2.1. Насърчаване на мерките за енергийна ефективност и намаляване на емисиите парникови газове					3300			
Приоритет 2	Мярка 2.1	2.1.1.	Въвеждане на енергоспестяващи мерки в сграда на Общинска администрация - Шабла	Зони с административно-обслужващи/публични функции	1000	ПРСР, Общински бюджет	2021-2022	Община

Приоритет 2	Мярка 2.1	2.1.2.	Въвеждане на ЕСМ в частни жилищни сгради на територията на община Шабла	Зони с жилищни функции	500	Национална програма за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради, Частни инвестиции и други източници	2021-2027	Община, Частни физически и/или юридически лица
Приоритет 2	Мярка 2.1	2.1.3.	Повишаване на енергийната ефективност на стопански сгради	Зони за производствени и складови дейности	300	ОПИК, СПРЗСР, НПВУ, Частни инвестиции и др.	2021-2027	Частни физически и/или юридически лица
Приоритет 2	Мярка 2.1	2.1.4.	Повишаване на енергийната ефективност на сградите на общината и Районна служба „Пожарна безопасност и защита на населението“ гр. Шабла, както и смяна на покривна конструкция на сградата	Зони с административно-обслужващи/ публични функции	500	НПВУ, Репубикански бюджет и други източници	2021-2027	Община
Приоритет 2	Мярка 2.1	2.1.5.	Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в общински сгради на територията на община Шабла	Зони с административно-обслужващи/ публични функции	1000	СПРЗСР, НПВУ, ВОМР, Репубикански бюджет и други източници	2021-2027	Община
Мярка 2.2. Насърчаване на прехода към кръгова икономика					500			
Приоритет 2	Мярка 2.2	2.2.1.	Насърчаване на НИРД и иновации в предприятията с фокус към кръговата икономика и цифровата трансформация, системи за електронно разплащане, технологии, базирани на изкуствен интелект /ИИ/ и облачни	Зони за производствени и складови дейности	300	Частни инвестиции, ОПИК, НПВУ и др.	2021-2027	Инвеститори

			платформи					
Приоритет 2	Мярка 2.2	2.2.2.	Подкрепа за инвестиции в използването на алтернативни суровини, рециклирани материали и повторна употреба на материали	Зони за производствени и складови дейности	200	Частни инвестиции, ОПИК, НПВУ и др.	2021-2027	Инвеститори
Мярка 2.3. Опазване на околната среда и борба с климатичните промени					18902			
Приоритет 2	Мярка 2.3	2.3.1.	Брегоукрепване в района на с. Крапец по приоритетни етапи	Зони за техническа инфраструктура	15000	НПВУ, ОПОС, ПУДООС, Републикански бюджет, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община, МРРБ, Областна администрация и др.
Приоритет 2	Мярка 2.3	2.3.2.	Брегоукрепване на къмпинг Шабла	Зони за техническа инфраструктура	3200	НПВУ, ОПОС, ПУДООС, Републикански бюджет, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община, МРРБ, Областна администрация и др.
Приоритет 2	Мярка 2.3	2.3.3.	Почистване, обезопасяване и благоустрояване на дерета в общината	Цялата територия на общината	500	ОПОС, ПУДООС, Републикански бюджет, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община
Приоритет 2	Мярка 2.3	2.3.4.	Изграждане на нови и оптимизирани и/или разширяване на съществуващи системи за предупреждение, наблюдение, докладване; прогнозиране и сигнализиране във връзка с климатичните изменения и риска от природни бедствия и	Цялата територия на общината	200	ТГС, ФМ ЕИП, НПВУ, ОПОС и други	2021-2027	Община и други институции

			аварии					
Приоритет 2	Мярка 2.3	2.3.5.	Повишаване на информираността на населението, обучения, информационно-образователни мерки за формиране, прилагане и изпълнение на целите на политиките, свързани с изменението на климата	Цялата територия на общината	2	Общински бюджет	2021-2027	Община
Мярка 2.4. Устойчиво управление на отпадъците					1400			
Приоритет 2	Мярка 2.4	2.4.1.	Доставка на специализирана техника и оборудване за разделно събиране на отпадъците	Зони за техническа инфраструктура	300	ОПОС, МОСВ, ПУДООС и др.	2021-2027	Община, Организации по оползотворяване на отпадъци и други
Приоритет 2	Мярка 2.4	2.4.2.	Въвеждане на компостиращи инсталации за биоразградими и зелени отпадъци, както и инсталации за домашно компостиране	Зони за техническа инфраструктура	500	Организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки	2021-2027	Община
Приоритет 2	Мярка 2.4	2.4.3.	Създаване на площадка за временно съхранение на строителни отпадъци	Зони за техническа инфраструктура	100	ОПОС, МОСВ, Отчисления по ЗУО, и др.	2021-2027	Община
Приоритет 2	Мярка 2.4	2.4.4.	Подобряване управлението на отпадъците, в т.ч. предотвратяване и намаляване на генерирането на отпадъци, подготовка за повторна употреба и рециклиране	Цялата територия на общината	500	ОПОС, Републикански бюджет, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община Предприятия и др.
Приоритет 3 – Демографски подем, добро образование, професионално развитие и нови знания за успешна реализация, заетост и висок жизнен стандарт					7000			

Мярка 3.1. Демографски подем, насърчаване на раждаемостта, привличане на млади хора за работа и живот в общината					800			
Приоритет 3	Мярка 3.1	3.1.1.	Пакет от мерки за подпомагане отглеждането на две и повече деца, в това число: достъп до безплатни учебници, храна в училище, безплатни извън класни занимания, еднократни или многократни помощи от общинския бюджет за раждане и отглеждане на дете, данъчни облекчения за многодетни семейства и др.	Цялата територия на общината	300	Национални фондове, Републикански бюджет, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община
Приоритет 3	Мярка 3.1	3.1.2.	Осигуряване на „пакети“ за мобилност за завръщане на лица от чужбина, чрез разнообразни икономически стимули и мерки на местно ниво	Цялата територия на общината	500	Национални фондове, Републикански бюджет, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община
Мярка 3.2. Подобряване на образованието и модернизация на образователната инфраструктура					2750			
Приоритет 3	Мярка 3.2	3.2.1.	Модернизиране на СУ „Асен Златаров“ за по-привлекателна и качествена среда за учене и иновации	Зони с административно-обслужващи/ публични функции	1000	НПВУ, СПРЗСР и други	2021-2027	Община, Училище
Приоритет 3	Мярка 3.2	3.2.2.	Изграждане на център за личностно развитие на ученици и младежи	Зони с административно-обслужващи/ публични функции	250	НПВУ, СПРЗСР и други	2021-2027	Община

Приоритет 3	Мярка 3.2	3.2.3.	Изграждане на училищни STEM центрове и кабинети в СУ „Асен Златаров“ и ОУ „Св. Климент Охридски“ за прилагане на нови методи на преподаване	Зони с административно-обслужващи/ публични функции	500	МОН, НПВУ, ОПНО, ОП за научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация и други	2021-2027	Община, МОН, Училища
Приоритет 3	Мярка 3.2	3.2.4.	Обновяване, оборудване и поддръжка на материално-техническата база на училищата и детската градина в общината	Зони с административно-обслужващи/ публични функции	1000	НПВУ, СПРЗСР и други	2021-2027	Община, Училища, Детска градина
Приоритет 3	Мярка 3.2	3.2.5.	Оказване на съдействие на малкия и среден бизнес за организиране на дуално обучение, с цел осигуряване на необходимите кадри	Цялата територия на общината	-	-	2021-2027	Община, Училища, Работодатели
Приоритет 3	Мярка 3.2	3.2.6.	Информационни дейности и работа с родители с цел превенция на ранното отпадане от образователната система на деца и ученици	Цялата територия на общината	-	-	2021-2027	Община, Училища, Детски градини и др.
Мярка 3.3. Подобряване на условията за спорт и развитие на младежки дейности					1500			
Приоритет 3	Мярка 3.3	3.3.1.	Изграждане на спортни площадки в населените места на територията на община Шабла – тенис кортове, волейболни площадки, футболни игрища и др.	Зони за рекреация – озеленяване, спорт, отдих и туризъм	1000	ТГС, ВОРМ, Републикански и Общински бюджет, Спонсори	2021-2027	Община
Приоритет 3	Мярка 3.3	3.3.2.	Изграждане на детски кът на закрито на територията на гр.	Зони за рекреация – озеленяване, спорт, отдих и	100	ВОРМ, Републикански и Общински	2021-2027	Община

			Шабла	туризъм		бюджет, Спонсори		
Приоритет 3	Мярка 3.3	3.3.3.	Изграждане на детски площадки	Зони за рекреация – озеленяване, спорт, отдих и туризъм	200	ПУДООС, ВОМР, Републикански и Общински бюджет, Спонсори	2021-2027	Община
Приоритет 3	Мярка 3.3	3.3.4.	Подкрепа за развитие на местни спортни клубове и млади спортни таланти	Цялата територия на общината	50	Общински бюджет, Спонсори, Дарители и др. източници	2021-2027	Община
Приоритет 3	Мярка 3.3	3.3.5.	Организиране на спортни състезания, тренировъчни школи, турнири и шампионати	Цялата територия на общината	100	Общински бюджет, Спонсори, Дарители и др. източници	2021-2027	Община
Приоритет 3	Мярка 3.3	3.3.6.	Насърчаване на младежки дейности и инициативи и на доброволчеството, като основа на активното гражданство - организиране и провеждане на акции за залесяване, почистване на важни обществени и културни обекти, дарителски кампании и др.	Цялата територия на общината	50	Общински бюджет, Спонсори, Дарители и др. източници	2021-2027	Община
Мярка 3.4. Създаване на разнообразни и гъвкави възможности за професионална реализация, подобряване на заетостта и квалификацията на работната сила					1950			
Приоритет 3	Мярка 3.4	3.4.1.	Подкрепа за професионална подготовка на кадри по линия на професионалното обучение и на други	Цялата територия на общината	250	ОПНО, ОПРЧР, НПВУ, МОН, АЗ и др.	2021-2027	Община, Училища, Работодатели, АЗ

			извънучилищни форми					
Приоритет 3	Мярка 3.4	3.4.2.	Обсъждане с представителите на малкия и среден бизнес на профила на общинските училища и изготвяне на мотивирано искане за разкриване на профилирани паралелки	Цялата територия на общината	-	-	2021-2027	Община, Училища, МОН, Работодатели
Приоритет 3	Мярка 3.4	3.4.3.	Насърчаване на социалната икономика и социалните предприятия, включително осигуряване на адаптирани работни места за нуждите на хора с увреждания, роми и продължително безработни	Цялата територия на общината	500	ОПРЧР, НПВУ, АЗ, Републикански бюджет и др.	2021-2027	НПО Община Частен сектор
Приоритет 3	Мярка 3.4	3.4.4.	Обучителни курсове за квалификация и преквалификация на безработни лица, включително роми, съобразно изискванията на пазара на труда	Цялата територия на общината	400	МТСП, АЗ, Републикански бюджет и др.	2021-2027	Агенция по заетостта, Бюро по труда, Работодатели
Приоритет 3	Мярка 3.4	3.4.5.	Подобряване достъпа до пазара на труда и повишаване на младежката заетост, включително за роми, чрез включване в стажуване и чиракуване, субсидирана заетост, ученически и студентски практики, стипендиантски	Цялата територия на общината	400	ОПРЧР, АЗ, Републикански бюджет, Частни инвестиции и др.	2021-2027	Община АЗ Работодатели

			програми, подкрепа при започване на първа работа и др.					
Приоритет 3	Мярка 3.4	3.4.6.	Обучения за придобиване на базови дигитални умения, включително роми, за ползване на услуги, вкл. административни, социални и други	Цялата територия на общината	400	ОПРЧР, ОПНИИДИТ, ОПНО, АЗ, Републикански бюджет, Частни инвестиции и др.	2021-2027	Община АЗ Работодатели
Приоритет 4 – Електронно управление, администрация близо до гражданите и предоставяне на качествени и достъпни административни, здравни, социални и културни услуги					5355			
Мярка 4.1. Подобрване на достъпа до електронни административни услуги					500			
Приоритет 4	Мярка 4.1	4.1.1.	Поетапно преминаване към предоставяне онлайн на административни услуги за по-бързо и улеснено обслужване на гражданите	Зони с административно-обслужващи/ публични функции	150	ОПЕУТП, Общински бюджет	2021-2022	Община
Приоритет 4	Мярка 4.1	4.1.2.	Дигитализация на всички общински регистри и актови книги	Зони с административно-обслужващи/ публични функции	100	ОП за научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация, Общински бюджет	2021-2025	Община
Приоритет 4	Мярка 4.1	4.1.3.	Въвеждане на електронно управление и повишаване квалификацията на служителите от общинската администрация	Зони с административно-обслужващи/ публични функции	100	ОПЕУТП, Общински бюджет	2021-2022	Община
Приоритет 4	Мярка 4.1	4.1.4.	Електронизация на административното обслужване на	Зони с административно-обслужващи/	50	ОПЕУТП, Общински бюджет	2021-2027	Община

			кметствата в селата и обединяване на деловодните записи и касови операции с общинския център	публични функции				
Приоритет 4	Мярка 4.1	4.1.5.	Внедряване на Софтуер за електронно управление – подземен кадастър , електронен регистър за история на имоти	Цялата територия на общината	100	ОПЕУТП, Общински бюджет	2021-2027	Община
Мярка 4.2. Развитие на административния капацитет и управление на общинската собственост в услуга на гражданите и бизнеса					55			
Приоритет 4	Мярка 4.2	4.2.1.	Организиране на обучения, семинари, конференции, пътувания с учебна цел, съвместни срещи за служителите в администрацията	Зони с административно-обслужващи/ публични функции	50	НСОРБ, ИПА, Общински бюджет	2021-2027	Община
Приоритет 4	Мярка 4.2	4.2.2.	Изготвяне на програми за придобиване, управление и разпореждане с общинско имущество и План за действие за общинските концесии	Зони с административно-обслужващи/ публични функции	5	Общински бюджет	2021-2027	Община
Мярка 4.3. Подобряване на достъпа до здравното обслужване на населението и развитие на инфраструктурата на здравеопазването					750			
Приоритет 4	Мярка 4.3	4.3.1.	Обновяване и модернизация на здравните кабинети в образователните институции на територията на община Шабла	Зони с административно-обслужващи/ публични функции	300	НПВУ, ОПРР, МЗ, Републикански бюджет, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община
Приоритет 4	Мярка 4.3	4.3.2.	Ремонт и оборудване на медицински кабинети на територията на	Цялата територия на общината	150	Общински бюджет, Републикански	2021-2027	Община, Лекари

			общината			бюджет, Частни инвестиции		
Приоритет 4	Мярка 4.3	4.3.3.	Създаване на „мобилна аптека”, обслужваща населените места	Цялата територия на общината	300	Частни инвестиции	2021-2027	Предприемач/Фармацевт
Мярка 4.4. Развитие на социалните услуги и подобряване на социалната инфраструктура					2750			
Приоритет 4	Мярка 4.4	4.4.1.	Подобряване и поддръжка на материално-техническата база на изградените обекти за социални услуги	Зони с административно-обслужващи/ публични функции	1000	НПВУ, СПРЗСР, ФСЗ, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община, МТСП и др.
Приоритет 4	Мярка 4.4	4.4.2.	Развитие на социални и интегрирани здравно-социални услуги в домашна среда и в общността за хора с увреждания, възрастни и хора в невъзможност за самообслужване	Цялата територия на общината	500	ОПРЧР, Републикански бюджет, Общински бюджете и др.	2021-2027	Община, МТСП, МЗ и др.
Приоритет 4	Мярка 4.4	4.4.3.	Механизъм лична помощ	Цялата територия на общината	400	МТСП, Републикански бюджет	2021-2027	Община, МТСП
Приоритет 4	Мярка 4.4	4.4.4.	Асистентска подкрепа	Цялата територия на общината	400	СПРЗСР, ОПРЧР, МТСП и др.	2021-2027	Община, МТСП
Приоритет 4	Мярка 4.4	4.4.5.	Обществена трапезария /„Топъл обяд“	Цялата територия на общината	300	ОПХОМП	2021-2027	Община, МТСП
Приоритет 4	Мярка 4.4	4.4.6.	„Детска кухня“	Цялата територия на общината	150	ОПХОМП	2021-2027	Община, МТСП
Мярка 4.5. Развитие на културата и обновяване на културната инфраструктура					1300			
Приоритет 4	Мярка 4.5	4.5.1.	Ремонт и мерки за ЕЕ в сградата на Читалище – с.Дуранкулак	Зони с административно-обслужващи/ публични функции	800	ВОМР, Републикански бюджет, Общински бюджет	2021-2027	Община, Читалище
Приоритет 4	Мярка 4.5	4.5.2.	Дигитализация на библиотечния фонд и	Зони с административно-	100	ОПЕУТП, ВОМР, Републикански	2021-2027	Община, Читалище

			създаване на дигитален клуб към НЧ „Зора 1894 г.“ гр. Шабла	обслужващи/ публични функции		бюджет, Общински бюджет		
Приоритет 4	Мярка 4.5	4.5.3.	Възстановяване и опазване на религиозни храмове на територията на общината	Цялата територия на общината	250	ВОМР, Републикански бюджет, Общински бюджет	2021-2027	Община, Църковни настоятелства, Мюфтийства
Приоритет 4	Мярка 4.5	4.5.4.	Насърчаване дейността на любителските художествени и самодейни творчески състави	Цялата територия на общината	50	Общински бюджет и спонсори	2021-2027	Община, Читалища
Приоритет 4	Мярка 4.5	4.5.5.	Провеждане на традиционни и създаване на иновативни събития за разнообразяване на културния календар на общината	Цялата територия на общината	100	Общински бюджет и спонсори	2021-2027	Община, Читалища, Дарители
Приоритет 5 – Достъпност и свързаност, чрез подобряване на инфраструктурата, мобилността, телекомуникациите, цифровизация и интегрирано развитие на всички видове територии					39430			
Мярка 5.1. Подобряване на транспортната достъпност и свързаност					7300			
Приоритет 5	Мярка 5.1	5.1.1.	Ремонт и поддръжка на Републиканска пътна мрежа на територията на общината	Зони за транспорт и комуникации	2000	ОП „Транспорт“, Републикански бюджет, МРРБ и др.	2021-2027	АПИ
Приоритет 5	Мярка 5.1	5.1.2.	Възстановяване и рехабилитация на общинска пътна мрежа	Зони за транспорт и комуникации	1000	СПРЗСР, Републикански бюджет, Общински бюджет	2021-2027	Община
Приоритет 5	Мярка 5.1	5.1.3.	Ремонт и рехабилитация на улична мрежа и тротоари в населените места на община Шабла	Зони за транспорт и комуникации	3000	СПРЗСР, Републикански бюджет, Общински бюджет	2021-2027	Община

Приоритет 5	Мярка 5.1	5.1.4.	Изграждане/обособяване на вело алеи и маршрути	Зони за транспорт и комуникации	1000	ТГС, СПРЗСР, Републикански бюджет, Общински бюджет	2021-2027	Община
Приоритет 5	Мярка 5.1	5.1.5.	Изграждане на места за паркиране в крайбрежните зони на населените места на община Шабла	Зони за транспорт и комуникации	300	СПРЗСР, Републикански бюджет, Общински бюджет	2021-2027	Община
Мярка 5.2. Обновяване и изграждане на водопроводни и канализационни мрежи					24500			
Приоритет 5	Мярка 5.2	5.2.1.	Подобряване техническото състояние на водопроводните системи в населени места на общината	Зони за техническа инфраструктура	3000	МОСВ, ОПОС, ДБ, Общински бюджет, СПРЗСР, ФЛАГ, Публична инвестиционна програма на МС и др.	2021-2027	Община, ВиК
Приоритет 5	Мярка 5.2	5.2.2.	Доизграждане на съществуваща ПСОВ - гр.Шабла с довеждащи комуникации и частично доизграждане на довеждащ, заустващ канализационен колектор и вътрешна канализационна мрежа	Зони за техническа инфраструктура	5000	МОСВ, ОПОС, ДБ, Общински бюджет, СПРЗСР, ФЛАГ, Публична инвестиционна програма на МС и др.	2021-2027	Община, ВиК
Приоритет 5	Мярка 5.2	5.2.3.	Доизграждане на ПСОВ, канализационна мрежа и водопроводи на територията на СО „Кария“, Къмпинг „Добруджа”, с. Тюленово и обекти на МО	Зони за техническа инфраструктура	10000	МОСВ, ОПОС, СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община, ВиК
Приоритет 5	Мярка 5.2	5.2.4.	Изграждане на ПСОВ и канализационна мрежа в с. Крапец	Зони за техническа инфраструктура	5000	МОСВ, ОПОС, СПРЗСР, ДБ, Общински	2021-2027	Община, ВиК

						бюджет и др.		
Приоритет 5	Мярка 5.2	5.2.5.	Въвеждане на алтернативни технологии (модулни системи) за пречистване на битови отпадъчни води в малките населени места.	Зони за техническа инфраструктура	1500	МОСВ, ДБ, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община, ВиК
Мярка 5.3. Развитие на енергийната инфраструктура и ВЕИ					4450			
Приоритет 5	Мярка 5.3	5.3.1.	Въвеждане на енергоспестяващо улично осветление в населените места на община Шабла	Цялата територия на общината	1000	Финансов механизъм на ЕИП, НПВУ, Републикански бюджет, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община
Приоритет 5	Мярка 5.3	5.3.2.	Изграждане на соларни инсталации на общински сгради на територията на общината – сградата на общинска администрация, училища, детска градина, предприятия и др.)	Цялата територия на общината	500	ФМ ЕИП, НПВУ, Републикански бюджет, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община
Приоритет 5	Мярка 5.3	5.3.3.	Използване на наличен ресурс от тръстиката на територията на Шабленско и Дуранкулашко езеро за създаване на алтернативен начин на отопление чрез преработката и образуване на тръстиката в пелети	Цялата територия на общината	450	НПВУ, Републикански бюджет, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община
Приоритет 5	Мярка 5.3	5.3.4.	Проектиране и изграждане на инсталации за отопление	Цялата територия на общината	2500	СПРЗСР, НПВУ, Републикански бюджет,	2021-2027	Община

			чрез използване на геотермални източници на територията на община Шабла			Общински бюджет и др.		
Мярка 5.4. Цифрова свързаност и телекомуникации					350			
Приоритет 5	Мярка 5.4	5.4.1.	Изграждане на високоскоростни телекомуникационни връзки за всички населени места	Цялата територия на общината	350	Частни инвестиции	2021-2027	Телекомуникационни компании
Мярка 5.5. Интегрирано териториално развитие и подобряване на жизнената среда					2830			
Приоритет 5	Мярка 5.5	5.5.1.	Създаване на кътове за отдих и озеленяване на терени в населените места на територията на община Шабла	Зони за техническа инфраструктура	1000	СПРЗСР, ВОМР и др.	2021-2027	Община
Приоритет 5	Мярка 5.5	5.5.2.	Благоустрояване на гробищните паркове в населените места на общината	Зони за техническа инфраструктура	300	Общински бюджет	2021-2027	Община
Приоритет 5	Мярка 5.5	5.5.3.	Продължаване на трансграничното сътрудничество, партньорството с побратимените общини и създаване на нови партньорства	Цялата територия на общината	20	ТГС, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община Шабла и Общини партньори
Приоритет 5	Мярка 5.5	5.5.4.	Осъществяване на междуобщинско сътрудничество	Цялата територия на община	10	Общински бюджет и др.	2021-2027	Община Шабла и Общини партньори
Приоритет 5	Мярка 5.5	5.5.5.	Интегрирани инфраструктурни обекти изпълнени съвместно в междуобщинско сътрудничество	Цялата територия на община	1500	ИТИ, СПРЗСР, ВОМР, Общински бюджет и др.	2021-2027	Община Шабла и Общини партньори
ОБЩ ИНДИКАТИВЕН БЮДЖЕТ НА ПИРО НА ОБЩИНА ШАБЛА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027					105722			

Приложение № 1а

**Индикативен списък на важни за общината проекти,
включени в ПИРО на община Шабла за периода 2021-2027 г.**

Приоритет	Мярка	№ по ред	Проекти	Проектна готовност	Индикативен срок на изпълнение (месеци)	Общ индикативен бюджет на проектната идея (в хил. лв.)	Допълнителна информация
Приоритет 1	Мярка 1.1	1	1.1.1. Изграждане на логистичен комплекс с офиси, административни звена и складове с цел привличане на инвеститори	НЕ	60	5000	Интегриран проект – в пряка връзка и надграждащ проектите на Частни инвеститори в зоните за производствени и складови дейности за подобряване на бизнес средата в общината. Частни инвестиции (Концесии) и др. финансови инструменти и механизми
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.1	2	1.2.1.3. Изграждане на балнеолечебен и спа център в СО Къмпинг Добруджа, община Шабла	НЕ	60	1000	Интегриран партньорски проект в сферата на туризма с възможност за реализация по ТГС България – Румъния или със средства по ВОМР/МИГ
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.1	3	1.2.1.5. Проектиране и изграждане на улична и алейна мрежа в СО Кария и СО Къмпинг Добруджа	ДА	36	2000	Интегриран хоризонтален проект надграждащ останалите проекти и дейности в сферата на туризма
Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.1	4	1.2.1.9. Изграждане на велоалея с маршрут: Шабла - Шабленска тузла - Фар Шабла – Тюленово	ДА	24	800	Интегриран хоризонтален проект надграждащ останалите проекти и дейности в сферата на туризма

Приоритет 1	Мярка 1.2 Подмярка 1.2.3	5	1.2.3.5. Развитие на интегриран регионален туристически продукт със съседни общини и трансгранични партньорства	НЕ	24	500	Интегриран проект в междуобщинско сътрудничество в сферата на туризма.
Приоритет 2	Мярка 2.1	6	2.1.5. Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в общински сгради на територията на община Шабла	НЕ	60	1000	Приоритетен проект в изпълнение на националната политика за енергийна ефективност, който ще допринесе за подобряване на жизнената среда
	Мярка 2.3	7	2.3.1. Брегоукрепване в района на с. Крапец по приоритетни етапи	ДА	60	15000	Приоритетен проект в изпълнение на националната политика за опазване на околната среда
	Мярка 2.3	8	2.3.2. Брегоукрепване на къмпинг Шабла	ДА	36	3200	Приоритетен проект в изпълнение на националната политика за опазване на околната среда
Приоритет 3	Мярка 3.2	9	3.2.1. Модернизиране на СУ „Асен Златаров“ за по-привлекателна и качествена среда за учене и иновации	НЕ	36	1000	Проектът е интегриран с проекти за обновяване и оборудване на учебни кабинети и проекти с меки мерки в сферата на образованието, включително за въвеждане на дуално обучение и изграждане на STEM – среда в училищата.
	Мярка 3.2	10	3.2.4. Обновяване, оборудване и поддръжка на материално-техническата база на училищата и детската градина в общината	НЕ	36	1000	Проектът е интегриран с проекти за обновяване и оборудване на учебни кабинети и проекти с меки мерки в сферата на образованието
Приоритет 4	Мярка 4.1	11	4.1.1. Поетапно преминаване към предоставяне онлайн на административни услуги за	НЕ	24	150	Приоритетен проект в изпълнение на националните политики за

			по-бързо и улеснено обслужване на гражданите				дигитализация, електронно управление и електронни услуги
Приоритет 5	Мярка 5.1	12	5.1.2. Възстановяване и рехабилитация на общинска пътна мрежа	НЕ	36	1000	Хоризонтален интегриран проект– осигуряване на свързаност и достъпност на територията
	Мярка 5.1	13	5.1.3. Ремонт и рехабилитация на улична мрежа и тротоари в населените места на община Шабла	НЕ	36	3000	Хоризонтален интегриран проект– осигуряване на свързаност и достъпност на територията
	Мярка 5.2	14	5.2.2. Доизграждане на съществуваща ПСОВ - гр. Шабла с довеждащи комуникации и частично доизграждане на довеждащ, заустващ канализационен колектор и вътрешна канализационна мрежа	ДА	36	5000	Интегрирано с проекти за ремонт на уличната мрежа в изпълнение на националната политика за опазване на околната среда
	Мярка 5.2	15	5.2.3. Доизграждане на ПСОВ, канализационна мрежа и водопроводи на територията на СО „Кария“, Къмпинг „Добруджа“, с. Тюленово и обекти на МО	НЕ	36	10000	Интегрирано с проекти за ремонт на уличната мрежа в изпълнение на националната политика за опазване на околната среда
	Мярка 5.3	16	5.3.1. Въвеждане на енергоспестяващо улично осветление в населените места на община Шабла	НЕ	18	1000	Интегрирано с други проекти и по приоритетните зони
Приоритет 5	Мярка 5.5	17	5.5.1. Създаване на кътове за отдих и озеленяване на терени в населените места на територията на община Шабла	ДА	60	1000	Интегрирано с други проекти и по приоритетните зони
					Общ индикативен бюджет на всички проекти	51650	

ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

на ПИРО на община Шабла за периода 2021-2027 г.

Период 2021-2027	Собствени средства - Общински бюджет	Отн. дял (%)	Републикански бюджет	Отн. дял (%)	Средства от ЕС	Отн. дял (%)	Други източници	Отн. дял (%)	ОБЩО в лв.	ОБЩО в отн. дял (%)
Приоритет 1	1065	3.57	2750	9.22	15600	52.29	10420	34.93	29835	28.22
Приоритет 2	852	3.53	3400	14.11	17700	73.44	2150	8.92	24102	22.80
Приоритет 3	220	3.14	920	13.14	5000	71.43	860	12.29	7000	6.62
Приоритет 4	550	10.27	1110	20.73	2750	51.35	945	17.65	5355	5.07
Приоритет 5	2515	6.38	7700	19.53	23365	59.26	5850	14.84	39430	37.30
ОБЩО	5202	4.92	15880	15.02	64415	60.93	20225	19.13	105722	100

**МАТРИЦА НА ИНДИКАТОРИТЕ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО НА ОБЩИНА ШАБЛА
ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 г.**

Индикатори за продукт					
Приоритет, мярка	Индикатор	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Целева стойност
Приоритет 1 - Засилване на конкурентните позиции на общината, устойчив, иновативен и интелигентен икономически растеж, базиран на местните ресурси, подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството					
Мярка 1.1 Стимулиране на предприемачеството, инвестициите и иновациите	Нефинансови предприятия	брой	НСИ	1 г.	300
	Новосъздадени МСП за преработка на местни суровини (месо, мляко, плодове, зеленчуци и др.)	брой	Община	4 г.	2
	Участие на общината в инвестиционни инициативи (бизнес форуми, панаири и др.)	брой	Община	1 г.	7
	Привлечени инвестиции в предприятия в общината	хил. лева	Община	1 г.	10000
Мярка 1.2 Развитие на туризма като водеща индустрия, базирана на специфичните местни ресурси, уникалните природни и културни забележителности	Места за настаняване и средства за подслон	брой	Община	1 г.	160
	Леглова база в места за настаняване и средства за подслон	брой	Община	1 г.	1900
	Създадени нови туристически атракции	брой	Община	1 г.	3
	Разработени нови туристически маршрути	брой	Община	1 г.	3
Мярка 1.3 Развитие на модерно, устойчиво и диверсифицирано селско стопанство	Обработваема земеделска земя	дка	ОД „Земеделие“	1 г.	200000
	Създадени нови трайни насаждения	дка	ОД „Земеделие“	1 г.	2000
	Подпомогнати нови и модернизирани земеделски стопанства	брой	ДФЗ	1 г.	10

Мярка 1.4 Устойчиво управление на горските ресурси	Новозалесени горски територии	дка	ДЛС	4 г.	300
Приоритет 2 - Насърчаване на зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, чиста околна среда, приспособяване към изменението на климата, превенция и управление на риска					
Мярка 2.1 Насърчаване на мерките за енергийна ефективност и намаляване на емисиите парникови газове	Обществени сгради с мерки за енергийна ефективност	брой	Община	1 г.	3
	Жилищни сгради с мерки за енергийна ефективност	брой	Община	1 г.	5
Мярка 2.2 Насърчаване на прехода към кръгова икономика	Подкрепени предприятия, въвели НИРД, иновации и щадящи околната среда технологии в производствения си процес	брой	ИСУН/ДФЗ/Община	4 г.	1
Мярка 2.3 Опазване на околната среда и борба с климатичните промени	Реализирани проекти за опазване и подобряване на околната среда	брой	Община	1 г.	3
	Проведени акции за почистване и залесяване	брой	Община	1 г.	7
Мярка 2.4 Устойчиво управление на отпадъците	Системи за разделно събиране, рециклиране, оползотворяване и повторна употреба на различни потоци отпадъци (опаковки, строителни, зелени и биоразградими и др.)	брой	Община	1 г.	3
Приоритет 3 - Добро образование, професионално развитие и нови знания за успешна реализация, заетост, висок жизнен стандарт и демографски подем					
Мярка 3.1 Демографски подем, насърчаване на раждаемостта, привличане на млади хора за работа и живот в общината	Население на общината	брой	НСИ	1 г.	4000
	Деца в детските градини	брой	Община	1 г.	90
	Ученици в училищата	брой	Община	1 г.	250
Мярка 3.2 Подобряване на	Подобрен сгради на образователната инфраструктура	брой	Община	1 г.	1

образованието и модернизация на образователната инфраструктура	Училища с внедрени/работещи съвременни системи/среди за образование – дуално обучение, дигитализация на учебни програми, STEM и др.	брой	Община	4 г.	2
Мярка 3.3 Подобряване на условията за спорт и развитие на младежки дейности	Ремонтирани/създадени спортни обекти и съоръжения	брой	Община	4 г.	2
	Организиран спортни състезания, турнири и шампионати с регионално, национално и/или международно значение	брой	Община	1 г.	14
Мярка 3.4 Създаване на разнообразни и гъвкави възможности за професионална реализация, подобряване на заетостта и квалификацията на работната сила	Лица, преминали обучение за нови професии и квалификация	брой	Дирекция „Бюро по труда“	1 г.	100
	Разкрити работни места за нуждите на хора с увреждания, роми и продължително безработни	брой	Дирекция „Бюро по труда“	1 г.	20
Приоритет 4 - Електронно управление, администрация близо до гражданите и предоставяне на качествени и достъпни административни, здравни, социални и културни услуги					
Мярка 4.1 Подобряване на достъпа до електронни административни услуги	Създадени "онлайн" административни услуги	брой	Община	1 г.	3
Мярка 4.2 Развитие на административния капацитет и управление на общинската собственост в услуга на гражданите и бизнеса	Общински служители преминали курсове и обучения	брой	Община	1 г.	30

Мярка 4.3 Подобряване на достъпа до здравното обслужване на населението и развитие на инфраструктурата на здравеопазването	Подобри сгради на здравната инфраструктура	брой	Община	1 г.	2
Мярка 4.4 Развитие на социалните услуги и подобряване на социалната инфраструктура	Подобри сгради на социалната инфраструктура	брой	Община	1 г.	2
	Предоставяни социални услуги	брой	Община	1 г.	8
	Лица, подпомагани със социални помощи	брой	Дирекция „Социално подпомагане“	1 г.	120
Мярка 4.5 Развитие на културата и обновяване на културната инфраструктура	Подобри сгради на културната инфраструктура	брой	Община	1 г.	2
	Организираны културни събития (фестивали, традиционни празници, чествания и др.)	брой	Община	1 г.	14
Приоритет 5 - Достъпност и свързаност, чрез подобряване на инфраструктурата, мобилността, телекомуникациите, цифровизация и интегрирано развитие на всички видове територии					
Мярка 5.1 Подобряване на транспортната достъпност и свързаност	Рехабилитирани пътища	км	Община	4 г.	20
	Подобрена улична мрежа	км	Община	4 г.	50
Мярка 5.2 Обновяване и изграждане на водопроводни и канализационни мрежи	Обновени водопроводни мрежи	км	Община	4 г.	100
	Изградена канализационна мрежа	км	Община	4 г.	5
	Модернизирани/Изградени ПСОВ	брой	Община	4 г.	1
Мярка 5.3 Развитие на енергийната инфраструктура и ВЕИ	Реализирани проекти за производство на енергия от ВЕИ	брой	Община	4 г.	5
Мярка 5.4 Цифрова свързаност и телекомуникации	Население, ползващо широколентов достъп до Интернет	%	Интернет доставчици	4 г.	90

Мярка 5.5 Интегрирано териториално развитие и подобряване на жизнената среда	Реализирани проекти за благоустройство на населените места	брой	Община	1 г.	3	
	Реализирани проекти в междуобщинско сътрудничество	брой	Община	3 г.	2	
	Реализирани международни проекти	брой	Община	3 г.	1	
Индикатори за резултат						
Стратегическа цел	Индикатор	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност	Целева стойност
Стратегическа цел 1 - Ускорено икономическо развитие, чрез ефективно използване на ресурсите и туристическия потенциал, привличане на инвестиции, иновации и нови технологии за повишаване на конкурентоспособността						
Стратегическа цел 1	Обновени бизнес/индустриални зони	брой	Община	4 г.	0	1
Стратегическа цел 1	Равнище на безработица	%	Дирекция „Бюро по труда“	1 г.	10	7
Стратегическа цел 1	Дял на средната годишна работна заплата от тази в областта	%	НСИ	1 г.	93	95
Стратегическа цел 1	Нефинансови предприятия на 1000 д. от населението	брой	НСИ	1 г.	64	70
Стратегическа цел 1	Произведена продукция от нефинансови предприятия	хил.лв.	НСИ	1 г.	42503	60000
Стратегическа цел 1	Нетни приходи от продажби на предприятията	хил.лв.	НСИ	1 г.	59321	70000
Стратегическа цел 1	Печалби на нефинансовите предприятия	хил.лв.	НСИ	1 г.	7247	10000
Стратегическа цел 1	Заети лица	брой	НСИ	1 г.	756	700
Стратегическа цел 1	Нови електронни услуги в общинската администрация в помощ на предприемачеството	брой	Община	1 г.	0	3
Стратегическа цел 1	Земеделски производители	брой	ОД „Земеделие“	1 г.	275	280
Стратегическа цел 1	Реализирани нощувки в местата за подслон и настаняване	брой	Община	1 г.	46932	50000
Стратегическа цел 1	Туристи, обслужени от ЗОЦ	брой	Община	1 г.	0	2000

Стратегическа цел 2 - Демографски подем, насърчаване на образованието, социалното включване, духовно развитие, съхранени традиции и културно наследство						
Стратегическа цел 2	Естествен прираст на населението	брой	НСИ	1 г.	-82	-70
Стратегическа цел 2	Механичен прираст на населението	брой	НСИ	1 г.	-12	+10
Стратегическа цел 2	Ученици, включени в дуално обучение	брой	РУО/НСИ	4 г.	0	10
Стратегическа цел 2	Население на 1 лекар	брой	Инфостат	1 г.	1424	1000
Стратегическа цел 2	Реставрирани, консервирани и експонирани за туристи обекти на културно-историческото наследство	брой	Община	1 г.	0	1
Стратегическа цел 3 - Интегрирано териториално развитие и намаляване на неравенствата, чрез комплексно подобряване на транспортната и цифрова свързаност и достъпност, обновяване на инфраструктурите, енергийна ефективност и опазване на околната среда						
Стратегическа цел 3	Реновирани и благоустроени публични пространства (паркове и градинки)	брой	Община	1 г.	0	3
Стратегическа цел 3	Новоизградени/реновирани детски площадки и спортни съоръжения	брой	Община	1 г.	0	3
Стратегическа цел 3	Жители с подобро водоснабдяване	брой	Община	1 г.	0	2000
Стратегическа цел 3	Жители с подобро третиране на отпадъчните води	брой	Община	1 г.	0	2900
Стратегическа цел 3	Количество образувани битови отпадъци	тона	Община	1 г.	1734	1500